

ΚΩΔ: 18701
ND= 18832

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΕΟΚΛΗΣ ΣΑΡΡΗΣ**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΡΟΛΟΥ

ΧΑΪΔΩ ΛΟΥΠΑ

ΤΟΜΟΣ Β

ΑΘΗΝΑ 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΡΕΥΝΑ

4.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται η ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στα διάφορα στάδια της μελέτης και οι τρόποι προσέγγισης και ανάλυσης του θέματος.

Η εμπειρική μας έρευνα, εμπνέεται από τις εξελίξεις και την αντίληψη για τη σχέση του υποκειμένου με την κοινωνία, για την παραγωγή και την αναπαραγωγή των κοινωνικών δομών, δεχόμενοι ότι η κοινωνική πραγματικότητα κατασκευάζεται από τα δρώντα υποκείμενα στη μεταξύ τους αλληλόδραση, ενώ συγχρόνως οι δραστηριότητες τους συσχετίζονται με το θεσμικό πλαίσιο που τους περιβάλλει. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι δυνατό να καλυφθούν επαρκώς στο πλαίσιο μιας ερευνητικής στρατηγικής που στηρίζεται σε μεθοδολογική μονομέρεια.

Για τη διερεύνηση των κοινωνικών φαινομένων, (Κυριαζή, 2001) στον σύνθετο τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι κοινωνικές δραστηριότητες των ανθρώπων και τα δομικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών συστημάτων, επιβάλλεται η εφαρμογή πολλαπλών μεθόδων έρευνας, που να λαμβάνει υπόψη συγχρόνως διαφορετικά τμήματα της κοινωνικής πραγματικότητας. Υιοθετώντας περισσότερες από μια ερευνητικές τακτικές, αυξάνεται η δυνατότητα της αποτελεσματικότερης προσέγγισης και μεγιστοποίησης των πληροφοριών. (Emerson & Cook, 1978) Εντούτοις, σε κάθε ερευνητικό όργανο υπάρχει το πρόβλημα της ισχύος και της αξιοπιστίας. (Sekaran U., 2000). Η αξιοπιστία επιτυγχάνεται *«όταν η επαναλαμβανόμενη ερευνητική διαδικασία, θα αναπαραγάγει τα ίδια αποτελέσματα μέσα στα δεδομένα όρια εμπιστοσύνης»*. (North 1963, σελ.42)

Η ερευνητική διαδικασία που ακολουθήθηκε δεν περιελάμβανε μια αυστηρά προδιαγεγραμμένη μηχανική αλληλουχία φάσεων, αλλά μια σειρά αλληλένδετων δραστηριοτήτων, που συχνά η πρώτη προσδιόριζε τη φύση της επόμενης. (Grawitz M., et el. 1994) Για να αποφευχθούν τυχόν δυσκολίες που θα εμπόδιζαν την ολοκλήρωση της μελέτης, ελήφθησαν υπόψη από την αρχή οι απαιτήσεις των μετέπειτα σταδίων και καθώς προχωρούσε η έρευνα το ενδιαφέρον μας προσανατολιζόταν στις απαιτήσεις των επόμενων φάσεων. Για την αποτελεσματική διερεύνηση των επιπέδων της κοινωνικής πραγματικότητας χρησιμοποιήσαμε συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων και ως προϋπόθεση της ολοκληρωμένης

ανάλυσης των κοινωνικών φαινομένων θεωρήσαμε τη χωρο-χρονική τους θεμελίωση.

4.2 Περιορισμοί της έρευνας

Οι περιορισμοί αφορούσαν τις διαφορετικές χρονικές περιόδους διεξαγωγής της έρευνας, καθώς για πρακτικούς και ουσιαστικούς λόγους δεν ήταν κάτι άλλο εφικτό, όσον αφορά τις ομάδες οι οποίες θα συμμετείχαν σε αυτήν. Για την έρευνα που απευθυνόταν σε τουρίστες, έπρεπε να επισκεφτούμε τη Ρόδο κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου, μεταξύ των μηνών Ιουνίου- Αυγούστου, την περίοδο δηλαδή που ταυτίζεται με την παρουσία τους εκεί λόγω διακοπών.

Για την έρευνα που απευθυνόταν σε επαγγελματίες και άλλες κοινωνικές ομάδες, έπρεπε να επισκεφτούμε τη Ρόδο κατά τη χαμηλή περίοδο, μεταξύ των μηνών Μαρτίου- Μαΐου και Σεπτέμβρη-Νοέμβρη, καθώς στη διάρκεια της υψηλής περιόδου η ενασχόληση των κατοίκων με τον τουρισμό δεν τους αφήνει παρά ελάχιστα περιθώρια χρόνου, με αποτέλεσμα να δείχνουν απροθυμία να συμμετάσχουν στη διαδικασία. Το χρονικό διάστημα μεταξύ Νοέμβρη-Μάρτη, θεωρείται νεκρή περίοδος, δεδομένου ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν λειτουργούν και η παρουσία των τουριστών είναι σχεδόν μηδενική.

4.3 Χρόνος διεξαγωγής της έρευνας

Έχοντας κατά νου αυτούς τους περιορισμούς, η έρευνα διεξήχθη κατά τη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού 2006 και 2007.

4.4 Προβλήματα της έρευνας

Το σημαντικότερο πρόβλημα που συναντήσαμε κατά την διερεύνηση, ήταν η μεγάλη απόσταση της Ρόδου από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας μας (Λάρισα) και το κόστος μεταφοράς. Τα όποια άλλα προβλήματα ξεπεράστηκαν, λόγω των προσωπικών γνωριμιών αλλά και της βοήθειας ανθρώπων με κύρος, κατοίκων της Ρόδου, οι οποίοι πρόθυμα μας σύστηναν σε άλλους ώστε να διευκολύνουν την έρευνα. Έτσι είχαμε απεριόριστη πρόσβαση στα αρχεία του Επιμελητηρίου, στη βιβλιοθήκη της αρχαιολογικής υπηρεσίας, στο ληξιαρχείο, στο Τούρκικο Προξενείο, στον ΟΚΑΝΑ κλπ.

4.5 Ζητήματα μεθόδου

4.5.1 Χαρακτηριστικά της μεθόδου

Πρώτον η βάση της μεθοδολογίας μας στηρίχτηκε στο αξίωμα ότι είναι ανεξάρτητη από κάθε φιλοσοφία και ότι στα κοινωνικά φαινόμενα ισχύει η αρχή της αιτιότητας. Το ενδιαφέρον μας περιορίστηκε στα κοινωνικά γεγονότα που βοηθούν στην κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας και τα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία, χωρίς να παραβλέπουμε τα πρακτικά θέματα. Κατά τη διάρκεια της έρευνας η αγωνία μας ήταν να την προσανατολίσουμε έτσι, ώστε τα συμπεράσματά μας να έχουν πρακτική εφαρμογή και να μην ικανοποιούν τις διάφορες ομάδες συμφερόντων.

Δεύτερον η μέθοδός μας είναι αντικειμενική, με κυρίαρχη την αντίληψη ότι τα κοινωνικά γεγονότα είναι και πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν πράγματα. Από την πρώτη προσέγγιση του αντικειμένου μας και σε κάθε βήμα των ερευνητικών μας δραστηριοτήτων, υιοθετήσαμε ως αρχή την επιστημονική πειθαρχία. Αποδείξαμε πως παραμερίσαμε τις προκαταλήψεις μας και το συναίσθημα από τα γεγονότα ώστε να τα προσεγγίσουμε μέσα από τα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά.

Το τρίτο χαρακτηριστικό της μεθόδου μας είναι η κοινωνιολογική της φύση, δεδομένου ότι ένα κοινωνικό γεγονός ερμηνεύεται από ένα άλλο κοινωνικό γεγονός και συγχρόνως η ερμηνεία αυτή είναι εφικτή, όταν μέσα στο εσωτερικό κοινωνικό περιβάλλον τοποθετηθούν οι βασικοί παράγοντες της συλλογικής κοινωνικής εξέλιξης. (Durkheim E. 1994) σ.σ. 207-212

Για τη συλλογή των στοιχείων της έρευνά μας, έγινε (Κυριαζή, 1998) επίμονη και συστηματική εξέταση κάθε μορφής γνώσης, με βάση:

- Τα εμπειρικά δεδομένα τα οποία την επαληθεύουν, (πρωτογενής έρευνα).
- Τη δευτερογενή έρευνα που διαμορφώνει την αρχική βάση της έρευνας και μέρος αυτής συμπεριλαμβάνει ικανοποιητική ανάλυση. Για την εφαρμογή αυτού του στόχου, η συστηματική και συγκριτική έρευνα με τη βιβλιογραφική επισκόπηση, θεωρήθηκε αναπόσπαστο τμήμα αυτής της προσπάθειας.

4.5.2 Επιλογή μεθοδολογίας

Ο Πausανίας προσπαθεί να δώσει όσο γίνεται πιο άγνωστο υλικό, όχι όμως και ανεξέλεγκτο. Οι εκφράσεις «ιδών οίδα» ή «θεσάμενος οίδα» στην Ελλάδαος περιήγηση σημαίνουν «μου είναι γνωστό από αυτοψία». Όταν η γνώση δεν βασίζεται σε αυτοψία, επιβάλλεται η αναφορά των πηγών άντλησης των πληροφοριών, ώστε ο αναγνώστης να την περιβάλλει με την ανάλογη εμπιστοσύνη. Όταν αποτελεί πόρισμα προσωπικής έρευνας, τότε εκθέτουμε τη φύση της έρευνας. (Πausανίου, 1974)

Ωστόσο, δεν θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε λεπτομερώς όλες τις ερευνητικές μεθόδους, αλλά θα αιτιολογήσουμε τους λόγους επιλογής των ερευνητικών μεθόδων που χρησιμοποιήσαμε για τις ανάγκες της μελέτης μας.

Για την ικανοποίηση των στόχων και την ολοκλήρωση αυτής της μελέτης ακολουθήθηκε μια μεθοδολογία η οποία υλοποιήθηκε σταδιακά όπως περιγράφεται παρά κάτω.

1. Δευτερογενής έρευνα για τη συλλογή πληροφοριών για την εξέταση των προκαθορισμένων κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων.
2. Πρωτογενής επιτόπια ποιοτική έρευνα (Λυδάκη, 2001), για τη συλλογή πληροφοριών με προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος (depth interviews) και τη μέθοδο της παρατήρησης (observation).
3. Επιτόπια ποσοτική έρευνα για τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων (Chisnal, 1986) με τη χρήση ερωτηματολογίων (questionnaire survey)

4.6 Δευτερογενής έρευνα.

Η δευτερογενής έρευνα (Χρήστου, 1999) βασίστηκε στη συλλογή ήδη υπαρκτών στοιχείων που είχαν συγκεντρωθεί για την εξυπηρέτηση κάποιων άλλων σκοπών. Η ανάπτυξη της πληροφορικής και των επικοινωνιών (Internet, CD-ROM) μας παρείχε επί πλέον τη δυνατότητα νέων μορφών πληροφόρησης.

Κατ' αρχήν, έγινε καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης που στηρίζεται στην χρήση και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων που αφορούν τη Ρόδο και του νομού Δωδεκανήσου, προκειμένου να γίνει η αποτύπωση της θέσης της Ρόδου σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά του νομού. Η αξιοποίηση των στατιστικών στοιχείων επισημαίνουν τις διαχρονικές εξελίξεις στα διάφορα οικονομικά μεγέθη. Στα στοιχεία που αντλήθηκαν από τη δευτερογενή έρευνα περιλαμβάνονται: η απασχόληση, ο

πληθυσμός, ο αριθμός των εμπορικών καταστημάτων και των τουριστικών επιχειρήσεων, το εισόδημα, η τουριστική δαπάνη, οι αφίξεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών, ο πληθυσμός, οι γάμοι και τα διαζύγια. Τα περισσότερα από αυτά τα στοιχεία, αναφέρονται σε διάφορες χρονολογίες ξεκινώντας πριν από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα. (βλ. παράρτ σελ. 661-663)

Για τη μελέτη της περιοχής έγινε επιλογή τεσσάρων ενοτήτων - χρονικών περιόδων, που οδηγήθηκαν σύμφωνα με τα στοιχεία που καθορίζουν αυτόν το διαχωρισμό και συμπίπτουν με τα έτη των απογραφών σε συνδυασμό με την τουριστική ανάπτυξη. Για κάθε μια από τις ενότητες υπάρχουν κείμενα, πίνακες και παράρτηματα.

Για τις ανάγκες τα έρευνάς μας, οι εξωτερικές πηγές πληροφοριών που μας έδωσαν ένα πλήθος στοιχείων αντλήθηκαν από:

- Την Εθνική Στατιστική υπηρεσία Ελλάδας και Ρόδου.
- Τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού.
- Τη Νομαρχία Δωδεκανήσου.
- Την Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου.
- Την ΑΝ.ΔΩ (Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου).
- Τους Δήμους της περιοχής.
- Τη Μητρόπολη Ρόδου.
- Το Εμπορικό, Τεχνικό και Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ρόδου.
- Το κεντρικό Λιμεναρχείο Ρόδου και το αεροδρόμιο Διαγόρας.
- Έρευνες και αναλύσεις κρατικών οργανισμών, Υπουργεία Τουρισμού, Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης.
- Τις Εφορίες Κλασικών και Βυζαντινών αρχαιοτήτων Ρόδου.
- Το Πολιτιστικό κέντρο Ρόδου.
- Την τουριστική Αστυνομία Ρόδου.
- Τους Διεθνείς τουριστικούς οργανισμούς όπως World Tourism Organization και το Organization for Economic Co-operation and Development.
- Τις δημόσιες, ιδιωτικές και πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.
- Τις έρευνες επαγγελματικών τουριστικών οργανώσεων, όπως Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων, κ.λ.π.
- Τις ημερήσιες εφημερίδες, οικονομικά και τουριστικά περιοδικά Ελληνικά και ξένα.

- Επιστημονικά περιοδικά και άρθρα.

4.6.1 Αποτελέσματα της δευτερογενούς έρευνας

Η δευτερογενής έρευνα κατέδειξε μια σειρά ζητημάτων που αναφέρονται τόσο στις τοπικές κοινωνίες των αναπτυγμένων χωρών, όσο και σε αυτές των τουριστικών προορισμών. Τα ζητήματα αυτά έχουν να κάνουν με τις διαρθρωτικές αλλαγές που υφίστανται οι κοινωνίες στα επί μέρους χαρακτηριστικά τους, ιδιαίτερα όταν λόγω του τουρισμού και κυρίως του μαζικού τουρισμού, πραγματοποιείται η συνάντηση μεταξύ δύο εντελώς διαφορετικών κόσμων. Από τη βιβλιογραφική έρευνα προέκυψαν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις κοινωνικές ανακατατάξεις που προκαλούνται διαχρονικά σε περιοχές που εξελίσσονται σε κέντρα οικονομικής ανάπτυξης.

Τα γενικότερα συμπεράσματα της δευτερογενούς έρευνας συνοψίζονται ως εξής:

1. Οι ανθρώπινες κοινωνίες αποτελούν μια συντεταγμένη πραγματικότητα, επιδίωξη της οποίας είναι η ικανοποίηση των θεμελιακών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, που εκφράζονται με κανόνες συμπεριφοράς, σε ένα αξιακό σύστημα που κατευθύνουν την ατομική και τη συλλογική δράση. Τα κανονιστικά πρότυπα ορίζουν το επιθυμητό, το ανεπιθύμητο, το παραδεκτό, και το απαράδεκτο.
2. Η κοινωνία είναι ένα τεχνητό δημιούργημα και μεταξύ των ανθρώπων δημιουργούνται καταστάσεις έντασης και απομόνωσης, κυριαρχεί η κοινωνική σύμβαση και κανείς δεν είναι πρόθυμος να προσφέρει για τον άλλον χωρίς αντάλλαγμα. Ο πληθυσμός, οι κοινωνικές ομάδες και οι κοινωνικοί θεσμοί, διαμορφώνουν ή διαταράσσουν τη συνοχή των κοινωνικών συνόλων.
3. Η κυριαρχία των οικονομικά προηγμένων χωρών, προκάλεσαν μεταβολές σχεδόν σε όλους τους τομείς και οι μόνιμες μεταλλάξεις, που σφράγισαν τη μετάβαση από έναν τύπο πολιτισμού σε έναν άλλο, δημιούργησαν μια νέα κοινωνική πραγματικότητα. Οι εκτεταμένες κοινωνικές ανακατατάξεις που δημιούργησε η βιομηχανική επανάσταση με τη μετατόπιση μεγάλων μαζών πληθυσμού από την ύπαιθρο στις πόλεις, προκάλεσε τεράστιας έκτασης κοινωνικά προβλήματα. Η κοινωνική μεταβολή που καθορίζει τις όψεις που συνιστούν τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δομής και τις διαρθρωτικές μεταβολές που συνθέτουν τη νέα κοινωνική πραγματικότητα, επέρχεται είτε σταδιακά από μια σειρά μεταβολών που σωρεύονται διαχρονικά και

καταλήγουν σε μεταβολή του συνολικού συστήματος, είτε γίνεται αντιληπτή αφού ήδη έχει συντελεσθεί και καθιερωθεί η αλλαγή. Στις καταστάσεις μετάβασης από το παλιό στο νέο, παρεμβάλλονται καταστάσεις ανομίας και παράγονται νέοι κοινωνικοί θεσμοί, έξω από τις συνήθειες κοινωνικές δράσεις.

4. Η κοινωνία είναι μια αρένα, όπου σημειώνονται συγκρούσεις. Οι άνθρωποι συγκρούονται για τη μεγιστοποίηση των ωφελειών τους και η επιτυχία τους δεν εξαρτάται μόνο από τους δικούς τους πόρους, αλλά κι από τους πόρους των αντιπάλων τους. Μέσα σε κάθε κοινωνία υπάρχουν διαφορετικές ομάδες συμφερόντων. Τα άτομα ανταγωνίζονται μεταξύ τους για κοινωνική δύναμη. Οι σχέσεις των ανθρώπων επηρεάζονται από υλικούς παράγοντες, όπως ιδιοκτησία, υλικά και άβλα αγαθά, τεχνάσματα που προκαλούν τη δημόσια αίσθηση κλπ. Η κοινωνική δύναμη καθορίζει την άνιση κατανομή του πλούτου και όσοι ελέγχουν τους πόρους προσπαθούν συνήθως να εκμεταλλευθούν όσους δεν τους έχουν προσπαθώντας να επιβάλουν τα συστήματα ιδεών τους σε όλη την κοινωνία. Η κατάκτηση του γοήτρου και της κοινωνικής υπόληψης, συνήθως εκφράζουν τη δυνατότητα σπατάλης με την επδεικτική κατανάλωση και την εμφανήσχόλη, χάρη του ανταγωνισμού και της ανάγκης απόδειξης του πλούτου. Το κάθε άτομο ενεργεί ανάλογα με την αναμενόμενη συμπεριφορά του άλλου και αναπροσαρμόζει τη δική του, ανάλογα με τον τρόπο που αντιμετωπίζεται από τους άλλους. Η σύγκρουση μεταξύ των ανθρώπων είναι αναπόφευκτη, όταν καταφεύγουν σε «επιβεβλημένες αναγκαστικές ενέργειες».
5. Η κοινωνική στρωμάτωση, προσδιορίζει τις δομικές ανισότητες μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και τα ιεραρχικά στρώματα που κατατάσσονται οι άνθρωποι.
6. Η μεταναστευτική κίνηση προκαλείται είτε από παράγοντες έλξης προς τον τόπο προορισμού για λόγους οικονομικών προσδοκιών, τυχοδιωκτισμός, μίμηση κλπ., είτε από παράγοντες απώθησης από έναν τόπο, λόγω έλλειψης επαρκών δυνατοτήτων απασχόλησης. Ωστόσο η μετακίνηση μπορεί να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του επαγγέλματος. Οι μεταναστευτικές μετακινήσεις, έχουν κοινωνικές και δημογραφικές προεκτάσεις που αφορούν και τις δύο περιοχές, προέλευσης και εγκατάστασης του μετανάστη, όπως, η μείωση του πληθυσμού που προκαλείται στον τόπο προέλευσης, η αύξηση και η μεταβολή στην δομή του πληθυσμού στον τόπο εγκατάστασης. Η

μετανάστευση προκαλεί μια σειρά κοινωνικών και ψυχολογικών ζητημάτων, στον ίδιο το μετανάστη που καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα προσαρμογής και ένταξης στο νέο περιβάλλον και θέματα αποδοχής του από την τοπική κοινωνία. Ο εσωτερικός μετανάστης γενικά, είναι ήδη ενταγμένος στο επίπεδο της κοινωνίας, έστω και αν δεν είναι στο επίπεδο της πόλης, ενώ ο εξωτερικός μετανάστης εμφανίζει πρόβλημα ένταξης και στα δύο επίπεδα.

7. Ένα από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών είναι ότι η πλειοψηφία του απασχολούμενου πληθυσμού δεν απασχολείται στη γη, αλλά προτιμά άλλους τομείς της οικονομίας και πάνω από το 90% ζουν σε πόλεις που προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.
8. Η ανάπτυξη των πόλεων, ως κέντρα οικονομικής ανάπτυξης, δημιουργούν ευκαιρίες στον τομέα της εργασίας και απειλές στις νέες αξίες που διαμορφώνονται, συνθήκες, τρόπος ζωής ακόμη και στη συναισθηματική έκφραση. Οι πόλεις μεγεθύνονται απότομα, οι πολυκατοικίες πολλαπλασιάζονται, η παραγωγή αυξάνει κατακόρυφα και η δημιουργία των πολυκαταστημάτων δημιουργεί μια μαζική κατανάλωση. Η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση, τα πολεοδομικά συγκροτήματα, που καλύπτουν μεγάλες δομημένες περιοχές, η ρύπανση του περιβάλλοντος, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του εξαστισμού. Οι ανέσεις που δημιουργούνται στις πόλεις αναπτύσσουν μεγάλο ανταγωνισμό για την απόκτησή τους, με συνέπεια την αύξηση της αξίας της γης.

Όσον αφορά τον μαζικό τουρισμό και την τουριστική ανάπτυξη τα συμπεράσματα συνοψίζονται ως εξής:

1. Τουριστική ανάπτυξη σημαίνει την παρότρυνση των ιδιωτών στην κατασκευή ξενοδοχείων, την προώθηση αεροπορικών πτήσεων, τη διαφήμιση του τουριστικού προορισμού και την καταμέτρηση των εισπράξεων από την τουριστική δραστηριότητα. Ανάπτυξη χωρίς προηγούμενο σχεδιασμό αποτελεί λανθασμένη πρακτική, καθώς δημιουργεί τεράστια προβλήματα, ανατρέποντας τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ισορροπίες. Προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της περιοχής, την προστασία του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και την προσφορά προοπτικής ευκαιριών στην τοπική κοινωνία, αποτελεί η ολιστική και προγραμματισμένη αντιμετώπιση του τουρισμού και κατά συνέπεια των τουριστικών περιοχών. Η τουριστική

ανάπτυξη οδηγεί σε ταξικές ανακατατάξεις, διότι προσφέρει νέες ευκαιρίες στα μέλη των τοπικών κοινωνιών τροποποιώντας την αξία των περιουσιακών τους στοιχείων. Η έκδηλη λειτουργία του μαζικού τουρισμού είναι η αύξηση του βιοτικού επιπέδου των τουριστικών περιοχών, ενώ η λανθάνουσα λειτουργία, είναι η δημιουργία μιας μεγάλης κοινωνικής τάξης άμεσα εξαρτώμενης από την τουριστική δραστηριότητα.

2. Οι ευκαιρίες στην τουριστική απασχόληση, προκαλούν μετακινήσεις πληθυσμών προς τα αστικά κέντρα, διευκολύνοντας την ανάπτυξη των πόλεων και ο αστισμός εξελίχθηκε ως κύριος τρόπος ζωής, προκαλώντας διάφορα κοινωνικά φαινόμενα, στις νέες αξίες που διαμορφώνονται, τις συνήθειες, τον τρόπο ζωής ακόμη και στη συναισθηματική έκφραση. Ο τουρισμός με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας αφ ενός προκαλεί ένα εσωτερικό μεταναστευτικό ρεύμα, χάριν της εποχιακής απασχόλησης κατά τη διάρκεια την τουριστικής περιόδου, αφ ετέρου συγκρατεί πολλούς από τους εποίκους σε μονιμότερη βάση. Η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση, τα πολεοδομικά συγκροτήματα, που καλύπτουν μεγάλες δομημένες περιοχές, η ρύπανση του περιβάλλοντος, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του εξαστισμού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του αστικού πληθυσμού αποτελείται είτε από διεθνείς μετανάστες, είτε από εσωτερικούς μετανάστες, προερχόμενους από την ύπαιθρο. Η πληθυσμιακή πυκνότητα, επιδρά στη διαρθρωτική συνθετότητα της κοινωνίας. Παρατηρούνται τάσεις προς διαφοροποίηση και εξειδίκευση, διαχωρισμός του τόπου κατοικίας από τον τόπο εργασίας, λειτουργική εξειδίκευση των περιοχών, διαχωρισμός του πληθυσμού, με αποτέλεσμα τη μετατροπή της πόλης σε ένα κοινωνικό μωσαϊκό. Οι ανέσεις που δημιουργούνται στις πόλεις, αναπτύσσουν μεγάλο ανταγωνισμό για την απόκτησή τους, με συνέπεια την αύξηση της αξίας της γης. Το κέντρο κατακλύζεται από επιχειρήσεις και χώρους ψυχαγωγίας, με αποτέλεσμα τη σταδιακή του υποβάθμιση (οικονομική κρίση, κυκλοφοριακή συμφόρηση, εγκληματικότητα). Οι ρυθμοί της αστικής πόλης, δυσχεραίνουν την παραμονή των κατοίκων, οι οποίοι μετακινούνται σε προάστια που δημιουργούνται έξω από αυτή. Η αριθμητική αύξηση των μετακινούμενων, πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες εμφάνισης κάποιων σύγχρονων κοινωνικών φαινομένων στους πληθυσμούς, ιδιαίτερα των περιοχών υποδοχής μαζικού τουρισμού. Ότι θετικό ή αρνητικό προκύπτει από την τουριστική

δραστηριότητα επηρεάζει και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη, τουρίστες και ντόπιους. Η μορφή των κοινωνικών επιπτώσεων, συνδέεται άμεσα με το βαθμό, το επίπεδο και τα στάδια τουριστικής ανάπτυξης που ακολουθούν οι περιοχές υποδοχής. Η σχετική βιβλιογραφία αναφέρει, ότι ακόμα κι αν έχουν αναγνωριστεί κάποιες αρνητικές επιπτώσεις από τον τουρισμό, ένα τμήμα των κατοίκων δεν τις αντιλαμβάνεται ή αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας, του μεγέθους και του είδους των επιπτώσεων.

3. Ο βαθμός της εξάρτησης των κατοίκων από τον τουρισμό επηρεάζει τις αντιλήψεις τους, αφού είναι άμεσα συνδεδεμένες με τις υλικές προσδοκίες τους. Υπαρκτή είναι η αντίληψη, ότι η τουριστική δραστηριότητα βελτιώνει τις συνθήκες ζωής και ότι οι άνθρωποι μπορούν να ωφεληθούν από τις επιδράσεις της. Η στάση των ντόπιων και τα αρνητικά ή θετικά συναισθήματα, εξαρτάται από την επαφή τους με τους τουρίστες και το βαθμό της ανάμειξής τους στο τουριστικό κύκλωμα. Οι θετικές αντιλήψεις για τον τουρισμό, σχετίζονται άμεσα με το οικονομικό όφελος που αποκομίζουν οι κάτοικοι από τους τουρίστες. Όλα τα τμήματα του ντόπιου πληθυσμού, δεν είναι το ίδιο εκτεθειμένα στα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό και όσο περισσότερο οργανώνεται η τουριστική ανάπτυξη, τόσο περισσότερο οι κοινωνικές αλλαγές στην τοπική κοινωνία επηρεάζονται από τη διάσταση της εμπορικής συναλλαγής. Η έκρηξη του μαζικού τουρισμού παραχώρησε σταδιακά την αυθόρμητη φιλοξενία σε σχέσεις κερδοσκοπικές. Οι ντόπιοι κάτοικοι ρυθμίζουν τις ζωές τους σύμφωνα με τις επιθυμίες των τουριστών. Έτσι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα οικονομικά οφέλη που προέρχονται από αυτόν, εξ' αιτίας των περιορισμένων επιλογών απασχόλησης.
4. Ο τουρισμός κάτω από ορισμένες συνθήκες δημιουργεί μια σειρά από θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (ανθρώπινο, δομημένο και φυσικό). Μεταξύ των θετικών συνεπειών του τουρισμού, είναι οι προσπάθειες για την παγκόσμια διατήρηση της ειρήνης, τη χειραφέτηση των γυναικών, την αναγέννηση της παράδοσης, οι ευκαιρίες απασχόλησης, η ανάπτυξη της ευημερίας, η εκπαίδευση κ.ά. Μεταξύ των αρνητικών συνεπειών, είναι συμπεριφορές ανομίας, εγκληματικότητα, αλκοολισμός, χρήση ναρκωτικών, πορνεία, τζόγος, αύξηση του κόστους ζωής, κ.ά. Έχει αποδειχθεί όμως, ότι η υποβάθμιση τουριστικών πόρων, και η απώλεια της ταυτότητας μιας περιοχής,

μπορεί μακροπρόθεσμα να προκαλέσει μείωση των επισκεπτών ή αλλαγή του τύπου σε μορφές τουριστών πιο ανεπιθύμητες. Η εξάρτηση τουρισμού και ποιότητας περιβάλλοντος φαίνεται να συνειδητοποιείται σταδιακά από όλους τους εμπλεκόμενους στον τουρισμό.

5. Οι ομάδες τουριστών συνιστούν κοινωνίες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά και η συλλογική κατανάλωση συνδέεται με τα καταναλωτικά πρότυπα των σύγχρονων κοινωνιών. Οι παράγοντες που συμμετέχουν κατά τη διάρκεια των διακοπών είναι: τουρίστες, ντόπιοι, επιχειρήσεις τουρισμού, κ.ά.. Οι συναντήσεις μεταξύ τουριστών και ντόπιων προκύπτουν από την ενεργή συμμετοχή των τουριστών στις συνθήκες των τοπικών κοινωνιών και από την συνένωση των ντόπιων με ανθρώπους που ζουν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Η κοινωνική διαντίδραση, προσδιορίζεται στα πλαίσια της χρονο-τοπικής σύμπτωσης. Η τοπική κοινωνία βρίσκεται σε μια διαρκή αμοιβαία αλληλεπίδραση και επικοινωνία. Οι φαινομενικά ασήμαντες συμπεριφορές, οι ασυνείδητες εκδηλώσεις και οι εξωλεκτικές πληροφορίες, διαμορφώνουν σταδιακά τις κοινωνικές συμπεριφορές. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιείται η συνάντηση, είναι επιφανειακή και δεν διευκολύνουν την ανάπτυξη αληθινών σχέσεων μεταξύ τους, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται ο ρόλος του τουρισμού ως παράγοντας πολιτισμικών ανταλλαγών.
6. Ότι θετικό ή αρνητικό μπορεί να προκύψει από την τουριστική δραστηριότητα, επηρεάζει και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη (τουρίστες και ντόπιους). Οι επιδράσεις του διεθνούς μαζικού τουρισμού είναι σαφώς ισχυρότερες προς τις χώρες υποδοχής, εκ του γεγονότος ότι οι «επισκέπτες» αποτελούν πλειοψηφία σε σχέση με τον ντόπιο πληθυσμό που επηρεάζεται σχεδόν στο σύνολό του, καθώς έμμεσα ή άμεσα συμμετέχει στην επιχείρηση «φιλοξενίας».
7. Ορισμένα σημαντικά προβλήματα που προκαλεί η τουριστική ανάπτυξη, ξενοφοβία, απόσταση, δουλοπρέπεια, αφορούν στη δυσκολία προσαρμογής της κοινωνικής δομής στα αστικοποιημένα καταναλωτικά πρότυπα και στις νέες παραγωγικές σχέσεις, προκαλώντας τη δυσφορία των κατοίκων, που θεωρούν τον τουρισμό την αιτία των προβλημάτων τους και τους τουρίστες υπεύθυνους της κοινωνικής και πολιτιστικής αλλαγής στον τόπο τους. Οι τουρίστες, συχνά γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης από τους ντόπιους. Η αυθόρμητη φιλοξενία, που στηριζόταν περισσότερο στις ανθρώπινες επαφές, μετατράπηκε σε σχέσεις κερδοσκοπικές.

8. Η κοινωνική στρωμάτωση, που βασίζεται στον πλούτο, καθιστά δυνατή τη μετακίνηση των ανθρώπων από τη μια κοινωνική τάξη στην άλλη, με αποτέλεσμα την εμφάνιση μιας κοινωνικής κινητικότητας, που διασπά τη νομοκατεστημένη τάξη. Η κοινωνική κινητικότητα αφορά κυρίως τα κατώτερα στρώματα και τους νεώτερους σε ηλικία, που απέκτησαν σύντομα μια οικονομική ανεξαρτησία. Η μεταβολή της επαγγελματικής δομής μιας τουριστικής περιοχής οδηγεί σε σταδιακή εγκατάλειψη του αγροτικού επαγγέλματος. Τα υψηλά εισοδήματα και η μεγαλύτερη αποδοχή των τουριστικών επαγγελμάτων οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα με πόλο τα τουριστικά επαγγέλματα, ιδιαίτερα όσα σχετίζονται με επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τα νεαρά σε ηλικία άτομα, στη νέα αστικοποιημένη τουριστική δομή, είναι οι βασικότεροι υποστηρικτές της μαζικής τουριστικής ανάπτυξης.

Όσον αφορά το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον, εντοπίζονται αποτελέσματα επιπτώσεων όπως:

1. Εμπορευματοποίηση των τοπικών πολιτιστικών αξιών.
2. Υποβάθμιση ποιότητας ζωής και κοινωνικό άγχος.
3. Αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας και των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων του εγχώριου πληθυσμού.
4. Πολιτισμική ομογενοποίηση, εμφάνισης καινούριων γλωσσικών στερεότυπων και εξάλειψη της τοπικής διαλέκτου.
5. Σταδιακή πολιτιστική διάχυση του κυρίαρχου μοντέλου ανάπτυξης, που επικρατεί στα αστικά κέντρα των αναπτυγμένων κυρίως χωρών.
6. Απώλεια του τοπικού παραδοσιακού τρόπου ζωής από τις νέες τάσεις.
7. Προσαρμογή της τοπικής οικονομίας στις τουριστικές απαιτήσεις.
8. Υποταγή και αισχροκέρδεια.
9. Υπερσυγκέντρωση και ο συνωστισμός των τουριστών πάνω από τα φυσιολογικά όρια,
10. Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, υπερεκμετάλλευση της γης, ρύπανση κυκλοφοριακή συμφόρηση
11. Κοινωνική παθογένεια, αύξηση της εγκληματικότητας, συμπεριφορές βίας, ναρκωτικά κλπ.

4.6.2 Ειδικά για την Ελλάδα:

1. Η Ελλάδα αποδείχθηκε από την πρώτη στιγμή, μια αξιόλογη περιοχή υποδοχής τουριστικού ρεύματος και γρήγορα καθιερώθηκε ως παραδοσιακός προορισμός του οργανωμένου μαζικού τουρισμού. Ο τουρισμός θεωρείται ένας από τους περισσότερο δυναμικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας και είναι μια από τις κυριότερες πηγές του εθνικού πλούτου.
2. Στην Ελλάδα το 80% της τουριστικής δραστηριότητας ασκείται στην περιφέρεια και οι νησιώτικες περιοχές (Ρόδος, Κέρκυρα, Μύκονος, κλπ) απορροφούν περίπου το 50% της συνολικής τουριστικής κίνησης. Το μοντέλο του ελληνικού τουρισμού εξακολουθεί να βασίζεται στον ήλιο και τη θάλασσα, ενώ προσφορά και ζήτηση είναι γεωγραφικά συγκεντρωμένες σε λίγες χώρες προέλευσης και συγκεκριμένους προορισμούς. Το «προφίλ» του εγκατεστημένου μοντέλου του διεθνούς τουρισμού, σύμφωνα με το οποίο η μετακίνηση γίνεται με ναυλωμένες πτήσεις (charter), καθορίζει τη στρατηγική των πολυεθνικών εταιριών να ελέγχουν τις τουριστικές ροές.
3. Η τουριστική μονοκαλλιέργεια, αποτέλεσμα των επιλογών, στις περισσότερες περιοχές της χώρας, προκάλεσε αρνητικές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα όπως: εξάρθρωση του παραγωγικού ιστού και την πλήρη εξάρτηση των κατοίκων τους για την ικανοποίηση βασικών αναγκών από το κέντρο, αύξηση του κόστους ζωής, διείσδυση νέων αξιών στις τοπικές κοινωνίες, εγκατάλειψη του πρωτογενή τομέα κλπ. Η άνιση γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιοχές της χώρας, δημιούργησε πολλά προβλήματα, όπως υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση της τουριστικής υποδομής, άνιση ανάπτυξη της περιφέρειας, παράκτια εξάπλωση και ανεξέλεγκτη οικιστική ανάπτυξη. Η απουσία επαρκούς κρατικής εποπτείας, οδήγησε στην ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών χαμηλής προστιθέμενης αξίας, οι οποίες ευθύνονται για το χαμηλό επίπεδο των τουριστών που προσελκύει η Ελλάδα. Ο έντονος εποχιακός χαρακτήρας της τουριστικής ζήτησης, προκάλεσε υψηλό βαθμό χωρο-χρονικής συγκέντρωσης, εντατικοποίηση των διαθέσιμων πόρων και τη θερινή επιβάρυνση των υποδομών, σημαντικές περιβαλλοντικές, κοινωνικές, οικονομικές και χωρικές επιπτώσεις. Η εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την τουριστική ζήτηση είναι ευμετάβλητη καθώς επηρεάζεται από αστάθμητους παράγοντες όπως, διεθνείς συγκυρίες, τρομοκρατικές ενέργειες, τις εκάστοτε οικονομικές και

πολιτικές συνθήκες και τον ανταγωνισμό των άλλων προορισμών.

4. Στις νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας, λόγω της υπερβολικής τουριστικής ανάπτυξης, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο των επαναπατριζόμενων και των μεταναστών. Ένα από τα αποτελέσματα του μεταναστευτικού ρεύματος προς τις τουριστικές περιοχές είναι και η αύξηση του πληθυσμού τους.

4.6.3 Ειδικότερα για τη Ρόδο

1. Η καθιέρωση της Ρόδου σαν ένα από τα πιο γνωστά τουριστικά κέντρα στην Ελλάδα και την Ευρώπη, έχει τις βάσεις στην προπολεμική περίοδο. Ουσιαστικά, η περίοδος της τουριστικής ανάπτυξης ξεκινά από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και καθώς όλα συνηγορούσαν ότι το μέλλον της Ρόδου θα είναι ο τουρισμός, χαράχτηκε πάνω σε αυτόν και η πάρα πέρα αναπτυξιακή της πορεία. Σταθμός στα τουριστικά δρώμενα είναι το 1970, χρονολογία έναρξης μια ταχύτατης πορείας ανάπτυξης που κορυφώνεται στη δεκαετία του 1980 και συνεχίζει με σταθερούς ρυθμούς μέχρι σήμερα.
2. Η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού στη Ρόδο οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν η μόνη περιοχή της Ελλάδας που από τη δεκαετία του '30, διέθετε τουριστική υποδομή, είχε διεθνή τουριστική κίνηση και φήμη, αναπτύχθηκε μεγάλη επιχειρηματική δραστηριότητα και το κράτος προσανατολίστηκε στην κατασκευή έργων υποδομής (αεροδρόμιο, λιμάνι, δρόμους) και στην παραχώρηση οικονομικών και φορολογικών κινήτρων στους επιχειρηματίες που σκόπευαν να επενδύσουν σε επιχειρήσεις διαμονής και ψυχαγωγίας.
3. Μετά το 1971 αφ ενός σταμάτησε το μεταναστευτικό ρεύμα, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, αφ ετέρου προκλήθηκε εισροή πληθυσμού προς το νησί, ο οποίος προήλθε από γειτονικά νησιά και άλλα μέρη της υπόλοιπης Ελλάδας. Συγχρόνως, παρατηρείται ο επαναπατρισμός μεγάλου αριθμού Δωδεκανήσιων, οι περισσότεροι των οποίων εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο και επένδυσαν σε επιχειρήσεις σχετιζόμενες άμεσα με τον τουρισμό.
4. Όσον αφορά την τουριστική κίνηση, από την αρχή της τουριστικής ανάπτυξης έως σήμερα, παρουσιάζει ταχύτατη αυξανόμενη πορεία, όπως αυτή εκφράζεται ποσοτικά σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, του ΕΟΤ Δωδεκανήσου και της Ένωσης Ξενοδόχων Ρόδου. Το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής κίνησης πραγματοποιείται με πτήσεις τσάρτερ.
5. Η μορφή τουρισμού που προωθήθηκε έντονα από την αρχή ήταν ο

οργανωμένος μαζικός τουρισμός, μέσω των ξένων tour operators, κυρίως με διεθνή προσανατολισμό. Η μεγάλη εξάρτηση από τους διεθνείς οργανωτές ταξιδιών (Tour Operators), που διακινούν τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό και σε ένα βαθμό επηρεάζουν και κατευθύνουν την τουριστική κίνηση και τα χαρακτηριστικά της πελατείας, καθώς και η εξάρτηση από τον διεθνή τουρισμό, είναι μια από τις βασικές αδυναμίες του τουριστικού γίγνεσθαι της Ρόδου. Ο τουρισμός στη Ρόδο έχει τα χαρακτηριστικά της έντονης εποχικότητας καθώς οι αφίξεις κορυφώνονται κατά το τρίμηνο Ιουνίου, Ιουλίου, Αυγούστου.

6. Ο τουρισμός και οι υπηρεσίες, αποτελούν τον κυριότερο πλουτοπαραγωγικό πόρο του συνόλου των οικονομικών δραστηριοτήτων της Ρόδου. Σε αυτόν τον τομέα απασχολείται πάνω από τα 2/3 περίπου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται σταδιακή μείωση της συμμετοχής του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα. Ο τουρισμός είναι το σημαντικότερο οικονομικό μέγεθος της Ρόδου και σχεδόν η αποκλειστική παραγωγική δραστηριότητα. Η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας, είναι σαφώς προσανατολισμένη σε σχετικές με τον τουρισμό, δραστηριότητες: βιομηχανία φιλοξενίας, μεταφορές, δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρίες, από όπου προέρχονται τα 2/3 των δημοσίων εσόδων και το σύνολο σχεδόν του τοπικού εισοδήματος.
7. Οι πολυεπίπεδες επιδράσεις του τουρισμού στη Ρόδο σε διάφορους τομείς τόσο οικονομικούς όσο και κοινωνικούς, άρχισαν να φαίνονται σχεδόν αμέσως από τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης. Η ραγδαία εξέλιξη στα οικονομικά μεγέθη, επέδρασε άμεσα στο τοπικό εισόδημα, το συναλλάγμα, τον πληθυσμό, την απασχόληση κλπ. Το ύψος συναλλάγματος που εισρέει κάθε χρόνο, αποτελεί δείκτη εθνικής σημασίας. Το ιδιαίτερα σημαντικό εισόδημα που προκύπτει στη Ρόδο, την καθιστά μεταξύ των πλουσιότερων περιοχών της Ελλάδας. Το υψηλό εισόδημα και το επίπεδο ευημερίας δεν αφορά όλους τους κατοίκους της Ρόδου. Από την πλευρά των περιοχών, τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού απολαμβάνουν μόνο οι περιοχές που είναι αναπτυγμένες σε αυτόν τον τομέα.
8. Η μετακίνηση στην πόλη της Ρόδου, που υποσχόταν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και η εγκατάλειψη των άλλων οικονομικών τομέων, είχε ως αποτέλεσμα την ανεπάρκεια γεωργικών προϊόντων και την αδυναμία κάλυψης

- της τοπικής αγοράς, ιδιαίτερα τους μήνες τουριστικής αιχμής.
9. Η Ρόδος θεωρείται περιοχή με αυξημένο αριθμό διαζυγίων. Από 1980 – 2005, σύμφωνα με τα στοιχεία της Μητρόπολης Ρόδου, εκδόθηκαν 2.431 διαζύγια και την ίδια εποχή, σύμφωνα με τα στοιχεία του ληξιαρχείου του Δήμου Ρόδου, εκδόθηκαν 1055 διαζύγια επί συνόλου γάμων 15.000.
 10. Από το 1978 παρατηρείται ένας αχαλίνωτος και ανεξέλεγκτος υπερεπαγγελματισμός, σε όλους τους τομείς Η πληθωρική δημιουργία των καταστημάτων προκάλεσε αύξηση των μισθωμάτων σε αδικαιολόγητα ύψη, με αποτέλεσμα την επιβάρυνση των εμπορευμάτων σε βάρος του καταναλωτικού κοινού.
 11. Η οικονομική ανάπτυξη της Ρόδου, εμφανίζει έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες, μεταξύ του βόρειου τμήματος, του νότιου τμήματος και της ενδοχώρας. Στο βόρειο μικρό τρίγωνο και κυρίως στην πόλη και στις παραθαλάσσιες περιοχές, που παρουσιάζουν μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, αναπτύσσεται και η πλειοψηφία της εμπορικής δραστηριότητας. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η οικιστική συμφόρηση και η μετάλλαξη των παραλιών σε χώρους τουριστικής εξυπηρέτησης, με παντελή έλλειψη σχεδίου ρυθμιστικής πολιτικής. Σε περιόδους αιχμής τα προβλήματα που παρουσιάζονται είναι πιεστικά, όπως: ανεπάρκεια των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, μη ικανοποιητικός εφοδιασμός της αγοράς με προϊόντα διατροφής, κυκλοφοριακή συμφόρηση, συμφόρηση των ακτών κλπ.
 12. Από τις δεκαετίες του 1950 - 1960 εμφανίζονται και τα πρώτα σημάδια της έντονης και γρήγορης αστικοποίησης σε βάρος των αγροτικών περιοχών. Η τουριστική ανάπτυξη ορισμένων περιοχών της Ρόδου, προκάλεσε τη στροφή της οικονομίας προς τα παράλια. Μεταξύ των ετών 1970-1980, παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εσωτερικής μετακίνησης, από τις απομακρυσμένες περιοχές, του νότου και της ενδοχώρας, προς το βόρειο τρίγωνο, με επίκεντρο την πόλη της Ρόδου, καθώς υπόσχεται περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στα τουριστικά και παρατουριστικά επαγγέλματα. Το αποτέλεσμα της συνεχούς ροής του πληθυσμού προς το κέντρο, αλλά και στις όμορες περιοχές, Ιαλυσός, Κοσκινού κλπ., ήταν η αστικοποίηση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού των απομακρυσμένων περιοχών, η πληθυσμιακή συμφόρηση και η εξάπλωση των οικισμών κατά μήκος της ακτής, όπου δημιουργήθηκε μια αστικοποιημένη ζώνη γύρω από την πόλη.

13. Από το 1971 και μετά, παρατηρείται σημαντική αύξηση του πληθυσμού, με ρυθμούς σχεδόν διπλάσιους από το σύνολο της χώρας, εξ αιτίας της ταχείας τουριστικής ανάπτυξης και την προσέλκυση εργατικού δυναμικού από το άλλες περιοχές. Οι οικισμοί στο βόρειο τρίγωνο, ήταν αυτοί που αυξήθηκαν ταχύτερα και παρατηρήθηκε το πρώτο στάδιο αστικοποίησης. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ο πληθυσμός υπερδιπλασιάζεται από τους εποχιακούς υπαλλήλους που έρχονται να εργαστούν και τον αριθμό των τουριστών που φιλοξενούνται καθημερινά.
14. Η συνάντηση των κατοίκων με λαούς διαφορετικών αντιλήψεων κουλτούρας αξιών και η τάση του μιμητισμού, επηρέασαν τον τρόπο ζωής κυρίως των νέων και τη χαλάρωση της παραδοσιακής οικογένειας στη Ρόδο, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της τουριστικής ανάπτυξης (1960-1970). Το τουριστικό συνάλλαγμα και οι εισπράξεις, οδήγησαν σε ένα υπέρμετρο και πολλές φορές επιδεικτικό καταναλωτισμό, που μεταφράζεται σε κατανάλωση πολυτελών προϊόντων του εξωτερικού.
15. Επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Η ανεξέλεγκτη κίνηση των μοτοσικλετών όλο το εικοσιτετράωρο και οι φωνές των μεθυσμένων τουριστών δημιουργούν τεράστια προβλήματα ηχορύπανσης. Στη διάρκεια της θερινής περιόδου, ο κυκλοφοριακός φόρτος αυξάνεται από 2000 έως 5000 κινήσεις οχημάτων ημερησίως, που οφείλεται στις μετακινήσεις των τουριστών και στους ημερήσιους επισκέπτες.
16. Η τουριστικοποίηση της παράδοσης και η προσαρμογή της στις ψυχαγωγικές ανάγκες των τουριστών, επέφεραν την αλλοίωση της αυθεντικότητας του λαϊκού πολιτισμού.

4.7 Πρωτογενής έρευνα.

Η πρωτογενής έρευνα περιελάμβανε:

α) Ποιοτική έρευνα με προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος, με focus groups και συμμετοχική παρατήρηση που αναδεικνύει (Λυδάκη, 2001) τα νοήματα της κοινωνικής δράσης σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Ως ποιοτική έρευνα, θεωρείται η ερμηνευτική μελέτη ενός συγκεκριμένου θέματος, στην οποία ο ερευνητής κατέχει κεντρική θέση στον τρόπο με τον οποίο το θέμα περιγράφεται και σημασιοδοτείται (Banister, Burman, Parker, Taylor & Tindall, 1994). Η ποιοτική έρευνα αποδέχεται ότι η πραγματικότητα και η γνώση είναι κοινωνικά κατασκευασμένες. Ως εκ τούτου δεν μπορεί να υπάρξει «ουδέτερη» επιστημονική έρευνα, δεδομένου ότι κάθε έρευνα μεταφέρει αξίες. Η έρευνα «κατασκευάζει» αυτό το οποίο μελετά και θεωρεί ότι η επιστήμη είναι μια κοινωνική διεργασία που παράγει υποθέσεις και όχι αμετάβλητα εμπειρικά δεδομένα. Δίνει έμφαση περισσότερο στην περιγραφή και στην κατανόηση, παρά στη μέτρηση και στην ερμηνεία. (Bryman, A. 1988) Τα μη-ποσοτικοποιημένα ποιοτικά δεδομένα που χρησιμοποιεί, είναι συνήθως λέξεις ή εικόνες που αφορούν τη γνώση του συγκεκριμένου και το μέγεθος του δείγματος είναι περιορισμένο.

Η ποιοτική έρευνα επιδιώκει να είναι ολιστική, καταγράφοντας με λεπτομέρεια τις εμπειρίες, παρά το γεγονός ότι η περιγραφή είναι εξ ορισμού υποκειμενική. Η ερευνητική πρακτική, δίνει έμφαση στη συνεργασία και στη συν-κατασκευή του νοήματος ανάμεσα στον ερευνητή και στο αντικείμενο της μελέτης, ενώ οι συμμετέχοντες θεωρούνται και συχνά αξιοποιούνται ως συν-ερευνητές. Εν ολίγοις, η ποιοτική έρευνα ανιχνεύει σε βάθος τη νοοτροπία, το σκεπτικό, τα συναισθήματα, τα «πιστεύω», αποκαλύπτει τι κρύβεται πίσω από το προφανές, αιτιολογεί τα φαινόμενα και οριοθετεί μελλοντικές αποφάσεις και στρατηγικές.

β) Ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου.

Επλέξαμε την ποσοτική έρευνα, δεδομένου ότι οι ποσοτικές μέθοδοι είναι πιο κατάλληλες για την περιγραφή των δομικών ιδιοτήτων των κοινωνικών συστημάτων. Μέσω των ποσοτικών μεθόδων (Κυριαζή, 2001) αντλούνται στοιχεία για διαφορετικά επίπεδα της κοινωνικής πραγματικότητας και συχνά χρησιμοποιείται ως μέσο τεκμηρίωσης και επαλήθευσης των ευρημάτων της ποιοτικής έρευνας.

Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι:

- Προσωπική επαφή με τον πληροφοριοδότη.

- Ο λήπτης της συνέντευξης έχει τη δυνατότητα να δώσει διευκρινίσεις σχετικά με τις ερωτήσεις.
- Το δείγμα συνήθως ανταποκρίνεται στην έρευνα.
- Δεν υπάρχουν αναπάντητες ερωτήσεις.
- Είναι εφικτή η συλλογή πρόσθετων πληροφοριών.

γ) Συμμετοχική παρατήρηση.

Η μέθοδος της συμμετοχικής παρατήρησης (Τσαούσης, 1979) που αφορά σύγχρονα φαινόμενα ή σύνολα, μπορεί να είναι οπτική ή ακουστική ή να γίνεται με τη χρήση ανάλογων συσκευών. Ο παρατηρητής γίνεται μέλος του κοινωνικού συνόλου που ερευνά και προσπαθεί να διερευνήσει την ταυτότητα των κοινωνικών συνόλων, την ατομική δράση μέσα στις συγκεκριμένες δομές και να κατανοήσει τη στάση ζωής των ατόμων και πώς αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα στην αλληλένδετη διαπλοκή τους με το συνολικό κοινωνικό γίγνεσθαι. (Λυδάκη, 2001)

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της παρατήρησης είναι ότι:

- Καταγράφει ακριβώς τη συμπεριφορά, των υποψήφιων ομάδων για έρευνα, που εκδηλώνεται στον φυσικό τους χώρο, με αποτέλεσμα τη συλλογή στοιχείων που χαρακτηρίζονται από σαφήνεια και αντικειμενικότητα (Nachmias & Nachmias, 1981).
- Είναι χρήσιμη στην κατηγοριοποίηση διαφορετικών ομάδων με βάση τη συμπεριφορά τους.
- Βοηθά στον έλεγχο και αξιολόγηση των στόχων που περιγράφονται στην ερευνητική πρόταση της μελέτης.

4.8 Ποιοτική έρευνα

4.8.1 Εισαγωγή

Για τη συλλογή ποιοτικών στοιχείων έγινε έρευνα με προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος. Με την ποιοτική έρευνα, εστίασαμε στον τρόπο που οργανώνεται και σημασιοδοτείται η ανθρώπινη εμπειρία, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν την πραγματικότητα οι συμμετέχοντες σε αυτήν. (Giner, 1972, Krueger, 1998a)

Η μεθοδολογία της προσωπικής συνέντευξης σε βάθος, στηρίχτηκε στην ερμηνεία της λεκτικής και μη λεκτικής συμπεριφοράς (body language), στην αποφυγή οποιουδήποτε περιορισμού των ερευνώμενων, στην ανοικτή και ελεύθερη συζήτηση και στο ξεπέρασμα εμποδίων επιφανειακής συμπεριφοράς. (Lincoln, 1995)

Ο λόγος της επιλογής αυτής της μορφής έρευνας, ήταν ότι για τη συλλογή ποιοτικών στοιχείων, η σε βάθος συνέντευξη θεωρείται μια από τις δυναμικότερες μεθόδους, (Mc Cracken, G. 1988) και σύμφωνα με τους Marshall, και Rossman, (1995) *«είναι συνομιλία με ένα σκοπό και μέθοδος περισσότερο εποικοδομητική από μια αυστηρά δομημένη συνέντευξη, καθώς το είδος των ερωτήσεων και η μορφή απαντήσεων που λαμβάνονται, διαφέρουν από τις δομημένες συνεντεύξεις»*. Στην πραγματικότητα, στις προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος, χρησιμοποιούνται ανοικτές ερωτήσεις, οι οποίες δεν περιορίζουν το εύρος των απαντήσεων.

Το πλεονέκτημα των συνεντεύξεων πρόσωπο με πρόσωπο είναι ότι:

- ◆ Οι συνεντεύξεις παρέχουν ευελιξία και την άμεση ευκαιρία για τη διευκρίνιση των λεχθέντων (McLaughline και Marascuilo, 1990).
- ◆ Οι συνεντεύξεις παρέχουν την πρόσβαση στα συγκεκριμένα τμήματα της κοινωνίας από τα οποία η γραπτή απάντηση δεν μπορεί να συγκεντρωθεί (Waltz και λουτοί, 1984).
- ◆ Οι συνεντεύξεις παρέχουν την ευκαιρία να παρατηρηθεί και να αξιολογηθεί η ισχύς της απάντησης (Kovacks, 1985).

4. 8.2 Μεθοδολογία:

4. 8.2.1 Σχεδιασμός της έρευνας:

Η έρευνα σχεδιάστηκε έτσι, ώστε τα ερωτήματα να επικεντρώνονται μεν σε σημαντικά ζητήματα, ωστόσο ήταν σημαντικό να γίνει μια λειτουργική προσέγγιση και να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό κλίμα μεταξύ των συμμετεχόντων. Για να επιτευχθεί το αποτέλεσμα, (North & συνεργάτες 1963) τα δεδομένα ταξινομήθηκαν βάσει των επιλεγμένων εννοιών: Ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο, ήθη και έθιμα, τουριστική ανάπτυξη, επαγγελματικές αλλαγές. Για τη συζήτηση χρησιμοποιήθηκε ένα πλαίσιο ημι-δομημένων ερωτήσεων.

4. 8.2.2 Δείγμα

Το δείγμα ήταν δείγμα χιονοστιβάδας και τα άτομα ήταν άγνωστα στην ερευνήτρια. Αρχικά, έγινε πρόταση στο πρώτο μέλος του δείγματος, ώστε να περιληφθεί στη μελέτη, από έναν φίλο της ερευνήτριας και τα άτομα που ακολούθησαν συστήθηκαν ο ένας από τον άλλον. Η υπόθεση που κρύβεται σε αυτή τη διαδικασία είναι, ότι ένα πρόσωπο μέσα στο δείγμα χιονοστιβάδας γνωρίζει ποιος είναι καταλληλότερος να συμπεριληφθεί στη μελέτη και προτείνει σε περισσότερους συμμετέχοντες. Κατά συνέπεια, η επιλογή του δείγματος ελέγχεται επίσης από τα άτομα και όχι απλώς από τον ερευνητή. (Cohen, & Manion, 2000- Ψαρρού, & Ζαφειρόπουλος, 2001)

Τα πλεονεκτήματα αυτής της τεχνικής είναι κυρίως η εύκολη πρόσβαση στις ομάδες ανθρώπων, με τους οποίους η επαφή θα ήταν δύσκολη και η διευκόλυνση της εισαγωγικής φάσης, μεταξύ του ερευνητή και των συμμετεχόντων, που αισθάνονται πιο εξοικειωμένοι με τον ερευνητή, καθώς συστήνονται σε αυτόν από κάποιον που ξέρουν ήδη καλά (Morse, 1992). Σημειώτεον ότι, για την αποφυγή προκατειλημμένων και λανθασμένων συμπερασμάτων, όλοι όσοι συμμετείχαν στην έρευνα ικανοποιούσαν τα κριτήρια επιλεξιμότητας. (Polit και Hungler, 1993).

Οι βασικές αρχές επιλογής του δείγματος ήταν:

- Αντιπροσωπευτικότητα
- Απουσία «βίας»
- Εχεμύθεια

Στην περίπτωση της έρευνάς μας, επιλέχθηκαν έξι διαφορετικές ομάδες πληθυσμού,

μία γενική και πέντε ειδικές. Η ομαδοποίηση αυτή κρίθηκε απαραίτητη από την ερευνήτρια, καθώς η πρόθεσή μας ήταν να καλύψουμε όσο μπορούσαμε περισσότερες κοινωνικές κατηγορίες ανθρώπων.

Στη γενική ομάδα συμμετείχαν 17 άτομα με διαφορετικά κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά, τα οποία είτε κατείχαν αξιόλογες θέσεις στην τοπική κοινωνία της Ρόδου, εκπροσωπώντας θεσμούς όπως τοπική αυτοδιοίκηση, άνθρωπων των γραμμάτων κλπ., είτε ήταν άτομα με μεγάλη εμπειρία στα τουριστικά και κοινωνικά δρώμενα, είτε ήταν απλοί καθημερινοί άνθρωποι.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι στην γενική ομάδα συμπεριλάβαμε και τους Τούρκους-μόνιμους κατοίκους της Ρόδου, διότι ενώ αρχικά πιστευαμε ότι αποτελούν μια ειδική κοινωνική ομάδα, εν τούτοις από την έρευνα διαπιστώσαμε ότι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής κοινωνίας, έχουν κοινά βιώματα, κοινή γλώσσα και διαφέρουν μόνο ως προς το θρήσκευμα.

Η κάθε μία από τις ειδικές ομάδες έχει κοινά χαρακτηριστικά και σε κάθε περίπτωση, επηρέασε την τοπική κοινωνία ή επηρεάστηκε από αυτήν με διαφορετικό τρόπο, στη διάρκεια της ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού της Ρόδου.

Στις συνεντεύξεις συμπεριλήφθηκαν συνολικά ενενήντα άτομα. Ο νεώτερος ήταν 45 ετών και ο μεγαλύτερος 82 ετών. Οι συμμετέχοντες ανά κατηγορία περιγράφονται στον ακόλουθο πίνακα.

	Ομάδες-στόχοι	Άτομα
1 ^η Ομάδα	Κάτοικοι του νησιού:	17
2 ^η Ομάδα	Τούρκοι	10
2 ^η Ομάδα	Επιχειρηματίες του Τουρισμού εποχιακά εργαζόμενοι	30
4 ^η Ομάδα	Ανύπαντρες γυναίκες	5
5 ^η Ομάδα	Γυναίκες αλλοδαπές παντρεμένες με ντόπιους	18
6 ^η Ομάδα	Καμάκια	15
	Σύνολο ατόμων	95

4. 8.2.3 Τρόπος λήψης της συνέντευξης:

Στην παρούσα έρευνα η ερευνήτρια ήταν το «όργανο» (Patton M., 1990), δεδομένου ότι έπρεπε να χρησιμοποιήσει εκτός από τις τεχνικές δεξιότητες, την κρίση και τη γνώση από τη μελέτη της βιβλιογραφίας. Κατά τη διαδικασία των συνεντεύξεων, η ερευνήτρια αφ' ενός ήταν επιφορτισμένη με την καθοδήγηση και την υποκίνηση των ερωτώμενων, να εκφράσουν τις απόψεις τους ώστε οι απαντήσεις να ενδιαφέρουν το αντικείμενο της έρευνας, αφ' ετέρου να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον προσδιορισμό των θεμάτων προς συζήτηση, ώστε να ελαχιστοποιηθεί κάθε ενδεχόμενο προκατάληψης και η άσκοπη παρέμβαση της ερευνήτριας. Επί της ουσίας, οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με ελεύθερη συζήτηση και ο απώτερος σκοπός ήταν οι συμμετέχοντες να καταθέσουν τις εμπειρίες και να εκφράσουν τις απόψεις τους, σχετικά με το ερευνώμενο θέμα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τηρήθηκαν με ιδιαίτερη προσοχή οι διαδικασίες που προβλέπονται από τη σχετική βιβλιογραφία, Mc Cracken, G. (1988) για τον τρόπο έκβασης της προσωπικής συνέντευξης και για το ρόλο του ερευνητή.

Πριν την έναρξη της συνέντευξης, η ερευνήτρια διαβεβαίωσε το απόρρητο της συνομιλίας και την τήρηση της ανωνυμίας σε όσους το επιθυμούσαν. Επιπλέον, οι δίδοντες συνέντευξη βεβαιώθηκαν, ότι θα μπορούσαν να σταματήσουν σε οποιοδήποτε στάδιο επιθυμούσαν και μπορούν να αρνηθούν επίσης να απαντήσουν σε οποιοδήποτε ερωτήσεις, χωρίς να πρέπει να δικαιολογήσουν την απόφασή τους και στις δύο περιπτώσεις. Κατόπιν της αρχικής εισαγωγής και την παροχή όλων των σχετικών πληροφοριών στους δίδοντες τη συνέντευξη, έγινε ενημέρωση για τη χρήση μαγνητοφώνου και ζητήθηκε η συγκατάθεσή τους. Σε όλες τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ο χρόνος και ο τόπος καθορίστηκαν από τα ίδια τα άτομα.

Η συνέντευξη (Smith L., 1992) άρχισε από την ερευνήτρια, η οποία οδήγησε τη συνομιλία με ερωτήσεις. Χρησιμοποιήσαμε σαφή και συνοπτική γλώσσα, ώστε να μειώσουμε την πολυπλοκότητα και προτιμήσαμε (Haralambos, 1981) να είμαστε «φυσικοί παρά να διορθώνουμε». Σημαντική παράμετρος θεωρήθηκε επίσης, η αποτελεσματική διαχείριση του χρόνου.

Προκειμένου να μην αντιμετωπισθεί το πιθανό συναίσθημα «της απώλειας», ή «της χρησιμοποίησης και του αποχωρισμού», (Bowsher et all, 1993) που μπορεί να δοκιμάσει ο συνεντευξιζόμενος, η ερευνήτρια προσπάθησε να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο «παρεισφρητική». Στο τέλος εκφραζόταν οι προσωπικές ευχαριστίες για τη

διάθεση του χρόνου τους και για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην έρευνα.

4. 8.2.4 Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν μεταξύ 30 και 40 λεπτών και ηχογραφήθηκαν με τη χρήση ενός μαγνητοφώνου Panasonic L309. Το μέσο καταγραφής που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες αυτής της μελέτης, (Polgar & Thomas, 1991) ήταν προφανώς κατάλληλο για την ανάλυση των στοιχείων, δεδομένου ότι δεν ήταν απαραίτητο να επικεντρωθούμε στη λήψη σημειώσεων. Με την ολοκλήρωση όλων των συνεντεύξεων, το περιεχόμενο απομαγνητοφωνήθηκε αυτολεξεί από την ερευνήτρια. (Gilbert J.K., Watts D.M., & Osborne R.J., 1985)

4.9 Αποτελέσματα και σχολιασμός της ποιοτικής έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της εμπειρικής ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το σχεδιασμό και τη μεθοδολογία που καθορίστηκε από την αρχή.

4. 9.1 Αποτελέσματα των συνεντεύξεων 1^{ης} Ομάδας: Κάτοικοι του νησιού

Από τη διαδικασία της συνέντευξης στους κατοίκους του νησιού, ήταν αναμενόμενο να αποκαλυφθούν οι βαθύτερες σκέψεις των συμμετεχόντων. Μετά από προσεκτική εξέταση των συμπερασμάτων, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότερες απαντήσεις ήταν παρόμοιες και επομένως αποφασίστηκε να μην αναλυθούν ξεχωριστά, εκτός από τη συνέντευξη με τον κ. Σάββα Καραγιάννη, γιατρό στο επάγγελμα, ο οποίος, εκτός από πολίτης και κάτοικος Ρόδου, διετέλεσε Βουλευτής Δωδεκανήσου, Νομάρχης Δωδεκανήσου και Δήμαρχος Ρόδου.

Δείγμα

Το συνολικό δείγμα ήταν δέκα επτά άτομα και τα κριτήρια επιλογής ήταν:

- Οι ερωτώμενοι να κατάγονται από τη Ρόδο και να ζουν εδώ, ώστε να γνωρίζουν.
- Να είναι ηλικίας πάνω από 40 ετών, ώστε να έχουν βιώσει την τουριστική εξέλιξη της Ρόδου.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από ένδεκα «ανοιχτές» ερωτήσεις (βλ. παράρτ,

σελ.185), ενώ το ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στον Δήμαρχο, αποτελούνταν από δέκα επτά «ανοιχτές» ερωτήσεις. (βλ. παράρτ, σελ.186) Οι περιοχές των θεμάτων προήλθαν από την προκαταρκτική ανάγνωση που πραγματοποιήθηκε στο πρώτο στάδιο αυτής της έρευνας. Εντούτοις, έχοντας ένα τυποποιημένο ερωτηματολόγιο, είχαμε έναν καλύτερο έλεγχο του χρόνου και των μερών του θέματος και επιπλέον στο στάδιο της ανάλυσης, μπορούμε να οργανώσουμε τα δεδομένα και να κάνουμε τις συγκρίσεις αποτελεσματικότερα. Η σειρά της αλληλουχίας των ερωτήσεων στόχευε ώστε η πρώτη ερώτηση που αναφερόταν στο παρόν, να βοηθήσει την εισαγωγή της δεύτερης ερώτησης η οποία προσπαθεί να δώσει πληροφορίες για το παρελθόν. (Patton M., 1990) Αυτή η ακολουθία βοήθησε να αναπτυχθεί ένα υπόβαθρο, για τη σημερινή εικόνα του τουρισμού και της σχέσης των κατοίκων με αυτόν. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις αποσκοπούσαν επίσης, στην ενθάρρυνση αυτών που έδιναν συνέντευξη, να μιλήσουν περιγραφικά ώστε να εξοικειωθούν και να δώσουν πληροφορίες ελεύθερα σε ένα περαιτέρω στάδιο.

Ο απώτερος σκοπός μας, ήταν να μάθουμε για τις απόψεις τους σχετικά με το ρόλο του τουρισμού, εάν ήταν ευεργετικός ή όχι και με ποια έννοια και ποια ήταν η αντίδρασή τους προς την τουριστική δραστηριότητα, σύμφωνα με την εμπειρία τους.

Συνέντευξη με τον κ. Σάββα Καραγιάννη (τ. Δήμαρχος)

Τη συνέντευξη του τέως Δημάρχου την παρουσιάζουμε αυτολεξεί επειδή πιστεύουμε ότι από τις θέσεις που κατείχε, δεν βίωσε μόνο τον τουρισμό ως απλός κάτοικος αλλά κατά καιρούς κλήθηκε να πάρει αποφάσεις και να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο τουριστικό γίνεσθαι της περιοχής.

1. Ποιος είναι ο τύπος τουρισμού σήμερα στη Ρόδο;

Ο τύπος τουρισμού στη Ρόδο είναι αυτός που έχει καταξιωθεί σε παγκόσμιο σχεδόν επίπεδο δυστυχώς ο μαζικός τουρισμός. Είχαμε συγκριτικά πλεονεκτήματα που απορρέουν και από την ιστορία μας αλλά και από το φυσικό περιβάλλον, την αρχιτεκτονική κληρονομιά να έχουμε έναν τουρισμό εντελώς διαφοροποιημένο. Φαίνεται όμως ότι αυτό δεν το καταφέραμε και όσο περνάει ο καιρός άλλοι παράγοντες επιβάλλουν τη μαζικοποίηση παρά τις προσπάθειες που γίνονται για διαφορετικές μορφές τουρισμού. Άλλες χώρες φαίνεται το πετυχαίνουν γιατί είναι πιο συντονισμένες οι ενέργειες και οι δράσεις, μικρότερο χρονοβόρες διαδικασίες που απαιτούνται. Σ' εμάς όπου το κράτος τα κάνει όλα μόνο του και θέλει να δίνει την έγκριση, τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα. Έτσι λοιπόν έχουν έναν τουρισμό που

δεν διαφοροποιείται σημαντικά από τη μορφή του τουρισμού που υπάρχει και σε άλλες χώρες.

2. Ποια εποχή θεωρείτε ότι ήταν η καλύτερη ως προς τα χρήματα που προερχόταν από τον τουρισμό;

Η χρυσή εικοσαετία ήταν μεταξύ 70-90. Σήμερα η αλλαγή στην επαγγελματική διαστρωμάτωση είναι τόσο ανατρεπτική που είναι πάρα πολύ σοβαρή ιστορία. Π.χ. ένας κάτοικος σε μια παραδοσιακή γεωργική περιοχή, όπως είναι η Μαλώνα από τη μια πλευρά και το Μανδρικό και η Κρητινία από την άλλη πλευρά, ακόμη και σήμερα όντας αγρότες και παραγωγοί να εξασφαλίζουν ένα καλό εισόδημα. Αυτοί δεν είχαν καμία δυσκολία να κτίσουν και σπίτι στο χωριό τους και να αγοράσουν και στην πόλη της Ρόδου. Σήμερα αυτοί που εξακολουθούν να δουλεύουν στο ίδιο επάγγελμα έχουν την οικονομική δυνατότητα γιατί τα προϊόντα τους γίνονται ανάρπαστα. Αυτοί που έχουν εντελώς αλλάξει είναι αυτοί που εγκατέλειψαν την παραδοσιακή τους απασχόληση, είτε γιατί και παλαιότερα δεν ήταν επαρκής είτε γιατί και αυτή που υπάρχει δεν τους καλύπτει όλο το χρόνο. Αυτοί προτίμησαν να απασχοληθούν στον τουριστικό τομέα.

3. Πιστεύετε ότι ο τουρισμός εισέβαλε απότομα στη Ρόδο;

Ο τουρισμός δεν ήρθε απότομα στη Ρόδο, διότι ήδη υπήρχε η υποδομή από την εποχή της Ιταλίας. Ενδεχομένως τα χρήματα ήρθαν απότομα. Ο πρώτος τουρισμός στηριζόταν στους ομογενείς που ερχόταν από τον Κάιρο, την Αλεξάνδρεια κλπ. Στη συνέχεια μετά την ενσωμάτωση ερχόταν ο εσωτερικός τουρισμός να γνωρίσει τη Ρόδο, διότι ήταν το τελευταίο τμήμα της Ελλάδας που ενσωματώθηκε. Το δασμολογικό καθεστώς με τα αφορολόγητα φτηνά είδη ήταν ένας ακόμα παράγοντας. Η Ρόδος έγινε γνωστή για τα υφάσματα, τις πορσελάνες κλπ. Όταν άρχισε ο μαζικός τουρισμός αποτέλεσε ένα φαινόμενο που δεν μπόρεσαν όλοι να παρακολουθήσουν στο βαθμό που έπρεπε και όταν φούντωσε για ένα νησί που δεχόταν τουρισμό από τα ελάχιστα στην Ελλάδα, δημιούργησε το boom στη ροδίτικη κοινωνία. Ξαφνικά η Ρόδος βρέθηκε με αεροδρόμια, με λιμάνια, ικανά να εξυπηρετήσουν τον τουρισμό εκείνης της εποχής, όταν όμως αυτό άρχισε να διογκώνεται δεν επαρκούσαν οι υποδομές. Τα πρώτα χρόνια οι άνθρωποι παράλληλα με την εργασία τους στον τουρισμό εξακολουθούσαν να απασχολούνται και στα χωριά τους που ήταν κοντά στη Ρόδο, δηλαδή μέχρι το Παραδείσι και την περιοχή του Αφάντου Καλυβιών. Οι Αρχαγγελίτες ακόμη εξακολουθούσαν να είναι τεχνίτες, μάστορες, στην οικοδομή και παράλληλα στα χωράφια. Το ίδιο συνέβη και με τα υπόλοιπα χωριά. Η

μετακίνηση έγινε όταν είδαν ότι οι υπάλληλοι στα ξενοδοχεία έβγαζαν εύκολα χρήματα και γρήγορα άρχισαν να μετακινούνται. Αυτό οδήγησε στο ξεριζωμά τους από τα χωριά τους. Δηλαδή υπήρξε μια μετάλλαξη της κοινωνίας χωρίς καλά -καλά να το καταλάβουν. Δεν μπορούσε τότε να φανταστεί κανείς ότι μέσα σε μια εικοσαετία όλα αυτά θα άλλαζαν.

4. Ποιες αλλαγές έχουν συμβεί στις αξίες της τοπικής κοινωνίας;

Η κοινωνία της Ρόδου ήταν σε πολλές περιοχές μητριαρχική. Σήμερα ενδεχομένως ακόμη να ισχύει, αλλά ο χαρακτήρας έχει αλλάξει και σε αυτόν τον τομέα. Διαπιστώνεται μια τάξη ανεξαρτητοποίησης των ζευγαριών από την οικογένεια. Έχει αλλάξει εντελώς η ζωή και η σχέση των ανθρώπων, ακόμα και των χωριών. Οι αξίες όμως που διέθετε και εξακολουθεί να έχει η τοπική κοινωνία πιστεύω δεν έχουν ευτυχώς αλλοιωθεί σημαντικά, έστω και αν στο μυαλό του κάθε ροδίτη που βρίσκεται στο ευρύτερο τουριστικό κύκλωμα υπάρχει πάντα η σκέψη τι θα συμβεί την επόμενη χρονιά. Η επόμενη χρονιά δεν προϋποθέτει καμιά εξασφάλιση, δεν δίνονται επίσημες ή ανεπίσημες εγγυήσεις, πάντα υπάρχουν γεγονότα που μπορούν να ανατρέψουν καταστάσεις όπως είναι η θετική πορεία και εξέλιξη μιας τουριστικής περιόδου και αυτό σταδιακά έχει καθλώσει τη συνείδηση των τοπικών παραγόντων αλλά και των ανθρώπων της κοινωνίας, που σε μεγάλο ποσοστό είναι μπλεγμένοι στη θετική ή αρνητική πορεία του τουρισμού. Παρόλα αυτά οι αξίες της τοπικής κοινωνίας παραμένουν, έστω και αν δεν μας δίνεται η ευκαιρία να εκφραστούν στο βαθμό και την ένταση που παλιότερα μπορούσαν. Δεδομένου ότι η αγωνία να συμπληρώσεις τα έτη σου και να πάρεις την ανεργία είναι μεγάλη, η αγωνία να εξασφαλίσεις τις οικονομικές δυνατότητες να αποπληρώσεις αυτά που χρεώθηκες για να ξεκινήσεις την καινούργια σαιζόν σαν επαγγελματίας και σαν επενδυτής, δεν είναι ούτε μικρή ούτε ασήμαντη. Τα χρήματα που απαιτούνται κατά τη διάρκεια της σαιζόν για προμήθειες, εξοπλισμό και εκσυγχρονισμό της επιχείρησης δεν είναι λίγα, άρα ο κάθε εμπλεκόμενος επιφορτίζεται με ένα επιπρόσθετο άγχος. Η κοινωνία δοκιμάζεται, όπως δοκιμάζονται οι ανθρώπινες σχέσεις. Η κουλτούρα εκατοντάδων χρόνων μπορεί να βοηθήσει να βγει η κοινωνία από αυτή την κρίση, ώστε οι άνθρωποι να μη δουλεύουν μόνο για να δουλεύουν.

5. Ο γάμος ήταν τις περισσότερες φορές μια συμφωνία μεταξύ των γονέων του γαμπρού και της νύφης;

Η αποκατάσταση των νέων σήμερα δεν επιβάλλεται από όρους ή καθοδηγήσεις. Τα σύγχρονα παιδιά τόσο αυτά που ακολουθούν ανώτερες σπουδές, όσο και αυτά που

βγαίνουν στο επάγγελμα, λίγο πολύ επηρεάζονται από τους γονείς να παίρνουν την ή τον αρεστό στην οικογένεια. Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται το φαινόμενο παιδιά οικονομικών μεταναστών να έχουν σχέσεις με ντόπιους ή να παντρεύονται χωρίς καμιά διάκριση. Όσο περνά ο καιρός το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο σε αριθμό. Οι οικονομικοί μετανάστες ενσωματώνονται και αυτοί στις αντιλήψεις και νοοτροπία της κοινωνίας της Ρόδου με τη διατήρηση της ιδιαιτερότητάς τους στα ήδη και τα έθιμα. Παρατηρούμε λοιπόν να εξελίσσεται ομαλά μια φυσιολογική κατάσταση που παλαιότερα δεν τη βλέπαμε γιατί η άποψη του γονιού για την επιλογή του συντρόφου ήταν σχεδόν επιτακτική.

6. Το ζευγάρι διαμένει σε γειτονικό ή στο ίδιο σπίτι με τους γονείς της νέφης;

Η βοήθεια της μητέρας είναι και εξακολουθεί να είναι ευπρόσδεκτη, ιδιαίτερα στις εργαζόμενες γυναίκες και πολλές φορές επιβεβλημένη. Οι ρυθμοί εργασίας δεν αφήνουν περιθώρια εσωτερικής σκέψης και ανάλυσης των προβλημάτων. Οι περισσότεροι υποχρεώνονται να κάνουν δύο – τρεις δουλειές. Υπάρχουν ζευγάρια που δύσκολα συναντώνται στη διάρκεια της θερινής περιόδου. Πολλά παιδιά μεγαλώνουν με την καθοδήγηση και τη φροντίδα της γιαγιάς.

7. Οι νεόνυμφοι λαμβάνουν οικονομική υποστήριξη μέσω του θεσμού της «προίκας» και τι συμπεριλαμβάνει;

Ο θεσμός της προίκας δεν ισχύει πια με την παλιά έννοια. Εξακολουθεί όμως η βοήθεια του γονιού στην αγορά του σπιτιού και του εξοπλισμού.

8. Παρατηρείτε αλλαγές στη συμπεριφορά των μόνιμων κατοίκων του νησιού κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου;

Οι μόνιμοι κάτοικοι κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου δεν συμπεριφέρονται διαφορετικά από τον υπόλοιπο χρόνο, αλλά κυρίως κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, εάν αυτή εξελίσσεται ομαλά και δίνει την αίσθηση ότι και εφέτος υπάρχει για όλους δουλειά, δεν έχουν καθόλου άγχος και δεν προσφεύγουν σε πράξεις ή ενέργειες οι οποίες θα εξέθεταν και τον ίδιο αλλά και τη συνολική εικόνα του τουριστικού προϊόντος και η πίτα φαίνεται ότι είναι ίδια με την περυσινή και το φιλέτο θα είναι μικρότερο για τον καθένα βλέπουμε εκτροπές που καμιά φορά αγγίζουν τα όρια της ανομίας. Και αυτό οφείλεται όχι κυρίως στους ντόπιους κατοίκους και τους επιχειρηματίες, αλλά στην πληθώρα των ανθρώπων που έχουν έρθει από την υπόλοιπη Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν εδώ. Έχουν επενδύσει περιστασιακά σε ένα τουριστικό ή παρατουριστικό επάγγελμα και πιστεύουν ότι μέσα σε ένα χρόνο θα πρέπει να αποσβέσουν και το κεφάλαιο που έχουν επενδύσει, αλλά

να εξασφαλίσουν και σοβαρά κέρδη. Από αυτούς ίσως έχει προέλθει μια αλλοίωση και της τουριστικής συνείδησης των ντόπιων και έχει επιβληθεί και ένα παιχνίδι ανταγωνισμού που δεν είναι πάντα μέσα στα λογικά και τα γνωστά πλαίσια της συμπεριφοράς των Ροδιών. Όσοι από τους επιχειρηματίες έχουν μια παράδοση στις τουριστικές επιχειρήσεις νομίζω ότι παροτρύνουν τα παιδιά τους και να παραμείνουν στο επάγγελμα εφόσον έχουν εξασφαλίσει την επιστημονική κατάρτιση.

9. Η κοινωνική διαστρωμάτωση των κατοίκων γινόταν με βάση οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά κριτήρια;

Παλαιότερα υπήρχαν αυτά τα κριτήρια. Υπήρχαν οι άνθρωποι στα χωριά και τις κοινότητες που είχαν ένα προβάδισμα εξαιτίας της μόρφωσής τους. Αυτοί είχαν καταφέρει να επιβάλλουν ένα σεβασμό από τους υπόλοιπους που τους αναγνωρίζονταν αυτό το προβάδισμα, ήταν οι προύχοντες, οι άρχοντες κλπ. Τα κριτήρια διαστρωμάτωσης της κοινωνίας δεν ήταν πάντα τα οικονομικά, αλλά η ικανότητα των ανθρώπων να ξεχωρίσουν μέσα στα χωριά. Ο δάσκαλος, ο παπάς, ο αγροφύλακας είχαν ένα εμφανές σχετικό προβάδισμα. Σήμερα αυτά δεν ισχύουν.

Σε αυτή την ανακατάταξη, διαστρωμάτωση με βάση οικονομικά κριτήρια, κοινωνικά και μορφωτικά δεν ισχύουν υπάρχει πια. Ο καθένας κατάφερε να αποδείξει ότι μπορεί να αποκτήσει μια ισότιμη θέση απέναντι στον άλλο στη σύγχρονη κοινωνία.

10. Έχει διαφοροποιηθεί η ζωή στα χωριά; πχ οι «πεζούλες» που μαζεύονταν οι άνθρωποι;

Οι εικόνες της πεζούλας που συγκέντρωναν τους ανθρώπους στα χωριά τις απογευματινές ώρες, σήμερα πια δεν υπάρχουν. Οι πόρτες και στα χωριά δεν είναι πια ανοιχτές. Παλιά η γειτόνισσα φύλαγε την ανοιχτή πόρτα του γειτόνου. Σήμερα πάρα πολλά σπίτια στα χωριά είναι εγκαταλελειμμένα και αν από αυτούς που μένουν ανοίξουν την πόρτα δύσκολα θα βρεις γείτονα ή περαστικό να μιλήσεις.

Όλοι και στα χωριά κάπου τρέχουν για να προλάβουν. Σε αυτή την ανακατάταξη διαστρωμάτωση με βάση οικονομικά κριτήρια, κοινωνικά και μορφωτικά δεν ισχύουν υπάρχει πια. Ο καθένας κατάφερε να αποδείξει ότι μπορεί να αποκτήσει μια ισότιμη θέση απέναντι στον άλλο στη σύγχρονη κοινωνία.

11. Οι κάτοικοι σήμερα παροτρύνουν τα παιδιά τους να συνεχίσουν τις τουριστικές επιχειρήσεις τους και να ασχοληθούν επαγγελματικά.

Σήμερα υπάρχει δυνατότητα μιας καλής κατάρτισης των νέων που θα ήθελαν να ασχοληθούν με θέματα τουρισμού, γι' αυτό σπουδάζουν παρεμφερείς επιστήμες ή υποστηρικτικές των τουριστικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Βέβαια υπάρχουν

και πάρα πολλοί, κυρίως νέοι οι οποίοι διαπιστώνουν ότι δεν μπορούν να αντέξουν στο άγχος που επιβάλλει το τουριστικό επάγγελμα στο οποίο επενδύεται και ψυχική δραστηριότητα και οικονομικό κεφάλαιο, το οποίο όμως απασχολείται μόνο για έξι μήνες.

12. Κατά την γνώμη σας, ποια είναι τα αρνητικά σημεία που πηγάζουν από τον Τουρισμό;

Η εποχική απασχόληση που όλο και περισσότερο γίνεται πιο έντονη και συρρικνώνεται στη διάρκεια του έτους απογοητεύει πάρα πολλούς νέους κυρίως οι οποίοι δεν μπορούν να κατανοήσουν γιατί έξι μήνες θα πρέπει να είναι ενεργοί ή αδρανοποιημένοι όταν θα μπορούσαν να ακολουθήσουν άλλα επαγγέλματα ή να παραμείνουν σε άλλες πόλεις ή στην Αθήνα και η προσφορά τους θα μπορούσε να είναι 12 μήνες. Αυτό είναι ένα από τα αρνητικά σημεία του σύγχρονου τουρισμού της Ρόδου, ο οποίος ξεκίνησε με μια ποιότητα που ανέδυε μια φινέτσα νησιώτικη που αναμειγμένη με το φυσικό και δομημένο περιβάλλον αποτελούσε μια ιδιαιτερότητα στον τουρισμό της Ρόδου. Ο κάθε Ροδίτης ένοιωθε υπερήφανος γι' αυτό που ενδεχόμενα ερχόταν να θαυμάσει ο ξένος τουρίστας. Σήμερα ο συνωτισμός, το κυκλοφορικό χάρος, η «εκμετάλλευση» που γίνεται πολλές φορές από πάρα πολλούς, ο θόρυβος που παρατηρείται, δημιουργούν καταστάσεις οι οποίες δεν χαρακτηρίζουν μια ποιότητα και μια εγγύηση για μια θετική πορεία.

Όλοι τρέχουν, όλοι βιάζονται, όλοι συνωστίζονται αρκεί να αναφέρουμε ότι με την αύξηση του ημερήσιου τουρισμού μέσα από τα κρουαζιερόπλοια έρχεται ημέρα που θα μετακινηθούν περίπου την ίδια ώρα 200 τουριστικά λεωφορεία από το λιμάνι προς κάθε κατεύθυνση. Το νησί όμως έχει δεδομένο οδικό δίκτυο, δεν είναι δυνατόν να μεγαλώνουν ή να πλατύνουν οι δρόμοι κάθε φορά ή να γίνονται νέες πλατείες. Και σε χώρους όπως είναι η Λίνδος, η αρχαία Κάμειρος, η ακρόπολη δεν έχουμε τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουμε ένα συνεχώς αυξανόμενο ρεύμα, το οποίο μάλιστα δεν μετακινείται με τα πόδια αλλά με τουριστικά λεωφορεία.

Στην παλιά πόλη τις ώρες που βγαίνουν από τα πλοία είναι πάνω από 15000 εκτός από όλους τους άλλους που μένουν. Οι ουρές που ανεβοκατεβαίνουν από την οδό Ιπποτών ή τη Σωκράτους ή τα υπόλοιπα σοκάκια της παλιάς πόλης είναι τέτοιες που δεν δημιουργούν μια εικόνα που θα θέλαμε, γιατί σε αυτή την περίπτωση οι ξένοι κοιτάζουν αλλά δεν βλέπουν, γιατί δεν προλαβαίνουν. Απλά κοιτάζουν, σπρωγμένοι από το τσούρμο που ακολουθεί από πίσω ή από αυτούς που έρχονται από το αντίθετο ρεύμα και προσπαθούν να μη χτυπήσει ο ένας επάνω στον άλλον. Η συρρίκνωση του

τουρισμού κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου αποτελεί ένα μεγάλο αρνητικό στοιχείο που επιβάλλει άλλου είδους ρυθμούς, προκειμένου μέσα στους έξι μήνες να καταφέρουμε αυτό που παλαιότερα πετυχαίναμε με πολύ μεγαλύτερη άνεση στους 8 ή 9 μήνες.

13. Το νησί διαθέτει άλλους πόρους διαβίωσης;

Το νησί έχει και άλλους πόρους στον δευτερογενή τομέα κυρίως στον πρωτογενή τομέα, αλλά το ισοζύγιο (σύμφωνα με στοιχεία των υπηρεσιών της Νομαρχίας) για ένα χρόνο μόνο το συνάλλαγμα που βγήκε από τη Ρόδο για να εισαχθεί κρέας, αυγά, κοτόπουλα, λαχανικά κλπ. που χρησιμοποιούν οι ξενοδοχειακές μονάδες και τα εστιατόρια άγγιζαν τα 55 δις εκατομμύρια δρχ. (στοιχεία 2002). Οι εξαγωγές συναλλάγματος ισοδυναμούσαν με χρήματα ενός κοινοτικού πλαισίου στήριξης, που πήρε το νησί για οκτώ ολόκληρα χρόνια. Αυτό που μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει σαν απόθεμα στη γη που καλλιεργείται δεν είναι ποτέ δυνατόν να αρκέσει και πολύ περισσότερο δεν είναι δυνατόν να απασχολήσει τόσο ανθρώπινο δυναμικό. Όταν το νησί φιλοξενεί σε καθημερινή βάση 110.000 κόσμο είναι σχεδόν αδύνατο να βρεθεί μια χρυσή τομή, όπου το χειμώνα οι επιχειρήσεις παραγωγής αγαθών τροφοδοσίας και αγροτικής παραγωγής θα έπρεπε να κλείνουν και το καλοκαίρι να καλύπτουν την υπερβάλλουσα ζήτηση. Η τοπική κοινωνία είναι προσαρμοσμένη σε αυτού του είδους τις τάσεις που δημιουργούνται και έχει προσαρμοστεί με «μοιρολατρικό» ως επιτραπεί η έκφραση τρόπο μιας και βλέπουν ότι δεν μπορούν να αλλάξουν εύκολα αυτού του είδους τις καταστάσεις. Δεν βοηθήθηκε ο τόπος να αναπτύξει άλλες μορφές τουρισμού.

14. Σε τι βαθμό ο τουρισμός προκάλεσε εσωτερική μετανάστευση;

Στα χωριά, ακόμη και τα κορίτσια συμμετείχαν παλιά στις αγροτικές εργασίες. Σήμερα για να καλυφθεί η μεγάλη ζήτηση στα ξενοδοχεία έχει απορροφηθεί ένα πολύ μεγάλο μέρος ανθρώπινου ενεργού δυναμικού σε όλο το κύκλωμα της τουριστικής δραστηριότητας. Πολλά παιδιά τελειώνοντας το λύκειο αν δεν ακολουθήσουν την πανεπιστημιακή μόρφωση δεν ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης, αλλά στρέφονται στα τουριστικά επαγγέλματα, έστω και αν γνωρίζουν ότι η επαγγελματική αυτή δραστηριότητα δεν είναι από τις πιο εύκολες, αλλά δεν έχουν άλλη διεξοδο.

Οι κάτοικοι στα χωριά σήμερα όσοι έχουν μείνει, ασχολούνται με τις αγροτικές καλλιέργειες. Η τουριστική ανάπτυξη όμως, όπως δημιουργήθηκε κυρίως στο βόρειο τρίγωνο, προκάλεσε μια εσωτερική μετανάστευση των κατοίκων των απομονωμένων νησιών, της νότιας Ρόδου, στη συνέχεια της περιοχής της Λίνδου, της Αρχαγγέλου,

σε κοντύτερες περιοχές προς το βόρειο τρίγωνο. Το ίδιο έγινε με την περιοχή Ατταβύρου, με το Δήμο Καμείρου, καθώς της ενδοχώρας Απόλλωνα. Τη μετανάστευση αυτή ακολούθησε η μόνιμη εγκατάσταση στην πόλη της Ρόδου, γιατί εδώ είχε τη δυνατότητα και της απασχόλησης αλλά και μιας δεύτερης παράλληλης απασχόλησης, είτε σε μια επιχείρηση προσωπική, είτε σε άλλη επιχείρηση. Έχοντας όμως δεσμούς με το χωριό του, διατηρώντας τη δυνατότητα επίσκεψης το σαββατοκύριακο και συντηρώντας το σπίτι του και το χωράφι του, το μόνο που μένει σήμερα είναι να βλέπουν τα χωριά τους μόνο το σαββατοκύριακο, κάποιοι άντρες να πηγαίνουν για να φροντίσουν κάποιες μικροκαλλιέργειες που συμπληρώνουν το εισόδημά τους, κάποιοι κάνουν τους γάμους, βαφτίσια στα χωριά τους και να συμμετέχουν στα πανηγύρια. Η εσωτερική μετακίνηση υπήρξε και από άλλα νησιά της Δωδεκανήσου που δύσκολα τα έβγαζαν πέρα (Χάλκη, Σύμη, Καστελλόριζο, Νίσυρος, Κάρπαθος κλπ.).

15. Υπάρχουν φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας;

Δεν υπάρχουν έντονα φαινόμενα της κοινωνικής παθογένειας. Τα αφροδίσια νοσήματα ήταν σε έξαρση τις πρώτες δεκαετίες του τουρισμού. Σήμερα δεν ισχύει κάτι τέτοιο, λόγω της ενημέρωσης των νέων παιδιών σε μέτρα προφύλαξης. Η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών είναι ένα σημερινό φαινόμενο, το οποίο δεν οφείλεται άμεσα στον τουρισμό, αλλά είναι αποτέλεσμα της αλλαγής του τρόπου ζωής, ιδιαίτερα των οικογενειών που δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν την εξέλιξη διατηρώντας τη συνοχή.

16. Πώς θα σκιαγραφούσατε την κοινωνία του νησιού;

Η κοινωνία της πόλης αποτελούνταν από ανθρώπους ιδιαίτερα περήφανους. Δεν ήθελαν να βγάζουν την οικονομική τους ανέχεια προς τα έξω. Αυτό τους έκανε κλειστούς. Σε φιλοξενούσαν στο σαλόνι τους και δεν μπορούσες να καταλάβεις τι κρύβεται από πίσω. Το γλυκό του κουταλιού σερβιριζόταν με τον ίδιο όμορφο τρόπο που σέρβιραν σε οποιοδήποτε σπίτι της Ρόδου με το χαμόγελο, που πιθανότατα να έκρυβε τη στενοχώρια τους. Ήταν εργατικοί. Οι περισσότεροι ήταν τεχνίτες. Δεν είχαν τη σιγουριά εφόσον δούλευαν για ένα μεροκάματο. Υπήρχαν μεγάλοι έμποροι, επιχειρηματίες, υπήρχαν οι μέτριοι έμποροι και επιχειρηματίες και οι περισσότεροι ήταν οι μεροκαματιάρηδες. Τα φαινόμενα που χαρακτηριζόταν από την απροθυμία να σε φιλέσουν με κάτι περισσότερο, οφείλονταν στην οικονομική ανέχεια και τη σοβαρότητα με την οποία την αντιμετώπιζαν.

Στα χωριά οι κοινωνίες ήταν πιο ανοιχτές, διότι η οικιακή οικονομία εξασφάλιζε την

επάρκεια των προϊόντων στην οικογένεια και τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν τους ξένους. Η προσπάθεια να στηρίξουμε ένα τουριστικό ρεύμα που ήταν πάνω από τις δυνάμεις της κοινωνίας επέβαλλε μια πολύ επίπονη προσπάθεια των λίγων να εξυπηρετήσουν τους πολλούς, με αποτέλεσμα η συνοχή της οικογένειας να αμβλύνεται. Η διάρρηξη αυτή του ιστού και η χαλαρότητα της οικογενειακής συνοχής προήλθε από την αδυναμία, λόγω απασχόλησης, φροντίδας των παιδιών.

17. Ποια άλλα προβλήματα πιστεύετε ότι προκάλεσε ο μαζικός τουρισμός;

Ο μαζικός τουρισμός έχει προεκτάσεις. Δεν άξιζε τον κόπο η Ρόδος να βλέπει να συνωστίζονται πληθώρα τουριστών που απλά έρχονται να περάσουν τις διακοπές τους σαν να πήγαιναν οπουδήποτε. Δεν έρχονται να γνωρίσουν από κοντά έναν πολιτισμό, δεν έρχονται να γνωρίσουν έναν τόπο που διαθέτει ένα μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς, όπως είναι η μεσαιωνική πόλη, δεν έρχονται να θαυμάσουν ένα τοπίο μοναδικό όπως είναι η κοιλάδα με τις πεταλούδες, δεν έρχονται να γνωρίσουν από κοντά το Ροδίτη οποίος είναι καλοσυνάτος, δεν έρχονται να γνωρίσουν από κοντά τα ήθη και τα έθιμα όπως υπάρχουν ακόμα σε πάρα πολλές κοινότητες της Ρόδου και έτσι μπήκαμε στο ίδιο τσουβάλι με τους άλλους.

Η επέκταση στη Ν. Ρόδο δημιουργεί το πρόβλημα της επάρκειας νερού. Όταν κτίζονται τεράστιες ξενοδοχειακές μονάδες 1000 κλινών δίπλα από μια κοινότητα 300 κατοίκων, η τοπική κοινωνία δεν έχει το χρόνο να αντιδράσει και αμέσως την επόμενη χρονιά άλλα μονάδα 2000 κ.ο.κ. Π.χ. το Φαληράκι. Σε μια πενταετία είδαμε να γίνονται μονάδες 15000 – 20000 κλινών. Πως μπορεί να αντιδράσει η τοπική κοινωνία; Πώς να μαζευτούν τα σκουπίδια; Ο πληθυσμός ξαφνικά από 300 κατοίκους έφτασε τους 1300 ή 2500. Η υποδομή της κοινότητας ήταν δεδομένη. Οι υποχρεώσεις όμως μεγάλωναν. Η επέκταση της τουριστικής ανάπτυξης σε όλο το νησί αποτελεί λαίλαπα με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Καταστροφή παραλιών και εν γένει όλου του φυσικού περιβάλλοντος. Η αλλοίωση του περιβάλλοντος παρατηρείται ήδη με τις μικρές βουνοκορφές από τη Ρόδο μέχρι τη Λίνδο που έχουν «ξυριστεί» για να δημιουργηθούν εστιατόρια και επαύλεις. Ο κόσμος παρακολουθεί χωρίς να μπορεί να αντιδράσει. Οι άνθρωποι εγκλωβίστηκαν στις ιδιες τους τις επενδύσεις (π.χ. Φαληράκι). Δεν έχουν εναλλακτικές λύσεις. Οι δημόσιες υπηρεσίες επίσης λειτουργούν ως φουσαρμόνικα. Το καλοκαίρι πρέπει να εξυπηρετούν διπλάσιο κόσμο και το χειμώνα συρρικνώνεται. Αυτό με τα χρόνια δημιουργεί ψυχολογικά προβλήματα και στους υπαλλήλους και σε όλους όσους εμπλέκονται με την εξυπηρέτηση του τουρισμού. Ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμό. Πέρα από την τοπική

Αυτοδιοίκηση πρέπει να υπάρξει η αρωγή του Κράτους.

4.9 Αποτελέσματα συνεντεύξεων με τους κατοίκους.

Οι κάτοικοι όπως προαναφέραμε, κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά ανοιχτών ερωτήσεων. Στην αρχή ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να μας περιγράψουν τον τρόπο που βίωσαν την τουριστική ανάπτυξη της Ρόδου και πώς αυτή εξελίχθηκε στο πέρασμα των ετών. Την ερώτηση αυτή τη θεωρήσαμε απαραίτητη, προκειμένου να περάσουμε ομαλά στις πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις.

Στα πρώτα χρόνια της τουριστικής ανάπτυξης, εκτός από τις υποδομές που υπήρχαν από την εποχή των Ιταλών, οι πολίτες έπρεπε να πάρουν τις πρωτοβουλίες. Οι κάτοικοι που ετοιμάζονταν για την μεγάλη αλλαγή, έχιζαν ξενοδοχεία, εστιατόρια, σπίτια και προσπαθούσαν να κάνουν οτιδήποτε για να βελτώσουν τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες τους δεδομένου, ότι ο αριθμός τουριστών αυξανόταν γρήγορα. Συγκρίνοντας το παρελθόν με το παρόν, δήλωσαν ότι τα πρώτα χρόνια, οι περισσότεροι άνθρωποι απασχολήθηκαν στον τουρισμό, χωρίς να έχουν ένα σχετικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Είναι περίπου θαύμα που σε λιγότερο από 50 χρόνια η Ρόδος κατάφερε να είναι στις προηγμένες περιοχές της Ελλάδας. Ο συγκεντρωτισμός κεφαλαίου την έκανε προνομιούχα από άποψη του γενικότερου εισοδήματος, άσχετα εάν αυτό δεν κατανέμεται πάντα όπως θα έπρεπε.

Οι ερωτώμενοι υποστήριζαν, ότι στις αρχές (1950 - 1970), η άφιξη των τουριστών δημιουργούσε μια εορταστική ατμόσφαιρα και ενθουσιασμό στους κατοίκους της πόλης και της υπαίθρου. Χαρακτηριστική ήταν η εγκάρδια περιποίηση και φιλοξενία στα χωριά, όπου όλοι έτρεχαν να χαιρετίσουν τον ξένο, να τον κεράσουν και να του προσφέρουν λουλούδια και καρπούς. Οι τουρίστες, μετέφεραν ένα ευρωπαϊκό αέρα και καθώς προερχόταν από πιο αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, είχαν τη δυνατότητα να αφήνουν ικανοποιητικό φιλοδώρημα.

Προς το τέλος της δεκαετίας του '60, ο τουρισμός άρχισε να απογειώνεται και από τις αρχές του '70 εισήχθη ο λεγόμενος μαζικός τουρισμός. Το φαινόμενο αυτό επηρέασε την τοπική κοινωνία και εν πολλοίς και κάποια νοοτροπία. Δηλαδή, η παλιά πατροπαράδοτη φιλοξενία του ξένου επισκέπτη, που ερχόταν στο νησί και στα χωριά, τα οποία δεν είχαν ακόμα αναπτυχθεί τουριστικά, άρχισε να μεταβάλλεται σε τουριστική βιομηχανία και όλοι προσπάθησαν να προσαρμοστούν, διεκδικώντας ένα μέρος από την πίτα που τους αναλογούσε.

Στην εικοσαετία 70-90 παρατηρείται σχεδόν παντελής απουσία των Ελλήνων

τουριστών, οι οποίοι εν πολλοίς ήταν ανεπιθύμητοι πελάτες για τον τόπο, καθώς το ξένο συνάλλαγμα ήταν προτιμότερο και αποδοτικότερο. Η συναλλαγματική διαφορά και το ισχυρό νόμισμα των ξένων τουριστών, έναντι της δραχμής, δημιούργησε μια σαφή προτίμηση των ντόπιων προς τους αλλοδαπούς τουρίστες και μια διάθεση «δουλείας». Δεν αποτελεί υπερβολή το γεγονός, ότι για μια μεγάλη χρονική περίοδο, η Ρόδος μετατράπηκε σε Σκανδιναβική «αποικία». Δημιουργήθηκαν καταστήματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των Σκανδιναβών και ο Δήμος οργάνωνε εκδηλώσεις προς τιμήν τους. Παλαιότερα η πλειοψηφία των τουριστών ήταν αριστοκράτες. Τώρα τα δεδομένα έχουν αλλάξει αρκετά και οι επισκέπτες της Ρόδου περιγράφηκαν ως όχι ιδιαίτερα «καλοί καταναλωτές» που ξοδεύουν χρήματα. Γενικά, τα άτομα που συμμετείχαν στη συνέντευξη, παρατήρησαν ότι ο τύπος τουριστών έχει αλλάξει με το πέρασμα του χρόνου και έχει μετασηματίσει σταδιακά τη Ρόδο σε έναν προορισμό μαζικού φτηνού τουρισμού.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να μας περιγράψουν την κοινωνία της Ρόδου, πως αυτή εξελίχτηκε με το πέρασμα των ετών και σε τι βαθμό επηρεάστηκε από τον τουρισμό.

Όσοι πήραν μέρος στη συνέντευξη συμφωνούν, πως η κοινωνία της Ρόδου ήταν μια «κλειστή» κοινωνία και εν πολλοίς, αυτό εξακολουθεί να είναι το στοιχείο του παραδοσιακού ροδίτη. Καθώς σέρνουν τα κατάλοιπα μια μακροχρόνιας κατοχής, απέκτησαν μια εσωστρέφεια και πολλοί άνθρωποι δεν γελάνε, δεν χορεύουν, δεν κάνουν κομπλιμέντα αν δεν τα πιστεύουν, φοβούνται ο ένας τον άλλο.

Οι κάτοικοι δεν μιλούσαν πάρα πολύ μεταξύ τους και δεν είχαν αναπτυγμένη πολύ την ομαδικότητα. Αυτό εκφράζεται και από τον τρόπο δόμησης του νησιού, που αν κανείς παρατηρήσει θα διαπιστώσει, ότι δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα παραλιακά χωριά και τα παλιά σπίτια είναι με κλειστές αυλές, απομονωμένα. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της υπαίθρου ήταν, ότι μέχρι πρόσφατα, θεωρούσαν ξένη τη γυναίκα από το διπλανό χωριό. Οι συνθήκες, η απόσταση και η άμυνα για την επιβίωση και διατήρηση των συνηθειών τους, απομόνωσαν το ένα χωριό από το άλλο και καθώς αποτελούσαν συμπαγείς κοινωνίες αναπτύχθηκαν διαφορετικά. Το κάθε χωριό έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και διατηρεί διαφορετικά γλωσσικά ιδιώματα. Η οικογένεια στα χωριά, ιδιαίτερα τα ορεινά υπήρξε πατριαρχική. Μέσα στη Ρόδο η οικογένεια ήταν περισσότερο μητριαρχική.

Ως σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών, η Ρόδος υπήρξε πάντα πολυπολιτισμική περιοχή δεχόμενη διάφορες επιρροές. Οι 8 γλώσσες- εθνότητες της

περιόδου των Ιπποτών, αποτέλεσαν ένα πρόπλασμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διατηρώντας την αρχαία παράδοση, η Ρόδος είναι μια ανοιχτή πόλη και έχει τη δυνατότητα να αφομοιώνει. Η τοπική κοινωνία είναι ανεκτική, αφήνουν όποιον έρχεται να δημιουργήσει και δεν υπάρχει κανενός είδους αποκλεισμός. Ακόμα και οι παροικίες, που δημιουργούνται από ανθρώπους που εγκαταστάθηκαν από άλλα νησιά της Δωδεκανήσου, πλουτίζουν την τοπική κοινωνία στο βαθμό που προσθέτουν.

Χαρακτηριστική είναι η άποψη ενός από τους ερωτηθέντες, που είπε: *«Η άποψη ότι οι Ρόδιοι είναι φιλόξενοι είναι γενικευμένη και πρόχειρη. Απλώς δεν είναι εκδηλωτικοί και χρειάζονται περισσότερο χρόνο να εμπιστευτούν τον ξένο. Ο ελάχιστος ελεύθερος χρόνος που έχουν στη διάθεσή τους, λόγω τουρισμού, έκανε τον κόσμο επιφυλακτικό στις καινούργιες σχέσεις. Αυτό οφείλεται ακόμα στην 20ετία 70-90 που δημιούργησε τριγμούς στην οικογένεια»*. Ο κοινωνικός ιστός όπως διαμορφώθηκε σήμερα, δεν είναι αμιγώς Ροδίτικος. Όλοι οι ξένοι που εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο, ενσωματώθηκαν και αποτελούν μέρος της τοπικής κοινωνίας. Η συμμετοχή των ξένων στα κοινά, η ανταλλαγή κουλτούρας, ηθών, εθίμων και συνηθειών, αποτελεί ένα γεγονός στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα.

Η Ρόδος δεν είχε ποτέ αριστοκρατία. Υπήρχαν μόνο μερικές οικογένειες αστών με μεγάλη οικονομική και πνευματική δύναμη, οι Αιγυπτιώτες, από την οποία προέκυψαν και οι πρώτοι ξενοδόχοι. Μετά την ενσωμάτωση, δημιουργήθηκε μια πολύ μεγάλη σε αριθμό αστική τάξη εμπόρων και επιχειρηματιών, εξ αιτίας του δασμολογικού καθεστώτος που βοήθησε στη δημιουργία πολλών επιχειρήσεων. Η τάξη αυτή ήταν πάντα ευέλικτη, επιτρέποντας την είσοδο και την έξοδο από αυτή ανθρώπων άλλων κοινωνικών τάξεων. Οι νέες κοινωνικές τάξεις που δημιουργήθηκαν είναι: α) το ξενοδοχειακό κεφάλαιο ή ο ξενοδοχειακός καπιταλισμός, μιλώντας με πολιτικούς όρους β) οι έμποροι που ασχολούνται με το τουριστικό αντικείμενο και γ) το ξενοδοχειακό προλεταριάτο.

Μια από τις ερωτήσεις της έρευνας, ήταν να μας περιγράψουν τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών της υπαίθρου.

Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των περιοχών της υπαίθρου, σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτώμενων, διαμορφώθηκαν ανάλογα με τους επηρεασμούς που δέχτηκαν στη διάρκεια των ιστορικών περιόδων, την τουριστική ανάπτυξη και με τη γεωγραφική τους θέση στη νησιώτικη περιοχή. Για παράδειγμα οι άνθρωποι που ζουν στις περιοχές της δυτικής πλευράς του νησιού, από Θεολόγο, Σορωνή, μέχρι την Κρητινία, η οποία δεν αναπτύχθηκε τουριστικά είναι περισσότερο σοβαροί και

πολιτικοποιημένοι. Οι άνθρωποι που ζουν στις περιοχές της ανατολικής πλευράς του νησιού από Ρόδο προς Κοσκινού, Αφάντου, Αρχάγγελος, Μαλώνα, Λίνδος Γενάδι, που χαρακτηρίζεται από μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, είναι περισσότερο κλειστοί, αφιλόξενοι, γυναικάδες, σε μερικές περιπτώσεις αγενείς, και εν γένει δεν μπορείς να τους εμπιστευέσαι. Οι περιοχές που βρίσκονται στην ενδοχώρα, ιδιαίτερα την ορεινή, Έμπονα Μονόλιθος, Απολακιά, αποτελούνται από κοινωνίες περισσότερο ανοιχτές, φιλόξενες, εργατικές και οι περισσότεροι κάτοικοι προσανατολίστηκαν κυρίως στο εμπόριο. Οι περιοχές που βρίσκονται πολύ κοντά στην πόλη της Ρόδου, από τις πρώτες που αναπτύχθηκαν τουριστικά, Ιαλυσός Κρεμαστή, δίνουν περισσότερο βάση στον κοινωνικό ανταγωνισμό, επηρεασμένοι από νοοτροπία της Ρόδου.

Γενικά, προηγούνται: Στο εμπόριο η Μονόλιθος και ο Αγ. Ισίδωρος, στην ξενοδοχειακή επιχειρηματικότητα το Ασκληπειό, στις σπουδές η Απολακιά και η Σορωνή. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συντριπτικής πλειοψηφία των περιοχών της Ρόδου είναι η εργατικότητα.

Όταν ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να μιλήσουν για τις ενδεχόμενες αλλαγές στις αξίες της τοπικής κοινωνίας, όλοι παραδέχτηκαν, ότι η τουριστική ανάπτυξη επέφερε αρκετές αλλαγές. Το χρήμα που έφερε ο τουρισμός σιγά-σιγά άλλαξε και την κοινωνία της Ρόδου, ανατρέποντας τον κοινωνικό ιστό, δημιουργώντας μοιραία νέες κοινωνικές τάξεις. Στις νέες τάξεις που διαμορφώθηκαν, παρατηρούνται στοιχεία του νεοπλουτισμού ακολουθώντας άλλα πρότυπα. Στη Ρόδο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο επειδή τα χρήματα ήταν πολλά. Στην πραγματικότητα όμως, δεν αφορά το σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Η κοινωνική ζωή των χωριών δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά, γιατί ο τουρισμός σε αυτά είναι σχετικά πρόσφατος και οι αλλαγές είναι επιφανειακές, κυρίως στην επίδειξη πολυτελών αγαθών. Η παλιά αστική τάξη έχει πλέον συρρικνωθεί, αλλά δεν επηρεάστηκε από τα νέα πρότυπα. Μεγάλο μέρος των ντόπιων, προσπάθησαν να κρατήσουν τις αξίες και τις παραδόσεις τους, προστατεύοντάς τις από εκείνους οι οποίοι δεν θα ήταν σε θέση να τις καταλάβουν.

Είναι σημαντικό, ότι μετά την απελευθέρωση, η Ελληνική γλώσσα διατηρήθηκε αναλλοίωτη, χωρίς καμιά πρόσμιξη άλλης γλώσσας. Η μεγάλη εσωτερική δύναμη που είχαν οι άνθρωποι, τους έδινε τη δυνατότητα να περνούν τις αξίες από γενιά σε γενιά. Η κοινωνία συνεχίζει να είναι παραδοσιακή με έντονο το θρησκευτικό συναίσθημα και την τήρηση των εθίμων και είναι εντυπωσιακό πως ένα τόσο κοσμοπολίτικο μέρος διατηρεί τόσο έντονα τις παραδόσεις. Η Ροδίτικη

οικογένεια σε όλες τις εκδηλώσεις ακολουθεί την εθιμοτυπική διαδικασία. Εντούτοις, η προσπάθεια της τοπικής κοινωνίας να κρατήσει τα ήθη και έθιμα καθώς και τους κώδικες συμπεριφοράς, την οδήγησε στην ύπαρξη δύο παράλληλων κόσμων.

Μετά από όλο αυτόν τον πλούτο που εισέρευσε, η κατηγορία των νεόπλουτων υπερισχύει, λόγω του πλούτου – όχι αριθμητικά, η οποία δίνει ένα στίγμα, ότι όλοι οι Ροδίτες είναι έτσι. Αναμφισβήτητα είναι ένα κομμάτι της Ρόδου αυτοί, είναι η τάξη που επιτρέπει, εξ αιτίας της έκπτωσης των αξιών κάνοντας πράξεις εντυπωσιασμού.

Η νεόπλουτη κοινωνία επέδρασε σαρωτικά και στην πνευματική κοινωνία. Στην κοινωνία της Ρόδου, η μερίδα των νεόπλουτων φαίνεται υπερβολικά και σχεδόν καλύπτει μια αξιόλογη πνευματική τάξη που δημιουργήθηκε στον αντίποδα της τουριστικής ανάπτυξης και μια πνευματική κίνηση, που δεν επηρεάστηκε από το λαίλαπα του τουρισμού και δεν επιδιώκει την επίδειξη.

Για το βαθμό εγκατάλειψης της υπαίθρου, όλοι συμφώνησαν πως με την είσοδο του τουρισμού, ο κόσμος δεν προετοιμάστηκε να δραστηριοποιηθεί σε άλλους τομείς π.χ. πρότυπης αγροτικής καλλιέργειας. Παραμέλησαν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς που άφησαν οι Ιταλοί και εγκατέλειψαν όλα τα παλιά παραδοσιακά προϊόντα, (αρώματα, σαπούνια, ποτά κλπ.), διότι δεν άντεξαν στον ανταγωνισμό. Στην εξαφάνιση των τοπικών προϊόντων, συνετέλεσαν από τη μια το ειδικό δασμολόγιο, για παράδειγμα το εισαγόμενο ούισκι πουλιόταν όσο ένα τοπικό κρασί και από την άλλη οι τοπικοί φορείς δεν ενδιαφέρθηκαν για τη στήριξη των τοπικών προϊόντων. Η τουριστική ανάπτυξη δημιούργησε ανάγκες για εργατικά χέρια και καθώς τα χωριά ήταν κατεστραμμένα από τον πόλεμο, ο τουρισμός αποτελούσε ευκαιρία για δουλειά.

Στις αρχές της 10ετίας του '70 παρατηρήθηκε μια μαζική μετακίνηση προς την πόλη της Ρόδου, με παράλληλη εγκατάλειψη της υπαίθρου και την ερημοποίηση των χωριών. Οι περισσότερες γυναίκες κατέβηκαν την πόλη να εργαστούν ως καμαριέρες, αφήνοντας την οικιακή οικονομία και οι άνδρες ως σερβιτόροι, ρεσεψιονίστες, μπάρμαν, μαγαζάτορες. Στην πόλη δεν είχαν την αρχοντιά που είχαν στα χωριά τους, αλλά κέρδιζαν χρήματα. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια κινητικότητα των ανθρώπων προς τα χωριά τους, τα σαββατοκύριακα ή με εκδηλώσεις όπως γάμοι, βαφτίσεις κλπ.

Η παρουσία ξένων στην κοινωνία της Ρόδου, που προήλθε από εσωτερική μετανάστευση αριθμητικά είναι μεγαλύτερη από άλλα μέρη της Ελλάδας. Οι πρώτοι εσωτερικοί μετανάστες ήταν από τα γύρω νησιά, οι οποίοι με την εγκατάσταση τους

αποτελούσε τη μεγάλη ευκαιρία για εργασία και σε πολλές περιπτώσεις την ευκαιρία για πλουτισμό, όπως το west στην Αμερική για χρυσό, προκάλεσε προς το τέλος της δεκαετίας του '60 τη μετανάστευση και από την υπόλοιπη Ελλάδα, ανθρώπων που εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο να εργαστούν ή να δημιουργήσαν επιχειρήσεις. Πολλοί από αυτούς στην αρχή βρέθηκαν αμήχανοι στο νέο περιβάλλον, στη συνέχεια όμως προσαρμόστηκαν.

Η εισροή των εσωτερικών μεταναστών επηρέασε και εν μέρει αλλοίωσε την τοπική ταυτότητα, εν γένει όμως έκανε καλό στην τοπική κοινωνία καθώς μετέφεραν τις παραδόσεις τους και συνέβαλλαν στην τοπική ανάπτυξη. Τα πρόσωπα των συνεντεύξεων είχαν την άποψη, ότι η πλειοψηφία των κατοίκων δεν ενοχλείται από την παρουσία των ξένων, αντίθετα, μπορούν να συνυπάρξουν.

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια φοβερή αλλαγή με τους οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι έχουν με τη σειρά τους εισβάλλει στην τοπική κοινωνία. Ένα κοινωνικοοικονομικό ζήτημα, είναι η χρησιμοποίηση από τα ξενοδοχεία μεγάλου αριθμού οικονομικών μεταναστών, οι οποίοι δεν γνωρίζουν ούτε την αγγλική γλώσσα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις που καλύπτουν καίριες θέσεις στον τουρισμό ή κάποιοι επιτήδειοι εξ ανάγκης, εκμεταλλεύονται αυτό το δυναμικό. Αυτό ζημιώνει την όλη εμφάνιση του τουριστικού προϊόντος.

Οι απαντήσεις που πήραμε σχετικά με τη θέση που έχει η μόρφωση των παιδιών στην τοπική κοινωνία, ήταν ότι το σχολείο δεν είχε πάντα την κυρίαρχη θέση στη ζωή των ανθρώπων. Μέχρι τη δεκαετία του 80 οι κοπέλες σπάνια σπούδαζαν και τα αγόρια στρέφονταν επαγγελματικά στις επιχειρήσεις του πατέρα. Οι Ροδίτες απαξίωναν τις σπουδές και πολλοί τις εγκατέλειπαν. Δεν επενδύουν πολύ στη μόρφωση ή στην επιμόρφωση. Με μηδενική ανεργία δεν διεκδικεί κανείς τίποτα επιπλέον για την αυτοβελτίωση. Σε αυτό βοήθησε η οικονομική ευχέρεια που αποκτήθηκε από τον τουρισμό, ιδιαίτερα στους νεόπλουτους ή τους κατέχοντες κάποιο οικόπεδο που αξιοποιήθηκε και σε αυτούς δεν είχε ωριμάσει ταυτόχρονα και η κουλτούρα. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται και σήμερα, ιδιαίτερα στην περιφέρεια του νησιού. Από το 1990 όμως και μετά, υπάρχει μια στροφή στις σπουδές ακόμα και σε αυτούς που έχουν τις προϋποθέσεις να απασχοληθούν στις οικογενειακές επιχειρήσεις. Έκδηλη ήταν η στήριξη του μορφωτικού και ανθρώπινου κεφαλαίου στα χαρακτηριστικά του τουρισμού, δηλ. τουριστικές σπουδές, οικονομικές σπουδές, αλλά όχι ιδιαίτερα σπουδές σε άλλους κλάδους, με στόχο την απορρόφησή τους στον τουριστικό τομέα.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στην ερώτηση «πόσο εύκολα προσαρμόστηκαν οι κάτοικοι στα νέα δεδομένα»

Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν, ότι οι ντόπιοι δεν αντιμετώπισαν προβλήματα προσαρμογής στη νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε, καθώς η κοινωνία της Ρόδου είχε ανέκαθεν επικοινωνία με άλλους λαούς, με άλλη νοοτροπία. Από πολύ παλιά υπήρχε ακτοπλοϊκή σύνδεση Κάιρο – Ρόδος. Δεδομένου ότι προϋπήρχε μια τουριστική υποδομή από τους Ιταλούς, ο κόσμος εξοικειώθηκε σχετικά εύκολα. Οι Ιταλοί κατέβαζαν όπερες, παιζόταν κλασική μουσική με πιάνο κλπ. Οι έξοδοι που γινόταν στους χώρους των ξενοδοχείων, έφερε τους κατοίκους από πολύ νωρίς σε επαφή με την ευρωπαϊκή κουζίνα και με τους τρόπους σερβιρίσματος και φαγητού. Η Ρόδος ήταν κοσμοπολίτικη περιοχή, είχε καταστήματα που δεν υπήρχαν στην Αθήνα και οι ευρωπαϊκές φίρμες σε όλα τα είδη, κατέκλυζαν τη Ρόδο από παλιά. Η συμπεριφορά και η νοοτροπία του κόσμου επίσης, ως προς τις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους, ήταν τελείως διαφορετική από την άλλη Ελλάδα που, εκτός από την Αθήνα, ήταν μια μεγάλη επαρχία. Για παράδειγμα, στη Μονόλιθο και την Καταβιά φορούσαν ευρωπαϊκά ρούχα από παλιά. Οι κάτοικοι προσαρμόζονται εύκολα σε νέο πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Ασφαλώς, η κοινωνία έμεινε άναυδη από τον μετέπειτα τουριστικό οργανισμό. Τα πρώτα ξενοδοχεία αποτέλεσαν αξιοθέατα για τους ντόπιους. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση ενός από τους ερωτηθέντες που είπε: *«όταν ερχόμαστε με τα λεωφορεία από τα χωριά μας σηκώνόμαστε όρθιοι να δούμε το «Miramare».*

Μεταξύ των θετικών επιπτώσεων, όλοι όσοι έδωσαν συνέντευξη παραδέχτηκαν ότι η τουριστική δραστηριότητα έχει επηρεάσει θετικά την τοπική κοινωνία, η οποία παραδέχεται ότι η γεωργία και ο πρωτογενής τομέας δεν ήταν αρκετά για να συντηρήσουν τους κατοίκους του νησιού. Η οικονομική κατάσταση της Ρόδου, πριν την τουριστική ανάπτυξη, περιγράφηκε ως τραγική. Οι περισσότεροι ήταν φτωχοί και τα χωριά πάμφτωχα. Για παράδειγμα, στη Λίνδο οι άνθρωποι για να επιβιώσουν πουλούσαν αλάτι. Το μεγαλύτερο μέρος των Ροδιτών μετανάστευσε στην αρχή του 20ου αι. αλλά και μετά από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ο τουρισμός έδωσε στους άντρες την ευκαιρία να παραμείνουν ή και να επιστρέψουν στον τόπο τους και να προσπαθήσουν να κάνουν εκεί ότι καλύτερο μπορούσαν. Χαρακτηριστική είναι η άποψη ενός από τους ερωτηθέντες, που είπε: *«Οι ευκαιρίες απασχόλησης μέσω του τουρισμού, ήταν από την άποψη αυτή ευεργετικές για την κοινωνία μας και επανέφεραν τον ανδρικό πληθυσμό στο νησί».*

Η γρήγορη αύξηση των τουριστών από τη δεκαετία του '70 καθώς και η ποσοτική αλλαγή στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού, καθορίστηκαν ως ένας σημαντικός οικονομικός πόρος που οδήγησε στην αλλαγή της τοπικής οικονομίας. Δεδομένου ότι υπήρχαν λίγες εναλλακτικές λύσεις, οι κάτοικοι του νησιού βρήκαν γενικά στον τουρισμό τη μεγάλη ευκαιρία για να βελτιώσουν την οικονομική τους θέση και την ποιότητα της ζωής τους, καθώς πολλές οικογένειες κατόρθωσαν να αυξήσουν το εισόδημά τους.

Οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, που αναφέρθηκαν από τα άτομα που έδωσαν συνέντευξη, συνδέονται με την περιβαλλοντική καταστροφή, τη συσσώρευση ξένων πληθυσμών, την εξάρτηση από τον τουρισμό, καθώς και τη σχετική απομάκρυνση (ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες) από τις παραδόσεις.

Σε ότι αφορά τις παραδοσιακές γιορτές και τα πανηγύρια, οι ερωτηθέντες μας απάντησαν χαρακτηριστικά: *«παλαιότερα αφιερώναμε μέρες για την προετοιμασία των γιορτών. Το γλέντι μπορεί να κράταγε και 3 μέρες! Τώρα, εξ' αιτίας της αύξησης των υποχρεώσεων περιοριστήκαμε. Ο κόσμος τρέχει για να προλάβει. Τα γλέντια που γινόταν παλιά στα σπίτια με μαντολίνα και παρέες, σήμερα πια δεν υπάρχουν».*

Η τοπική παράδοση εμπορικοποιήθηκε, μαζικοποιήθηκε και εν πολλοίς προσφέρεται τουριστικοποιημένη. Στα προγράμματα του μαζικού τουρισμού, συμπεριλαμβάνονται και κάποιες φολκλορικές εκδηλώσεις που πολλές φορές προσαρμόζονται στις τουριστικές ανάγκες, με αποτέλεσμα να μετατρέπονται σε απλή ατραξιόν, παντρεύοντας τη σύγχρονη μουσική με το παραδοσιακό στοιχείο που απέχουν πολύ από την αυθεντικότητα.

Το χρήμα που έφερε ο τουρισμός, ιδιαίτερα κατά το διάστημα 70-90, ήταν πολύ και εύκολο. Τα ετήσια εισοδήματα ήταν σχεδόν τριπλάσια σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας, ακόμη και στις χαμηλού κύρους εργασιακές θέσεις. Αυτό οδήγησε τον κόσμο σε ένα υπέρμετρο καταναλωτισμό και στην απόκτηση καταναλωτικών και διαρκών αγαθών υψηλής αξίας (ταξίδια, αυτοκίνητα, ρούχα, σπίτια, ακίνητα). Για τη νεόπλουτη κοινωνία, η επίδειξη του πλούτου, αποτελούσε το κοινωνικό τους «status». Πολλοί δεν δίνουν σημασία στον άνθρωπο, αλλά στην οικονομική του επιφάνεια με αποτέλεσμα να αποκλείονται κάποιοι. Ένας από τους συμμετέχοντες είπε: *«Αν δεν έχεις διασυνδέσεις σε απορρίπτει η κοινωνία. Για να δικαιολογήσουν την ύπαρξή σου στην παρέα πρέπει να είσαι «κάτι» που θα συνοδεύεται ασφαλώς με χρήματα».*

Κυριαρχεί ένας κοινωνικός ανταγωνισμός. Ωστόσο, όλοι παραδέχονται πως οι γονείς

παραχωρούν υλικά αγαθά στα παιδιά τους πολλές φορές πανάκριβα και έξω από τις οικονομικές τους δυνατότητες, με σκοπό να επιδεικνύονται μέσα από αυτά.

Η νοοτροπία αυτή πέρασε ασφαλώς από τους ενήλικες και στα παιδιά, τα οποία είναι καλομαθημένα και απαιτητικά. Από πολύ μικρά έχουν αρκετό χαρτζιλίκι, είτε από τους γονείς είτε από εργασία. Ο τρόπος ζωής της νέας γενιάς, φαίνεται να γίνεται όλο και πιο «υλιστική». Οι νέοι υιοθετούν πρότυπα από το ξενόφερτο στοιχείο και δημιουργούν κάποια προσδοκία εύκολου πλουτισμού. Τα παιδιά από το δημοτικό παρακολουθούν ιδιαίτερα μαθήματα, είτε λόγω έλλειψης χρόνου των γονιών, είτε διότι οι γονείς, έχοντας χρήματα, πιστεύουν ότι το παιδί δεν πρέπει να αγωνιστεί μόνο του. Τα καταναλωτικά τους πρότυπα είναι το ακριβό αυτοκίνητο, τα «φιρμάτα» ρούχα, τα ακριβά σπίτια. Ο μμητισμός και η επίδειξη, έχει μπει απόλυτα στον τρόπο ζωής της κοινωνίας και οι οικονομικά ασθενέστερες τάξεις, που μπήκαν στη διαδικασία να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των παιδιών τους χάριν του ανταγωνισμού, οδηγούνται πολλές φορές σε ακραίες καταστάσεις. Για παράδειγμα, μια γυναίκα μπορεί να κάνει 2-3 δουλειές και να στερείται προκειμένου να ζει σε έπαυλη και οι άντρες πολύ συχνά, αναγκάζονται να δουλεύουν περισσότερο, για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της οικογένειας. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργείται μια πλασματική εικόνα προς τα παιδιά.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση μετεγκατάστασης των κατοίκων σε περιοχές εκτός πόλης. Τα σπίτια που χτίζουν για να ικανοποιήσουν τις προσωπικές τους ανάγκες ή τις ανάγκες των παιδιών τους, είναι τεράστιες και πανάκριβες μονοκατοικίες, πέρα από αυτά που είναι απαραίτητα για να εξασφαλίσουν μια καλή ποιότητα ζωής. Τοπικά έθιμα, από πολύ παλιά, όπως είναι το σπίτι προίκα στις κόρες και οι γαμήλιες εκδηλώσεις, κατέληξαν σε υπερβολή. Ο συνδυασμός της παράδοσης από τη μια πλευρά και από την άλλη το καινούργιο στοιχείο δημιουργεί ένα βάρος για το γονιό που θέλει να παντρέψει το παιδί του, που συχνά ξεφεύγει από το μέτρο των δυνατοτήτων του. Ενώ σήμερα επικρατούν οι πάγιες συνήθειες που λένε ότι, για να παντρέψουμε το παιδί μας πρέπει να του φτιάξουμε το σπίτι και να το εξοπλίσουμε με την τελευταία λεπτομέρεια, παλιά αυτό μεταφραζόταν σε απολύτως απαραίτητα για τη βοήθεια του ζευγαριού. Ακόμη και άνθρωποι χαμηλών οικονομικών δυνατοτήτων, (μητέρα καμαριέρα στο ξενοδοχείο, πατέρας πωλητής σανδάλιων και κατασκευαστής παπουτσιών) στερούνται για να δώσουν έπαυλη στην κόρη με την κάθε λεπτομέρεια στη διακόσμηση. Πολύ συχνά τα παιδιά δεν μπορούν να τα συντηρήσουν. Στην πραγματικότητα, αυτοί που επιδεικνύονται είναι οι γονείς και

δανείζονται να κάνουν πανάκριβους γάμους, γιατί δεν αντέχουν την απόρριψη της κοινωνίας. Όλοι συμφωνούν όμως, ότι αυτό έχει παραγίνει.

Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η οικογένεια στη Ρόδο, είναι η αδυναμία ελέγχου των παιδιών. Ο τόπος που έχει επτά μήνες τουρισμό, δίνει την αίσθηση ότι η πόλη είναι σε διακοπές. Τα ολοήμερα πολλές φορές ωράρια εργασίας, τους στερούν στους γονείς τον απαραίτητο χρόνο που χρειάζονται να αφιερώσουν στο σπίτι. Τα παιδιά που το βιώνουν αυτό, χαλαρώνουν, ξενοχτούν και είναι δύσκολο για τις οικογένειες να τα κρατήσουν.

Μέρος του status των ανδρών, ακόμα και των παντρεμένων, είναι να υπερηφανεύονται για τον αριθμό των γυναικών που πήγαν το καλοκαίρι. Αυτό, ιδιαίτερα τις πρώτες δεκαετίες του τουρισμού, ήταν μια πραγματικότητα που δημιούργησε τριγμούς στην οικογένεια. Οι γυναίκες τρομαγμένες, προσπαθούν να διαφυλάξουν τον άντρα τους, γι' αυτό αποφεύγουν να δέχονται στο σπίτι.

Η Ρόδος στατιστικά είναι περιοχή με αυξημένο αριθμό διαζυγίων για διάφορους λόγους που έμμεσα ή άμεσα, σχετίζονται με τον τουρισμό. Παλαιότερα, μεταξύ 70 – 90 τα ζευγάρια χώριζαν κυρίως για λόγους απιστίας. Σήμερα τα διαζύγια είναι συχνότερα για λόγους οικονομικούς. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, αναγκαστικά δημιούργησε μέτρα σύγκρισης, διακοπές, ψώνια κλπ. Οι γυναίκες θεωρώντας κάποια πράγματα ως δεδομένα, ζητούν όλο και περισσότερα, καίτοι οι ίδιες δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητες. Η μη ικανοποίηση των οικονομικών τους αναγκών συχνά τις οδηγεί στο χωρισμό.

Ο τουρισμός από την άλλη, δημιούργησε θέσεις εργασίας, έβγαλε τις γυναίκες στην παραγωγή και τις έκανε οικονομικά ανεξάρτητες, με αποτέλεσμα να μην συμβιβάζονται και να αποχωρούν πρώτες. Το γεγονός ότι σε πολλούς γάμους κυριαρχούσε το συμφέρον, η συναλλαγή επί της ουσίας, έπαιξε επίσης μεγάλο ρόλο στους χωρισμούς. Ένας ακόμη λόγος διαζυγίου είναι ο άμεσος ή έμμεσος έλεγχος της μάνας κυρίως στη ζωή της κόρης, ακόμη και όταν παντρευτεί. Οι κόρες έχουν περισσότερες παροχές, από ό,τι στην άλλη Ελλάδα και συνεχίζουν να τις απολαμβάνουν και μετά το γάμο, με αποτέλεσμα να είναι εξαρτώμενα άτομα από τις μάνες (ίσως λόγω της προίκας). Οι μάνες, έθιμο παλιό να μένουν με τις κόρες, επενέβαιναν στη ζωή του ζευγαριού, επειδή θεωρούσαν ότι αγόραζαν το γαμπρό. Δεν συμβαίνει αντίστοιχα τόσο πολύ με τα αγόρια.

Ένα από τα προβλήματα που έθεσαν οι συμμετέχοντες, ήταν και οι μικτοί γάμοι. Αν εξαίρεσουμε τις Γερμανίδες και Ελβετίδες που πήραν κυρίως μορφωμένους,

η πλειονότητα ανθρώπων που παντρεύτηκαν ξένες οι περισσότερες των οποίων προερχόταν από υψηλότερα κοινωνικά στρώματα, ήταν κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, σερβιτόροι, γουναράδες (αγράμματοι, του δημοτικού). Η γενική σημειολογία εκτός από τη γλώσσα αλλά και οι κινήσεις, ο τρόπος που φέρονται οι Έλληνες, ήταν κάτι τελείως διαφορετικό από τους άντρες του εξωτερικού και δεν το συναντούσαν στη χώρα τους. Με τη διαφορά της γλώσσας όμως, δεν μπορούσαν να αντιληφθούν ο ένας τον χαρακτήρα του άλλου. Πολλοί άντρες μετά το γάμο, δημιουργούσαν εξωσυζυγικές σχέσεις (καμάκι), ήταν βάρβαροι, τις κακομιλούσαν και εκείνες καθώς ήθελαν ίση μεταχείριση αναγκαζόταν να γυρίσουν στην πατρίδα τους. Μια μειοψηφία των συμμετεχόντων υποστήριξε πως: *«οι γάμοι με τις ξένες ήταν κακό. Δεν έπαιρναν τα παιδιά την ελληνική αγωγή. Οι ξένες κρατούν τα δικά τους έθιμα. Δεν εκτιμούν αυτό που τους δίνουμε (παραδώσαμε ήθη και έθιμα). Οι ξένοι χάλασαν η νοοτροπία μας, την ευγένεια, την τιμιότητα, την αλληλεγγύη».*

Η καταστροφή του περιβάλλοντος, επισημάνθηκε σαν μία από τις πλέον αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. Είναι γεγονός, ότι ο μαζικός τουρισμός καταστρέφει τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται, καταστρέφει το δομημένο περιβάλλον, τους παραδοσιακούς οικισμούς, αλλάζει τη χρήση κάποιων κτιρίων, περιοχών κλπ. Από την άλλη πλευρά είναι το μεγάλο τίμημα που πληρώνει κανείς όταν η παραγωγή γίνεται μαζική. Όταν ορισμένοι τομείς του περιβάλλοντος καταστρέφονται, πολλές φορές δεν είναι αντιστρέψιμη αυτή η κατάσταση, ή αν είναι, κοστίζει πάρα πολλά. Εξ' αιτίας του αυξανόμενου αριθμού τουριστών, οι φυσικοί πόροι δεν επαρκούν για να αντεπεξέλθουν σε μια τέτοια ζήτηση. Ήδη, το νησί αντιμετωπίζει πρόβλημα με την παροχή νερού καθώς η αυξημένη ζήτηση για διάφορες χρήσεις (ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες), καθιστά την κατάσταση δυσκολότερη. Το γεγονός ότι τα ξενοδοχεία είναι χτισμένα σε παραλίες, συμβάλλει στη ρύπανση της θάλασσας (π.χ. λύματα). Μεγάλο πρόβλημα επίσης, είναι η ηχορύπανση στις περιμετρικές από τα μπαρ περιοχές και η κίνηση των τροχοφόρων.

Πολλά νεοκλασικά κτήρια, χάριν της εκμετάλλευσης, χρησιμοποιούνται από δημόσιες υπηρεσίες ή cafe. Στην Μεσαιωνική Πόλη, τα σπίτια μετατρέπονται σε εμπορικά καταστήματα καταλαμβάνοντας όλο και περισσότερο χώρο και ενώ στην ουσία θα έπρεπε να μείνει ζωντανός ο κοινωνικός ιστός, οι κάτοικοι φεύγουν και δεν υπάρχει ζωή το χειμώνα. Η κοινωνία υφίσταται όλα τα προβλήματα από την αλλαγή χρήσης της γειτονιάς, από τον τουριστικό συνωστισμό, το κυκλοφοριακό, τα σκουπίδια, τις βρώμικες παραλίες, ζώντας σε μια τουριστική περιοχή, που από

πλευράς γης είναι πανάκριβη και από την άλλη δεν προσφέρει ποιότητα.

Η Ρόδος ήταν απροετοίμαστη να δεχτεί τη μαζική οικιστική ανάπτυξη. Οι νέες συνοικίες που αναπτύχθηκαν για να καλύψουν στεγαστικές ανάγκες των ξένων, κτίστηκαν άναρχα. Αρχίζει να χάνεται η αυθεντικότητα και εξελίχθηκαν φαινόμενα αυθαιρεσίας με τις υποδομές που έγιναν στην πόλη, αλλοιώνοντας το περιβάλλον. Στην Παλιά πόλη π.χ., αντικαθιστούν τις προσόψεις των μαγαζιών με κρύσταλλα, τα τουριστικά καταστήματα εκθέτουν τα εμπορεύματα τους καταλαμβάνοντας τα πεζοδρόμια και τους δρόμους, χωρίς να μπορεί να περπατήσει άνθρωπος και στη Λίνδο απλώνουν στα βράχια τα κεντήματα. Για την κατάσταση αυτή, έχουν ευθύνη οι κάτοικοι, κυρίως οι επιχειρηματίες, καθώς αφαιρείται σταδιακά η καλαισθησία και η εξέλιξη είναι μονόδρομος. Η υπερεκμετάλλευση του περιβάλλοντος, οδηγεί σε φαινόμενα εκτός ελέγχου που είναι δύσκολο να διορθωθούν. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Φαληρακίου με τα αυθαίρετα και τις πρόχειρες «κιτς» κατασκευές, που το χειμώνα θυμίζει παραγκούπολη. Αυτό γίνεται μπουμέρανγκ στην ίδια την κοινωνία που εμπλέκεται στην επαγγελματική τουριστική διαδικασία και κάνει τα στραβά μάτια.

Η επέκταση των καταστημάτων διατάραξε τον κοινωνικό ιστό, διότι έκανε τις συνθήκες διαβίωσης μη υποφερτές από το θόρυβο, με αποτέλεσμα ο κόσμος να φεύγει σε άλλες περιοχές του νησιού. Το 1990 παρατηρήθηκαν μαζικές μετακινήσεις από την παλιά πόλη, εξ' αιτίας της αδυναμίας συντήρησης των κτιρίων λόγω υγρασίας και χαμηλού οικονομικού επιπέδου. Στη συνέχεια, η εμπορική ανάπτυξη και η αγορά κατοικιών από επώνυμους, άλλαξαν τη σύνθεση των κατοίκων και εκτινάχθηκαν οι τιμές των ακινήτων στα ύψη, με αποτέλεσμα η παλιά πόλη σήμερα να είναι πανάκριβη. Το ίδιο συνέβη στην πόλη και στο υπόλοιπο νησί. Η ανάπτυξη πολυεθνικών εταιριών στο κέντρο και η εξαπλώση του ξενοδοχειακού δυναμικού προς τη νότια Ρόδο, ανέβασε σημαντικά τις τιμές των ενοικίων, τις τιμές των ακινήτων και την αξία της γης.

Ένα άλλο θέμα που συζητήθηκε, ήταν η συμπεριφορά των κατοίκων του νησιού, κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Η αισχροκέρδεια, είναι ένα από τα ζητήματα που απασχολούσε την περιοχή από τα πρώτα χρόνια της τουριστικής της ανάπτυξης. Κάποιες επαγγελματικές τάξεις (ταξί, εστιατόρια, μπαρ), έβλεπαν τον ξένο σαν ευκαιρία πλουτισμού. Χαρακτηριστικό είναι το δημοσίευμα της εφημερίδας Ροδιακής σχετικά με την ομολογία ενός ταξιτζή της εποχής που λέει. *«Κάθε φορά που έκλεβα τους τουρίστες ετρέκερνα»*. Την εποχή εκείνη, έγιναν πολλές «αρπαχτές», και

σε αυτό βέβαια βοήθησε και η οικονομική άνεση των τουριστών, καθώς προερχόταν από χώρες με ισχυρό νόμισμα. Η συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου, σε σχέση με το παρελθόν και το χαμηλό επίπεδο των τουριστών, δημιουργεί άγχος στους επαγγελματίες και στην αγωνία τους να κάνουν μεγάλους τζίρους για να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους, (υψηλά ενοίκια π.χ.) συχνά οδηγούνται σε συμπεριφορές ανομίας. Αρκετά συχνά εκδηλώνονται φαινόμενα αισχροκέρδειας από την πλευρά κάποιων επαγγελματιών, όπως υπερβολικές χρεώσεις στο φαγητό ή το ταξί. Για να περιοριστεί αυτό το φαινόμενο ο Δήμος της Ρόδου σε κεντρικό σημείο της πόλης έχει αναρτήσει πινακίδες με το τιμολόγιο του κάθε προορισμού, ώστε ο τουρίστας να γνωρίζει πόσα πρέπει να πληρώσει. Η ψυχαναγκαστική πώληση και η αισχροκέρδεια, είναι στοιχεία που εξακολουθούν να υπάρχουν κυρίως στην παλιά πόλη. Ο κόσμος παρατηρεί παθητικά, δεν αντιδρά.

Ένα πρόβλημα που σήμερα έχει μειωθεί αλλά δεν έχει εξαλειφθεί ακόμα είναι η παρενόχληση των τουριστών από τους λεγόμενους «κράχτες». Οι πωλητές, που εργάζονται με ποσοστά πέζονται από τους επιχειρηματίες, να «μαλώνουν» τους τουρίστες, εάν δεν ψωνίζουν. Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, πολλές φορές οι τουρίστες νοιώθουν αμήχανα. Ωστόσο υποστηρίζουν, ότι ο Ρόδιος ήταν συνειδητοποιημένος επιχειρηματίας και οι συμπεριφορές ανομίας οφείλονται στους ξένους που ήρθαν στις πρώτες δεκαετίες της τουριστικής ανάπτυξης, κουβαλώντας μια νοοτροπία που σταδιακά πέρασε και στους ντόπιους. Χαρακτηριστικά μας είπαν ότι: *«Η εισβολή των ξένων διαφοροποίησε την επιχειρηματική συμπεριφορά και προέβαλε μια άλλη εικόνα. Πολλοί από τους Έλληνες που ήρθαν στη δεκαετία του 70 να δούλεψαν στη γούνα, στα χρυσοχοεία, στα εστιατόρια κλπ. είχαν ως στόχο το γρήγορο πλουτισμό και το εύκολο κέρδος, υιοθετώντας μη θεμιτούς τρόπους πώλησης»*. Σήμερα, ακόμη και στα χωριά δεν υπάρχει πια φιλοξενία. Υπάρχει μια τάση εξαγοράς των πάντων, αρκεί να έχουν πελάτες και αρκεί να τους φέρνουν λεφτά. Ο Έλληνας για πολλά χρόνια ήταν ο μέγας αδικημένος και μέγας αποκλεισμένος και αγνοημένος στην πατρίδα του. Μπροστά στους ξένους που είχαν το σίγουρο κέρδος, ένοιωθε πως βρισκόταν σε άλλη χώρα. Συγκεκριμένα ευρώθηκε: *«Η «φιλοξενία» είναι η βάση μιας κερδοφόρας επιχείρησης. Η «ξεστασιά» στις μέρες μας, δεν υπάρχει και χάνεται η δυνατότητα καλής εντύπωσης στους επισκέπτες. Σήμερα, έφυγε το χαμόγελο και η ευγένεια και όλα έχουν μια τιμή. Πουλάμε πράγματα που είναι «ξένα» στο νησί. Όλα αυτά τα εστιατόρια και καταστήματα με τα διεθνή τρόφιμα, δεν έχουν καμία σχέση με την τοπική παραδοσιακή Ροδίτικη κουζίνα»*

Στην ερώτηση που ζητήσαμε να μας περιγράψουν το σημερινό οικονομικό profile του νησιού οι συμμετέχοντες είπαν ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για άλλες δραστηριότητες εκτός από αυτές που στηρίζονται στον τουρισμό, ακόμα και ο πρωτογενής και δευτερογενής τομέας προσαρμόζεται στην τουριστική οικονομία. Η Ρόδος σε λίγα σχετικά χρόνια έφτασε και ξεπέρασε το μέσο όρο της Ελλάδας. Αυτό ήταν έντονο μεταξύ 70-90, στην περίοδο της απογείωσης του τουρισμού. Υπήρχε οικονομική ευμάρεια που λίγο πολύ ωφελήθηκαν οι περισσότεροι από τον τουρισμό. Το ερώτημα είναι σε αυτόν τον τουριστικό πλούτο πόση συμμετοχή μπορεί να έχει ο εργαζόμενος. Η μονοκαλλιέργεια του τουρισμού, σημαίνει μεγάλη εξάρτηση από μια μόνο πηγή πλούτου, σημαίνει επιπτώσεις στην τοπική οικονομία, σε περίπτωση που κάτι συμβεί σε διεθνές επίπεδο, διότι δεν ελέγχεται όλο το τουριστικό προϊόν. Σήμερα δεν αντιλαμβάνεται ποιος έχει ή δεν έχει χρήματα. Το χρήμα σχεδόν έφυγε από τις παραδοσιακές οικογένειες. Ευνοούνται οι γρήγορες δουλειές και οι επιχειρήσεις αλλάζουν χέρια. Οι Ροδίτες ήταν πάντα δυσαρεστημένοι οικονομικά, καθώς το μέτρο σύγκρισης ήταν κάποιας πολύ καλής σαιζόν ή άνοιγαν συνεχώς νέα μαγαζιά και μοιράζονταν η πίττα. Προσδοκούσαν όλο και περισσότερα χρήματα διότι είχαν μάθει στα πολλά. Τώρα δικαίως διαμαρτύρονται για το χαμηλό επίπεδο των τουριστών και τα μειωμένα έσοδα. Οι έμποροι πρέπει να ανταγωνιστούν τις μεγάλες επιχειρήσεις franchises που συνεχώς εγκαθίστανται στη Ρόδο.

Όλη η ανάπτυξη της Ρόδου συνδέεται με τα χαρακτηριστικά της εποχικότητας. Ο υψηλός βαθμός απασχόλησης κατά τη διάρκεια της θερινής τουριστικής περιόδου και η ανεργία τους χειμερινούς μήνες, προκαλεί φόβο και ανασφάλεια του εργαζόμενου εάν θα επαναπροσληφθεί. Οι επιχειρηματίες εφησυχάζουν όταν καταγράφουν αριθμό διανυκτερεύσεων που ξεπερνά το πλάνο της περασμένης σαιζόν ή οι δείκτες είναι καλοί. Την επόμενη χρονιά όταν δεν πάει καλά αρχίζουν να βγαίνουν τα προβλήματα. Παλιά, η αγορά ήταν μόνο στο Μαντράκι και στην παλιά πόλη τα μαγαζιά ήταν λίγα. Σήμερα ο υπερεπαγγελματισμός είναι σε όλους τους τομείς εκμετάλλευσης. Τα πολλά χρήματα που προερχόταν από τον τουρισμό, αφορούσαν την εικοσαετία 1970-1990. Τώρα δεν προκύπτει το εισόδημα όπως παλαιότερα. Υπάρχουν πολλά μαγαζιά ξενοίκιαστα, ξενοδοχεία χωρίς ανακαίνιση, εξαιτίας των χαμηλών τιμών. Μια άλλη διάσταση είναι, ότι οι γυναίκες στη Ρόδο έχουν μεγάλο ποσοστό απασχόλησης, στοιχείο υπέρ της ισότητας, από τη μια πλευρά βρίσκουν δουλειά σε ξενοδοχεία συνήθως χαμηλού κύρους και χαμηλών οικονομικών αποδοχών (καμαριέρες, λαντζιέρες κλπ.) και από την άλλη δεν είναι εύκολο να

σπάσουν τη γυάλινη οροφή.

Η τελευταία ερώτηση της έρευνας, ήταν να μας περιγράψουν πως οραματίζονται το μέλλον του τουρισμού της Ρόδου και με ποιο τρόπο θα πρέπει η τοπική κοινωνία να αντιμετωπίσει αυτές τις τάσεις.

Το μέλλον από τους περισσότερους, περιγράφηκε απαισιόδοξα, οι οποίοι τόνισαν ότι ενώ τουριστική ζήτηση αυξάνεται συνεχώς, οι τουρίστες δεν αφήνουν τα αναμενόμενα κέρδη. Όλοι συμφώνησαν ότι ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την οικονομία του νησιού και τόνισαν το φόβο τους, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι ένας πόλεμος σε μια γειτονική χώρα ή μια τρομοκρατική ενέργεια έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Τα άτομα που απασχολούνται άμεσα στον τουρισμό, δήλωσαν ότι η τοπική κοινωνία πρέπει να προετοιμαστεί και να πάρει μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, καθώς με τη υπερ- εξάρτησή τους από τον τουρισμό, το χειρότερο σενάριο θα ήταν, οι τουρίστες να επιλέξουν έναν άλλο τουριστικό προορισμό. Το πρόβλημα αφορά οπωσδήποτε και τις αρχές, που πρέπει να υιοθετήσουν στον προγραμματισμό τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να μην εξαντληθούν οι φυσικοί πόροι και να μην βλάψουν τις συνθήκες διαβίωσης των τουριστών και των κατοίκων. δηλώνουν ότι η τουριστική πολιτική πρέπει να είναι πιο προσεκτική, δεδομένου ότι δεν θα επιθυμούσαν να βλέπουν στο νησί τους τα άτομα της συνέντευξης, λένε ότι *«το πρόσωπο του νησιού έχει αλλάξει»*.

4.9.2 Αποτελέσματα των συνεντεύξεων 2^{ης} Ομάδας: Επιχειρηματίες του Τουρισμού εποχιακά εργαζόμενοι

Στην παρούσα έρευνα πήραν μέρος 30 ιδιοκτήτες τουριστικών καταστημάτων, (ντόπιοι και ξένοι) προκειμένου να ερευνηθούν: η διαγενεακή κινητικότητα, τα συναισθήματα που τους προκαλεί η εποχιακή εργασία, πως βλέπουν οι ντόπιοι τους ξένους που ήρθαν να εργαστούν εδώ και πως βλέπουν οι ξένοι τους ντόπιους. Οι συνεντεύξεις ζητήθηκαν από 5 άτομα της περιοχής της Ιαλυσού, 7 από την πόλη της Ρόδου και 18 από την Παλιά Πόλη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους χώρους των καταστηματαρχών τον μήνα Μάιο του 2006.

Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Στην ερώτηση ποιος δημιούργησε το κατάστημα, η πλειοψηφία των ντόπιων ανέφερε ότι αποτελούν δεύτερη και τρίτη γενιά, αντίθετα με τους ξένους οι οποίοι

στην πλειοψηφία τους, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, είναι οι ίδιοι που δημιούργησαν την επιχείρηση. Οι περισσότεροι από αυτούς ήρθαν στη Ρόδο στη δεκαετία του 1970 με μοναδικό σκοπό την εργασία καθώς η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, υποσχόταν ένα καλύτερο μέλλον. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε, ότι οι περισσότεροι από τους ντόπιους προέρχονται από αγροτικές οικογένειες.

Όταν τους ζητήθηκε να απαντήσουν στην ερώτηση σχετικά με τα αν θα παρότρυναν τα παιδιά τους να απασχοληθούν στην επιχείρηση, όλοι σχεδόν είναι αρνητικοί με αυτή την προοπτική, καθώς πιστεύουν ότι σήμερα ο τουρισμός δεν προσφέρει τις ίδιες οικονομικές δυνατότητες, όπως παλιά και θα προτιμούσαν να σπουδάσουν.

Μια ερώτηση και στις δύο ομάδες, ήταν να μας περιγράψουν τα συναισθήματα τους κατά τη διάρκεια των δύο περιόδων, δηλαδή του καλοκαιριού που είναι και η περίοδος τουριστικής αιχμής και του χειμώνα, που κλείνουν τα καταστήματα τους και δεν εργάζονται.

Όλοι οι συμμετέχοντες μας είπαν, ότι τα ωράρια εργασίας το καλοκαίρι είναι εξαντλητικά, δεδομένου ότι ανοίγουν τα καταστήματα τους το πρωί και κλείνουν το βράδυ σχεδόν μετά τα μεσάνυχτα. Όταν αυξάνεται η εισροή των τουριστών ειδικότερα στους μήνες αιχμής, αισθάνονται εξαντλημένοι από το φόρτο εργασίας και ανέχονται τον συνωστισμό στους δρόμους και τα στενά δρομάκια της παλιάς πόλης και τις παραλίες, μεγαλώνοντας παράλληλα η «ενόχληση» στις ζωές τους από την «εισβολή» αυτή. Εντούτοις, είναι υπομονετικοί, δεδομένου ότι το φθινόπωρο είναι κοντά, προσδοκώντας στη σύσφιξη των σχέσεων και την επιστροφή στις παραδόσεις, καθώς πέφτουν οι ρυθμοί και αρχίζουν να φαίνονται οι όποιες διαφορές μεταξύ τους.

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, οι περισσότεροι νιώθουν ευχάριστα παρ' όλη την κούραση, σε αντίθεση με το χειμώνα, που νιώθουν κατάθλιψη εξ' αιτίας της απραξίας και της βίαιης μετάβασης από τη μια εποχή στην άλλη. Προφανώς, μετά από αρκετά χρόνια τουριστικής δραστηριότητας, οι κάτοικοι φαίνεται να δέχονται το γεγονός ότι τα καλοκαίρια τους θα είναι εξαιρετικά πολυάσχολα και οι χειμώνες πιο χαλαροί.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από όλους να εκφράσουν τη γνώμη τους, οι μεν ντόπιοι για τους ξένους οι δε ξένοι για τους ντόπιους. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι:

Ντόπιοι:

Οι περισσότεροι δηλώνουν πως κάνουν παρέα με τους «πανωμερίτες» όπως τους αποκαλούν, θεωρούν θετική την παρουσία τους εδώ, πλην κάποιων εξαιρέσεων, επειδή πιστεύουν ότι έφεραν έναν άλλο αέρα στο νησί και έχουν υιοθετήσει κάποιες συνήθειες όπως: στο φαγητό, στη συμπεριφορά στον τρόπο που γιορτάζουν το Πάσχα κλπ. Τους περιγράφουν, έξυπνους και δραστήριους, επιχειρηματίες. Απόδειξη ότι όταν ήρθαν πήραν τα καλύτερα μαγαζιά στη Σωκράτους. Δεν ήταν όμως λίγοι οι τυχοδιώκτες που ήρθαν στη Ρόδο για να κερδοσκοπήσουν, να κάνουν λεφτά σε λίγα χρόνια, με αποτέλεσμα να αισχροκερδούν και να δημιουργήσουν μια άσχημη κατάσταση. Όλοι δηλώνουν όμως, ότι και οι Ροδίτες δεν αποτελούσαν εξαίρεση.

Ξένοι

Η συντριπτική πλειοψηφία των ξένων, που κλήθηκε να απαντήσει στην ίδια ακριβώς ερώτηση, δήλωσε ότι οι δυσκολίες αποδοχής τους από την τοπική κοινωνία, υπήρξαν κατά τα πρώτα χρόνια που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο. Στη συνέχεια όμως, αναπτύχθηκαν φιλίες, παρέες, πολλές φορές και γάμοι μεταξύ τους και σήμερα είναι πλέον πλήρως αποδεκτοί και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ροδίτικης κοινωνίας. Συχνά ακολουθούν τα τοπικά έθιμα και συμμετέχουν στις τοπικές εκδηλώσεις. Περιγράφουν τους Ροδίτες ως «κλειστούς» μέχρι να τους εμπιστευτούν. Σήμερα όλοι οι ξένοι ενσωματώθηκαν αποτελούν μέρος της τοπικής κοινωνίας και πολλοί από αυτούς συμμετέχουν στα κοινά

4.9.3 Αποτελέσματα των συνεντεύξεων 3^{ης} Ομάδας: Ανύπαντρες γυναίκες

Συνέντευξη ζητήθηκε από πέντε ανύπαντρες γυναίκες ηλικίας 50-60 προκειμένου διερευνήσουμε την πιθανή συμμετοχή του τουρισμού, καθώς το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται σε μεγάλο ποσοστό στην κοινωνία της Ρόδου. Πρέπει να διευκρινίσουμε, ότι η κατάσταση αυτή είχε περιέλθει στην αντίληψή μας, από τις πολυετείς επαφές μας με την περιοχή.

Από τη συζήτηση προέκυψε, ότι πολλοί ήταν οι παράγοντες που έπαιξαν ρόλο στο συγκεκριμένο ζήτημα. Στη δεκαετία του 70, την εποχή δηλαδή που ήταν οι ίδιες σε ηλικία γάμου, κυριαρχούσε το χρήμα και όχι το συναίσθημα. Οι γονείς που είχαν χρήματα ή οικοπέδα και δημιούργησαν κάποια ακίνητα, καθόριζαν τους στόχους και επιθυμούσαν για την κόρη τους άντρα με μόρφωση που θα της εξασφάλιζε μια καλή ζωή. Οι άντρες από την πλευρά τους, ξεκινούσαν με κίνητρο το χρήμα και προτιμούσαν γυναίκα με προίκα άσχετα από τη μόρφωση ή το χαρακτήρα. Εκείνης

της εποχής οι μορφωμένοι πήραν αμόρφωτες με λεφτά. Οι οικονομικά ανεξάρτητοι επίσης, δεν υπολόγιζαν την ποιότητα, αλλά μόνο το σπίτι. Επί της ουσίας, οι γυναίκες διάλεγαν ή «αγόραζαν» τους άντρες. Η προίκα «κάλυπτε» επίσης, οτιδήποτε ήταν αντίθετο με τα κοινωνικά δεδομένα της εποχής π.χ. μια προηγούμενη σχέση. Οι νύφες που ήρθαν από την Αφρική ήταν περιζήτητες καθώς οι γονείς με τα σπίτια που έχτισαν για τις κόρες, έκαναν επίδειξη πλούτου. Οι ερχόμενοι άντρες από την Αφρική πάλι διάλεξαν τις πολύ όμορφες άσχετα από την προίκα.

Μια ομάδα γυναικών πολιτικοποιημένη, μειοψηφία στην πραγματικότητα, τοποθέτησε τον πήχη ψηλά. Οι Ροδίτισσες επηρεασμένες η μία από την άλλη, εάν είχαν και κάποια εργασία, είχαν την τάση να μη βλέπουν τους παρακατιανούς.

Ο τουρισμός στις πρώτες δεκαετίες ήταν καταστροφή για τους γάμους, καθώς προκάλεσε μια αναστάτωση. Πολλοί Ροδίτες καθώς ήταν και είναι ξενομανείς, προτίμησαν να παντρευτούν με αλλοδαπές και σε αυτή την περίπτωση δεν ίσχυε τίποτε από τα προηγούμενα. Ο γάμος με τις ξένες από την άλλη έφερε και ελευθερία. Εν ολίγοις αυτό που επικρατούσε την εποχή εκείνη ήταν. Η προίκα ή αλλοδαπή οι άλλες ήταν καταδικασμένες. Κανείς δεν έδινε σημασία στις Ελληνίδες. Σε ένα βαθμό βέβαια, η κοινωνία ήταν υποκριτική, καθώς ξεπερνούσε όλα τα ταμπού με το χρήμα ή τις αλλοδαπές. Οι άντρες ήταν ελεύθεροι με τη Σουηδέζα, ανατολίτες με την Ελληνίδα.

4.9.4 Αποτελέσματα των συνεντεύξεων 4^{ης} Ομάδας: Γυναίκες αλλοδαπές παντρεμένες με ντόπιους

Η έρευνα διεξήχθη στις 24 Ιουλίου 2006 με προκαθορισμένο ραντεβού στο ξενοδοχείο «Aglia», στην περιοχή Ψαροπούλα. Η επιλογή του χώρου έγινε με κριτήριο το άνετο και συμπαθητικό περιβάλλον, που θα εξασφάλιζε την καλή υποστήριξη κατά τη διάρκεια της συνεδρίας.

Αρκετές ημέρες πριν πραγματοποιηθεί η συνάντηση, είχε προηγηθεί η επικοινωνία μας με την υπεύθυνη της ομάδας (πρόεδρος του συλλόγου), όπου θέσαμε τους στόχους μας και το σκοπό της έρευνάς μας. Στο διάστημα που μεσολάβησε η υπεύθυνη είχε το χρόνο να επιλέξει τα μέλη της ομάδας και να τα ενημερώσει για την ώρα, το χώρο και το σκοπό της συνάντησης, ώστε να προετοιμαστούν.

Το δείγμα:

Το συνολικό δείγμα ήταν 18 γυναίκες διαφορετικών εθνικοτήτων, ως εξής:

1. τέσσερις Αγγλίδες
2. τρεις Δανέζες
3. δύο Νορβηγίδες
4. τέσσερις Ολλανδέζες
5. δύο Φιλανδέζες
6. τρεις Σουηδέζες

Ως προς την ηλικία, η κατανομή ήταν 12 άτομα ηλικίας 40-60 και 6 άτομα ηλικίας 30-40.

Ως προς τη μόρφωση, 13 άτομα ήταν απόφοιτοι Γ/θμιας εκπαίδευσης και 5 άτομα απόφοιτοι Β'θμιας εκπαίδευσης

Ως προς το επάγγελμα, τα 13 άτομα του συνόλου ήταν εργαζόμενες στον τουριστικό τομέα (ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία, ξεναγοί) και οι υπόλοιπες ασχολούνταν με τα οικιακά.

Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, οι πέντε του συνολικού δείγματος ήταν διαζευγμένες και οι 13 παντρεμένες.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι το δείγμα μας αφορά τη 2^η και 3^η γενιά που παντρεύτηκε στη Ρόδο. Η πρώτη γενιά είναι σήμερα πάνω από 60 ετών και δεν συμμετείχε στην έρευνα. Οι περισσότερες ζουν στη Ρόδο πάνω από 20 χρόνια και μιλούν πολύ καλά τα ελληνικά. Πριν ξεκινήσει η συνεδρία εξηγήσαμε και πάλι τους σκοπούς της έρευνάς μας, ώστε να ελαχιστοποιηθεί κάθε πιθανότητα δυσπιστίας για το πρόσωπο και τις προθέσεις του ερευνητή.

Στη συνέχεια η ομάδα χωρίστηκε σε δύο group των 10 και 8 ατόμων.

Τα στοιχεία που προέκυψαν από τις ομαδικές συνεντεύξεις (focus groups) ήταν ιδιαίτερα αποκαλυπτικά και ως προς τους λόγους που τους οδήγησαν να επιλέξουν τη Ρόδο για μόνιμη κατοικία και ως προς τις αλληλεπιδράσεις που προκλήθηκαν από αυτή την επιλογή.

Σε πρώτη φάση αναπτύχθηκε μια ελεύθερη συζήτηση μεταξύ της ομάδας, καθοδηγούμενη σε μεγάλο βαθμό από την ερευνήτρια, με σκοπό να σκιαγραφήσουμε το προφίλ της ομάδας, την κουλτούρα της χώρας καταγωγής τους και τις γενικότερες αντιλήψεις τους σχετικά με τον τουρισμό, τους λόγους επιλογής της Ελλάδας και ιδιαίτερα της Ρόδου για διακοπές και τους λόγους που τις οδήγησαν στη λήψη της

απόφασης να παντρευτούν και να εγκατασταθούν στη Ρόδο. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε βάσει ημι δομημένων ερωτήσεων:

1. Πως ήταν ο λόγος που αποφασίσατε να έρθετε στη Ρόδο και να παντρευτείτε εδώ;

Από τη συζήτηση προέκυψε ότι οι περισσότερες ήρθαν για διακοπές στην Ελλάδα τη 10ετία του 1970 και ένας αριθμός από αυτές ήρθαν να εργαστούν στον τουριστικό τομέα, κυρίως ως αρχηγοί τουριστικών γραφείων, εκπροσωπώντας τη χώρα τους. Για την κουλτούρα των χωρών προέλευσής τους και ιδιαίτερα των Σκανδιναβικών, ήταν συνηθισμένο φαινόμενο τα κορίτσια να κάνουν διακοπές μόνα τους από τις ηλικίες των 16-17 ετών (πιο προηγμένοι λαοί). Η σεξουαλική ελευθερία που επικρατούσε στις χώρες αυτές, τους επέτρεπε να συνάπτουν ερωτικές σχέσεις με τους ντόπιους στους τουριστικούς προορισμούς. Η διάρκεια παραμονής τους εξάλλου, για εκείνες που εργάζονταν για αρκετούς μήνες, δημιουργούσε τις προϋποθέσεις γνωριμιών και ερωτικών σχέσεων με τους ντόπιους. Αποτέλεσμα όλων αυτών, δηλαδή της σεξουαλικής ελευθερίας και ότι δεν είχαν πρόβλημα να εργαστούν και να ζήσουν σε άλλο μέρος μακριά από την πατρίδα τους, ήταν να προκύψουν αρκετοί γάμοι μεταξύ τουριστών και ντόπιων.

2. Πως γνώρισαν τους συζύγους σας

Οι περισσότερες, ειδικά οι μεγαλύτερες σε ηλικία που ήρθαν στη Ρόδο για διακοπές, γνώρισαν του άντρες τους από καμάκι. Εκείνες που ήρθαν στη Ρόδο να εργαστούν σε τουριστικό γραφείο ή ξενοδοχείο, τους γνώρισαν κυρίως στον επαγγελματικό τους χώρο.

3. Ποια είναι η εργασία του συζύγου;

Από τις απαντήσεις προέκυψε, ότι η απασχόληση των συζύγων της πλειοψηφίας των γυναικών, είναι σε χαμηλού κύρους θέσεις, όπως σερβιτόροι, οδηγοί τουριστικού λεωφορείου, μάρμαν, πωλητές σε τουριστικά καταστήματα και μόνο μία από αυτές δήλωσε ότι ο σύζυγος της είναι τουριστικός επιχειρηματίας.

4. Σε τι βαθμό υιοθετήσατε την ντόπια κουλτούρα; (ήθη, έθιμα, συνήθειες κλπ)

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να προσδιορίσουν «σε τι βαθμό υιοθέτησαν τη ντόπια κουλτούρα» και «σε τι βαθμό έδωσαν στους ντόπιους τη δική τους κουλτούρα». Ο σκοπός αυτών των ερωτήσεων ήταν να διαπιστώσουμε το βαθμό αλληλεπίδρασης μεταξύ τουριστών και ντόπιων.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν αποδεικνύεται, ότι οι ξένες

υιοθέτησαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα ήθη και έθιμα και τον τρόπο ζωής του τόπου, σε αντίθεση με τους ντόπιους οι οποίοι ελάχιστα ακολουθούν τις δικές τους συνήθειες. Αποδεικνύεται λοιπόν σαφώς, ότι η ντόπια κοινωνία εμφανίζεται ισχυρότερη έναντι των αντιλήψεων των ξένων. Αυτό ενισχύεται επίσης από την επόμενη ερώτηση «σε τι βαθμό ακολουθείτε τις συνήθειες το τόπου» και όλες απάντησαν σε «πολύ μεγάλο». Μας είπαν ότι συμμετέχουν στις τοπικές γιορτές και τα λαϊκά πανηγύρια, τις μεγάλες γιορτές Χριστούγεννα και Πάσχα τις γιορτάζουν σύμφωνα με την τοπική παράδοση και εκτελούν τα μυστήρια του γάμου και της βάπτισης κατά τον ορθόδοξο τρόπο.

Η συμμετοχή τους σε όλα τα παραπάνω, γίνεται με ευχάριστα συναισθήματα, άλλωστε τα παιδιά τους, όπως δηλώνουν, αισθάνονται περισσότερο Έλληνες. Ωστόσο, όλες οι ξένες φροντίζουν να διατηρούν και τις δικές τους συνήθειες, την παράδοση και τη γλώσσα τους, φροντίζοντας να τα μεταδίδουν και στα παιδιά τους. Για την επιτυχία των παραπάνω, τις μεγάλες γιορτές Χριστούγεννα και Πάσχα, τις γιορτάζουν συγχρόνως και με τα δικά τους έθιμα, ίδρυσαν το διεθνές σχολείο που παρακολουθούν τα παιδιά τους μαθήματα γλώσσας της χώρας τους και μια φορά την εβδομάδα κάνουν συναντήσεις, ανά εθνικότητες, στο σύλλογο που έχουν ιδρύσει.

5. Προσαρμοστήκατε εύκολα στην εδώ κοινωνία;

Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να μάθουμε για το πώς αντιλαμβάνονται τις συμπεριφορές των κατοίκων της ντόπιας κοινωνίας και τις αντιλήψεις της κοινωνίας για τις ξένες. Το αποτέλεσμα της συζήτησης ήταν ότι κατ' αρχήν όλες θεωρούν τους ντόπιους ανοιχτούς και φιλόξενους ανθρώπους. Οι αντιλήψεις των ντόπιων προς τις ξένες φαίνεται να μην ήταν θετικές, τουλάχιστον στην αρχή. Εξ' ου και οι δυσκολίες που προέκυψαν τόσο στην προσαρμογή των ξένων στην τοπική κοινωνία, όσο και στην αποδοχή τους από την πλευρά των κατοίκων.

Οι αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας, προερχόταν από:

Το συγγενικό περιβάλλον που τις θεωρούσε απειλή για τη συνοχή της οικογένειας και την αλλοίωση της κουλτούρας.

Από τις ανύπαντρες ελληνίδες, που ένοιωθαν αδικημένες και τις θεωρούσαν υπεύθυνες για δύο βασικούς λόγους α) ότι αποσπούσαν την προσοχή των ανδρών, β) ότι προϋπόθεση βασική να παντρευτούν οι ντόπιες ήταν να διαθέτουν «πρόικα», που μεταφραζόταν εκτός από τα χρήματα, σε σπίτι, για τις ξένες δεν ίσχυαν τα παραπάνω. Από τις παντρεμένες ελληνίδες που εκδήλωναν συναισθήματα «φόβου» για τους συζύγους τους και τη διάρρηξη του οικογενειακού ιστού, με αποτέλεσμα να τις απαξιούν και να τις απομονώνουν. Στην κοινωνία επικρατούσε επίσης η αντίληψη,

ότι «είσαι πόρνη αρκεί που είσαι ξένη». Ωστόσο, υπήρξαν αντιδράσεις και από την πλευρά ξένων των γυναικών στη δυσκολία τους να κατανοήσουν τις αντιλήψεις και τη νοοτροπία της τοπικής κοινωνίας, τόσο από την πλευρά της οικογένειας που εκφραζόταν με διάφορους τρόπους, όπως: επέμβαση του συζυγικού περιβάλλοντος στην οικογένεια, στην ονοματοθεσία των παιδιών, ακόμα και στην ανατροφή τους, όσο και από την πλευρά των συζύγων όπου μετά το γάμο επέβαλλαν τρόπους συμπεριφοράς σύμφωνα με τα ταμπού της κοινωνίας όπως: οι γυναίκες δεν έπρεπε να κυκλοφορούν μόνες τους σε χώρους όπως μπαρ, καφετέριες κλπ., αλλά έπρεπε να παραμένουν στο σπίτι, κάτι που ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τη νοοτροπία και τις αντιλήψεις των γυναικών. Ωστόσο, οι ίδιοι εξακολουθούσαν να κυκλοφορούν τη νύχτα και πολλοί από αυτούς συνέχιζαν το παραδοσιακό «καμάκι» στις παραλίες, στα μπαρ και τις εξωσυζυγικές σχέσεις.

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν σε πολλά διαζύγια, με αποτέλεσμα οι περισσότερες γυναίκες έπαιρνα τα παιδιά και επέστρεφαν στην πατρίδα τους. Σήμερα στις σχέσεις μεταξύ ξένων και ντόπιων έχει επέλθει μια ισορροπία και δεν δημιουργούνται προβλήματα. Οι γυναίκες που εξακολουθούν να παραμένουν στη Ρόδο, έχουν αποδεχθεί σε μεγάλο βαθμό την τοπική νοοτροπία, όπως τη διάθεση της γιαγιάς για βοήθεια και οι περισσότερες το ανταποδίδουν με τη φροντίδα των γονιών στα γεράματα.

6. Σήμερα παντρεύονται αλλοδαπές με ντόπιους;

Από τη συζήτηση φάνηκε, ότι σήμερα πλέον δεν προκύπτουν μικτοί γάμοι, τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό με το παρελθόν.

7. Θα παντρεύασταν ξανά στη Ρόδο;

Οι περισσότερες δηλώνουν ότι δεν θα παντρεύονταν ξανά ντόπιο, αλλά όλες θα παρέμειναν στο νησί για το φυσικό περιβάλλον, την ηρεμία, τον ήλιο, τη θάλασσα αλλά κυρίως την ασφάλεια που τους προσφέρει.

8. Μπορείτε να μας επισημάνετε μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίσατε;

Από τη συζήτηση προέκυψαν σημαντικά στοιχεία όσον αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίσαν, φέρνοντας παραδείγματα, εκτός από τα προσωπικά τους και άλλων γυναικών που είχαν παντρευτεί με ντόπιους. Οι δυσκολίες εντοπίζονται κυρίως στην αρχή του γάμου. Εδώ δεν είχαν οικογένεια, ούτε τα παιδιά έχουν συγγενείς από την πλευρά τη δική τους και πολλές άφησαν τις δουλειές τους για να παντρευτούν.

Η Ελλάδα ήταν πολύ πίσω σε σχέση, με τις χώρες προέλευσης τους. Ήταν δύσκολη

και η προσαρμογή με το οικογενειακό περιβάλλον. Ο σύζυγος ήταν απαιτητικός, και έπρεπε να τα κάνουν όλα με τον ελληνικό τρόπο.

Χαρακτηριστική είναι η αφήγηση μιας από την ομάδα η οποία είπε: «*Ο άντρας μου ζήλευε και με έκλεινε μέσα. Ημουν στο σπίτι σκλάβο (δουλειές, φαγητό κλπ.) και εκείνος είχε σχέση με άλλες γυναίκες. Δεν ήθελε παρέα στο σπίτι ούτε φίλους, δεν μου επέτρεπε καν να βγω με μια φίλη για καφέ. Δεν μου έδινε χρήματα, παρά μόνο για τα ψώνια του σπιτιού. Ο άντρας μου δεν ήθελε να μάθω ελληνικά και παρότι ζω πάνω από 30 χρόνια δεν μιλώ καλά τη γλώσσα*». Πολλές γυναίκες ήρθαν σε αυτή τη θέση. Πολλές δεν είχαν ούτε σπίτι να μείνουν, όταν μετά από καιρό τις έβγαζαν έξω στο δρόμο. Κάποιες δεν μπόρεσαν να συνηθίσουν και κάποιες δεν μπόρεσαν να αντέξουν.

Όταν ολοκληρώθηκε η διαδικασία των συνεντεύξεων, αναπτύχθηκε μια γενικότερη συζήτηση μεταξύ της ερευνήτριας και των παρευρισκόμενων γυναικών, προκειμένου να διαπιστώσουμε τα κίνητρα που οδηγούσαν τις γυναίκες στην επιλογή της Ρόδου ως προορισμό διακοπών.

Από τη συζήτηση προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Οι περισσότερες που ήταν ηλικίας πάνω από 50 συμφώνησαν, πως η επιλογή της Ρόδου για καλοκαιρινές διακοπές προς το τέλος της δεκαετίας του '60 ήταν η φήμη της περιοχής στην Ευρώπη ως ένας από τους πλέον κοσμοπολίτικους προορισμούς, το συγκριτικό πλεονέκτημα του κλίματος και η δυνατότητα απ' ευθείας αεροπορικής πρόσβασης.

Στη συνέχεια όμως, το φλερτ και η δυνατότητα δημιουργίας σεξουαλικών επαφών με τους ντόπους, αποτελούσαν για πολλές δεκαετίες ίσως τον ισχυρότερο λόγο επιλογής της Ρόδου για καλοκαιρινές διακοπές. Οι Σουηδέζες αποκαλύπτουν, ότι στη δεκαετία του 1970, οι tour operators ναύλωναν charter μόνο με γυναίκες, με προορισμό τη Ρόδο και μοναδικό στόχο το σεξ. Πολλές ερχόταν μόνο για να κάνουν παιδιά με Έλληνες, χωρίς να απαιτούν τίποτα από αυτούς, δεδομένου ότι στη χώρα τους το κράτος προστατεύει τα εξώγαμα.

Ωστόσο όλες συμφωνούν ότι σήμερα ο παρά πάνω λόγος έπαψε να ισχύει, εξ' αιτίας του Aids και της απελευθέρωσης της Ελληνίδας.

4.9.5 Αποτελέσματα των συνεντεύξεων 5^{ης} Ομάδας: Τα Καμάκια

Τα Καμάκια ερευνώνται σαν μια ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία, καθώς είναι μια ομάδα που για τέσσερις τουλάχιστον δεκαετίες, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην τοπική κοινωνία της Ρόδου.

Στις συνεντεύξεις πήραν μέρος 15 άνθρωποι, εκ των οποίων ο ένας είναι 84 ετών και θεωρείται από πολλούς ο «πρόεδρος» των καμακιών. Στην ιδιαίτερη αυτή πιστεύουμε έρευνα, θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε το προφίλ και να ανιχνεύσουμε τα συναισθήματα και τις αντιλήψεις αυτών των ανθρώπων, σχετικά με το πώς αυτό-προσδιορίζονται μέσα στην κοινωνία της Ρόδου.

Πρέπει να επισημάνουμε, ότι συναντήσαμε πολλές δυσκολίες σχετικά με τα παρά κάτω. Δεν ήταν εύκολο να εντοπίσουμε τους ανθρώπους που υπήρξαν καμάκια, δεδομένου ότι πολλοί από αυτούς σήμερα, είναι καταξιωμένα άτομα στην κοινωνία, καθηγητές, γιατροί, επαγγελματίες και σε κάθε περίπτωση, το καμάκι δεν αφορά μια επαγγελματική κατηγορία που φαίνεται, αλλά μια ιδιότητα που υπήρξε στο παρελθόν και σήμερα η πλειοψηφία εννοείται ότι δεν το δηλώνει.

Η επαφή γινόταν μέσω γνωστών και φίλων, οι οποίοι τους γνώριζαν και οι χώροι των συναντήσεων ήταν μπαρ ή καφετέριες συνήθως μετά τις 10 το βράδυ. Η συνάντηση εμφανιζόταν ως τυχαία, στην πραγματικότητα όμως, μας ειδοποιούσε ο ιδιοκτήτης του καταστήματος για την παρουσία, του ή των συγκεκριμένων ανθρώπων, ή προγραμματίζαμε παρέες που εκ των προτέρων γνωρίζαμε ότι θα υπήρχε το άτομο που μας ενδιέφερε μέσα σε αυτές.

Σε κάθε περίπτωση, για την διεξαγωγή αυτής της έρευνας, χρησιμοποιήσαμε «συνενόχους», οι οποίοι από την αρχή γνώριζαν τις προθέσεις μας και ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν. Πρέπει να σημειωθεί ότι, οι προσωπικές μας γνωριμίες στη Ρόδο συνέβαλλαν τα μέγιστα στην πραγματοποίηση αυτής της έρευνας.

Στην αρχή της συζήτησης ήταν όλοι επιφυλακτικοί και κανείς δεν παραδεχόταν ότι υπήρξε καμάκι. Όταν βεβαιωνόταν όμως για το απόρρητο της συνομιλίας και ότι δεν υπήρχε καμία πιθανότητα από την πλευρά μας να δημοσιοποιήσουμε τα προσωπικά τους στοιχεία, που τις περισσότερες φορές απέφευγαν να μας τα δηλώσουν, αισθανόταν πιο άνετα και άρχιζαν να διηγούνται τις ιστορίες τους χωρίς διακοπή.

Σπάνια παρεμβαίναμε σε αυτή την εξιστόρηση γεγονότων. Διακρίναμε συναισθήματα υπερηφάνειας και πολλές φορές ανταγωνισμού μεταξύ τους, καθώς ο

κάθε ένας ήθελε να υπερέχει στον αριθμό των γυναικών που πήγαν μαζί τους.

Η προσέγγιση έγινε πολύ προσεκτικά και από όλους, μόνο δύο δέχτηκαν να χρησιμοποιήσουμε μαγνητόφωνο τις συνεντεύξεις των οποίων μεταφέρουμε αυτολεξεί.

Συνέντευξη 1^η

Ο Τ..ς, απόφοιτος δημοτικού, παντρεμένος με Ελληνίδα, ήρθε από τη νότια Ρόδο το 1965, σε ηλικία περίπου 20 ετών, να εργαστεί σε ξενοδοχεία ως μάργμαν, καθώς η ασχολία με την καλλιέργεια γης δεν του έδινε ικανοποιητικό εισόδημα.

Το καμάκι διήρκησε από το 1965 – 1985. Δεν ένοιωθα καμιά ντροπή ούτε τότε, ούτε σήμερα, αντιθέτως καμάρι. Σήμερα είναι ντροπή. Τα καμάκια ήταν απ' όλες τις κοινωνικές τάξεις. Πλούσιοι και φτωχόπαιδα της γειτονιάς. Οι πλούσιοι είχαν λεφτά, αυτοκίνητα και έπαιζαν σε άλλο επίπεδο. Ο φτωχός με το μηχανάκι στην παραλία.

Το σεξ εκείνη την εποχή ήταν απαγορευμένο και οι σχέσεις δύσκολες. Η σχέση οδηγούσε υποχρεωτικά σε γάμο. Στα χωριά καταφεύγαμε σε κτηνοβασίες. Με τις ξένες μάθαμε πολλούς τρόπους. Κάναμε ελεύθερο σεξ, αποκτήσαμε εμπειρίες. Με τις γυναίκες μας δεν κάναμε το ίδιο. Η Ελληνίδα δεν γνώριζε.

Η προσέγγιση ήταν τέχνη. Το να βρεις μια κοπέλα είναι απλό. Το να βρεις πέντε κοπέλες σε μια εβδομάδα ήταν τέχνη. Έπρεπε στο «παίξιμο» να υπάρχει φαντασία. Άμα έπαιζες πραγματικά δεν είχες επιτυχία. Η ιστορία που παρουσιάζαμε ήταν φανταστική. Όλο το πράγμα ήταν ένα στημένο σενάριο. Το παίζαμε πλότοι, Αυτοκράτορες με πετρελαιοπηγές, δηλαδή, πουλούσαμε «μούσι». Τώρα όμως που το βλέπω πιο ψύχραμα, έκαναν ότι μας πίστευαν γιατί στην πραγματικότητα, το μόνο ενδιαφέρει τις ξένες, ήταν το σεξ. Η ζωή που κάναμε ήταν υπερσεξουαλική. Στη διάρκεια 2 εβδομάδων, όσο διαρκούσε το πακέτο διακοπών, μπορεί να πήγαινα με 4-5 γυναίκες. Εάν τους άρεσα έμενα με την ίδια για δύο βδομάδες. Για να πάω την ίδια περίοδο και με την άλλη, χρησιμοποιούσα δικαιολογίες του τύπου αρρώστησα ή πέθανε η γιαγιά μου κλπ.

Πρέπει να πω, ότι τα καμάκια προσέφεραν οικονομικά στον τουρισμό στη Ρόδο. Για παράδειγμα, εάν ερχόταν για μένα το καλοκαίρι 10 κοπέλες και έφερναν και τις φίλες τους, εγώ το παιδάκι των 20 ετών, κουβαλούσα 50 γυναίκες.

Η φήμη των καμακιών ήταν μεγάλη. Εκείνη την εποχή μας έβρισκαν μόνα τους τα θηλυκά. Μου θυμίζεις το Διόνυσο και μυρίζεις κρασί μας έλεγαν και μετά μας

καλούσαν στο ξενοδοχείο. Δεν ζητούσαν τίποτα πέρα από το σεξ. Το καμάκι ήταν είσοπραξη εμπειριών. Υπήρχε συνεχώς αλληλογραφία μεταξύ μας και το χειμώνα ταξιδεύαμε στις χώρες τους. Με λίγα λόγια, γινόταν Αμφικτυονίες μεταξύ δύο κρατών π.χ. (Ελλάδας – Σουηδίας). Τότε μάθαμε πολλά από αυτές, υιοθετούσαμε συμπεριφορές δικές τους π.χ. καπνίζαμε τσιγάρα prince.

Τα καμάκια αριθμητικά, ήταν πάνω από 500. Υπήρξαν και εισαγόμενα καμάκια, Θεσσαλονικείς – Αθηναίοι που ερχόταν εδώ και πολλοί από αυτούς έμειναν στη Ρόδο. Στο χώρο του καμακιού ήταν και οι παντρεμένοι. Κάποιες οικογένειες διαλύθηκαν, κάποιες άλλες όχι. Πολλές δεν το έπαιρναν χαμπάρι, γιατί οι γυναίκες τη 10ετία του 70 δεν έβγαιναν έξω. Δεν τολμούσαν να βγουν, ούτε οι κοπέλες.

Από τις σχέσεις αυτές προέκυψαν παιδιά, που πολλοί από εμάς δεν γνωρίζουμε καν ότι υπάρχουν. Εκατό Ροδιτάκια γεννήθηκαν στη Σουηδία, έγραφαν οι εφημερίδες της εποχής.

Πολλοί από εμάς παντρεύτηκαν ξένες. Με την ευρωπαϊά στο γάμο ξεπερνούσες όλα τα «ταμπού» της κοινωνίας. Οι γυναίκες αυτές ήταν πιο απελευθερωμένες, με πιο μοντέρνες ιδέες από την «κυρά κατίνα» του χωριού.

Τα καμάκια του 70 ήταν πιο αυστηροί ως σύζυγοι. Όταν παντρευόταν ξένες τις ενέτασσαν στις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας με τα γνωστά αποτελέσματα. Μετά το γάμο έφηνε η «μαγεία» και αντιμετώπιζαν την πραγματικότητα της κοινωνίας και των συνηθειών. Οι περισσότερες Σουηδέζες που ήταν εδώ παντρεμένες έχουν φύγει. Οι επόμενοι δεν είχαν τέτοια προβλήματα. Τα καμάκια τότε έβλεπαν τον τουρισμό με αγάπη. Σήμερα τον βλέπουν σαν χρήμα.

Συνέντευξη 2^η

Ο G.F. Ροδίτης, ηλικίας 84 ετών σήμερα, αποτελεί μια ιστορία στο χώρο των καμακιών της Ρόδου. Μετακόμισε στη δεκαετία του 60 από μια συνοικία της Ρόδου στο κέντρο της πόλης, να είναι κοντά στη δουλειά του. Μας δέχτηκε στην αυλή του σπιτιού του και μας υποδέχτηκε με περισσή αβρότητα, πιστός στους προσωπικούς του κώδικες συμπεριφοράς. Στην αρχή, ήταν επιφυλακτικός και λιγάκι καχύποπτος. Καθώς προχωρούσε η συνέντευξη, καταλάβαμε το λόγο. Αφού συστηθήκαμε και του εξηγήσαμε αφ' ενός τους λόγους που μας ενδιέφεραν να πάρουμε τη συνέντευξη, αφ' ετέρου του διασφαλίσαμε το απόρρητο της συνομιλίας μας, μας εμπιστεύτηκε και δέχτηκε να χρησιμοποιήσουμε το μαγνητόφωνο. Μάλιστα εξέφρασε και την αγωνία, εάν στην κασέτα υπήρχε αρκετός ελεύθερος χώρος, διότι είχε να μας πει πολλά. Εδώ χρησιμοποιήσαμε ένα πλάνο ερωτήσεων που είχαμε ετοιμάσει αλλά είχαμε και τη

δυνατότητα παρέμβασης προκειμένου να οδηγήσουμε τη συζήτηση έτσι ώστε να πάρουμε χρήσιμες πληροφορίες. Στη συνέντευξη που τη μεταφέρουμε αυτολεξεί, μα λέει:

Τι θυμάστε από τα πρώτα χρόνια του τουρισμού;

Αυτό που θυμάμαι από εκείνα τα χρόνια, τα ωραία του τουρισμού, είναι ότι υπήρχε εργασία και ο κόσμος ήταν αγαπημένος. Ήταν τα σπίτια ανοιχτά. Έτραγαν όλοι μαζί και τηρούσαν τις παραδόσεις. Η ζωή χωρίς τον τουρισμό θα ήταν μεγάλη φτώχεια. Οι περισσότεροι θα έφευγαν μετανάστες.

Υπήρξατε καμάκι;

Είμαι από τους πρώτους ερασιτέες της εποχής. Τη λέξη «καμάκι» σιχάινομαι να την ακούω, διότι εξευτελίζει το περιβάλλον. Δεν δέχομαι τον όρο «καμάκι» αλλά εραστής. Τη λέξη καμάκι την έβγαλαν οι ανόητοι και εξευτελίζουν τον τουρισμό και τον ελληνισμό. Εγώ κυκλοφορούσα ωραίες γυναίκες, στιλάτες. Υπήρχαν και άντρες που έπαιρναν χρήματα και το συνηθισμένο στέκι τους ήταν το minuit. Εγώ ήμουν καμάκι αριστοκράτης πάντα καλοντυμένος και πολλοί άνθρωποι που με ζήλευαν. Δεν είχαν όλοι τη δική μου αξία. Άλλαξα τρεις φορεσιές την ημέρα με γραβάτες για να είμαι gentleman στο περιβάλλον του τουρισμού και συνεχώς κερνούσα τις τουρίστριες. Οι άλλοι τις έκαναν μόνο βόλτα. Όλα αυτά τα έκανα για τη δουλειά μου. Η ξένη που γνώριζα έπρεπε να αγοράσει κάτι, να αφήσει στο μέρος μας συνάλλαγμα. Αυτό ήταν το κόλπο, να μην την αφήσεις να ψωνίσει αλλού. Γι' αυτό λοιπόν τις έκανες φλερτ ή ό,τι άλλο. Εξαρτώνταν από το τι ήθελε, διότι αυτή έκανε το κουμάντο. Ήξερα να χορεύω ταγκό, βάλς, κομπαρσίτα. Οι ιταλίδες μου μάθαιναν μπολέρο. Φρόντισα να εκπαιδεύσω τον εαυτό μου τέλεια για να εργαστώ τίμια και να φύγουν οι γυναίκες ευχαριστημένες. Είμαι ο μοναδικός στο είδος. Ο μόνος πρώτος στο Μαντράκι. Το μεγαλύτερο καμάκι, δηλαδή προχωρημένο στην εργασία με τις γυναίκες. Κάθε 5 λεπτά με έβλεπες με δύο και τρεις γυναίκες. Εγώ δεν συζητούσα ποτέ τις σχέσεις μου με τους άλλους. Δεν εξευτέλιζα ποτέ τις γυναίκες. Ήμουν αξιοπρεπής και αριστοκράτης. Η οικογένειά μου ήταν πλούσια, πήρα αρχές. Ο τουρισμός και η Ρόδος οφείλουν πολλά σε μας. Οι γυναίκες ερχόταν και έλεγαν, έχω τον άνθρωπό μου που θα με βγάλει έξω και θα με διασκεδάσει κλπ.

Πόσες γλώσσες γνωρίζετε;

Πολλές. Εάν δεν ήξερα ξένες γλώσσες δεν μπορούσα να προχωρήσω, να δουλέψω με Ιταλίδες, με Σουηδέζες, με Δανέζες, με Γερμανίδες. Τις γλώσσες τις μάθαινα σε σχολεία για να είμαι προετοιμασμένος. Εάν είχα γιο, θα του έκανα

μαθήματα και θα τον έστελνα να μάθει τις απαραίτητες ξένες γλώσσες.

Ποια ήταν ακριβώς η δουλειά σας;

Η δουλειά μου ήταν πωλητής στις γούνες. Εκείνα τα χρόνια ζητούσαν ανθρώπους που μπορούσαν να συνεννοηθούν με τις ξένες. Στο διάστημα της δουλειάς μου έκανα χρήματα που προέρχονταν από «προμήθειες». Γνώρισα πολλές γυναίκες Σουηδέζες, Δανέζες, Γερμανίδες, Αυστριακές, Ελβετίδες, αυτές που αγόραζαν γούνες και αυτές με ενδιέφεραν. Οι Φιλανδέζες και οι Αγγλίδες δεν αγόραζαν γούνες. Τότε έφερναν μάρκα, σελίνια, λίρες. Βγάζαμε και προμήθεια από το συνάλλαγμα. Ήμουν περιζήτητος στα μαγαζιά αυτά. Κόπιασα πολύ να βοηθήσω την κατάσταση. Έφερα πολλά έσοδα στο κράτος, διότι η αγοραπωλησίες έφερναν όφελος στο σύνολο. Τα μαγαζιά είχαν 2-3 υπαλλήλους μέσα. Ήμουν από τους πρώτους αριστοκράτες που προωθούσα το προϊόν. Έφερνα συνάλλαγμα στη Ρόδο και μέσα από αυτή τη διαδικασία δημιουργούσα τις σχέσεις για επαγγελματικούς λόγους.

Πως γινόταν η προσέγγιση με τις ξένες;

Ο τρόπος προσέγγισης; καθόταν στο καφενείο και καθόμουν στο διπλανό τραπέζι να πω καφέ. Τη σκουντούσα δήθεν κατά λάθος και ζητούσα συγνώμη στη γλώσσα τους. Αυτές ενθουσιάζονταν. Τον χρειάζομαι έλεγαν για παρέα. Έτσι τις έπαιρνα πρώτα στο μαγαζί. Ο σκοπός ήταν να προχωρήσει η εμπορική πράξη. Το αφεντικό πολλές φορές με υποχρέωνε να πάω με γυναίκες να τις κεράσω για να πουλήσω. Τι να κάνουμε; να βοηθήσουμε την επιχείρηση θέλαμε.

Το Μαντράκι ήταν γεμάτο από τουρίστες. Τα καμάκια ήξεραν λίγες λέξεις αγγλικές. Αυτές ερχόταν εδώ να γλεντήσουν, να απολαύσουν τον ήλιο και το σεξ. Ένα 80% που ερχόταν ήθελαν και γνωριμίες, παντρεμένες και ελεύθερες. Οι άντρες τους είναι κρύοι όπως και το κλίμα. Δεν φταίγαμε εμείς. Οι τουρίστριες μας κολλούσαν και μας καλούσαν στην παραλία. Υπήρχαν γυναίκες που πλήρωναν για το σεξ.

Αυτές που έβγαζα εγώ, τις έκανα το τραπέζι, τις συνόδευα στο ξενοδοχείο, ήταν ενθουσιασμένες και πολλές με καλούσαν στη χώρα τους. Την επόμενη χρονιά, έστελναν φίλες τους. Οι τουρίστες τότε είχαν άλλα συναισθήματα. Αποκτούσες φίλιες. Ψώνιζαν ακριβά είδη, ήθελαν να κεράσουν, να πάνε στο χορό. Μας έφερναν δώρα πουκάμισα, τσιγάρα, σουβενίρ. Όποιες ήταν ευχαριστημένες ερχόταν και την άλλη χρονιά. Διατηρούσαμε αλληλογραφία, με ενημέρωναν για την άφιξή τους και το ξενοδοχείο που θα έμεναν. Δίναμε το ραντεβού σε «στέκυ», καφετέρια. Εγώ την υποδεχόμουν με ανθοδέσμη. Διαφορετικός κόσμος, διαφορετική αγάπη, κέντρα,

ξενύχτια, έξοδα.

Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα. Πολλές φορές ερχόταν ταυτόχρονα δύο γυναίκες για τον ίδιο άντρα. Σε αυτή την περίπτωση έβγαινα με τη μια το μεσημέρι και με την άλλη το βράδυ. Στο ξενοδοχείο πήγαινα με τη μια, όσο ήταν η άλλη στην παραλία. Τις πήγαινα σε διαφορετική καφετέρια για να μην συμπέσουμε. Με τις περισσότερες έκανα σεξ. Ακόμα και μέσα στο γουνάδικο με την πελάτισσα που ο άντρας της περίμενε έξω, μέχρι να ψωνίσει.

Ισχυρίζεται ακόμη, ότι όταν ήταν παντρεμένος δεν έκανε καμάκι, εκτός εάν τον υποχρέωναν οι ξένες, μία, δύο ή δέκα. Και τυγχάνει η γυναίκα του να είναι άρρωστη τότε, μόνο για την υποχρέωση πήγαινε. Οι ξένες είναι εκπαιδευμένες και δεν σε αφήνουν να καταστραφείς. Οι Σουηδέζες, Δανέζες, Γερμανίδες όταν σε βλέπουν σκεπτικό σε αγκαλιάζουν, σε φιλούν και σε συνεφέρουν με το σεξ. Έτσι φεύγει το άγχος.

Οι Ελληνίδες βαριούνται το σεξ, νηστεύουν στις γιορτές και δεν ικανοποιούν τους άντρες. Αν είχα μια καλή γυναίκα δεν θα μπορούσα να εξυπηρετήσω τις τουρίστριες.

Τι συναισθήματα σας προκαλεί εκείνη η εποχή;

Τις γυναίκες που θυμάμαι με νοσταλγία είναι οι Γερμανίδες, οι Σουηδέζες και οι Αουστρέζες (Αυστριακές), γιατί ήξεραν να δώσουν στοργή. Υπήρχε μεγάλος καιρός αγάπης στη Ρόδο. Έχω πολλές και ωραίες αναμνήσεις από εκείνα τα χρόνια. Όμως σήμερα άλλες είναι συνταξιούχες και άλλες έχουν πεθάνει. Οι γυναίκες της ζωής μου ξεπερνούν τις πεντακόσιες.

Πώς σας δέχεται η κοινωνία σήμερα;

Δεν με δέχονται, γιατί δεν μοιάζω με τους άλλους. Δεν με καταλαβαίνουν. Ο G.F. αισθάνεται περιφρονημένος από την κοινωνία τώρα και δεν του αναγνωρίζουν την προσφορά του.

Θα μπορούσατε σήμερα στην ηλικία που είσατε να κάνετε καμάκι;

Εντάξει δεν είμαι τώρα κανονικός, αλλά υπάρχουν στάσεις που μπορώ να τις κάνω. Εγώ χρειάζομαι μια γυναίκα 55-60 χρονών που να μου αρέσει. Οι γυναίκες στη Ρόδο είναι ψηλομύτες και εγώ τώρα δεν βρίσκω γυναίκα. Τη θέλω τουλάχιστον με ωραίο σώμα για να μπορώ να την αγκαλιάσω και να της δώσω ζωή.

Από το σύνολο των συνετύξεων προκύπτουν περίπου τα ίδια συμπεράσματα, δεδομένου ότι τα καμάκια δρούσαν σχεδόν με ένα πανομοιότυπο τρόπο και χρησιμοποιούσαν τους ίδιους κώδικες συμπεριφοράς.

Για τα καμάκια ρωτήσαμε και όλους όσους συμπεριλάβαμε στην προηγούμενη ποιοτική έρευνα, αλλά παραθέτουμε σε αυτό το σημείο τις απαντήσεις τους για να έχουμε ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα. Ο τουρισμός της Ρόδου στηρίχτηκε στο τρίπτυχο (sss) ήλιος – θάλασσα – σεξ και οι γυμνόστηθες ξεμυάλιζαν τους άντρες. Τα νέα παιδιά, σερβιτόροι, μπάρμαν με τις γκομενίτσες, ούτε να ακούσουν για τα χωριά τους. Έβλεπαν τις κοπέλες και πάθαιναν. Οι ξένες πολλές φορές τους τάιζαν τους σπίτωναν και εκείνοι μάθαιναν γλώσσες, να τις περιποιηθούν. Αρκετοί παντρεμένοι μπήκαν σε αυτή τη διαδικασία. Οι γυναίκες φοβόταν τους άντρες τους και ήταν κλεισμένες μέσα. Ο μύθος του εραστή, και της ψηλής Σκανδιναβής δημιουργούσε πρόβλημα στην οικογενειακή συνοχή. Πολλοί από αυτούς, άφηναν τα παιδιά να πεινάνε και έτρεχαν στις παραλίες. Ένας μεγάλος αριθμός, κυρίως οι χωριάτες, εγκατέλειψαν σπίτια και παιδιά και έφυγαν με τις ξένες. Τώρα καμάκια είναι οι οικονομικοί μετανάστες, Αλβανοί κλπ.

Τον κυρίαρχο παράγοντα του τουρισμού δεν τον αποτελούσαν βέβαια τα καμάκια διότι θα αδικούσαμε πολύ τη Ρόδο και το δυναμικό της, που ανεξαρτήτως με την ανάπτυξη του τουρισμού, η Ρόδος υπήρξε πρωτοπορία στην ποιότητα του τουρισμού στις ξενοδοχειακές υποδομές και το σέρβις με τη σχολή τουριστικών επαγγελματιών που έβγαλε πολλά και αξιόλογα στελέχη.

Τα «καμάκια», ήταν μια πραγματικότητα της τουριστικής Ελλάδας των δεκαετιών 1960-1990. (Πιπίνου, 2004) Ο Όμηρος Ευστρατιάδης μεταφέρει το 1981 στον κινηματογράφο, την ομώνυμη Ελληνική ταινία. Ο Βασίλης Βασιλικός, πριν από είκοσι και πλέον χρόνια γράφει για «τα καμάκια», τη συμπαθή ομάδα του πληθυσμού που ασχολείται με το συγκεκριμένο... άθλημα. Ο Βασιλικός, (Βασιλικός Β., 2001) μας μεταφέρει σε εκείνο το χαλαρό κλίμα της εποχής, στα «Καμάκια», «τουςπραματεντές της αγάπης, που ενώ πουλιέται με το κιλό, την αληθινή δεν τη βρίσκουν παρά με το σταγονόμετρο».

Στα μέσα της δεκαετίας του '70 οι τουρίστριες έφταναν στην Ελλάδα για να γνωρίσουν τους έλληνες... θεούς, και οι επαγγελματίες καμάκια έκαναν ότι μπορούν για να πραγματοποιήσουν τις φαντασιώσεις τους. Σε μια εποχή που ο τουρισμός διέγραφε ανοδική πορεία, τα καμάκια της Ρόδου, αλλά και άλλων τουριστικών περιοχών της Ελλάδας, επιτελούσαν εθνικό έργο. Στην προσπάθειά τους να χαρίσουν χαρά σε κάθε ξένη που έφτανε στην παραθαλάσσια πόλη, δεν άργησαν να οργανωθούν δημιουργώντας ένα πρωτότυπο σύλλογο, ανοίγοντας διαύλους επικοινωνίας με καμάκια απ' όλη τη χώρα, σε περίπτωση που θα χρειάζονταν...

εισαγωγές, λόγω της μεγάλης ζήτησης.

Η ελληνική εκδοχή (www.iospress.gr- Ελευθεροτυπία, 1996) του σεξουαλικού τουρισμού, που συνδέθηκε για πολλά χρόνια με τις πρακτικές των «καμακιών» και τις επιδόσεις τους, αποτελεί πλέον παρελθόν. Ωστόσο η νοσταλγία, για την «ωραιότερη παράδοση των ελληνικών νησιών» (www.apogevmatini.gr - Απογευματινή της Κυριακής, 1993), «των νησιών που περισσότερο από κάθε άλλο συνοψίζουν την Ελλάδα του sun, sand & sex» (Mediterranean Europe on a shoestring, 1993, σ. 480), παραμένει βαθιά χαραγμένη στο υποσυνείδητο του Έλληνα. Τα καμάκια αντιμετωπίστηκαν πάντοτε ως ενιαία κατηγορία χωρίς εσωτερικές διαφοροποιήσεις. Η εικόνα του Έλληνα «κυνηγού» αλλοδαπών γυναικών απέκλεισε εξαρχής την ύπαρξη διαφορετικών ομάδων με ξεχωριστές πρακτικές και στοχεύσεις.

Η έννοια «καμάκι» χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει τακτικές, που ξεκινούν από την «αθώα» ανδρική επιβεβαίωση και καταλήγουν στην ανδρική πορνεία. *«Το καμάκι είναι ένα σύστημα ανδρικού ανταγωνισμού όπου άντρες οι οποίοι υστερούν σε οικονομική και κοινωνική θέση αποκτούν γόητρο με άλλο τρόπο»*, γράφει η Sofka Zinovieff που επιχειρήσει μια ανθρωπολογική προσέγγιση του φαινομένου σε τουριστική επαρχιακή πόλη. *«Η πράξη του καμακιού τονίζει την αίσθηση του ανταγωνισμού που έχουν πολλοί Έλληνες απέναντι στην Ευρώπη. Τα καμάκια πιστεύουν ίσως ότι ανήκουν σε μια φτωχότερη, κατώτερη κοινωνία και λέγοντας ψέματα, παρασύροντας και κατακτώντας τις αλλοδαπές τουρίστριες που προέρχονται από τις υποτιθέμενες ανώτερες κοινωνίες, παίρνουν κάποια «εκδίκηση»*.

Τα καμάκια έδρασαν στη Ρόδο κυρίως κατά τις δεκαετίες 1960-1990. Ο συντηρητισμός και τα ήθη της εποχής και η σεξουαλική πείνα αποτελούσαν βασικούς λόγους, που οι περισσότεροι άντρες έβρισκαν διέξοδο στις ξένες. Στο σεξ οι ελληνίδες δεν ήταν τόσο προχωρημένες όσο οι ξένες, οι οποίες δεν ντρέπονταν να κάνουν όλα τα σχέδια και όλες τις ερωτικές στάσεις. Οι ευρωπαϊκές εντυπωσιάζαν με τον αέρα, το ντύσιμο κλπ. Για παράδειγμα ο οδηγός λεωφορείου έκανε αυτόματα τη σύγκριση με τη δική του γυναίκα, με την παντόφλα κλπ. Σήμερα εντυπωσιάζουν οι Ελληνίδες. Τα αγόρια ξεκινούσαν το καμάκι από την ηλικία 14-15.

Τα πρώτα καμάκια χρησιμοποίησαν τον ρομαντικό έρωτα.(Giddens, 2002) Η δράση τους άρχισε από τις αρχές του Απριλίου, όταν ερχόταν τα πρώτα τουριστικά ρεύματα αποτελούμενα κυρίως από γυναίκες που προερχόταν από τη Σκανδιναβία και τελείωνε περί τα τέλη του Οκτώβρη με το κλείσιμο της τουριστικής περιόδου. Ο αρχικός στόχος τους ήταν ένας. Να καμακώσουν γυναίκες με σκοπό το σεξ. Δεν ήταν

όμως τόσο απλό. Το σεξ ήταν η πρώτη συναισθηματική εκδήλωση. Στην πορεία αναπτυσσόταν μακροχρόνιες πολλές φορές σχέσεις και αλληλο επηρεασμοί στον τρόπο σκέψης, κουλτούρας κλπ. Συχνά προέκυπταν γάμοι. Γεννήθηκαν πολλά εξώγαμα, την ύπαρξη των οποίων πληροφορήθηκαν πολύ αργότερα από τη γέννηση τους. Αρκετοί από αυτούς, τα είδαν μια-δυο φορές όταν τα παιδιά, είχαν πια μεγαλώσει. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, το 1980 γεννήθηκαν 110 παιδιά από μικτούς γάμους και εξώγαμα. Το καμάκι δεν περιοριζόταν μόνο στο ετερόφυλο σεξ. Συγκεκριμένα νυχτερινά μαγαζιά, στέκια, δημιουργούσαν τις προϋπόθεσης για Ζιγκολό γκέι κλπ.

Τα καμάκια προερχόταν από όλες τις κοινωνικές τάξεις. Πολλά από αυτά σήμερα κατέχουν υψηλές θέσεις σε επαγγελματικούς χώρους. Όπως υποστηρίζουν (από την συνέντευξη) έχουν συνεισφέρει τα μέγιστα στον τουρισμό και στην οικονομία της περιοχής αφού, ήταν μια από τις σημαντικότερες αιτίες ο λόγος επιστροφής των ίδιων γυναικών το επόμενο καλοκαίρι. Η φήμη τους είχε εξαπλωθεί σε όλη τη Β. Ευρώπη. «Επιτελούμε κοινωνικό έργο, προβάλλουμε το μεσογειακό ταμπεραμέντο και κάνουμε τις γυναίκες ευτυχισμένες και γόνιμες».

Τρεις γενές καμάκια. Η τελευταία γεννήθηκε το 1960. Σήμερα έχουν εκλείψει τα λεγόμενα «καμάκια» και το είδος μένει μόνο σαν ανάμνηση. Μεταξύ των λόγων που σταμάτησε το καμάκι είναι, η απελευθέρωση της Ελληνίδας, άρα και της Ροδίτισσας, το AIDS, ο τρόπος διασκέδασης, η απαξίωση των ξένων γυναικών προς τους ντόπιους, η αλλαγή του τρόπου ζωής η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας, πολλοί δουλεύουν από το πρωί μέχρι το βράδυ. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση των ερωτηθέντων «Σήμερα οι νέοι ντρέπονται ή δεν είναι πια μαχητικοί». Να με δουν με ξένη;. Τότε ήταν μαγκιά η ρακέτα στην παραλία. Έπεφτε η μπάλα, ήταν η επικοινωνία.

Όλα τα παρά πάνω επιβεβαιώνονται και από τις μαρτυρίες των αλλοδαπών γυναικών, οι οποίες δηλώνουν ότι οι περισσότερες ήθελαν να ζήσουν το μύθο του Έλληνα εραστή. Παρά κάτω παραθέτουμε μερικές φράσεις όπως ακριβώς ειπώθηκαν στη συνέντευξη.

- Το όνειρό μας ήταν να έχουμε μια φωτογραφία να τη δείχνουμε στις φίλες μας και να λέμε ο Έλληνας μου.
- Οι Έλληνες ήταν ρομαντικοί είχαν τρόπους και ήξεραν να φλερτάρουν. Αυτό μας άρεσε ακόμα και αν ήταν ψέμμα. Στη Δανία δεν θα σου πουν ποτέ «τα ωραία σου μάτια». Η ρετσίνα το συρτάκι, το μπουζούκι, τα ραντεβού στην

παραλία, δημιουργούσαν το ιδανικότερο περιβάλλον.

- Ο Έλληνας με ένα φραπέ μπορεί να κάνει καμάκι. Στη χώρα μας τα αγόρια χρειάζονται έξι μπύρες για να μπορούν να φλερτάρουν και το σεξ είναι προγραμματισμένο και βαρετό.
- Στις χώρες μας υπήρχε σεξουαλική απελευθέρωση και παιδεία. Από πολύ μικρές, 15- 16 ετών ταξιδεύαμε μόνες μας και παίρναμε αντισυσληπτικά.
- Προτιμούσαμε τους άνδρες που δεν μιλούσαν καλά αγγλικά γιατί αυτό δημιουργούσε ένα μυστήριο στη μεταξύ μας επικοινωνία.

Ωστόσο όλες παραδέχονται, ότι η σεξουαλική αυτή συνεύρεση ήταν ένα παιχνίδι που οι όροι του εκπλήρωναν συγκεκριμένους σκοπούς για να εξυπηρετήσουν τα συναισθήματα και το «όνειρο». Τα καμάκια «έκλαιγαν» στο αεροδρόμιο την ώρα της αναχώρησης, αλλά όλες γνώριζαν ότι την ίδια στιγμή περίμεναν το charter που θα έφερνε τις επόμενες. Καμμιά τους δεν περίμενε γάμο ή δέσμευση. Παραδέχονται επίσης, ότι οι γυναίκες εκμεταλλεύτηκαν σεξουαλικά περισσότερο τους άνδρες και ότι στην πραγματικότητα είναι αυτές που διάλεγαν, απλά τους άφηναν να πιστεύουν το αντίθετο καθώς αυτό συνέβαλλε σε μια πιο ρομαντική ατμόσφαιρα.

4.10 Ποσοτική έρευνα

4.10.1 Εισαγωγή

Η έρευνα στηρίχτηκε στη συλλογή ποσοτικών στοιχείων από δείγματα του πληθυσμού - στόχου, με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου και στοχεύει στην εξαγωγή στατιστικών συμπερασμάτων τα οποία αντικατοπτρίζουν τη συμπεριφορά του.

4.10.2 Σχεδιασμός Ερωτηματολογίων

Στο εξώφυλλο κάθε ερωτηματολόγιο αναφερόταν κάποιες λεπτομέρειες για την έρευνα και τους λόγους για τους οποίους πραγματοποιείται. Με αυτόν τον τρόπο, αυτοί που έδωσαν συνέντευξη αισθάνθηκαν πιο άνετα, δεδομένου ότι αντελήφθησαν πως δεν θα δίδονταν πληροφορίες για τα προσωπικά τους δεδομένα. Οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να επλέξουν μεταξύ μιας λίστας κωδικοποιημένων κλειστών ερωτήσεων, καθώς θεωρείται ότι μπορούν να απαντηθούν ευκολότερα από τις ανοικτές ερωτήσεις ακόμα και στις περιπτώσεις όπου το μέγεθος του δείγματος είναι πολύ μεγάλο. Επίσης, επιτρέπουν τη συγκέντρωση αρκετά μεγαλύτερου όγκου στοιχείων σε μικρότερο χρονικό διάστημα.

Οι ερωτήσεις ήταν μια σειρά θετικών και αρνητικών δηλώσεων σε μια κλίμακα Likert, πέντε σημείων που κυμαίνεται από: «διαφωνούν απόλυτα» (1ο σημείο), μέχρι «συμφωνούν απόλυτα» (5ο σημείο). Σύμφωνα με τον Oppenheim, «οι κλίμακες *Likert* αποδίδουν πολύ καλά και παρέχουν ακριβείς πληροφορίες για το βαθμό που συμφωνούν ή διαφωνούν οι ερωτώμενοι». (Oppenheim, 1992 σελ.200) Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο συντάχτηκε σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, ιδιαίτερα από τις εργασίες των Perdue και συνεργατών (1990), Faulkner και Tideswell (1997), Madrigal (1993), λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι:

- ♦ Οι συνεντεύξεις πρέπει να είναι αρκετά σύντομες.
- ♦ Ο αριθμός των ερωτήσεων είναι κατ' ανάγκη περιορισμένος.

4.10.3 Περιγραφή του δείγματος:

Το μέγεθος του δείγματος αποφασίστηκε πριν από τη μελέτη έτσι ώστε να ερευνηθούν περισσότερα από 30 δεδομένα σε κάθε δείγμα. Σύμφωνα με τον Roscoe, (1975) στον Sekaran U., 2000, σελ.296), «μεγέθη δειγμάτων μεγαλύτερα από 30 και

λιγότερο από 500, είναι κατάλληλα για μεγαλύτερη έρευνα».

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε η τυχαία στρωματοποιημένη δειγματοληψία. Η μέθοδος αυτή, αυξάνει τις πιθανότητες αντιπροσωπευτικού δείγματος και της συμμετοχής όλων των τμημάτων του πληθυσμού στο τελικό δείγμα (Βιτουλαδίτη, 2000). Υποτίθεται ότι οι άνθρωποι με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά έχουν διαφορετικά κίνητρα και κατά συνέπεια διαφορετική αντίληψη (Toch H. & Smith, 1968 σελ.5) στο βαθμό που δεν απολαμβάνουν όλοι τα ίδια οφέλη από τον τουρισμό καθώς ο βαθμός συμμετοχής τους διαφέρει. Υποθέτοντας επίσης ότι τα χαρακτηριστικά είναι το ίδιο διανεμημένα, αναμένεται ότι το δείγμα θα είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. (Sekaran U., 2000, Ritchie B. & Goeldner R., 1994).

Απαντήσεις σε ερωτηματολόγια ζητήθηκαν από:

- Κατοίκους του Νησιού
- Τουρίστες

4.10.4 Πιλοτική δοκιμή

Επειδή οι κλειστές ερωτήσεις περιορίζουν τον αυθορμητισμό του αποκρινόμενου, αφού τον υποχρεώνουν να επιλέξει μεταξύ κάποιων συγκεκριμένων απαντήσεων (Χρήστου & Καραμανίδης 2002), επομένως αυξάνονται οι πιθανότητες να ληφθούν μη ειλικρινείς απαντήσεις, προηγήθηκε του τελικού ερωτηματολογίου πιλοτική δοκιμή. Η πιλοτική δοκιμή (pilot test), θεωρήθηκε βασική προϋπόθεση, ώστε να απαλειφθούν τυχόν σφάλματα της σχεδίασης του ερωτηματολογίου, να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις και ενδεχομένως να επαναδιατυπωθούν ορισμένες ερωτήσεις. Κατά τη διάρκεια της πιλοτικής δοκιμής, διασφαλίστηκε ότι οι τελικές ερωτήσεις ήταν σαφείς, συγκεκριμένες, κατανοητές και εντός της δυνατότητας να απαντηθούν.

Η πιλοτική δοκιμή έγινε σε συνθήκες που αντικατοπτρίζουν σε μικρογραφία το κύριο ερευνητικό πρόγραμμα και οι εξεταζόμενοι ανήκαν σε δημογραφική και γεωγραφική κατανομή αντίστοιχη του δείγματος της τελικής έρευνας. Το μέγεθος του δείγματος, καθορίστηκε περίπου στο 10% του τελικού. (Chisnal, 1986) Στη δοκιμαστική εφαρμογή οι ερωτώμενοι εξέφρασαν την άποψη τους για το ερωτηματολόγιο ανατροφοδοτώντας το σχεδιασμό του (Bell, 1997) με ερωτήσεις του τύπου:

1. Πόση ώρα χρειαστήκατε για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου;

2. Υπήρξαν ερωτήσεις ασαφείς ή αόριστες; Πείτε μας ποιες και γιατί;
3. Είχατε αντίρρηση να απαντήσετε σε κάποιες από τις ερωτήσεις;

4.10.5 Συλλογή δεδομένων και ανάλυση δεδομένων:

Για την πραγματοποίηση της έρευνας, ζητήθηκε η συνδρομή ανθρώπων, οι οποίοι πλησίαζαν τον υπό έρευνα πληθυσμό και υπέβαλλαν ερωτήσεις με βάση το δομημένο ερωτηματολόγιο. Συνολικά εργάστηκαν 4 άτομα που εκπαιδεύτηκαν σε προηγούμενο στάδιο, προκειμένου να γίνει κατανοητή η φύση του θέματος. Την ευθύνη της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων και της σύνταξης των αντίστοιχων αναφορών είχε η ερευνήτρια.

4.11 Αποτελέσματα οικονομικής έρευνας σε κατοίκους της Ρόδου

Σκοπός της παρούσας εμπειρικής έρευνας, είναι να μελετήσει τις αντιλήψεις των κατοίκων της Ρόδου σχετικά με το βαθμό επηρεασμού της τοπικής κοινωνίας από τις επιπτώσεις του τουρισμού στον τομέα της οικονομίας.

Το ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε για την παρούσα έρευνα, αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής των παραγόντων, που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη της Ρόδου, την απασχόληση, τις επιδράσεις στην οικονομική συμπεριφορά των κατοίκων, και τη γεωγραφική κινητικότητα. Η δόμηση του ερωτηματολογίου βασίστηκε σε τέσσερις θεματικούς άξονες:

Ο πρώτος θεματικός άξονας περιλαμβάνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των κατοίκων σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα, και το επίπεδο μόρφωσης.

Ο δεύτερος θεματικός άξονας περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, τη σημαντικότητα του τουρισμού ως οικονομική δραστηριότητα και τις ευκαιρίες απασχόλησης. Επιπλέον, διερευνώνται οι οικονομικές συνθήκες της περιοχής, τόσο οι ισχύουσες όσο και πριν την τουριστική ανάπτυξη.

Ο τρίτος θεματικός άξονας του ερωτηματολογίου αφορά τη γεωγραφική κινητικότητα και τις επιδράσεις στην περιοχή. Στη γεωγραφική κινητικότητα αντικείμενο μελέτης είναι οι μετακινήσεις ατόμων από την αγροτική περιοχή και άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα προς την πόλη.

Ο τέταρτος θεματικός άξονας του ερωτηματολογίου αφορά τον τρόπο της οικονομικής ανάπτυξης, την καταναλωτική συμπεριφορά των κατοίκων και την κοινωνική κινητικότητα.

Επίσης έγινε προσπάθεια, ώστε οι ερωτήσεις που εμπεριέχονται στο ερωτηματολόγιο να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Δείγμα:

Η έρευνα διεξήχθη κατά το χρονικό διάστημα Ιούλιος - Αύγουστος του 2007. Το δείγμα που συλλέχθηκε ήταν 160 άτομα. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν Cluster sampling (χωρισμός σε οικοδομικά τετράγωνα και διαγώνια επιλογή σπιτιών και καταστημάτων).

Συγκεκριμένα, από τα 160 άτομα που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο στο ερωτηματολόγιο της οικονομικής έρευνας, 83 ήταν άνδρες (51,9 %) και 77 γυναίκες (48,1%).

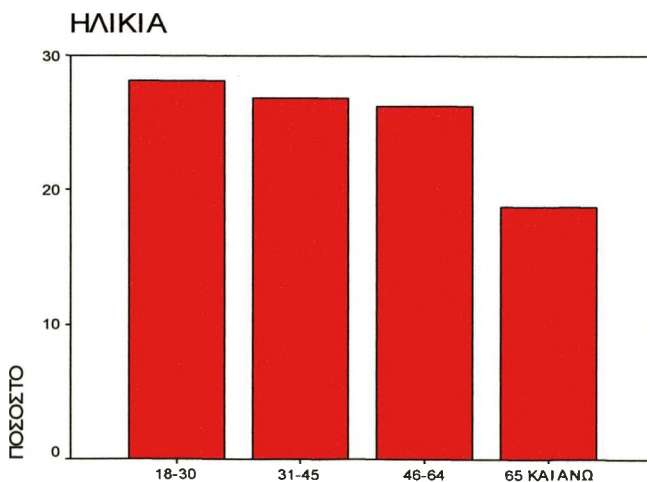
ΦΥΛΛΟ:

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	83	51,9
ΓΥΝΑΙΚΑ	77	48,1
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

ΗΛΙΚΙΑ:

Η ηλικιακή καταίτηση του δείγματος ήταν η ακόλουθη: 45 άτομα ήταν ηλικίας 18-30 ετών (28,1%), 43 άτομα μεταξύ 31-45 ετών (26,9%), 42 άτομα ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 46-64 ετών (26,3%), 30 άτομα ήταν 65 και άνω ετών (18,8 %). Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

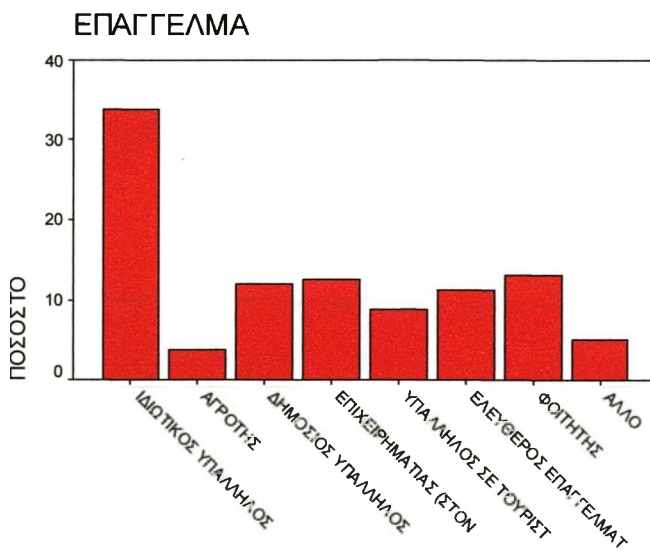
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
18-30	45	28,1
31-45	43	26,9
46-64	42	26,3
65 ΚΑΙ ΑΝΩ	30	18,8
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

Όσον αφορά το επάγγελμα, από τα 160 άτομα, 54 ήταν στην κατηγορία Ιδιωτικός υπάλληλος/ εργάτης (33,8%), οι 6 ήταν αγρότες (3,8%), οι 19 ήταν Δημόσιοι υπάλληλοι (11,9%), οι 20 Επιχειρηματίες στον τουριστικό κλάδο (12,5%), οι 14 υπάλληλοι σε τουριστική επιχείρηση (8,8%), οι 18 ελεύθεροι επαγγελματίες (11,3%), οι 21 φοιτητές (13,1%) και οι 8 ποσοστό (5,0%) δεν δήλωσαν το επάγγελμά τους. Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

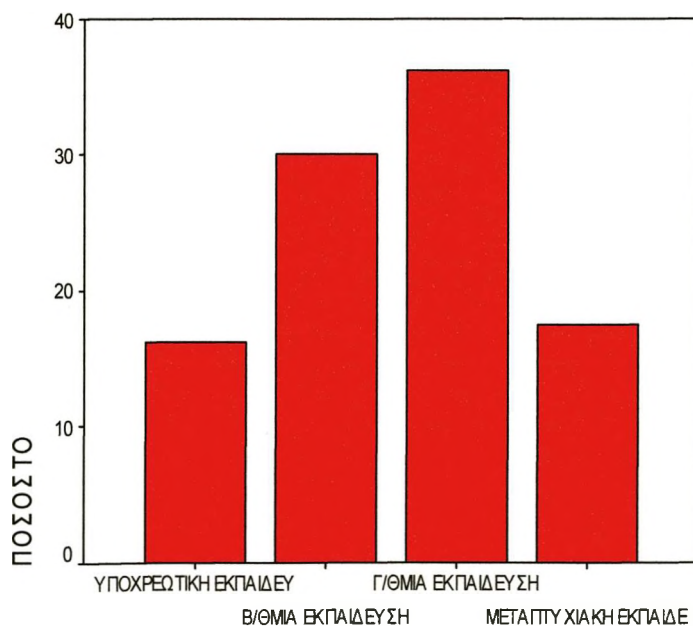
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ - ΕΡΓΑΤΗΣ	54	33,8
ΑΓΡΟΤΗΣ	6	3,8
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	19	11,9
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ (ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ)	20	12,5
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	14	8,8
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ (ΓΙΑΤΡΟΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΚΛΠ.)	18	11,3
ΦΟΙΤΗΤΗΣ	21	13,1
ΆΛΛΟ	8	5,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ:

Όσον αφορά το μορφωτικό τους υπόβαθρο, οι 26 είχαν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (16,3%), 48 άτομα ήταν απόφοιτοι Γυμνάσιου και Λυκείου (30,03%), 58 είχαν λάβει Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση (36,3%) και 28 είχαν παρακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές (17,5%). Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	26	16,3
Β/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	48	30,0
Γ/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	58	36,3
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	28	17,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

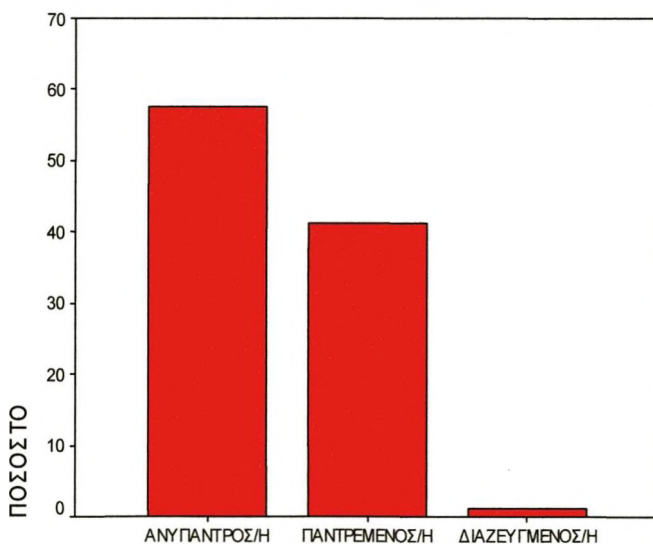
ΜΟΡΦΩΣΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων κατέδειξε ότι από το σύνολο του δείγματος οι 92 ήταν άγαμοι (57,5%), οι 66 ήταν έγγαμοι (41,3%) και μόλις 2 ήταν διαζευγμένοι (1,3%). Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ/Η	92	57,5
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ/Η	66	41,3
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ/Η	2	1,3
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS

Αποτελέσματα της έρευνας

Ακολουθώς παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

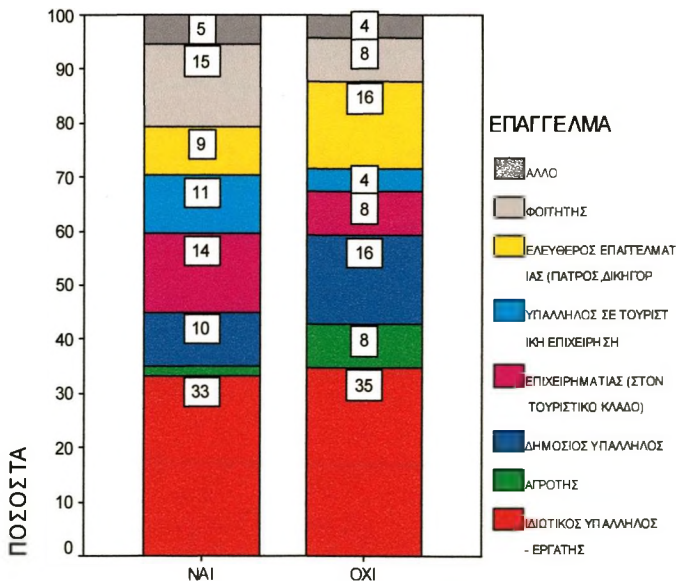
1) Είστε από την πόλη της Ρόδου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
-----	-----

Πίνακας:1

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	111	69,4
ΟΧΙ	49	30,6
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Από τα 160 άτομα του δείγματος, το 69,4% ζει στην πόλη της Ρόδου. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα της στατιστικής διαφοροποίησης ως προς το επάγγελμα, το 58% από αυτούς που ζουν στην πόλη της Ρόδου είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι - εργατές, επιχειρηματίες του τουρισμού και υπάλληλοι σε τουριστικές επιχειρήσεις.

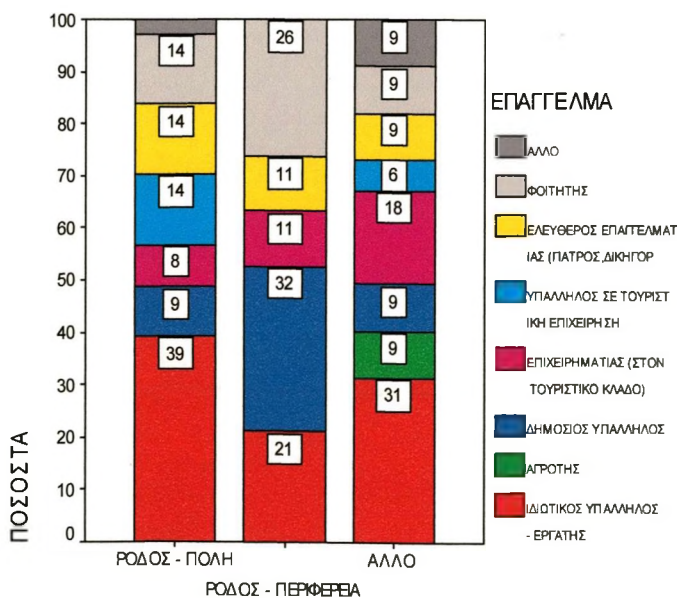
2) Ποιος είναι ο τόπος καταγωγής σας;

Πίνακας:2

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΡΟΔΟΣ - ΠΟΛΗ	74	46,3
ΡΟΔΟΣ - ΕΠΑΡΧΙΑ	19	11,9
ΑΛΛΟ	67	41,9
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση σχετικά με τον τόπος καταγωγής το 41,9% προέρχεται από άλλες περιοχές της Ελλάδας, το 11,9% προέρχεται από την περιφέρεια της Επαρχίας Ρόδου και το 46,3% κατάγεται από την πόλη και την περιφέρεια της νήσου Ρόδου.

Συνδυάζοντας τις δύο παρά πάνω ερωτήσεις και λαμβάνοντας υπ όψη τους πίνακες και τη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα, προκύπτει ότι ποσοστό πάνω από το 50% προέρχονται από άλλες περιοχές, είτε της Ελλάδας είτε της ευρύτερης περιφέρειας της Ρόδου και μεγάλο ποσοστό από αυτούς, ασκούν επαγγέλματα που έχουν σχέση με τον τουρισμό.

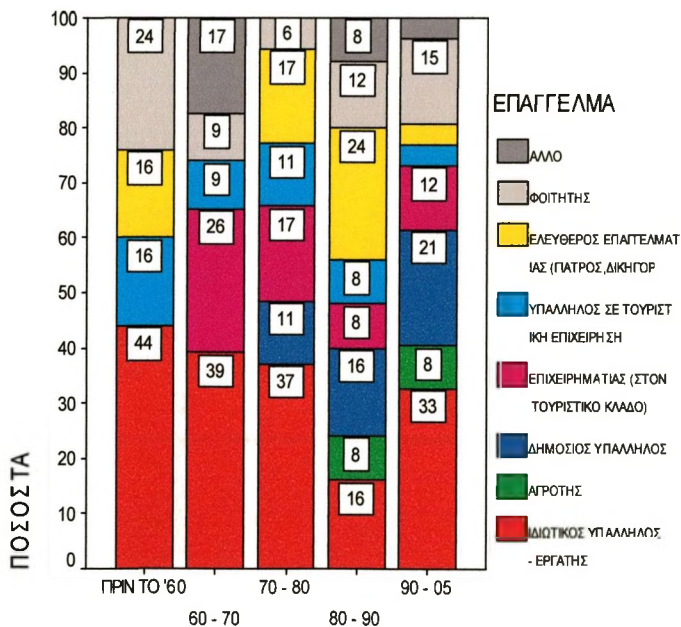
3) Ποια εποχή εγκατασταθήκατε στη Ρόδο;

Πίνακας:3

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΙΝ ΤΟ '60	25	15,6
60 - 70	23	14,4
70 - 80	35	21,9
80 - 90	25	15,6
90 - 05	52	32,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Όπως προκύπτει από τον πίνακα, περίπου το 70% (προερχόμενο από την ευρύτερη περιφέρεια της Δωδεκανήσου και την υπόλοιπη Ελλάδα), εγκαταστάθηκε σταδιακά στο νησί από το 1970 και μετά. Από τη στατιστική διαφοροποίηση προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι και εργάτες. Η εικοσαετία '60-'80 εμφανίζει τα μεγαλύτερα ποσοστά εγκατάστασης εργαζομένων, στον ιδιωτικό τομέα και στην τουριστική επιχειρηματικότητα.

Διαφοροποιήσεις σε σχέση με:

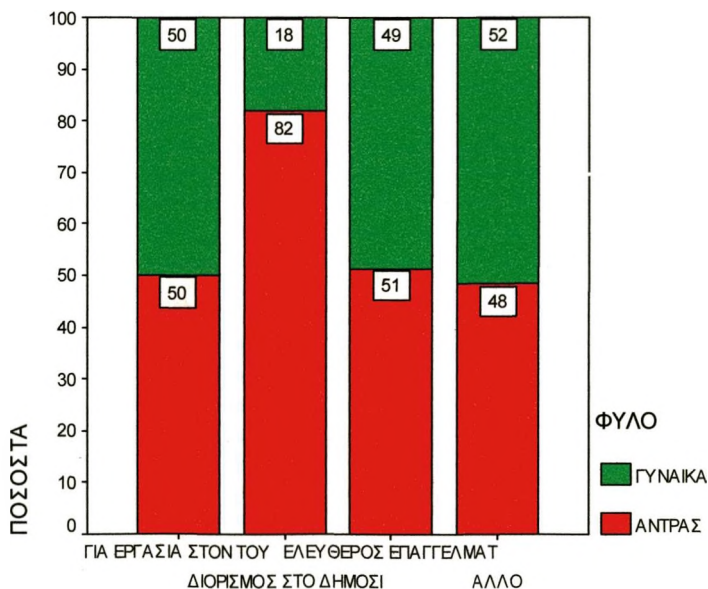
4) Ποιος ήταν λόγος μετακίνησης;

- a) Για εργασία στον τομέα του τουρισμού (οικονομικοί λόγοι)
- b) Διορίστηκε ως δημόσιος υπάλληλος
- c) Ελεύθερος επαγγελματίας (γιατρός, Δικηγόρος κλπ)
- d) Άλλο.....

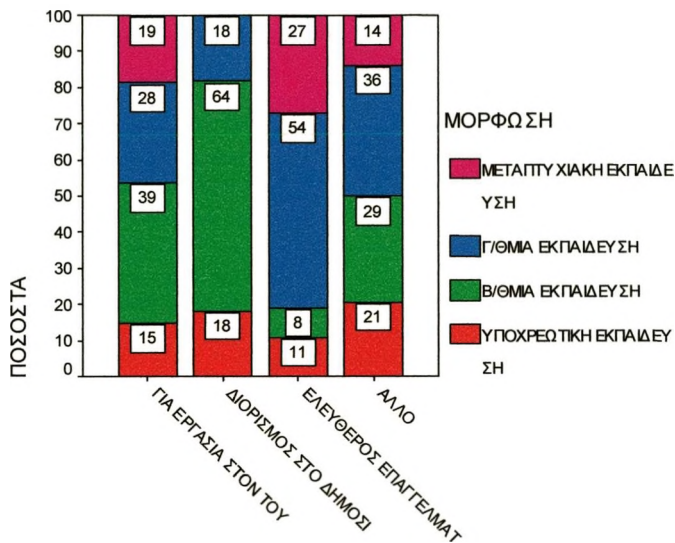
Πίνακας:4

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΟΙΚΟΝΟΜ. ΛΟΓΟΙ)	54	33,8
ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ	11	6,9
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	37	23,1
ΆΛΛΟ	58	36,3
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Από την παρά πάνω ερώτηση προκύπτει, ότι περίπου το 60% μετακινήθηκαν στη Ρόδο για να εργαστούν είτε στον τουρισμό, είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Από τον πίνακα της στατιστικής διαφοροποίησης ως προς το φύλο, δεν προκύπτει σημαντική ποσοστιαία διαφορά των μετακινούμενων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση τη μόρφωση, παρατηρούμε ότι στην απασχόληση στον τουρισμό και στο ελεύθερο επάγγελμα, συμμετέχουν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης, ενώ στον δημόσιο τομέα υπερτερούντα τα άτομα της Β΄μιας εκπαίδευσης.

5) Ο τουρισμός είναι η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα της περιοχής;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
-----	-----

Πίνακας:5

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	148	92,5
ΟΧΙ	12	7,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα ο τουρισμός φαίνεται να είναι η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα της περιοχής καθώς με αυτό συμφωνεί η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (92,5%).

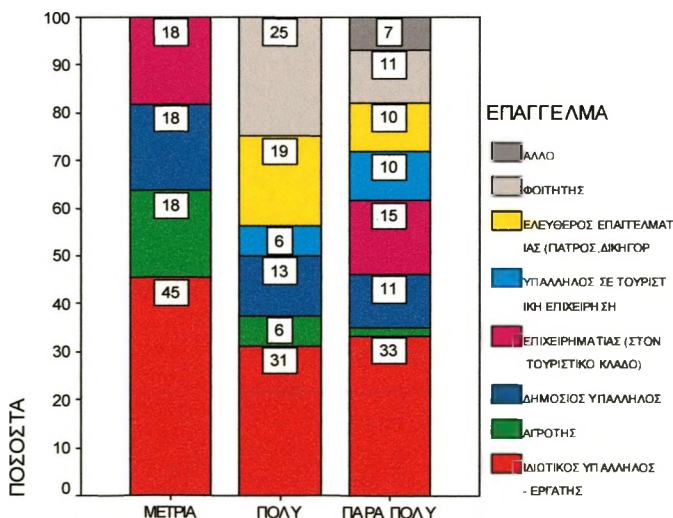
6) Ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την τοπική οικονομία της Ρόδου;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

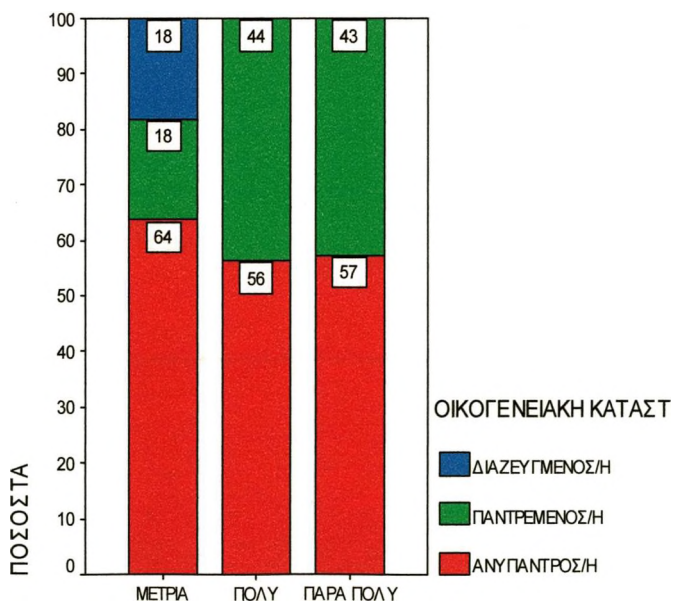
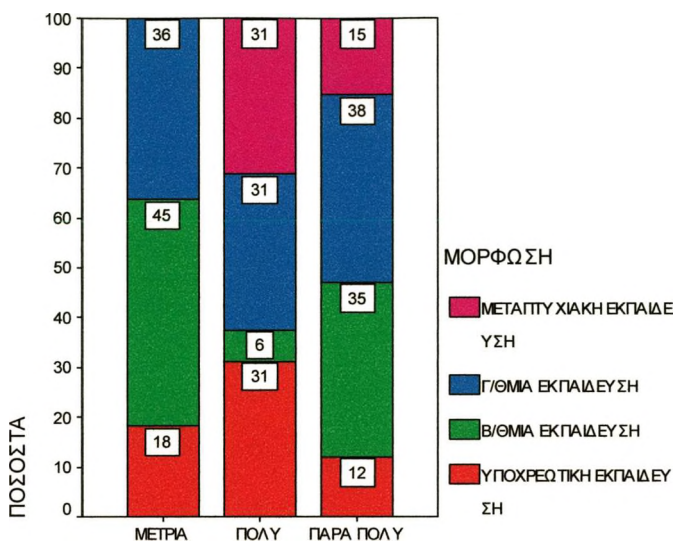
Πίνακας:6

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	11	6,9
ΠΟΛΥ	32	20,0
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	117	73,1
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, το 93,1% θεωρεί ότι ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την τοπική οικονομία. Από αυτούς, όπως φαίνεται στο σχήμα της στατιστικής διαφοροποίησης σε σχέση με το επάγγελμα, η συντριπτική πλειοψηφία αποτελείται από ιδιωτικούς υπαλλήλους (υπαλλήλους στον τουρισμό, ελεύθερους επαγγελματίες και τουριστικούς επιχειρηματίες).

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με τη μόρφωση και την οικογενειακή κατάσταση δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ως προς τις απαντήσεις.

7) Ο τουρισμός έχει προσφέρει νέες θέσεις εργασίας;

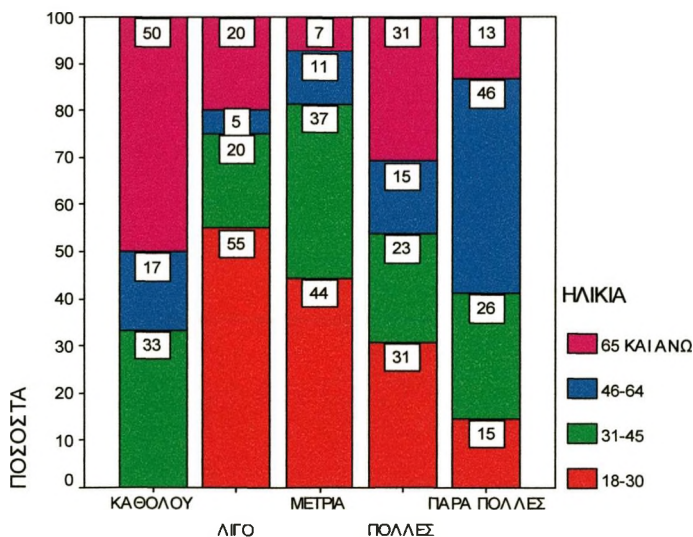
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:7

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	3,8
ΛΙΓΟ	20	12,5
ΜΕΤΡΙΑ	27	16,9
ΠΟΛΛΕΣ	39	24,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ	68	42,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, το 70% απαντά πολλές ή πάρα πολλές το 29.4% απαντά λίγο ή μέτρια και μόνο ένα 3,8% απαντά καθόλου. Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία το 55% που απαντά λίγο αφορά άτομα ηλικίας μεταξύ 18-30 που είτε δεν έχουν βγει ακόμη στην παραγωγική διαδικασία, είτε δεν απασχολούνται στον τουρισμό. Το 46% που απαντά πάρα πολύ αφορά ηλικίες 46-64, δηλαδή άτομα που άμεσα ή έμμεσα απασχολούνται στο τουριστικό κύκλωμα.

Διαφοροποιήσεις σε σχέση με:

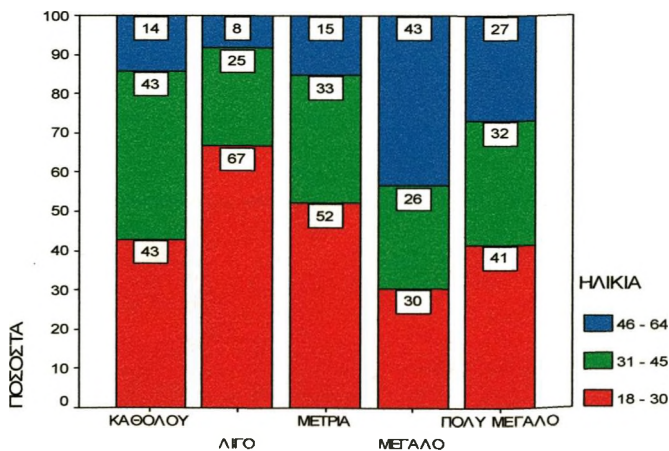
8) Σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού ενισχύθηκαν διάφορες δραστηριότητες από τους μόνιμους κατοίκους, όπως λαϊκές τέχνες, καλές τέχνες και πολιτιστικές εκδηλώσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

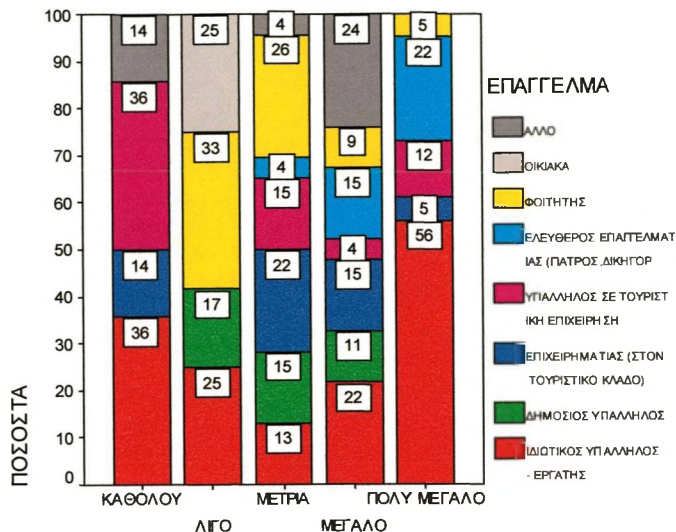
Πίνακας:8

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	14	8,8
ΛΙΓΟ	13	7,5
ΜΕΤΡΙΑ	46	28,9
ΜΕΓΑΛΟ	46	28,9
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	41	25,8
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού ενισχύθηκαν διάφορες δραστηριότητες από τους μόνιμους κατοίκους, όπως απεικονίζεται στον πίνακα και στο γράφημα 8, οι περισσότεροι απαντούν μεγάλο ή πολύ μεγάλο. Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, στην απάντηση «μεγάλο» και «πολύ μεγάλο», πλειοψηφούν οι ηλικίες 31-45 και 46-64, καθώς αφορά είτε τις παραγωγικές ηλικίες που είναι μέσα στην επαγγελματική διαδικασία, είτε τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα, που η είσοδος του τουρισμού τους προσέφερε τη δυνατότητα απασχόλησης.

Ως προς το επάγγελμα, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι/ εργάτες, οι επιχειρηματίες στον τουρισμό και οι υπάλληλοι σε τουριστικές επιχειρήσεις, σε ποσοστό 73% συμφωνούν πως εξ αιτίας του τουρισμού ενισχύθηκαν διάφορες δραστηριότητες.

9) Λόγω του τουρισμού επηρεάστηκε θετικά το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων;

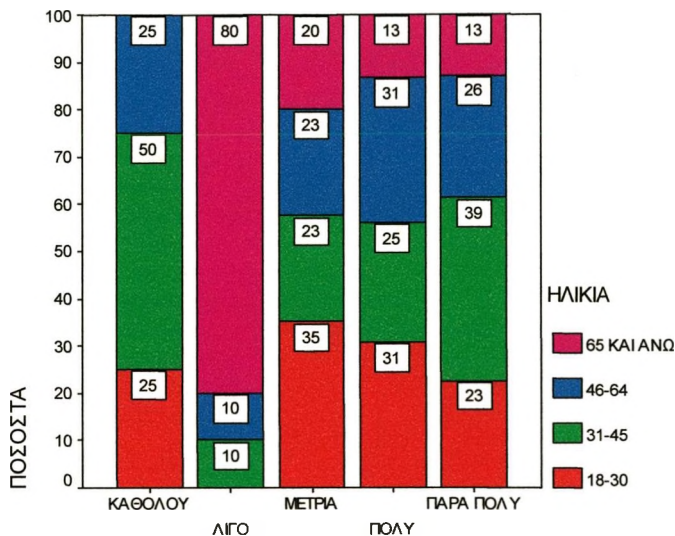
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:9

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	2,5
ΛΙΓΟ	10	6,3
ΜΕΤΡΙΑ	40	25,0
ΠΟΛΥ	75	46,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	31	19,4
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην πάρα πάνω ερώτηση, πάνω από το 66% απαντά πολύ ή πάρα πολύ και μόνο 14 άτομα από το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησαν καθόλου ή λίγο.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία παρατηρείται, ότι στις απαντήσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων η συντριπτική πλειοψηφία των 65 και άνω απαντά πως το επίπεδο διαβίωσης επηρεάστηκε λίγο, ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες απαντήσεων δεν υπάρχουν αξιόλογες διαφορές.

10) Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που απέκτησαν μεγάλη οικονομική άνεση εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολλοί	πάρα πολλοί

Πίνακας:10

ΕΠΙΛΟΓΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	9	5,6
ΛΙΓΟ	6	3,8
ΜΕΤΡΙΑ	15	9,4
ΠΟΛΛΟΙ	86	53,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΟΙ	44	27,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Σε αυτή την ερώτηση πάνω από το 81% των ερωτηθέντων συμφωνεί, ότι πάρα πολλοί

άνθρωποι εξ αιτίας του τουρισμού, απέκτησαν μεγάλη οικονομική άνεση.

11) Πιστεύετε ότι λόγω του τουρισμού ανέβηκε οικονομικά η ασθενέστερη οικονομική τάξη;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:11

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	32	20,0
ΜΕΤΡΙΑ	45	28,1
ΠΟΛΥ	54	33,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	17	10,6
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, μόνο το 7,5% απαντά καθόλου. Οι υπόλοιποι συμφωνούν ότι σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό, ο τουρισμός βοήθησε στην άνοδο της ασθενέστερης οικονομική τάξης.

12) Υπήρξαν άνθρωποι που είχαν οικονομική άνεση πριν την τουριστική ανάπτυξη;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολλοί	πάρα πολλοί

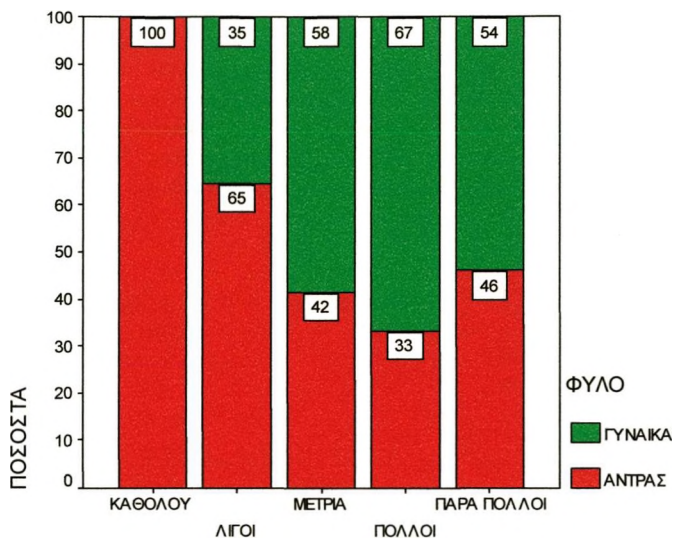
Πίνακας:12

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3
ΛΙΓΟ	68	42,5
ΜΕΤΡΙΑ	65	40,6
ΠΟΛΛΟΙ	12	7,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΟΙ	13	8,1
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση εάν «υπήρξαν άνθρωποι που είχαν οικονομική άνεση πριν την

τουριστική ανάπτυξη» το 83% περίπου, απαντά ότι αυτοί ήταν λίγοι.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλλο, στην απάντηση καθόλου ή λίγο πλειοψηφούν οι άντρες, ενώ στις απαντήσεις μέτρια, πολύ, πάρα πολύ, πλειοψηφούν οι γυναίκες.

13) Ποια ήταν η οικονομική ζωή των κατοίκων πριν την τουριστική ανάπτυξη;

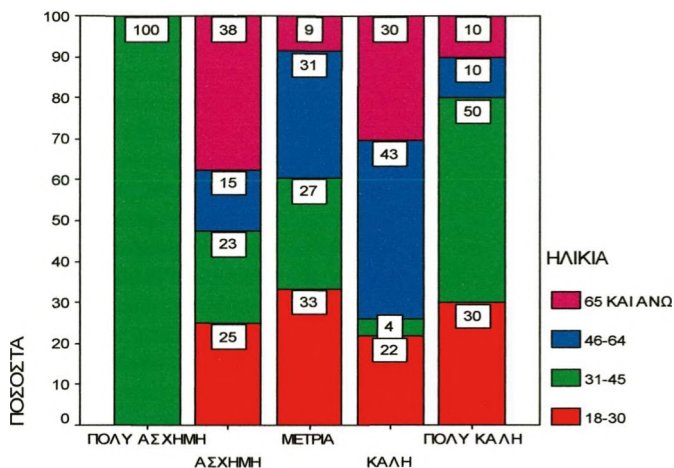
1	2	3	4	5
Πολύ άσχημη	άσχημη	μέτρια	καλή	πολύ καλή

Πίνακας:13

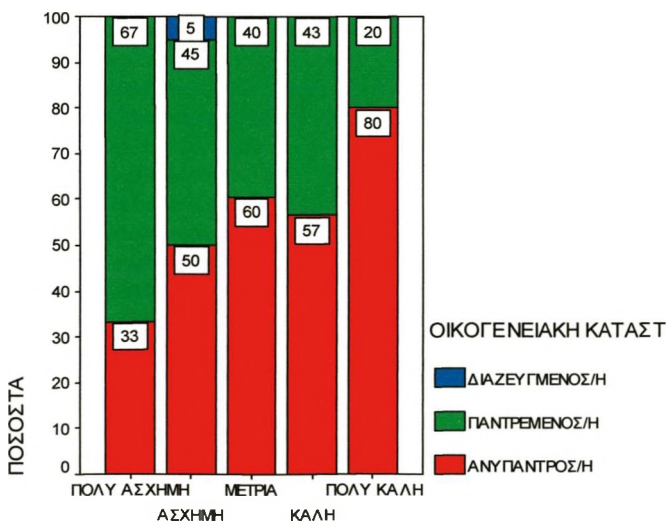
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΑΣΧΗΜΗ	6	3,8
ΑΣΧΗΜΗ	40	25,0
ΜΕΤΡΙΑ	81	50,6
ΚΑΛΗ	23	14,4
ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	10	6,3
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση «ποια ήταν η οικονομική ζωή των κατοίκων πριν την τουριστική

ανάπτυξη» μόνο το 21% απαντά ότι ήταν καλή ή πολύ καλή. Από τη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία προκύπτει, ότι η πλειοψηφία που απαντά άσχημη ή μέτρια αφορά τις ηλικίες 46-64 και 65 και άνω. Είναι σαφές, ότι οι νεότερες γενιές δεν έχουν βιώσει τις προ τουρισμού καταστάσεις.

Σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση, φαίνεται ξεκάθαρα ότι η συντριπτική πλειοψηφία που θεωρεί ότι πριν τον τουρισμό η οικονομική ζωή των κατοίκων ήταν άσχημη είναι οι παντρεμένοι.

14) Ποια περίοδος πιστεύετε ότι είναι η «χρυσή» περίοδος της οικονομικής ανόδου των κατοίκων;

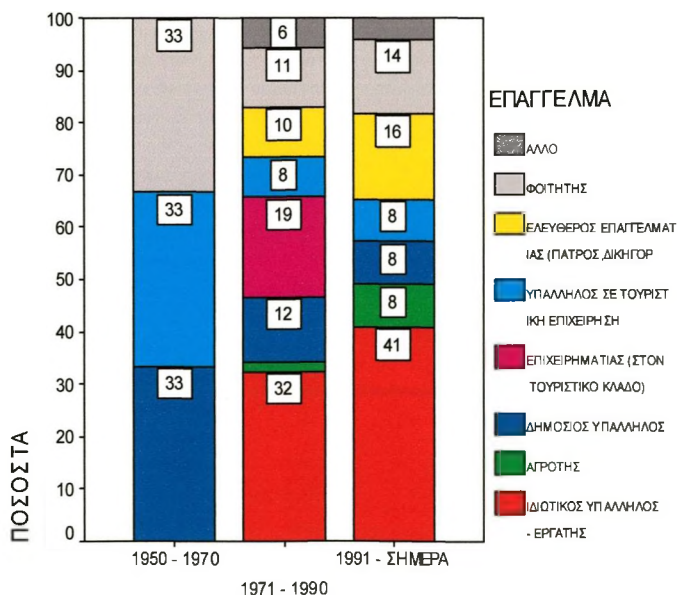
- 1950-1970
- 1971-1990
- 1991-Σήμερα

Πίνακας:14

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1950 - 1970	6	3,8
1971 - 1990	105	65,6
1991 - ΣΗΜΕΡΑ	49	30,6
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, η συντριπτική πλειοψηφία (65,6%) συμφωνεί ότι ήταν η περίοδος 1971-1990.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα είναι καταφανές ότι το 59% που απαντούν ότι η χρυσή περίοδος της οικονομικής ανόδου ήταν η εικοσαετία 1971-1990, είναι οι εμπλεκόμενοι επαγγελματικά με τον τουρισμό, οι δε επιχειρηματίες του τουρισμού την θεωρούν ως μοναδική περίοδο.

15) Λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί οι τιμές των ακινήτων.

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:15

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	2,5
ΛΙΓΟ	12	7,5
ΜΕΤΡΙΑ	29	18,1
ΠΟΛΥ	74	46,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	41	25,6
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση σχετικά με την αύξηση της τιμής των ακινήτων, ένα ελάχιστο ποσοστό της τάξης του 10% θεωρεί ότι οι τιμές των ακινήτων αυξήθηκαν λίγο ή καθόλου, σε αντίθεση με τη συντριπτική πλειοψηφία (72%), που απαντά ότι οι τιμές των ακινήτων, έχουν αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ.

16) Λόγω του τουρισμού έχει αυξηθεί το κόστος ζωής.

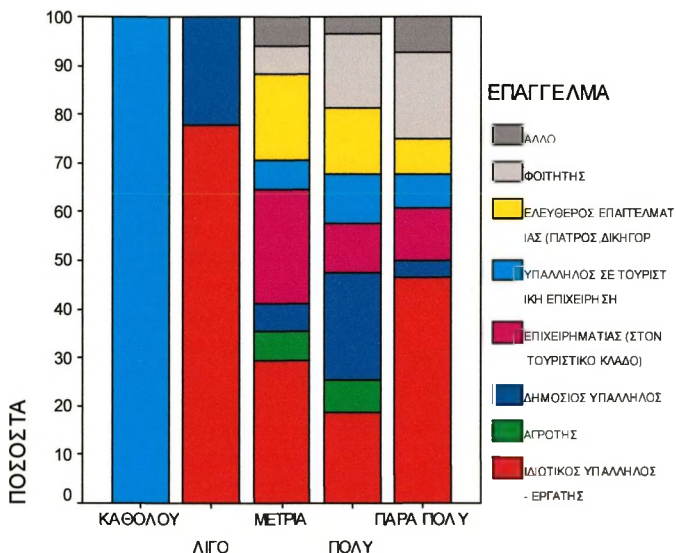
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:16

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3
ΛΙΓΟ	9	5,6
ΜΕΤΡΙΑ	34	21,3
ΠΟΛΥ	59	36,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	56	35,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση «λόγω του τουρισμού έχει αυξηθεί πάρα πολύ το κόστος ζωής», η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ότι έχει αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ. Η στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα δείχνει ότι, οι αγρότες, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι που απαντούν πολύ ή πάρα πολύ, αποτελούν

την πλειοψηφία σε σχέση με τα υπόλοιπα επαγγέλματα. Εντόπωση προκαλεί ότι το 100% των ερωτηθέντων που απαντούν καθόλου αποτελούν οι εργαζόμενοι σε τουριστικές επιχειρήσεις.

17) Λόγω του τουρισμού εγκαταλείφθηκε η ύπαιθρος και τα χωριά;

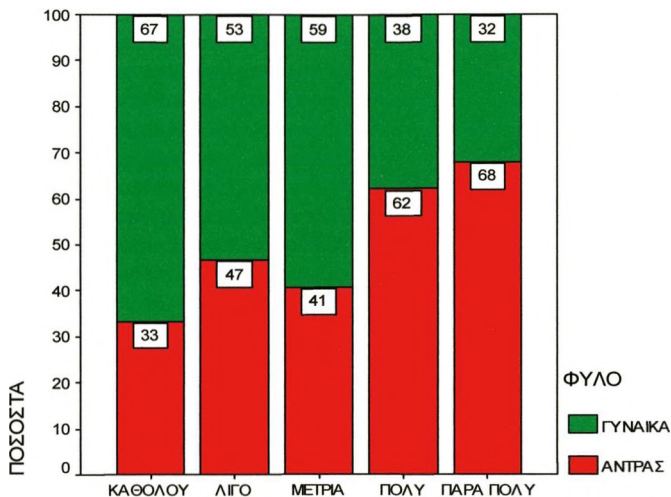
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:17

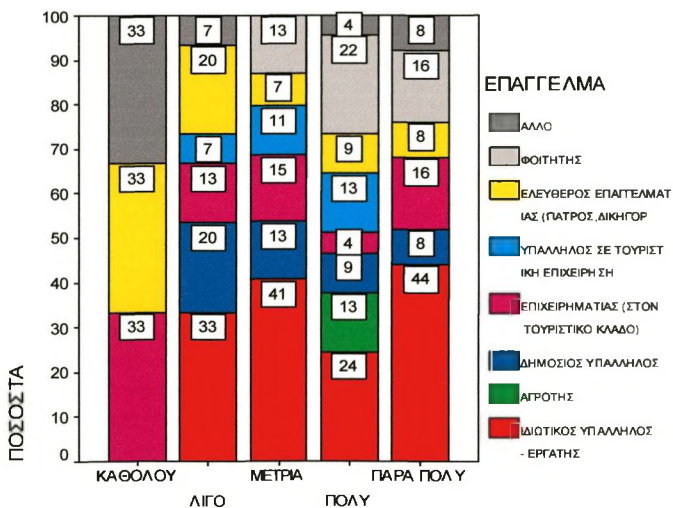
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	3,8
ΛΙΓΟ	30	18,8
ΜΕΤΡΙΑ	54	33,8
ΠΟΛΥ	45	28,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	25	15,6
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση σχετικά με την εγκατάλειψη της υπαίθρου και των χωριών «λόγω του τουρισμού», το 43% περίπου πιστεύει πως εγκαταλείφθηκαν πολύ και πάρα πολύ, το 33,8% πιστεύει μέτρια και το 18,8% πιστεύει λίγο.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ανάλογα με το επάγγελμα το 54% που απαντούν πολύ αποτελείται από αγρότες, ιδιωτικούς υπαλλήλους, εργαζόμενους στον τουρισμό και τουριστικούς επιχειρηματίες.

Σε σχέση με το φύλλο, την πλειοψηφία των ερωτηθέντων που απαντούν πολύ ή πάρα πολύ την έχουν οι άντρες.

18) Σε τι βαθμό λόγω του τουρισμού έχουν εγκαταλειφθεί άλλα παραδοσιακά επαγγέλματα όπως αλιεία, κτηνοτροφία, καλλιέργεια της γης;

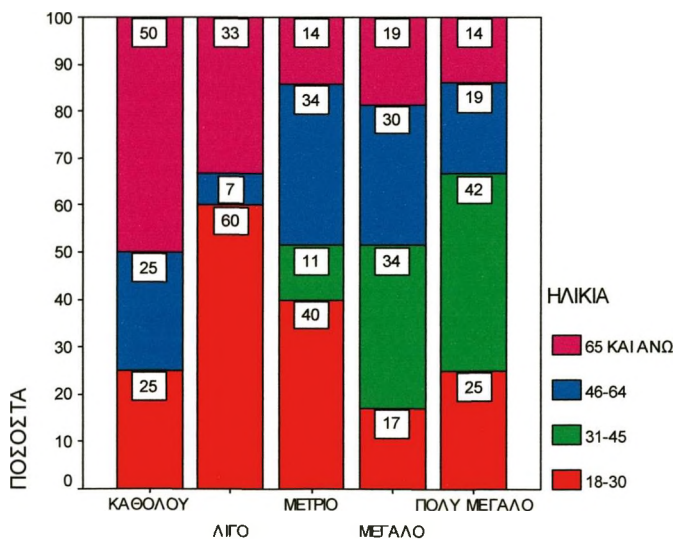
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:18

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	2,5
ΛΙΓΟ	15	9,4
ΜΕΤΡΙΟ	35	21,9
ΜΕΓΑΛΟ	70	43,8
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	36	22,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, οι περισσότεροι συμφωνούν, ότι τα παραδοσιακά επαγγέλματα, εγκαταλείφθηκαν σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία, στις απαντήσεις *μεγάλο* ή *πολύ μεγάλο* δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές, ενώ *λίγο* απαντά το 60% των ηλικιών 18-30.

19) Λόγω του τουρισμού δημιουργήθηκε αστυφιλία; (μετακίνηση των ανθρώπων από την περιφέρεια στην πόλη για εργασία)

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:19

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	19	11,9
ΛΙΓΟ	8	5,0
ΜΕΤΡΙΑ	31	19,4
ΠΟΛΥ	70	43,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	32	20,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Από τις απαντήσεις στην πάρα πάνω ερώτηση προκύπτει, ότι το 64% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο τουρισμός δημιούργησε αστυφιλία, αφού μετακινήθηκε σημαντικός πληθυσμός από την περιφέρεια στην πόλη για εργασία.

20) Λόγω του τουρισμού δημιουργήθηκε εσωτερική μετανάστευση; (μετακίνηση των ανθρώπων από άλλες πόλεις στο νησί για εργασία)

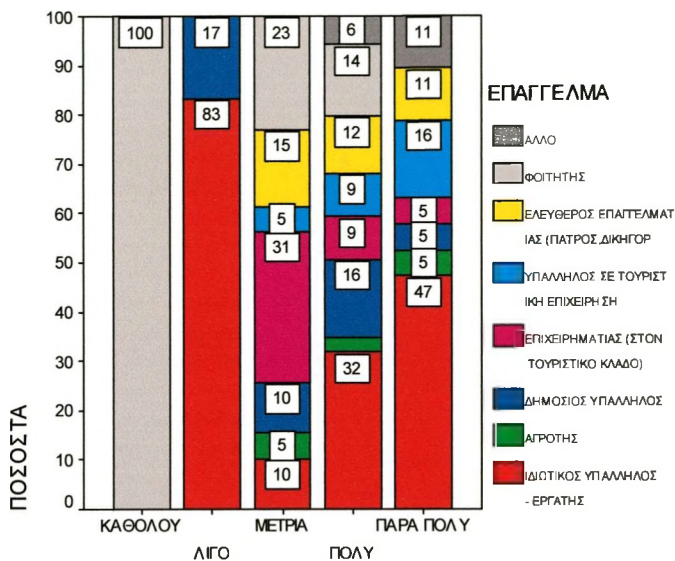
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:20

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3
ΛΙΓΟ	12	7,5
ΜΕΤΡΙΑ	39	24,4
ΠΟΛΥ	69	43,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	38	23,8
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση εάν ο τουρισμός δημιούργησε εσωτερική μετανάστευση, η συντριπτική πλειοψηφία πιστεύει ότι πράγματι μετακινήθηκε πληθυσμός για εργασία και μόνο το 1,3% πιστεύει πως όχι.

Στη διαφοροποίηση ανάλογα με το επάγγελμα, ενδιαφέρον έχει ότι από αυτούς που απάντησαν καθόλου το 100% είναι φοιτητές. Στις υπόλοιπες απαντήσεις την πλειοψηφία έχουν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι επιχειρηματίες στον τουριστικό κλάδο και οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

21) Λόγω του τουρισμού αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:21

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	7	4,4
ΛΙΓΟ	19	11,9
ΜΕΤΡΙΑ	33	20,6
ΠΟΛΥ	75	46,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	26	16,3
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση εάν «λόγω του τουρισμού αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός» οι λιγότεροι απαντούν καθόλου ή λίγο και αυτοί μαζί αποτελούν το 16% περίπου. Οι υπόλοιποι

συμφωνούν πως υπήρξε αύξηση του αστικού πληθυσμού.

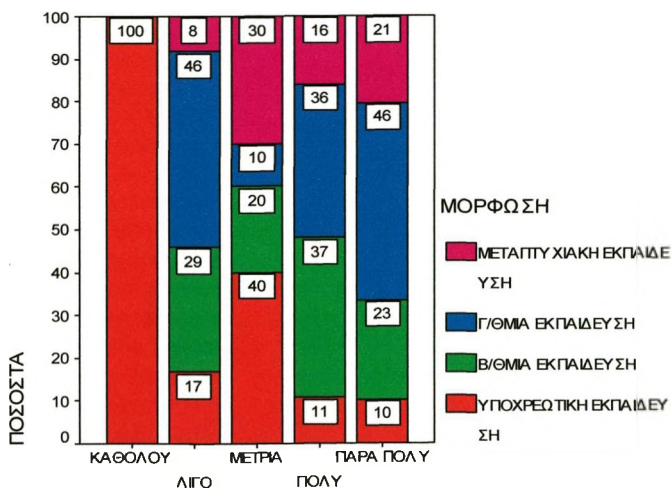
22) Η καταναλωτική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:22

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3
ΛΙΓΟ	24	15,0
ΜΕΤΡΙΑ	20	12,5
ΠΟΛΥ	75	46,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	39	24,4
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην πάρα πάνω ερώτηση το 71,3% πιστεύει ότι εξ αιτίας του τουρισμού η καταναλωτική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε πολύ και πάρα πολύ. Στη στατιστική διαφοροποίηση ανάλογα με τη μόρφωση, αυτοί που απαντούν πολύ ή πάρα πολύ είναι το 52% και 67% αντίστοιχα, των ατόμων της τριτοβάθμιας και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

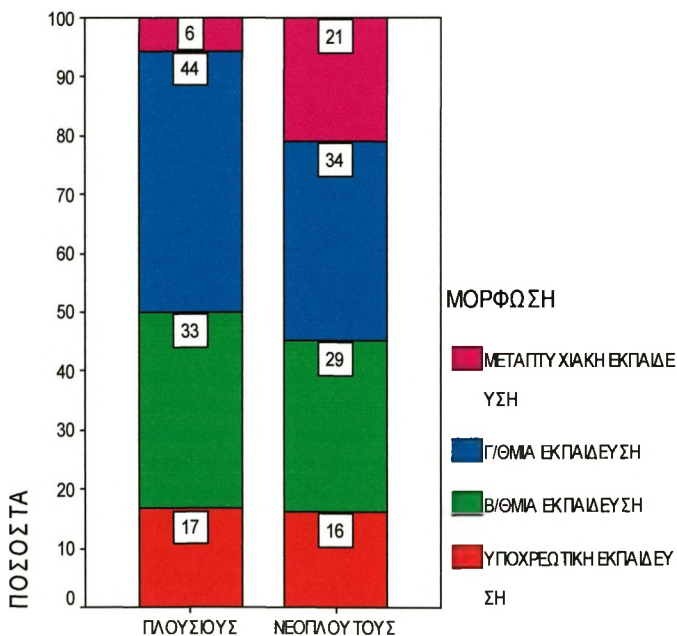
23) Πως θα χαρακτηρίζατε τους περισσότερους ανθρώπους που έχουν οικονομική άνεση;

1	2
πλούσιους	νεόπλουτους

Πίνακας:23

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΛΟΥΣΙΟΥΣ	36	22,5
ΝΕΟΠΛΟΥΤΟΥΣ	124	77,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Ενδιαφέρον είναι, ότι σε αυτή την ερώτηση η συντριπτική πλειοψηφία (77,5%), χαρακτηρίζει τους ανθρώπους με οικονομική άνεση «νεόπλουτους». Σε αυτό, συμφωνούν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης, καθώς δεν προκύπτει σημαντική στατιστική διαφοροποίηση.

24) Σε τι βαθμό υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων στην απόκτηση αγαθών πολυτελείας (αυτοκίνητο, βίλα, κλπ);

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:24

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	17	10,6
ΛΙΓΟ	6	3,8
ΜΕΤΡΙΑ	17	10,6
ΠΟΛΥ	60	37,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	60	37,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Το 75% των ερωτηθέντων πιστεύει, ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων στην απόκτηση αγαθών πολυτελείας είναι πολύ ή πάρα πολύ μεγάλος και μόνο ένα 10,6% πιστεύει ότι δεν υπάρχει καθόλου ανταγωνισμός.

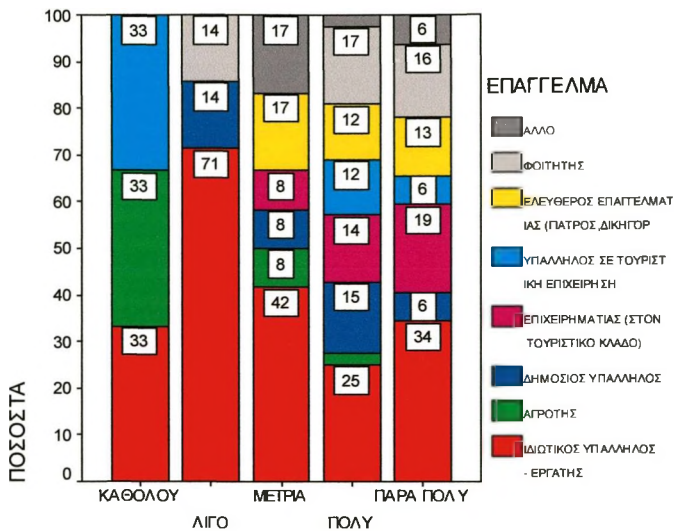
25) Σε τι βαθμό υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους;

Πίνακας:25

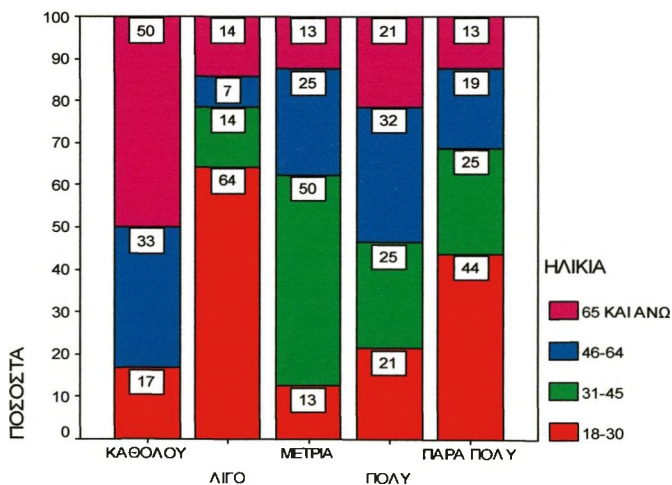
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	3,8
ΛΙΓΟ	14	8,8
ΜΕΤΡΙΑ	24	15,0
ΠΟΛΥ	84	52,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	32	20,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

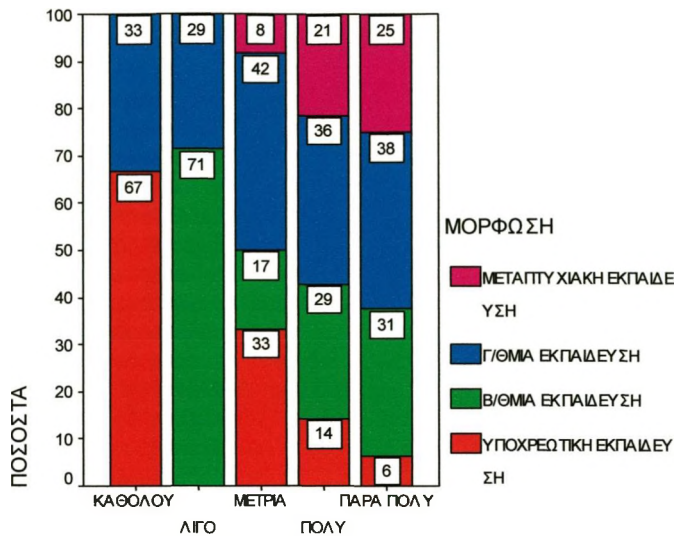
Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην πάρα πάνω ερώτηση προκύπτει, ότι το 72,5% οι άνθρωποι ανταγωνίζονται πολύ και πάρα πολύ στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους και μόνο μια ισχνή μειοψηφία της τάξης του 3,8% πιστεύει πως δεν υπάρχει καθόλου ανταγωνισμός. Στη στατιστική διαφοροποίηση ανάλογα με το επάγγελμα, στις απαντήσεις, λίγο, μέτρια, πολύ, πάρα πολύ πλειοψηφούν με διαφορά οι ιδιωτικοί

υπάλληλοι – εργάτες.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία και τη μόρφωση, ενδιαφέρον είναι ότι στην απάντηση πάρα πολύ, σημαντικό ποσοστό κατέχουν οι ηλικίες 18-30 και τα άτομα με πανεπιστημιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Στις υπόλοιπες απαντήσεις δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

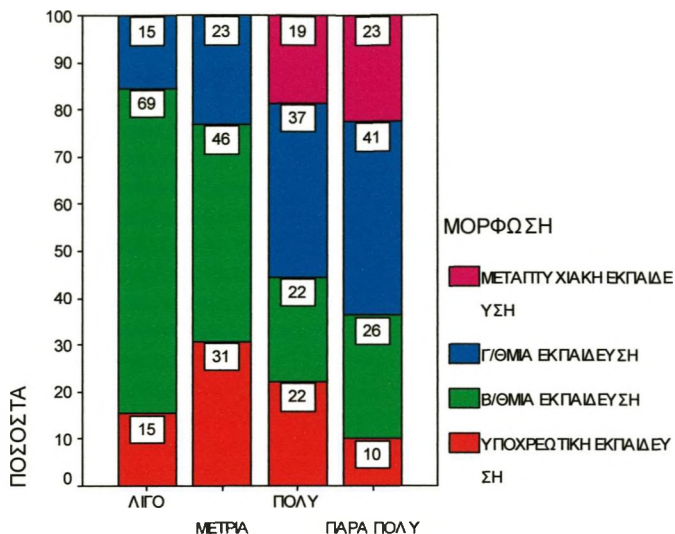
26) Υπάρχει έντονο το στοιχείο της επίδειξης και του νεοπλουτισμού μεταξύ των ανθρώπων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:26

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	0	0
ΛΙΓΟ	13	8,1
ΜΕΤΡΙΑ	13	8,1
ΠΟΛΥ	54	33,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	80	50,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση εάν «υπάρχει έντονο το στοιχείο της επίδειξης και του νεοπλουτισμού μεταξύ των ανθρώπων», το 84% απαντά πολύ ή πάρα πολύ και μεταξύ αυτών τα άτομα με πανεπιστημιακή και μεταπτυχιακή μόρφωση αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία. Καθόλου απαντά το 0%.

27) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι έγινε η οικονομική ανάπτυξη εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
Πολύ απότομα	απότομα	μέτρια	Ομαλά	πολύ ομαλά

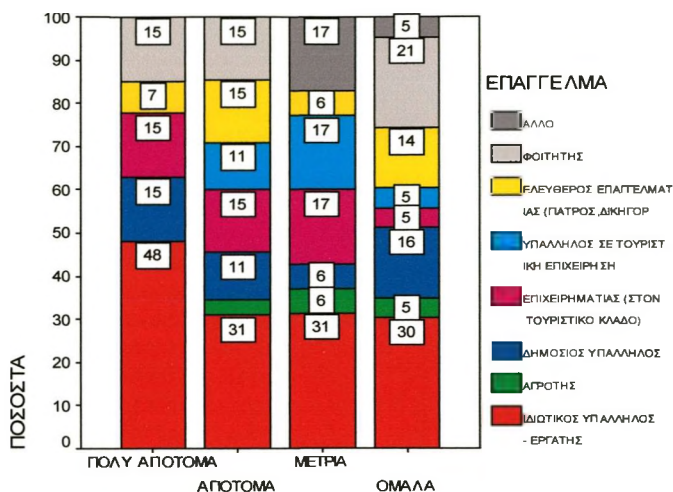
Πίνακας:27

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΑΠΟΤΟΜΑ	27	16,9
ΑΠΟΤΟΜΑ	55	34,4
ΜΕΤΡΙΑ	35	21,9
ΟΜΑΛΑ	43	26,9
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν, με ποιο τρόπο έγινε η οικονομική ανάπτυξη εξ αιτίας του τουρισμού, οι απαντήσεις είναι σχεδόν μοιρασμένες μεταξύ του «πολύ απότομα, απότομα» και «μέτρια, ομαλά»

Βέβαια αν συνδυάσουμε αυτούς που απαντούν απότομα ή πολύ απότομα συγκεντρώνουν ποσοστό λίγο πάνω από το 50%. Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς το επάγγελμα, την πλειοψηφία των ατόμων που πιστεύουν ότι η οικονομική ανάπτυξη εξ αιτίας του τουρισμού έγινε απότομα ή πολύ απότομα είναι η κατηγορία

των ιδιωτικών υπαλλήλων/ εργατών.

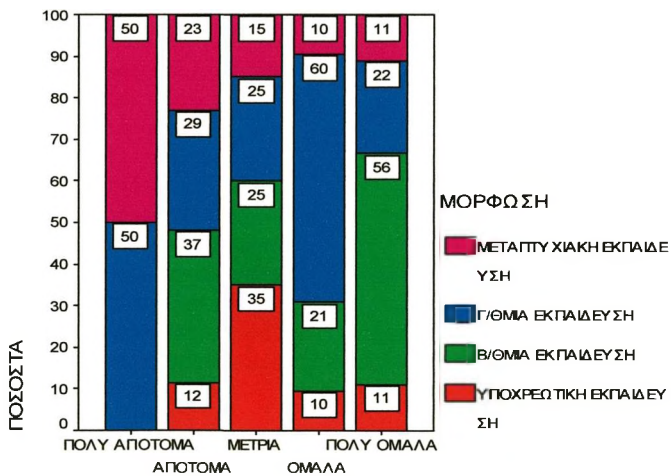
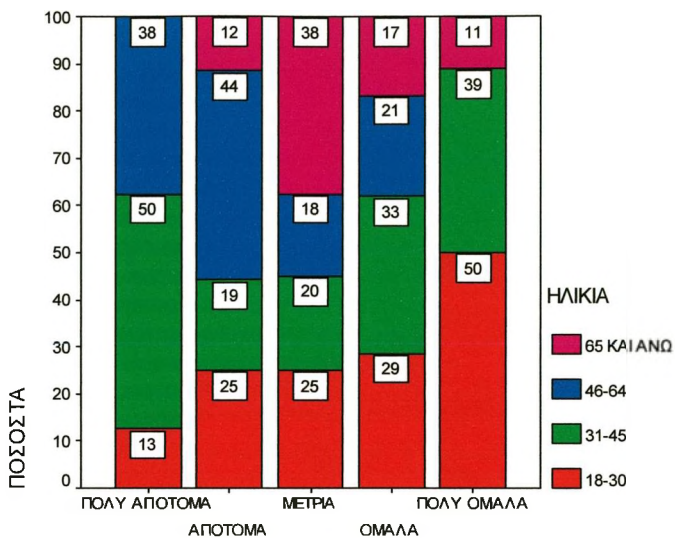
28) Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων έγινε:

1	2	3	4	5
Πολύ απότομα	απότομα	μέτρια	Ομαλά	πολύ ομαλά

Πίνακας:28

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΑΠΟΤΟΜΑ	8	5,0
ΑΠΟΤΟΜΑ	52	32,5
ΜΕΤΡΙΑ	40	25,0
ΟΜΑΛΑ	42	26,3
ΠΟΛΥ ΟΜΑΛΑ	18	11,3
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Σε αυτή την ερώτηση, σχετικά με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, που είναι συνδυαστική της προηγούμενης ερώτησης, έχουμε περίπου τις ίδιες απαντήσεις και δεν προκύπτουν διαφοροποιήσεις στατιστικώς σημαντικές, όπως απεικονίζονται και στους παρακάτω πίνακες.

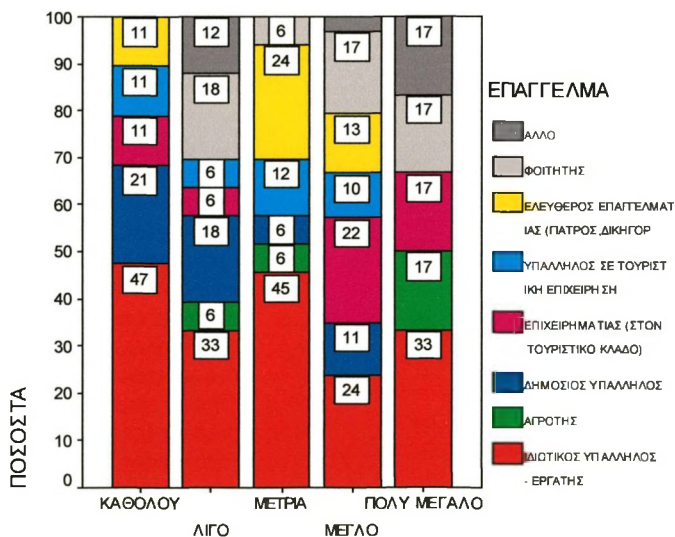
29) Σε τι βαθμό τα παιδιά ακολουθούν το ίδιο επάγγελμα με τους γονείς?

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:29

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	19	11,9
ΛΙΓΟ	33	20,6
ΜΕΤΡΙΟ	33	20,6
ΜΕΓΑΛΟ	63	39,4
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	12	7,5
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, μόνο το 12% περίπου απάντησε καθόλου. Το 47% απάντησε μεγάλο ή πολύ μεγάλο και οι υπόλοιποι απάντησαν λίγο και μέτρια. Στη διαφοροποίηση ανάλογα με τα επαγγέλματα, η πλειονοπία αυτών που απαντούν μεγάλο είναι επιχειρηματίες του τουρισμού.

30) Σε τι βαθμό οι κάτοικοι έχουν τουριστική συνείδηση;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:29

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	40	25,0
ΜΕΤΡΙΑ	65	40,6
ΠΟΛΥ	27	16,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	16	10,0
ΣΥΝΟΛΟ	160	100,0

Στην ερώτηση «σε τι βαθμό οι κάτοικοι έχουν τουριστική συνείδηση», μόνο το 36% απαντά πολύ ή πάρα πολύ. Οι υπόλοιποι απαντούν καθόλου έως μέτρια.

4.12 Αποτελέσματα κοινωνιολογικής έρευνας σε κατοίκους της Ρόδου

Σκοπός της παρούσας εμπειρικής έρευνας, είναι να μελετήσει τις επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στην τοπική κοινωνία της Ρόδου και πως τις αντιλαμβάνονται οι ντόπιοι κάτοικοι.

Το ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε για την παρούσα έρευνα, αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής των παραγόντων, που επηρέασαν την κοινωνική δομή της Ρόδου και πως έχει διαμορφωθεί η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα. Η δόμηση του ερωτηματολογίου βασίστηκε σε έξι θεματικούς άξονες:

Ο πρώτος θεματικός άξονας, περιλαμβάνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των κατοίκων σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα και το επίπεδο μόρφωσης.

Στον δεύτερο θεματικό άξονα, οι ερωτήσεις προσπαθούν να ανιχνεύσουν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι ερωτώμενοι τον τουρισμό γενικά.

Ο τρίτος θεματικός άξονας περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με το βαθμό επηρεασμού της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τον τρόπο ζωής, τις συμπεριφορές και την κατολίθωση των αξιών.

Ο τέταρτος θεματικός άξονας του ερωτηματολογίου αφορά τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας που προκλήθηκαν εξ' αιτίας της μαζικής εισβολής του τουρισμού.

Στον πέμπτο θεματικό άξονα του ερωτηματολογίου, ερευνάται η αλληλεπίδραση των κατοίκων στα πλαίσια της συνάντησής τους με τους ξένους.

Ο έκτος θεματικός άξονας σχετίζεται με τις επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον.

Κατεβλήθη προσπάθεια, ώστε οι ερωτήσεις που εμπεριέχονται στο ερωτηματολόγιο να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Δείγμα:

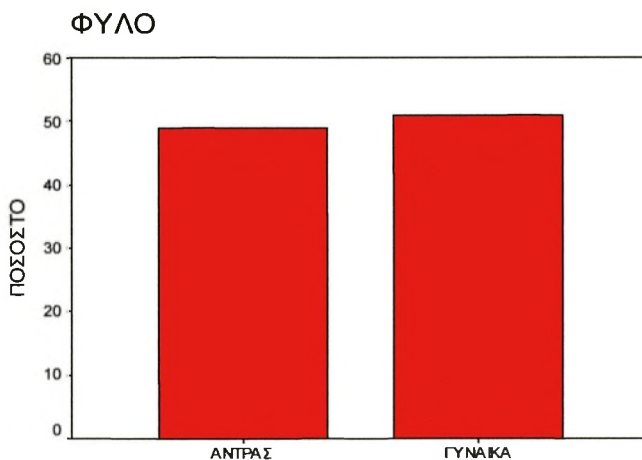
Η έρευνα διεξήχθη κατά το χρονικό διάστημα Ιούλιος- Αύγουστος του 2007. Το συνολικό δείγμα ήταν 159 άτομα. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν Cluster sampling (χωρισμός σε οικοδομικά τετράγωνα και διαγώνια επιλογή σπιτιών και καταστημάτων). (McIntyre, & Blashfield, 1980)

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Συγκεκριμένα, η διασπορά σε σχέση με το φύλο ήταν όπως και ο παρά πάνω πίνακας της παρούσης έρευνας, ήταν 78 άνδρες (49,1 %) και 81 γυναίκες (59,9%).

ΦΥΛΛΟ:

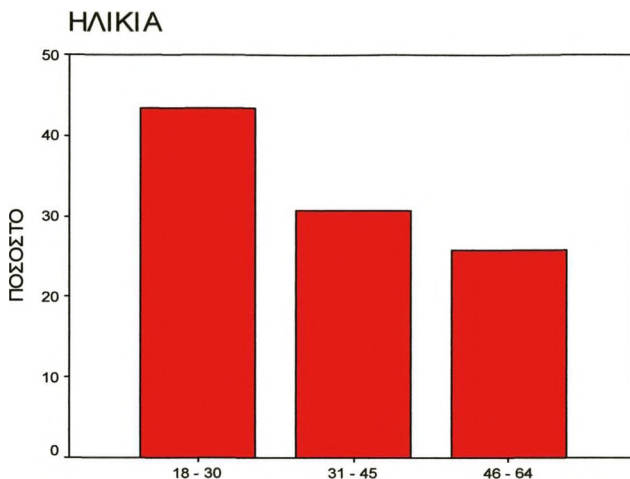
ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	78	49,1
ΓΥΝΑΙΚΑ	81	50,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Όσον αφορά στην ηλικία, η κατανομή επί του συνόλου των ερωτηθέντων είναι: 69 άτομα ηλικίας 18-30 δηλ. ποσοστό (43,4%), 49 άτομα ηλικίας 31-45 δηλ. ποσοστό (30,8%) και 41 άτομα ηλικίας 48-64 δηλ. ποσοστό (25,8%). Η διασπορά σε σχέση με την ηλικία φαίνεται στον παρά κάτω πίνακα:

ΗΛΙΚΙΑ

ΗΛΙΚΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
18 - 30	69	43,4
31 - 45	49	30,8
46 - 64	41	25,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

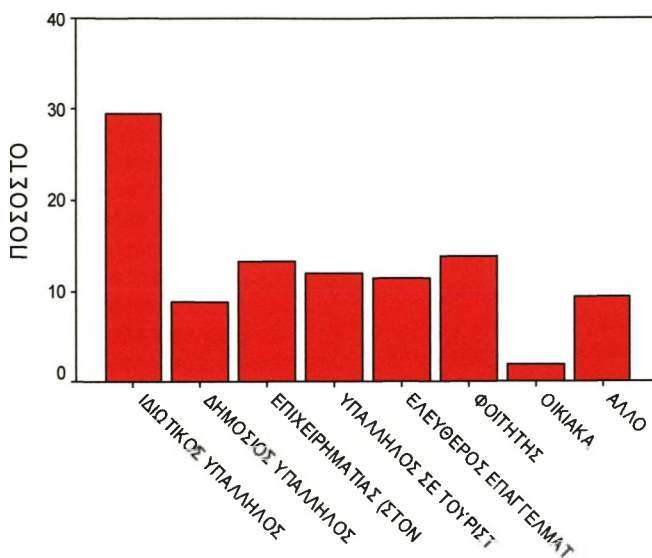

Όσον αφορά το επάγγελμα, από τα 159 άτομα, 47 ήταν στην κατηγορία Ιδιωτικός υπάλληλος/ εργάτης (29,6%), οι 14 ήταν Δημόσιοι υπάλληλοι (8,8%), οι 21 Επιχειρηματίες στον τουριστικό κλάδο (13,2%), οι 19 υπάλληλοι σε τουριστική επιχείρηση (11,9%), οι 18 ελεύθεροι επαγγελματίες (11,3%), οι 22 φοιτητές (13,8%), οι 3 ήταν απασχολούμενοι στα οικιακά και οι 15 ποσοστό (9,4%) δεν δήλωσαν το επάγγελμά τους. Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ - ΕΡΓΑΤΗΣ	47	29,6
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	14	8,8
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ (ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ)	21	13,2
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	19	11,9
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ (ΓΙΑΤΡΟΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ, Κ.Λ.Π.)	18	11,3
ΦΟΙΤΗΤΗΣ	22	13,8
ΟΙΚΙΑΚΑ	3	1,9
ΆΛΛΟ	15	9,4
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Όσον αφορά το μορφωτικό τους υπόβαθρο, οι 15 είχαν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (9,4%), 53 άτομα ήταν απόφοιτοι Γυμνάσιου και Λυκείου (33,3%), 74 είχαν λάβει Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση (46,5%) και 17 είχαν παρακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές (10,7%). Τα ποσοστά αυτά αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΜΟΡΦΩΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	15	9,4
Β/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	53	33,3
Γ/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	74	46,5
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	17	10,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Η διασπορά σε σχέση με το επίπεδο μόρφωσης, όπως ο παρά πάνω πίνακας, φανερώνει ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων το 46.5% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κολέγιο, πανεπιστήμιο, μεταπτυχιακά).

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων κατέδειξε, ότι από το σύνολο του δείγματος οι 92 ήταν άγαμοι (57,9%), οι 58 ήταν έγγαμοι (36,5%) και οι 9 ήταν διαζευγμένοι (5,7%). στη διασπορά σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση από τον πίνακα παρατηρούμε ότι πλειοψηφούν οι ανύπαντροι σε ποσοστό 63.6%.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ/Η	92	57,9
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ/Η	58	36,5
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ/Η	9	5,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ακολουθώς παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας

Η πρώτη ερώτηση αφορά τα συναισθήματα των κατοίκων στην παρουσία των τουριστών. Στον πίνακα 1. φαίνονται τα ποσοστά απαντήσεων στο σύνολο του δείγματος.

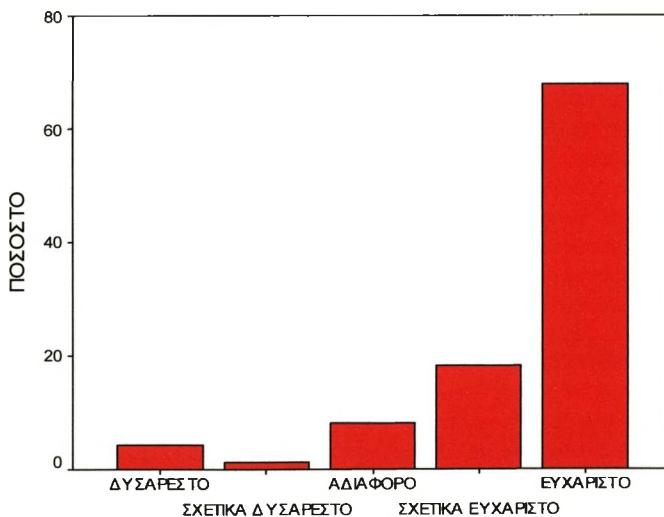
1) Η παρουσία των τουριστών στη Ρόδο είναι γεγονός:

1	2	3	4	5
Δυσάρεστο	Σχετ. Δυσάρεστο	Αδιάφορο	Σχετ. Ευχάριστο	Ευχάριστο

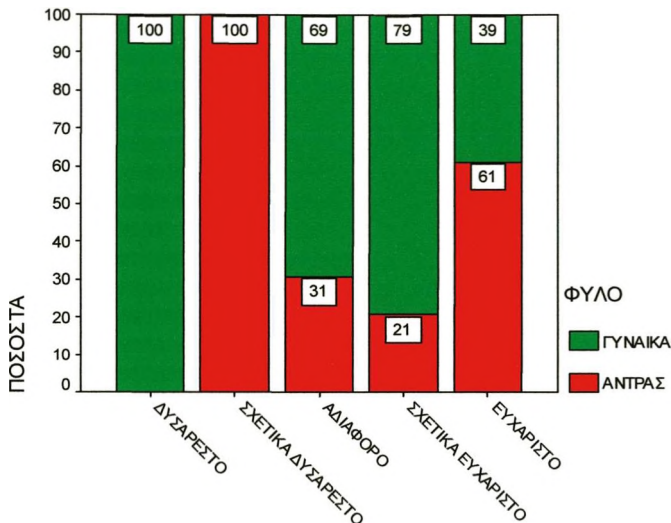
Πίνακας:1

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	7	4,4
ΣΧΕΤΙΚΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	2	1,3
ΑΔΙΑΦΟΡΟ	13	8,2
ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	29	18,2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	108	67,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

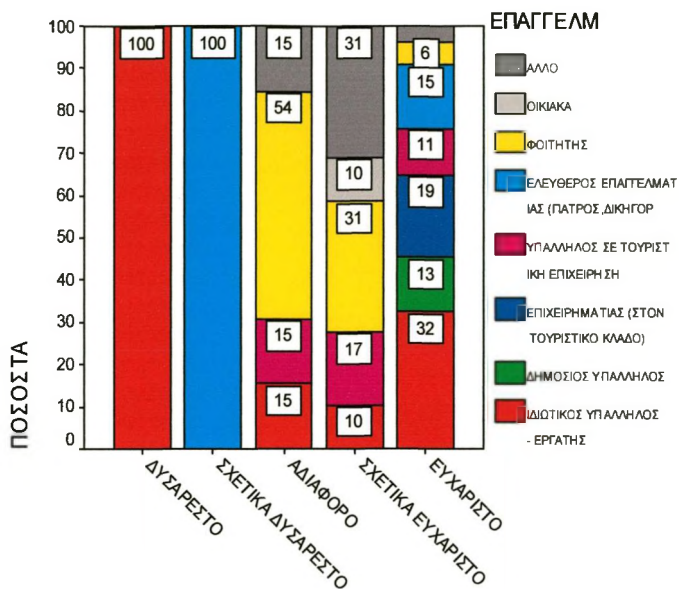
Το 67,9% θεωρεί τον τουρισμό ευχάριστο γεγονός που μαζί με αυτούς που απαντούν σχετικά ευχάριστο αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία της τάξης του 86,1% όπως αυτό αποτυπώνεται γλαφυρά στο γράφημα.

Από τη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλο προκύπτει ότι, στις θετικές απαντήσεις πλειοψηφούν οι άντρες ενώ οι γυναίκες παίρνουν περισσότερο αρνητική θέση, καθώς είναι η ομάδα που στο παρελθόν, όπως προκύπτει και από την ποιοτική έρευνα, είχε «υποστεί» τις συνέπειες του τουρισμού, όσον αφορά την οικογενειακή σταθερότητα.

Από τη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα παρατηρούμε, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ιδιωτικών υπαλλήλων /εργατών βλέπουν τον τουρισμό με δυσαρέσκεια και σχεδόν το σύνολο των ελεύθερων επαγγελματιών βλέπουν τον τουρισμό μάλλον δυσάρεστα. Σύμφωνα με τα ποιοτικά στοιχεία της έρευνας, η απάντηση αυτή έχει να κάνει με την κόπωση της εργασίας κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, καθώς τα περισσότερα άτομα από αυτά εμπλέκονται άμεσα στην τουριστική διαδικασία. Στην ίδια ερώτηση παρατηρούμε ότι την απάντηση ευχάριστο και σχετικά ευχάριστο, επιλέγει η πλειοψηφία όλων των επαγγελματικών ομάδων, καθώς όλοι διεκδικούν οφέλη από τον τουρισμό για διαφορετικούς λόγους. Σημαντικό είναι, ότι για την πλειοψηφία των φοιτητών (54%) ο τουρισμός είναι γεγονός αδιάφορο καθώς δεν έχουν ακόμη εμπλακεί στην τουριστική διαδικασία, ενώ τα οφέλη για' αυτούς προκύπτουν έμμεσα..

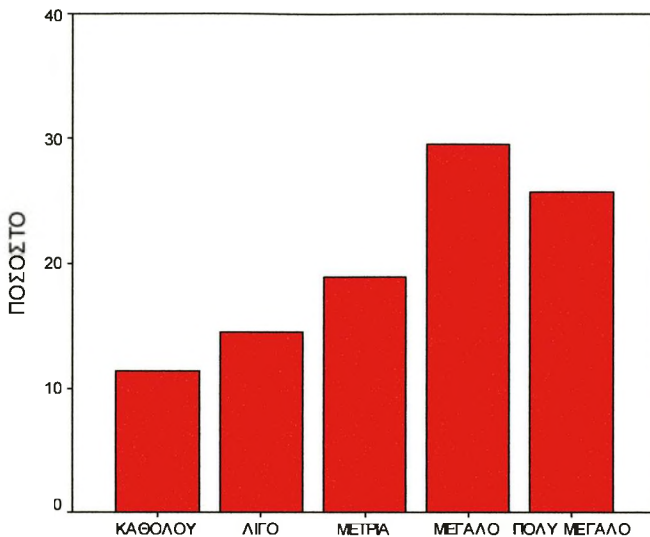
2) Σε τι βαθμό η ανάπτυξη του τουρισμού σας βοήθησε να πλησιάσετε και να γνωρίσετε καλύτερα τους ανθρώπους;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

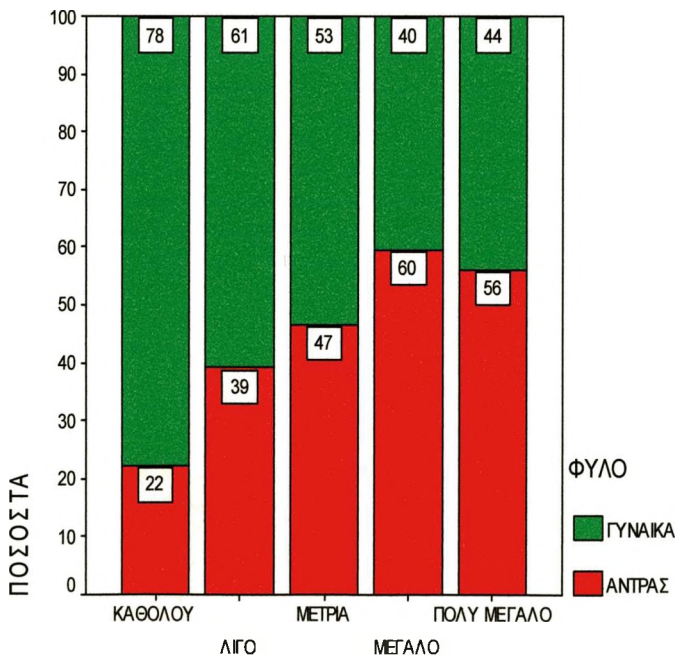
Πίνακας:2

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	18	11,3
ΛΙΓΟ	23	14,5
ΜΕΤΡΙΑ	30	18,9
ΜΕΓΑΛΟ	47	29,6
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	41	25,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση σε τι βαθμό η ανάπτυξη του τουρισμού σας βοήθησε να πλησιάσετε και να γνωρίσετε καλύτερα τους ανθρώπους, όπως φαίνεται στο γράφημα, ένα μικρό ποσοστό φαίνεται να απαντά αρνητικά. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι ο τουρισμός βοήθησε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό την ανθρώπινη επικοινωνία.

Αναφορικά με τις απαντήσεις των δύο φύλων στην ερώτηση αυτή, οι άντρες φαίνονται να έχουν το προβάδισμα, ενώ οι γυναίκες απαντούν περισσότερο αρνητικά.

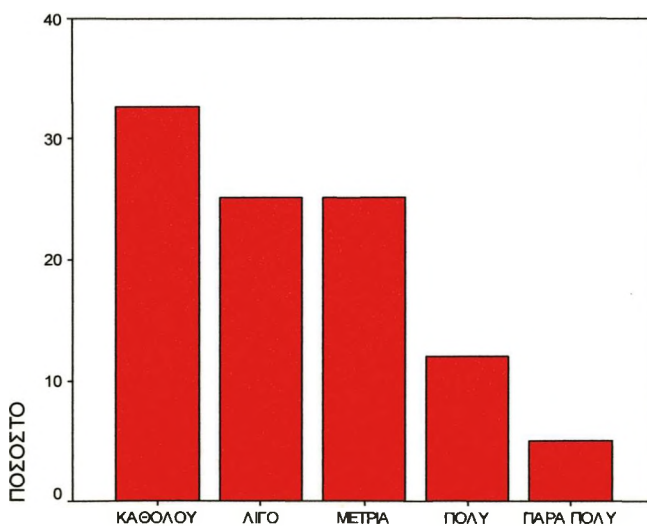
3) Πιστεύετε ότι ο τουρισμός εισέβαλε βίαια στην τοπική κοινωνία?

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:3

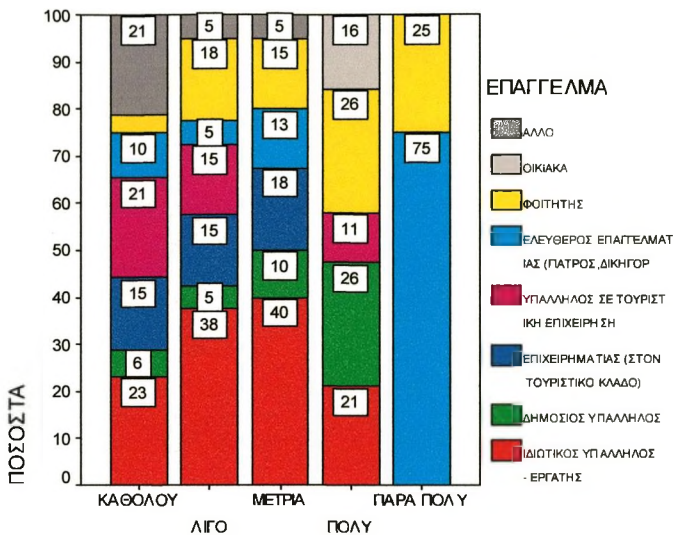
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	52	32,7
ΛΙΓΟ	40	25,2
ΜΕΤΡΙΑ	40	25,2
ΠΟΛΥ	19	11,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	8	5,0
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση πιστεύετε ότι ο τουρισμός εισέβαλε βίαια στην τοπική κοινωνία οι περισσότεροι απαντούν «καθόλου», «λίγο» ή «μέτρια» και μόνο το 17% απαντά «πολύ ή πάρα πολύ». Αυτό αποτυπώνεται γλαφυρά και στο γράφημα.

Στη στατιστική διαφοροποίηση, ως προς το επάγγελμα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση «πολύ» όπου οι δημόσιοι υπάλληλοι με τους φοιτητές πλειοψηφούν με συνολικό ποσοστό 52% και στην απάντηση «πάρα πολύ» συμμετέχουν μόνο δύο

κατηγορίες, φοιτητές και ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστό 25% και 75% αντίστοιχα.

4) Τι είναι κυρίως ο τουρισμός για σας;

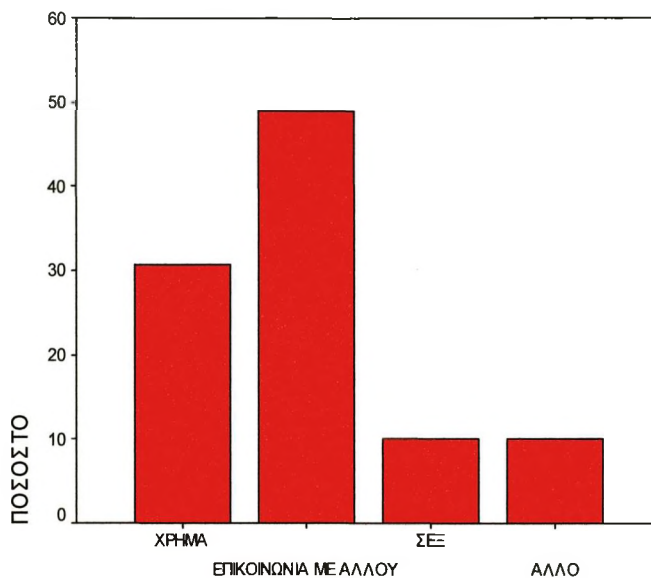
- Χρήμα
- Επικοινωνία με άλλους κατοίκους και ανταλλαγή κουλτούρας και πολιτισμού
- Σεξ
- Άλλο.....

Πίνακας:4

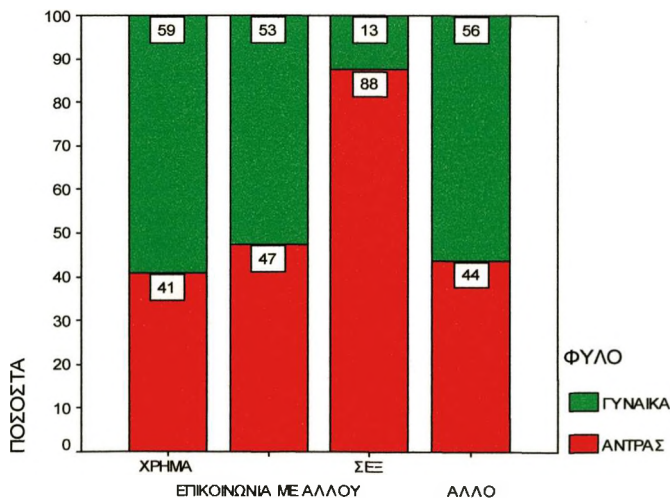
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΧΡΗΜΑ	49	30,8
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ	78	49,1
ΣΕΞ	16	10,1
ΑΛΛΟ	16	10,1
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση σχετικά με το πώς αντιλαμβάνεται ο κάθε ένας τον τουρισμό, όπως φαίνεται στο γράφημα και στον πίνακα, ένα σημαντικό ποσοστό

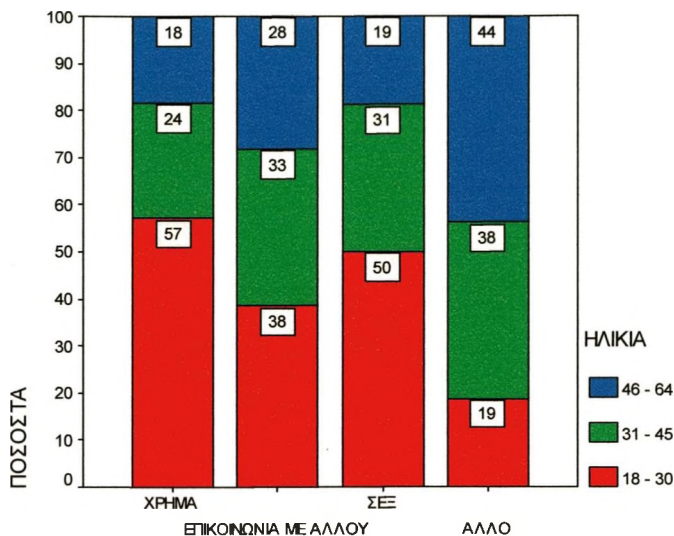
(30,8%) απαντά χρήμα, το 49,1% επικοινωνία και ανταλλαγή κουλτούρας το 10,1% απαντά σεξ και το 10,1% δεν δίνει σαφή απάντηση.

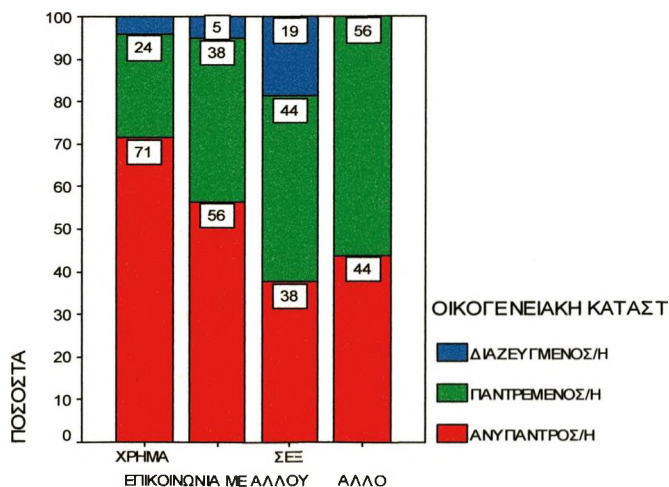
Στη στατιστική διαφοροποίηση, ως προς το φύλλο, στην απάντηση χρήμα το 59% είναι γυναίκες και στην απάντηση σεξ το 88% είναι άντρες.

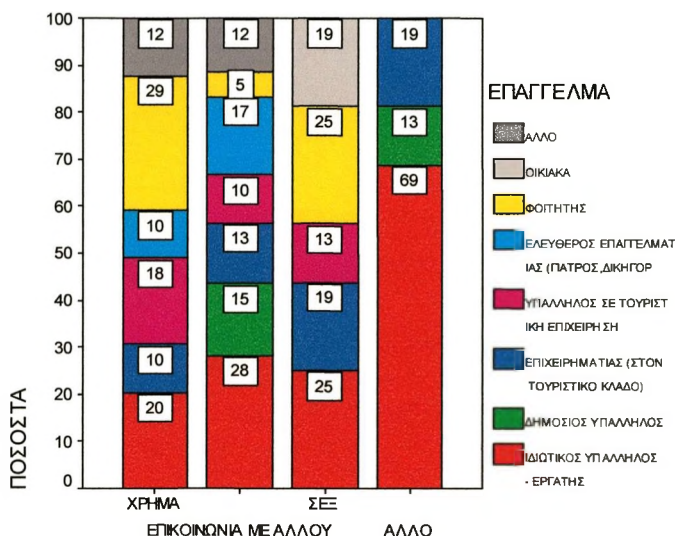
Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, στις απαντήσεις χρήμα, σεξ, πλειοψηφούν τα άτομα ηλικίας 18-30. Στις άλλες κατηγορίες απαντήσεων, δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ηλικιών.

Στη στατιστική διαφοροποίηση προς την οικογενειακή κατάσταση στην απάντηση «χρήμα» και επικοινωνία πλειοψηφούν οι ανύπαντροι με ποσοστά (71%) και (56%) αντίστοιχα, ενώ στην απάντηση σεξ πλειοψηφούν οι παντρεμένοι (44%).

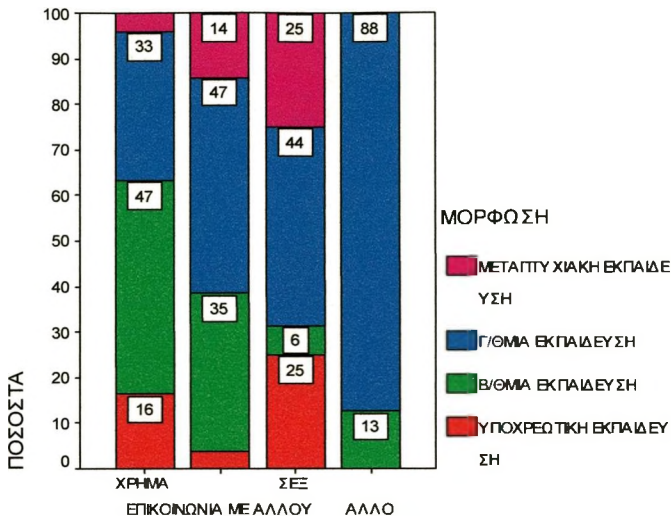

Ως προς το επάγγελμα στην απάντηση «χρήμα» πλειοψηφούν οι φοιτητές με τους υπαλλήλους σε τουριστική επιχείρηση και ιδιωτικούς υπαλλήλους-εργάτες, ενώ στην απάντηση «σεξ» συμμετέχουν με σημαντικά ποσοστά όλες οι κατηγορίες πλην των δημοσίων υπαλλήλων και των ελεύθερων επαγγελματιών. Στην απάντηση «επικοινωνία με άλλους κατοίκους και ανταλλαγή κουλτούρας» συμμετέχουν αναλογικά όλες οι κατηγορίες.

Ως προς τη μόρφωση, στην απάντηση «χρήμα» πλειοψηφούν οι απόφοιτοι βασικής και β'βάθμιας εκπαίδευσης, στην απάντηση «επικοινωνία με άλλους κατοίκους και ανταλλαγή κουλτούρας» πλειοψηφούν οι απόφοιτοι πανεπιστημιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και στην απάντηση «σεξ» συμμετέχουν όλες οι κατηγορίες με σειρά πλειοψηφίας: οι απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης 44%, οι απόφοιτοι μεταπτυχιακής και υποχρεωτικής εκπαίδευσης με ποσοστά 25% και τέλος οι απόφοιτοι β'βάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστό 6%.

Στην απάντηση «άλλο», παρατηρούμε σημαντικά ποσοστά συμμετοχής σε όλες τις κατηγορίες με την παρατήρηση ότι κανείς δεν διευκρίνισε τι ακριβώς εννοούσε, κάτι που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

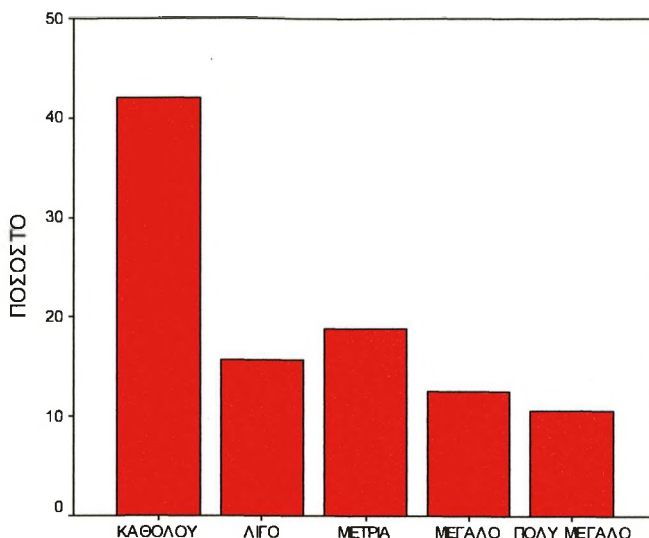
5) Σε τι βαθμό η ανάπτυξη του τουρισμού περιόρισε τις κοινωνικές σας υποχρεώσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

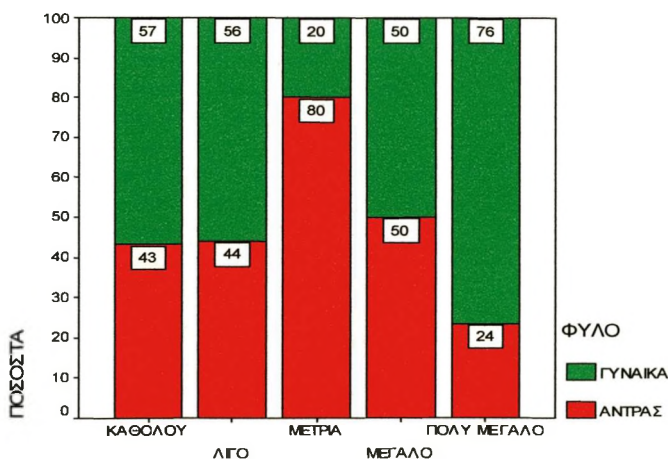
Πίνακας:5

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	67	42,1
ΛΙΓΟ	25	15,7
ΜΕΤΡΙΑ	30	18,9
ΜΕΓΑΛΟ	20	12,6
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	17	10,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στο ερώτημα προς τους κατοίκους της Ρόδου για το αν υπάρχουν κάποιες αλλαγές στις κοινωνικές τους υποχρεώσεις, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα, ένα ποσοστό της τάξης του 57,9% (αθροιστικά) περιόρισαν σε ένα βαθμό τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις. Υπάρχει όμως ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 42,1% που δείχνει να μην έχει περιορίσει καθόλου τις κοινωνικές του υποχρεώσεις.

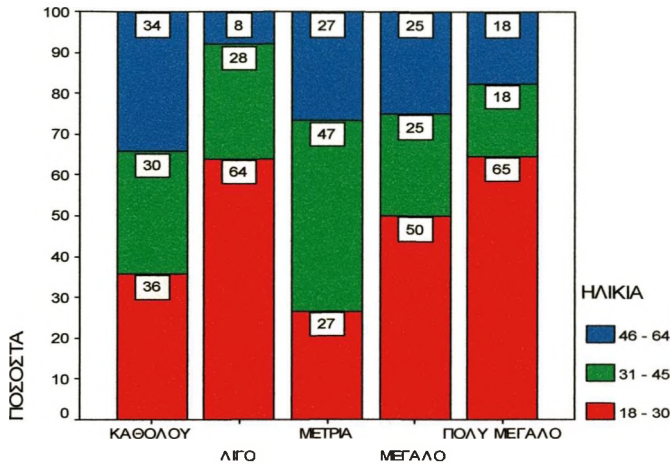

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς το φύλο, είναι φανερό ότι οι γυναίκες με μεγάλη διαφορά από τους άντρες, είναι εκείνες που περιορίζουν τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις, καθώς, εκτός από την εργασία επιφορτίζονται και με τη φροντίδα του σπιτιού.

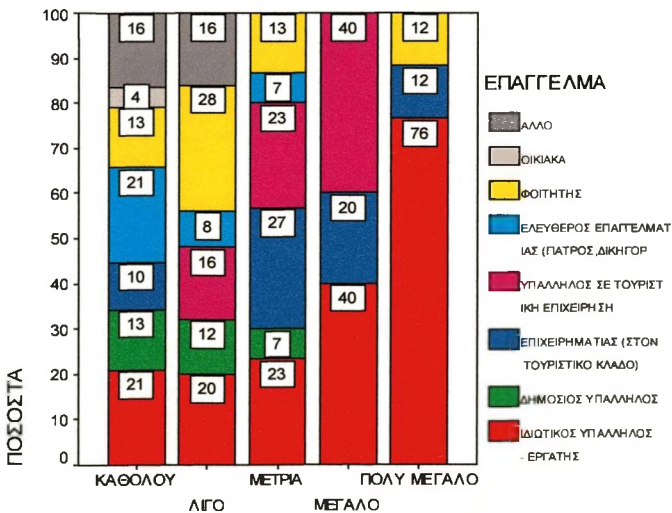

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία που περιορίσει λίγο ή πάρα πολύ τις κοινωνικές υποχρεώσεις με ποσοστά 64% και 65% αντίστοιχα, αφορά τα άτομα που ανήκουν στις ηλικίες μεταξύ 18-30.

Από αυτό συνεπάγεται ότι στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα άτομα που μάλλον δεν απασχολούνται στον τουρισμό και στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα άτομα που μάλλον απασχολούνται στον τουρισμό. Σε κάθε περίπτωση, τα άτομα που περιορίζουν τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις, ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες 18-45.

Ως προς το επάγγελμα, είναι πασιφανές ότι η συντριπτική πλειοψηφία που περιορίζονται είναι οι ιδιωτικοί υπάλληλοι /εργάτες, που μαζί με τους επιχειρηματίες στον τουρισμό κατέχουν ένα ποσοστό της τάξης του 88%.

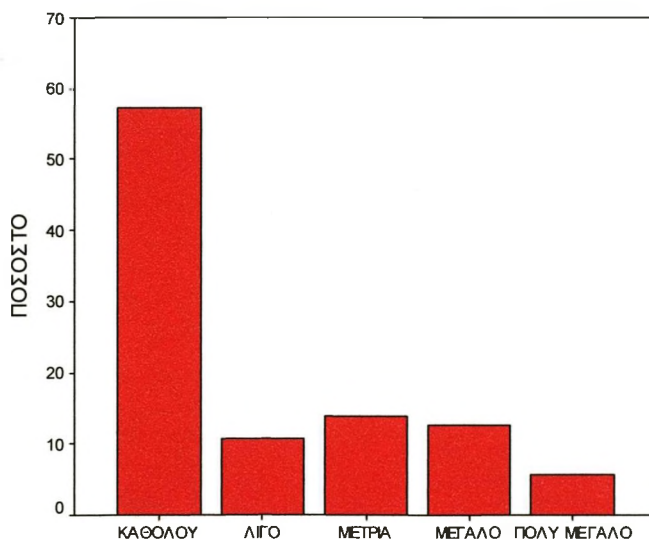
6) Σε τι βαθμό από την συναναστροφή σας με τους τουρίστες έχουν επηρεαστεί οι πολιτικές σας πεποιθήσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:6

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	91	57,2
ΛΙΓΟ	17	10,7
ΜΕΤΡΙΑ	22	13,8
ΜΕΓΑΛΟ	20	12,6
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	9	5,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Σε αυτή την ερώτηση, η συντριπτική πλειοψηφία φαίνεται να μην επηρεάζεται καθόλου, όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται σαφώς και στο γράφημα. Δεν προκύπτει σημαντική στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα, τη μόρφωση και την οικογενειακή κατάσταση.

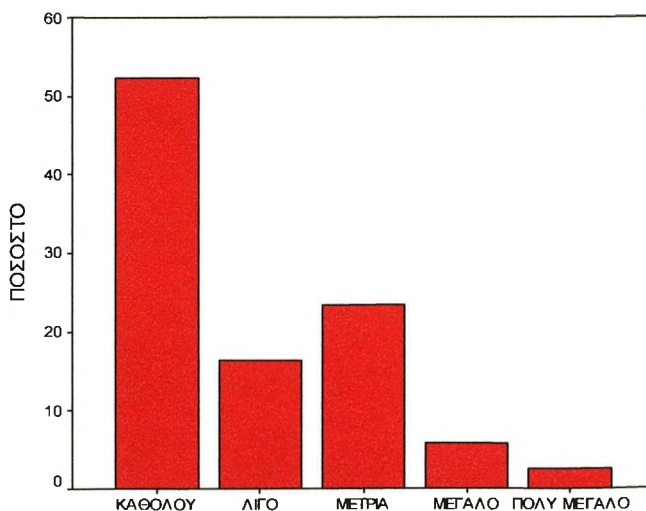
7) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε την τήρηση των θρησκευτικών και λαϊκών εθίμων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Στην παρά πάνω ερώτηση μόνο το 8,2% (άθροισμα των επιλογών «μεγάλο» και «πολύ μεγάλο») εμφανίζεται να επηρεάζεται στις θρησκευτικές του εκδηλώσεις και αποτελεί τη συντριπτική μειοψηφία, όπως πολύ καθαρά αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα. Παρόμοια στοιχεία προέκυψαν και από την ποιοτική έρευνα, όπου διαπιστώθηκε ότι, η κοινωνία της Ρόδου, είναι μια συμπαγής κοινωνία και κατάφερε μέσα από τη λαίλαπα του τουρισμού να διατηρήσει ζωντανά, τη θρησκεία, τις παραδόσεις και τα έθιμα του τόπου.

Πίνακας: 7.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	83	52,2
ΛΙΓΟ	26	16,4
ΜΕΤΡΙΑ	37	23,3
ΜΕΓΑΛΟ	9	5,7
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	4	2,5
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην επόμενη ερώτηση, οι άνθρωποι που πήραν μέρος στην έρευνα, κλήθηκαν να απαντήσουν αν θεωρούν ότι ο τουρισμός έφερε οικογενειακή χαλάρωση.

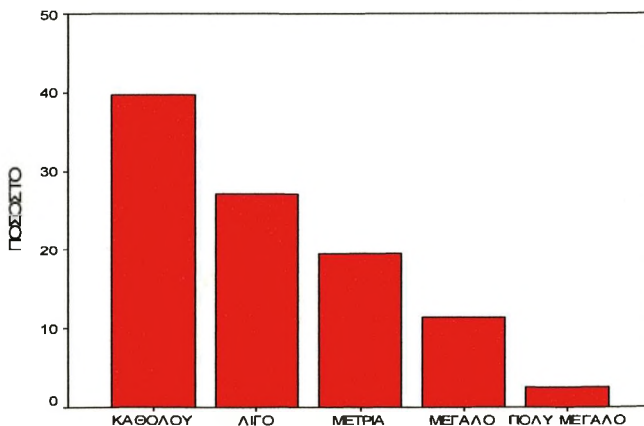
8) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε οικογενειακή χαλάρωση

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Από τις απαντήσεις που πήραμε, όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα, ένα αρκετά σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού (39,6%) πιστεύει, ότι ο τουρισμός δεν χαλάρωσε καθόλου την οικογένεια, ενώ ένα ελάχιστο ποσοστό των ερωτηθέντων (2,5%) απαντά «πολύ μεγάλο». Ωστόσο, μια σημαντική πλειοψηφία (57,8%) θεωρεί ότι σε ένα βαθμό, περισσότερο ή λιγότερο, προήλθε χαλάρωση της οικογένειας. Τα στοιχεία της ποιοτικής έρευνας καταλήγουν επίσης στα ίδια περίπου συμπεράσματα, γεγονός που καταδεικνύει ότι η οικογένεια στη Ρόδο, δεν έμεινε μεν ανητηρέαστη από τον τουρισμό αλλά σε μεγάλο βαθμό παραμένει ελεγχόμενη και συμπαγής.

Πίνακας:8

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	63	39,6
ΛΙΓΟ	43	27,0
ΜΕΤΡΙΑ	31	19,5
ΜΕΓΑΛΟ	18	11,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	4	2,5
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

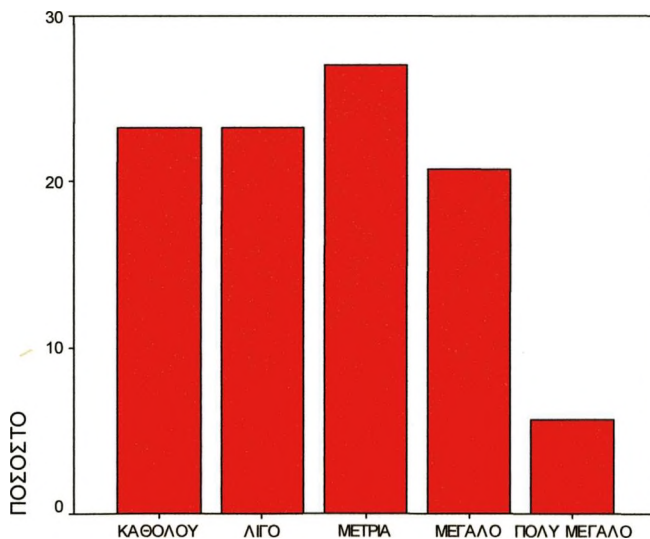
9) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε αλλοίωση των αξιών

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:9

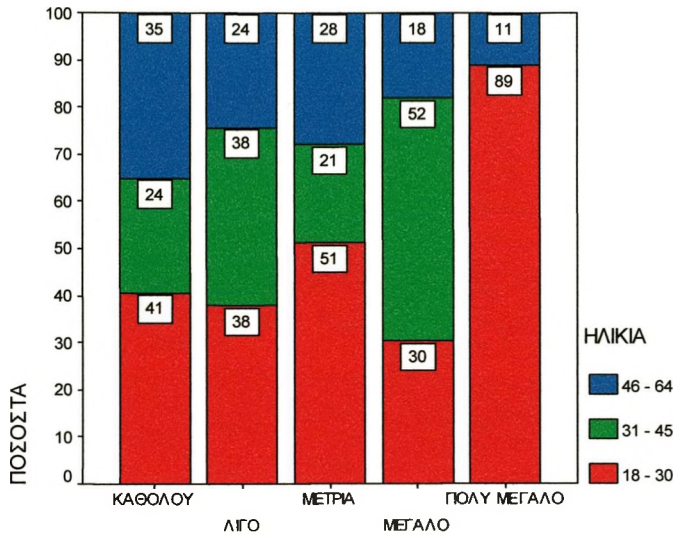
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	37	23,3
ΛΙΓΟ	37	23,3
ΜΕΤΡΙΑ	43	27,0
ΜΕΓΑΛΟ	33	20,8
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	9	5,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα, οι απαντήσεις που δόθηκαν, κατανέμονται ισομερώς σε όλες τις ερωτήσεις, εξαιρουμένης μιας ισχνής μειοψηφίας (5,7%), που πιστεύει ότι ο τουρισμός προκάλεσε σε πολύ μεγάλο βαθμό την αλλοίωση των αξιών.

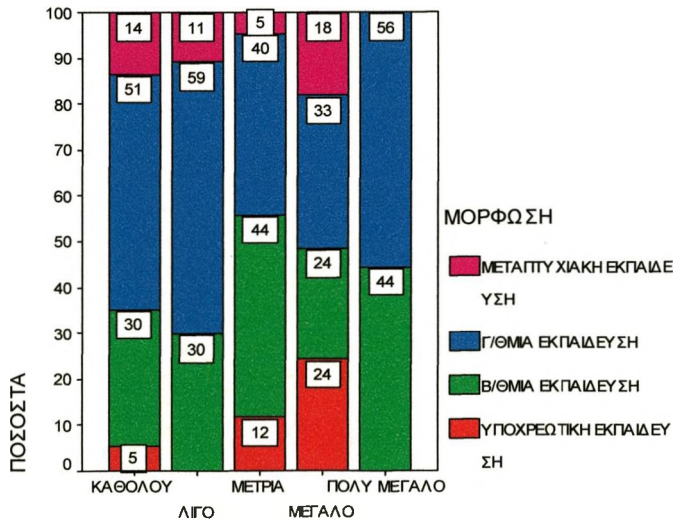

Το αξιοσημείωτο είναι, ότι στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, η συντριπτική πλειοψηφία (89%), που πιστεύει ότι ο τουρισμός προκάλεσε σε πολύ

μεγάλο βαθμό την αλλοίωση των αξιών, είναι τα άτομα ηλικίας 18-30, ενώ οι άνθρωποι ηλικίας 46-64, θεωρούν ότι ο τουρισμός, ελάχιστα έως καθόλου επηρέασε τις αξίες.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, στην απάντηση πολύ μεγάλο, συμμετέχουν μόνο τα άτομα β'βάθμιας και γ'βάθμιας εκπαίδευσης.

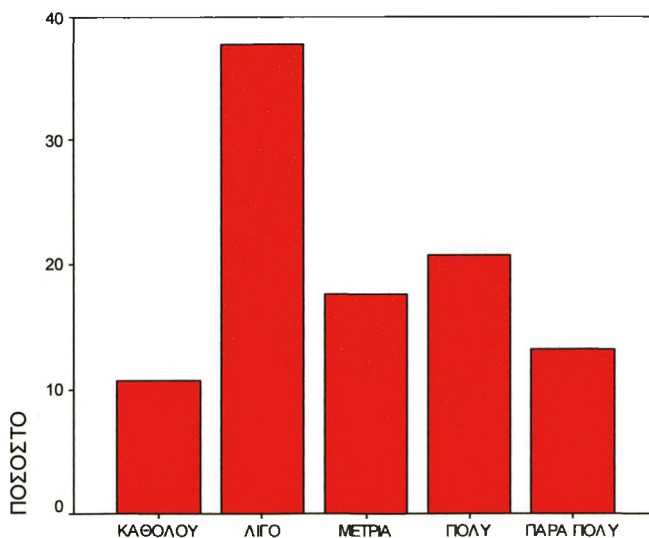
10) Εξ αιτίας του τουρισμού αλλοιώθηκαν οι κώδικες ηθικής συμπεριφοράς των κατοίκων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:10

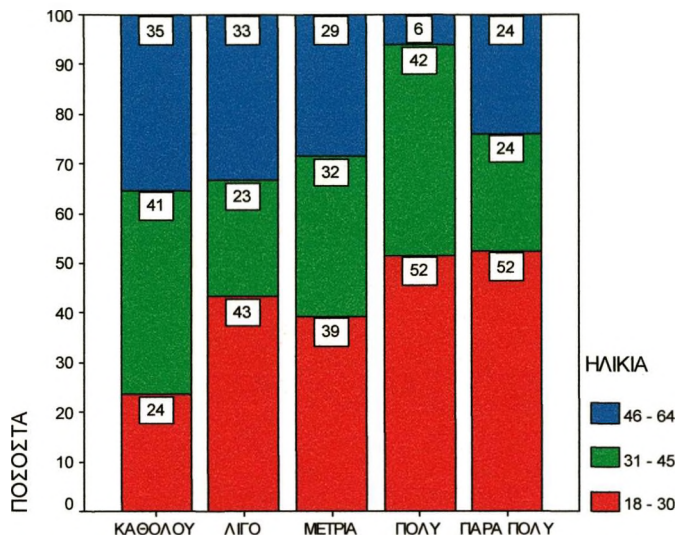
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	17	10,7
ΛΙΓΟ	60	37,7
ΜΕΤΡΙΑ	28	17,6
ΠΟΛΥ	33	20,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	21	13,2
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα οι απαντήσεις που δόθηκαν στην παρά πάνω ερώτηση, είναι: Λίγο πάνω από τους μισούς (55,3%) απαντούν λίγο και μέτρια, ένα σημαντικό ποσοστό 34% απαντά πολύ και πάρα πολύ και μόλις ένα 10,7%, απαντά καθόλου.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, εξακολουθούμε να έχουμε περίπου την ίδια εικόνα με την προηγούμενη ερώτηση, η οποία είναι παραπλήσια, όπου οι δύο

ακραίες ηλικίες 18-30 και 46-64, πιστεύουν ότι για τους μεν πρώτους, εξ αιτίας του τουρισμού αλλοιώθηκαν οι κώδικες ηθικής συμπεριφοράς των κατοίκων σε μεγάλο βαθμό, για τους δεύτερους δε, ελάχιστα έως καθόλου αλλοιώθηκαν οι κώδικες ηθικής συμπεριφοράς των κατοίκων.

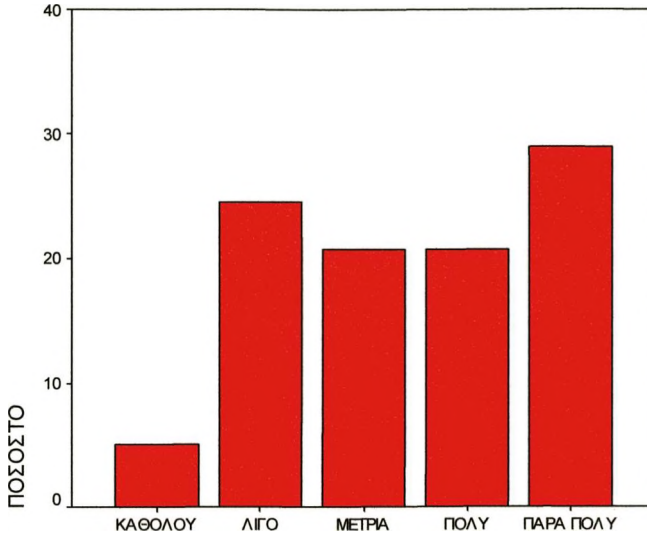
11) Πιστεύετε ότι εξ αιτίας του τουρισμού οι άνθρωποι προσανατολίστηκαν κυρίως στο χρήμα και χάθηκαν οι ανθρώπινες αξίες;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

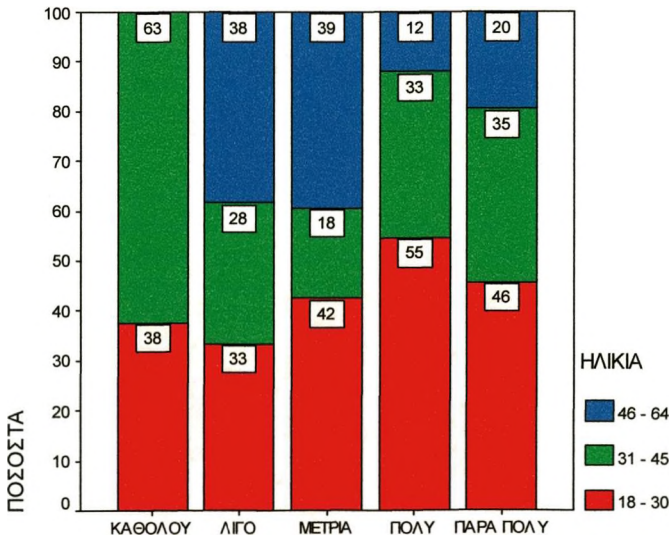
Πίνακας:11

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	8	5,0
ΛΙΓΟ	39	24,5
ΜΕΤΡΙΑ	33	20,8
ΠΟΛΥ	33	20,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	46	28,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

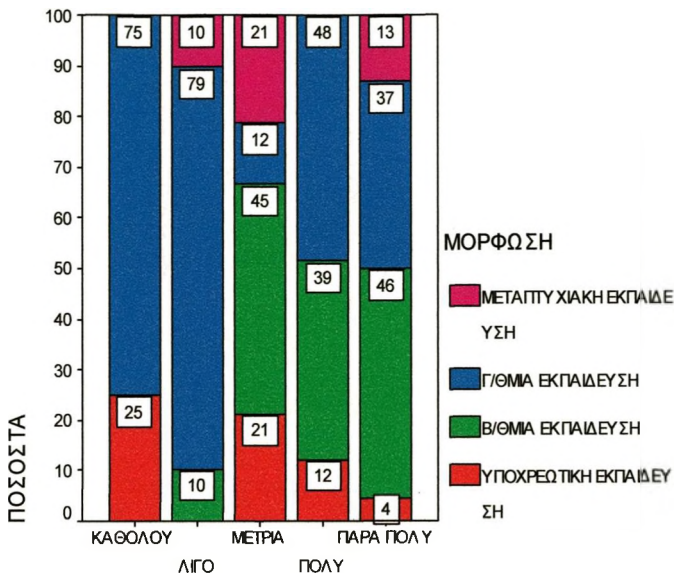
Στην ερώτηση, εάν εξ αιτίας του τουρισμού οι άνθρωποι προσανατολίστηκαν κυρίως στο χρήμα και χάθηκαν οι ανθρώπινες αξίες, όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα, το 49,7 απαντά πολύ και πάρα πολύ, ένα σημαντικό ποσοστό 41,6 απαντά λίγο και μέτρια και μόνο μια ελάχιστη μειοψηφία 10,7%, απαντά καθόλου.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, παρατηρούμε ότι το προβάδισμα στις θετικές απαντήσεις έχουν τα άτομα νεαρής ηλικίας.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, τη συντριπτική πλειοψηφία στις αρνητικές απαντήσεις, κατέχουν τα άτομα της γ'βάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στις θετικές απαντήσεις, πλειοψηφούν τα άτομα της β'βάθμιας εκπαίδευσης.

12) Ποια περίοδος πιστεύετε ότι έφερε μεγάλες αλλαγές στην τοπική κοινωνία όσον αφορά την χαλάρωση των ηθών;

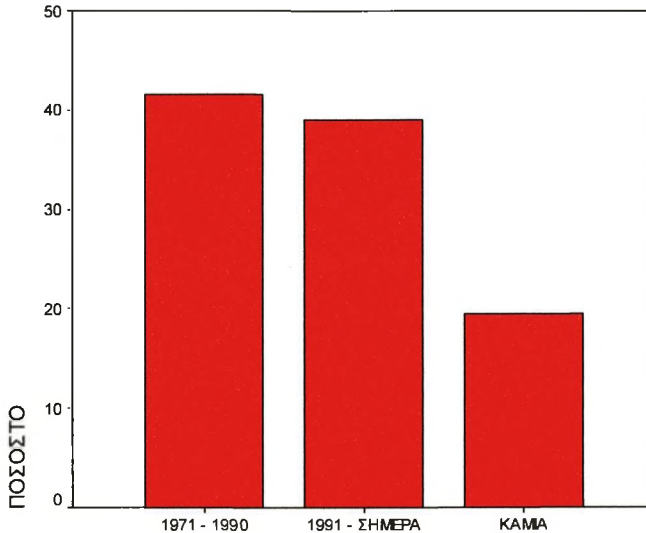
- 1950-1970
- 1971-1990
- 1991-Σήμερα
- Καμία

Πίνακας:12

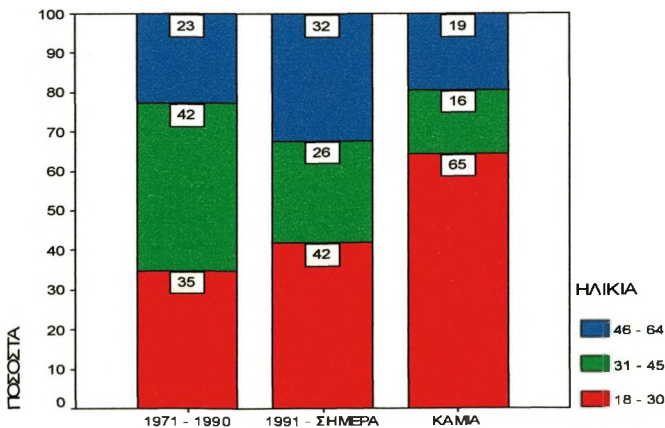
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1971 - 1990	66	41,5
1991 - ΣΗΜΕΡΑ	62	39,0
ΚΑΜΙΑ	31	19,5
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση ποια περίοδος πιστεύετε ότι έφερε μεγάλες αλλαγές στην τοπική

κοινωνία όσον αφορά την χαλάρωση των ηθών, όπως προκύπτει από τον πάρα πάνω πίνακα, το 41,5% πιστεύει πως ήταν η περίοδος 1971-1990, το 39% πιστεύει πως ήταν η περίοδος 1990 έως σήμερα και το 19,5% απαντά καμία, όπως φαίνεται και στο γράφημα.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, παρατηρούμε ότι τα άτομα ηλικίας 18-30 πλειοψηφούν σημαντικά (65%) στην απάντηση «καμία», καθώς δεν έχουν βιωματική γνώση για τις προηγούμενες περιόδους.

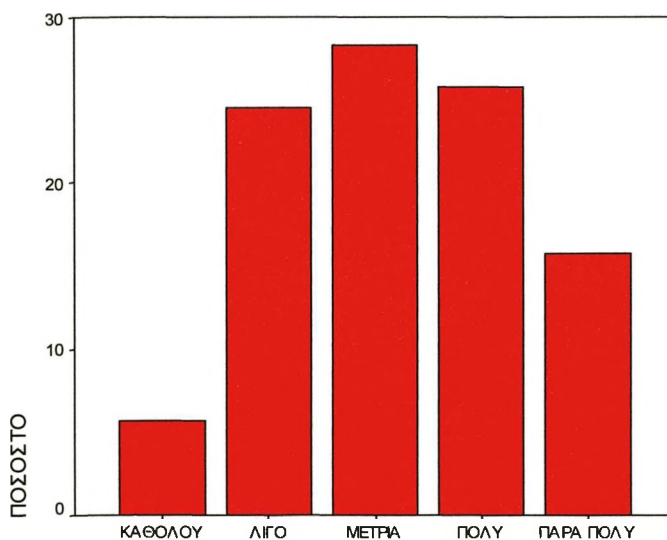
13) Πιστεύετε ότι εξ αιτίας του τουρισμού η τοπική κοινωνία έκανε υποχωρήσεις και τα «στραβά μάτια» όσον αφορά τη γενικότερη συμπεριφορά των ανθρώπων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:13

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	9	5,7
ΛΙΓΟ	39	24,5
ΜΕΤΡΙΑ	45	28,3
ΠΟΛΥ	41	25,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	25	15,7
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση πιστεύετε ότι εξ αιτίας του τουρισμού η τοπική κοινωνία έκανε υποχωρήσεις και τα «στραβά μάτια» όσον αφορά τη γενικότερη συμπεριφορά των ανθρώπων, το 41,5% απαντά πολύ ή πάρα πολύ και το 52,8% απαντά λίγο ή μέτρια και μόνο το 5,7% απαντά καθόλου. Αυτό αποτυπώνεται παραστατικά και στο γράφημα.

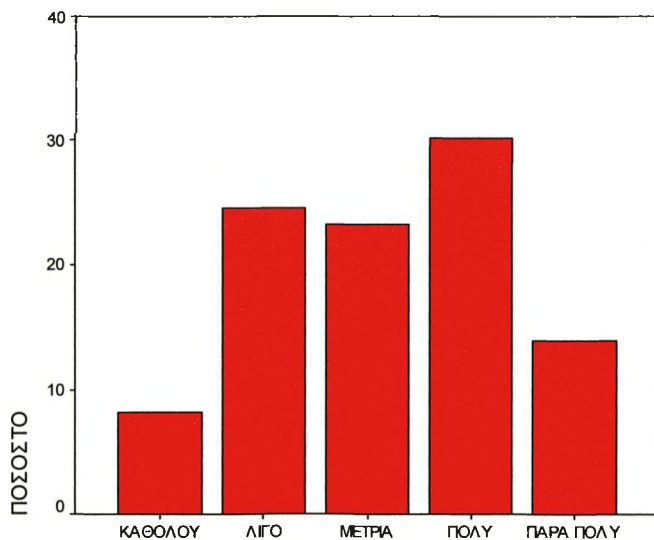
14) Πιστεύετε ότι η λαϊκή παράδοση αλλοιώθηκε και προσφέρεται «τουριστικοποιημένη»;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:14

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	13	8,2
ΛΙΓΟ	39	24,5
ΜΕΤΡΙΑ	37	23,3
ΠΟΛΥ	48	30,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	22	13,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση σύμφωνα με τον πίνακα, οι 22 απαντούν «καθόλου», οι 76 «λίγο ή μέτρια» και υπόλοιποι 70 «πολύ ή πάρα πολύ», όπως αποτυπώνεται και στο παρά κάτω γράφημα.. Από τις απαντήσεις προκύπτει, ότι οι περισσότεροι συμφωνούν ότι σε ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό η λαϊκή παράδοση αλλοιώθηκε και προσφέρεται «τουριστικοποιημένη».

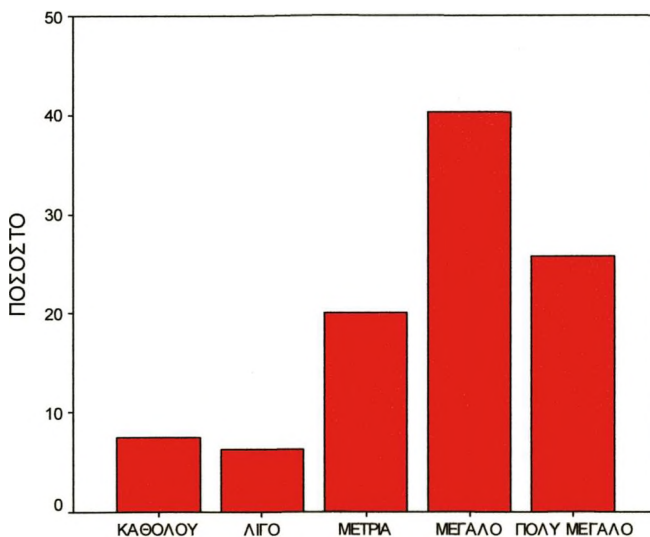
15) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε προοδευτικότητα

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:15

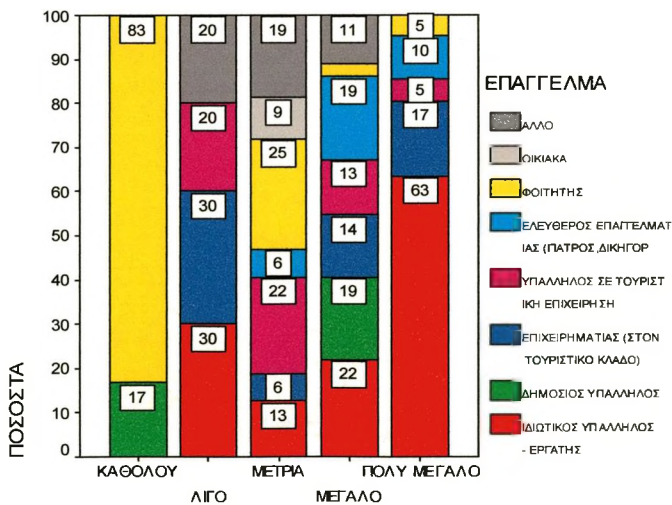
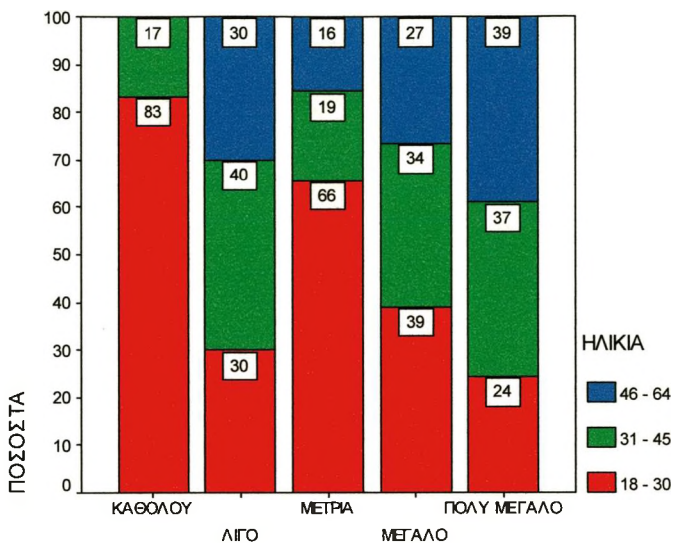
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	10	6,3
ΜΕΤΡΙΑ	32	20,1
ΜΕΓΑΛΟ	64	40,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	41	25,8

Στην ερώτηση *σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε προοδευτικότητα* όπως φαίνεται στον πίνακα και αποτυπώνεται και στο γράφημα, η συντριπτική πλειοψηφία (60,4) απαντά «μεγάλο» και «πολύ μεγάλο» το 26,4% απαντά λίγο και μέτρια και μόνο ένα 7,5% απαντά καθόλου.

Παρατηρώντας τη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία και το επάγγελμα αυτοί που απάντησαν «καθόλου» και στις δύο περιπτώσεις το 83% είναι ηλικίας 18-30 και φοιτητές. Στις απαντήσεις μεγάλο και πολύ μεγάλο υπάρχει

σημαντική στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, ενώ ως προς το επάγγελμα η πλειοψηφία που απαντά «πολύ μεγάλο» είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι και εργάτες.

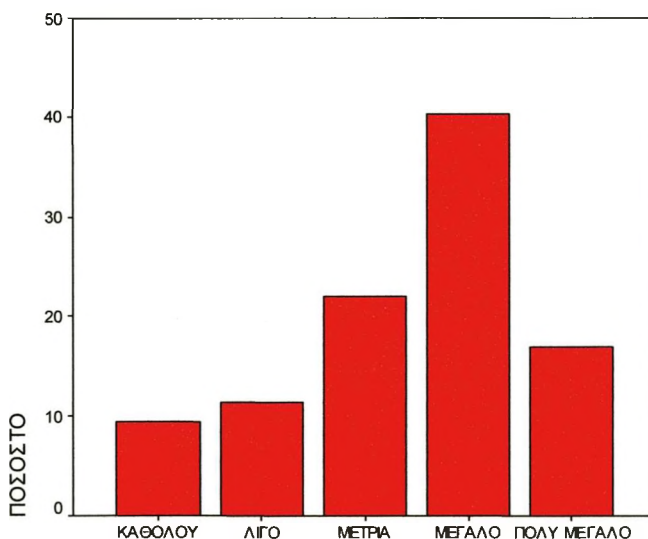
16) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έχει ενισχύσει το γόητρο των κατοίκων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

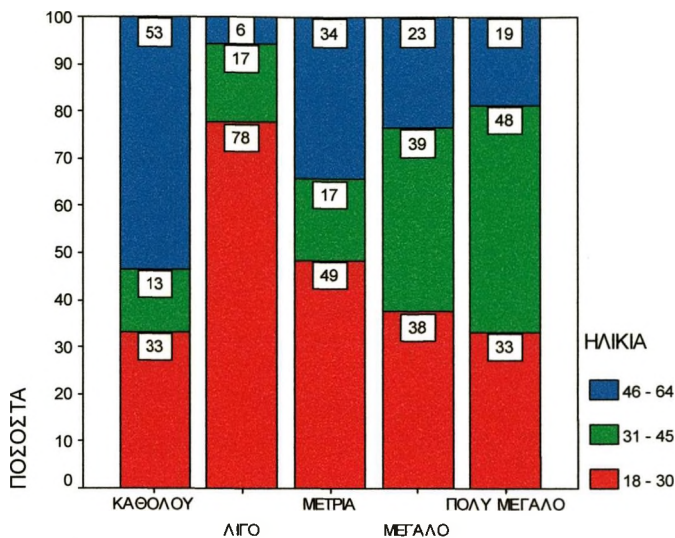
Πίνακας: 16

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	15	9,4
ΛΙΓΟ	18	11,3
ΜΕΤΡΙΑ	35	22,0
ΜΕΓΑΛΟ	64	40,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	27	17,0
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

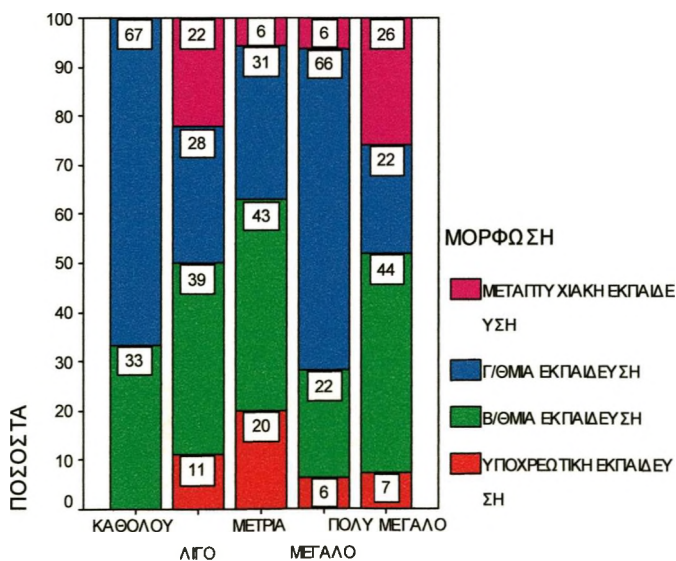
Στην ερώτηση *σε τι βαθμό ο τουρισμός έχει ενισχύσει το γόητρο των κατοίκων*, σύμφωνα με τον πίνακα και το γράφημα, οι περισσότεροι (57,3%) απαντούν «μεγάλο» ή «πολύ μεγάλο».

Στην στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία, παρατηρείται ότι «λίγο» απάντησε το 78% ηλικίας 18-30, ενώ οι ηλικίες 31-64 σε ποσοστό 67% θεωρούν ότι έχει ενισχυθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό το γόητρό τους.

Στην στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με τη μόρφωση, το 67% που απάντησε «καθόλου» είναι απόφοιτοι Γ΄θμιας εκπαίδευσης ενώ το 51% που απάντησε πολύ μεγάλο είναι απόφοιτοι υποχρεωτικής και Β΄βάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό καταδεικνύει το γεγονός ότι τα άτομα αντιλαμβάνονται διαφορετικά τον τουρισμό ανάλογα με το επίπεδο της μόρφωσης.

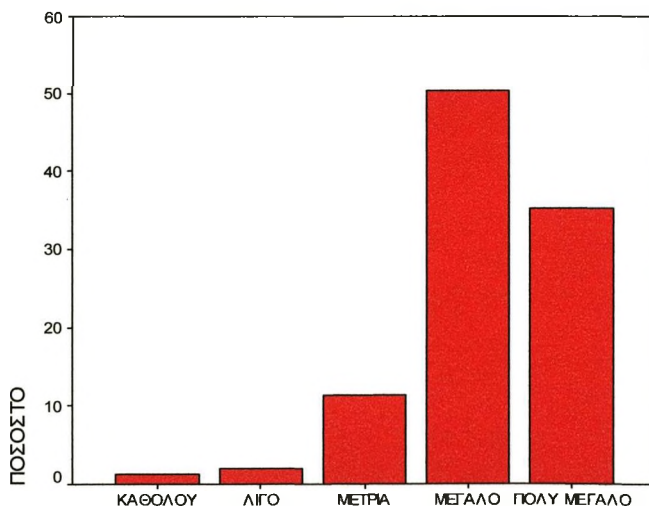
17) Σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκαν οι δυνατότητες διασκέδασης και αναψυχής όχι μόνο των τουριστών αλλά και των κατοίκων;

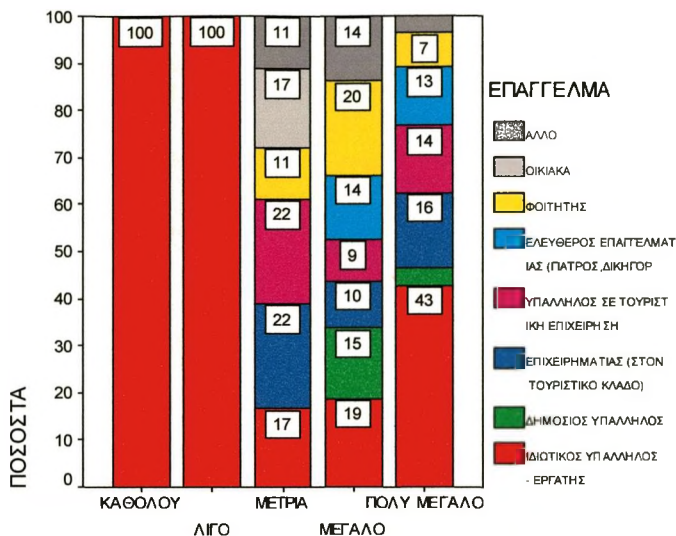
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:17

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3
ΛΙΓΟ	3	1,9
ΜΕΤΡΙΑ	18	11,3
ΜΕΓΑΛΟ	80	50,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	56	35,2
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση *σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκαν οι δυνατότητες διασκέδασης και αναψυχής όχι μόνο των τουριστών αλλά και των κατοίκων*, πάνω από το 85% απαντά «μεγάλο ή πολύ μεγάλο» όπως παραστατικά απεικονίζεται στον πίνακα και στο γράφημα. Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς το επάγγελμα, στην απάντηση «μεγάλο» πλειοψηφούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι-εργάτες μαζί με τους φοιτητές και στην απάντηση «πολύ μεγάλο» πλειοψηφούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι-εργάτες. Στις άλλες κατηγορίες δεν προκύπτει αξιόλογη στατιστική διαφοροποίηση.

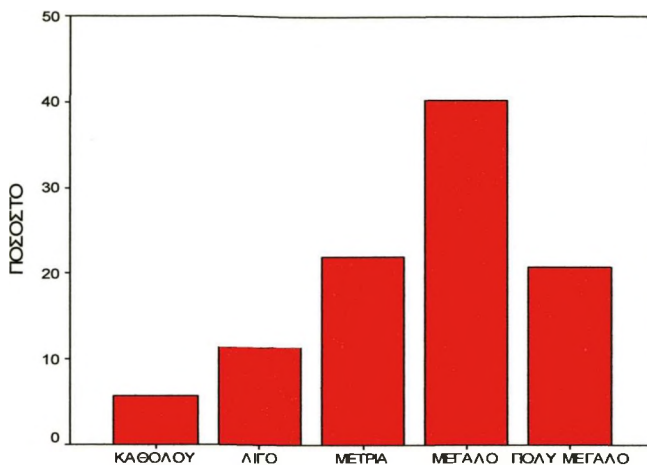
18) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε ελευθερία στις σχέσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

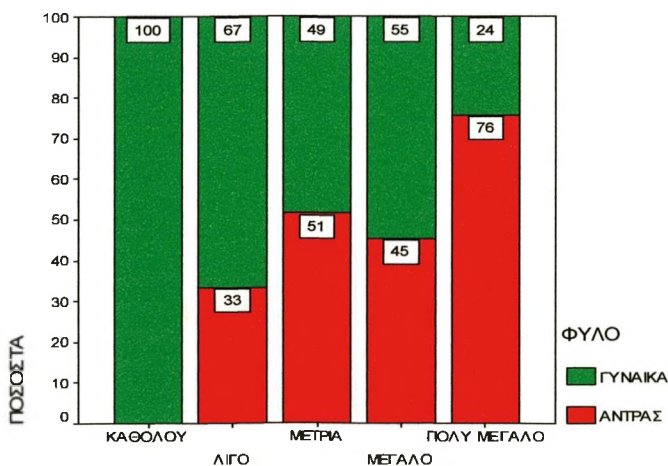
Στο ερώτημα προς τους κατοίκους για το αν ο τουρισμός έφερε ελευθερία στις σχέσεις, όπως δείχνουν τα αποτελέσματα των απαντήσεων, ένα ελάχιστο ποσοστό των κατοίκων (5,7%) απαντά καθόλου, ενώ η πλειοψηφία (61,1%) πιστεύει ότι ο τουρισμός έφερε μεγάλη ή πολύ μεγάλη ελευθερία στις σχέσεις. Αυτό αποτυπώνεται γλαφυρά στο γράφημα.

Πίνακας:18

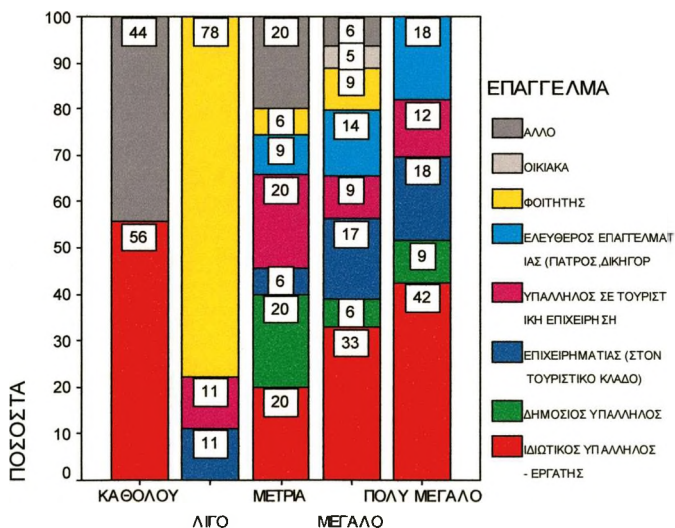
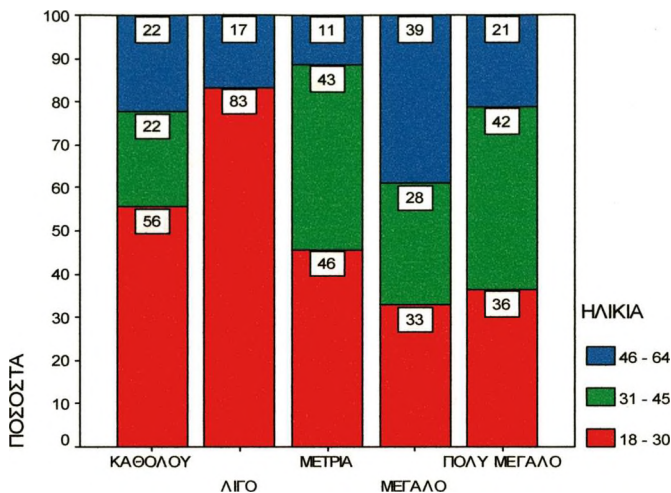
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	9	5,7
ΛΙΓΟ	18	11,3
ΜΕΤΡΙΑ	35	22,0
ΜΕΓΑΛΟ	64	40,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	33	20,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Όπως φαίνεται στο παρά κάτω γράφημα, στη διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλλο το 76% που απαντά πολύ μεγάλο, είναι άντρες, έναντι του 24% των γυναικών που δήλωσαν την ίδια απάντηση. Οι διαφορές αυτές μεταξύ των απαντήσεων είναι στατιστικώς σημαντικές. Τα δύο φύλα διαφέρουν πάντως σημαντικά αναφορικά με τις αντιλήψεις τους σχετικά με αυτό το θέμα, καθώς, όπως προκύπτει και από την ποιοτική έρευνα, η ελευθερία στις σχέσεις αφορούσε σχεδόν αποκλειστικά τους άντρες, ιδιαίτερα τις πρώτες δεκαετίες του τουρισμού. Μετά τη δεκαετία του 90 η ελευθερία στις σχέσεις, είχε περάσει και στην τοπική κοινωνία. Αυτό είναι φανερό και από τις στατιστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την ηλικία και το επάγγελμα.

Σε σχέση με την ηλικία από αυτούς που απαντούν λίγο ή καθόλου η συντριπτική πλειοψηφία είναι ηλικίας 18-30 ετών και από αυτούς το 78% είναι φοιτητές.

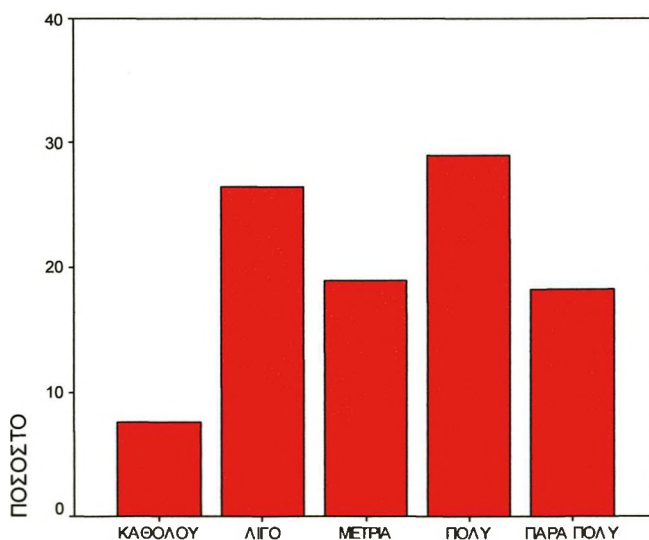
19) Η σεξουαλική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας: 19

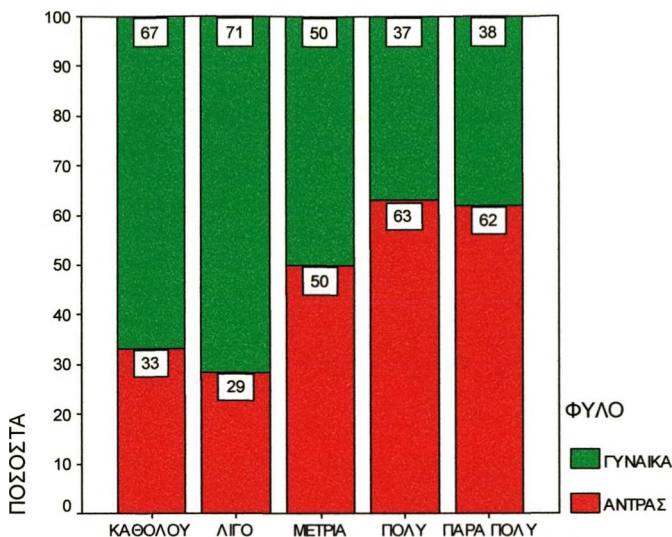
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	42	26,4
ΜΕΤΡΙΑ	30	18,9
ΠΟΛΥ	46	28,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	29	18,2
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση η σεξουαλική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού όπως φαίνεται στον πίνακα και το γράφημα 26, το 47,1% απαντά «πολύ ή πάρα πολύ», το 45,3% απαντά «λίγο ή μέτρια» και το μόνο το 7,5% απαντά «καθόλου».

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλλο την πλειοψηφία στις απαντήσεις «πολύ ή πάρα πολύ» την αποτελούν οι άντρες, ενώ στις απαντήσεις

«καθόλου ή λίγο» τη συντριπτική πλειοψηφία την αποτελούν οι γυναίκες.

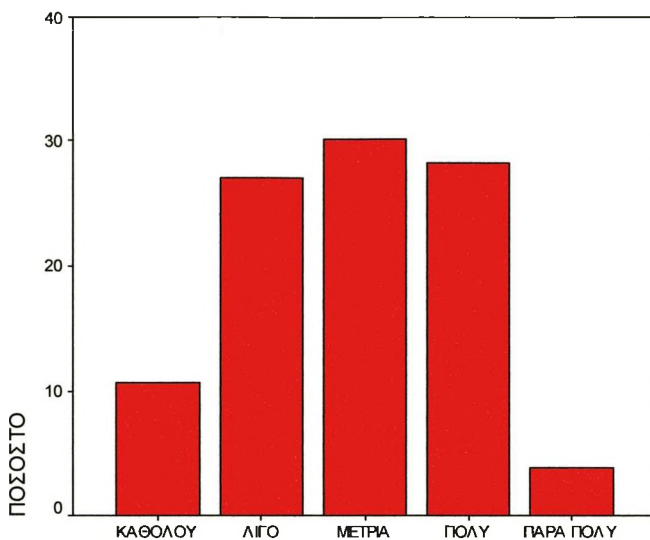
20) Την εποχή που απελευθερώθηκε η σεξουαλική συμπεριφορά των ανδρών με τις αλλοδαπές, συνέβη το ίδιο και με τις γυναίκες;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

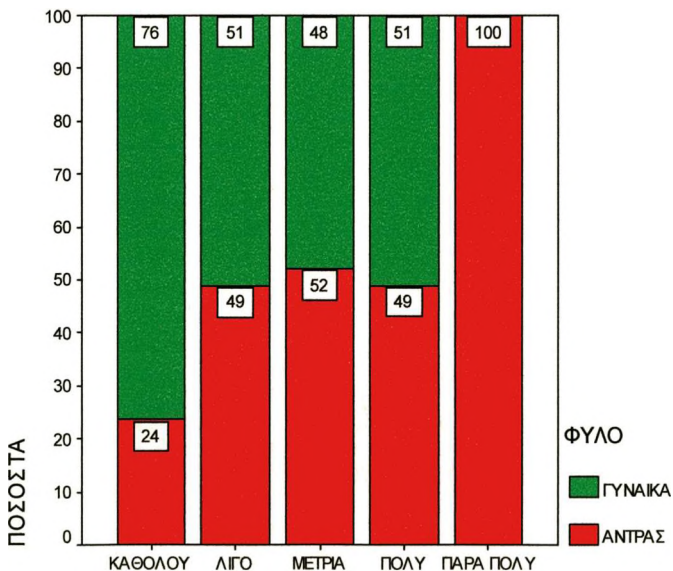
Πίνακας:20

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	17	10,7
ΛΙΓΟ	43	27,0
ΜΕΤΡΙΑ	48	30,2
ΠΟΛΥ	45	28,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	3,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

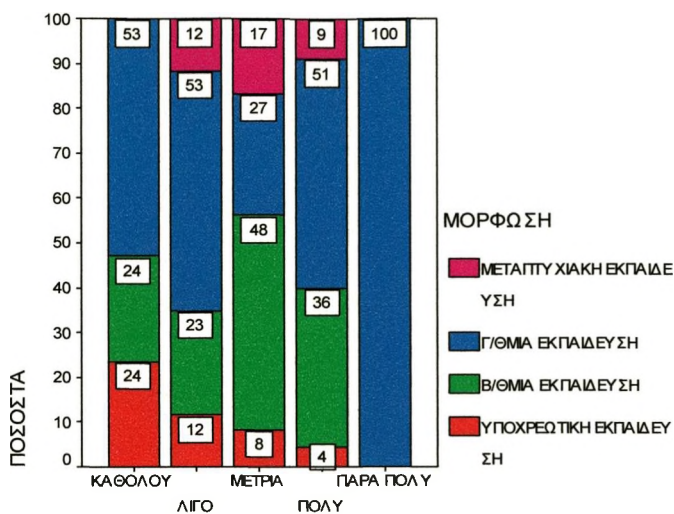
Στην ερώτηση την εποχή που απελευθερώθηκε η σεξουαλική συμπεριφορά των ανδρών με τις αλλοδαπές, συνέβη το ίδιο και με τις γυναίκες το 68% περίπου απαντά καθόλου, λίγο ή μέτρια. Οι υπόλοιποι 32%, απαντούν πολύ ή πάρα πολύ.

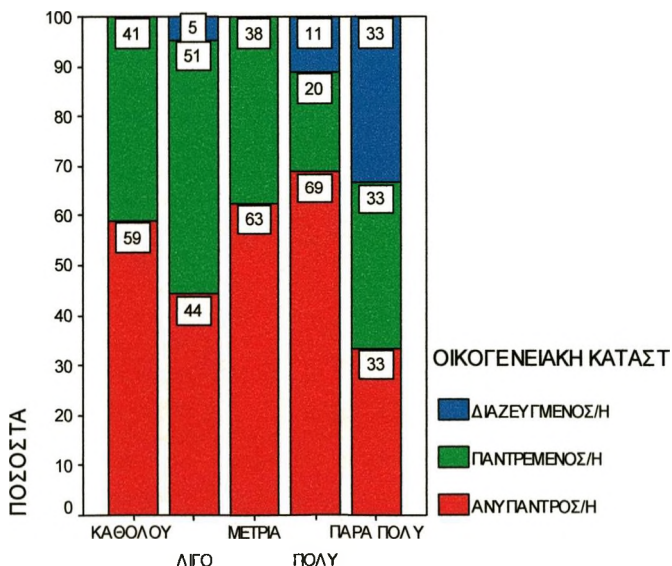
Στον πίνακα της στατιστικής διαφοροποίησης (σε σχέση με το φύλλο) στην απάντηση «καθόλου» το 76% είναι γυναίκες.

Σε σχέση με τη μόρφωση το 100% που απαντά «πέρα πολύ» είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου.

Σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση η πλειοψηφία αυτών που απαντούν «πολύ ή πάρα πολύ» είναι οι ανύπαντροι με τους διαζευγμένους, δηλαδή οι ελεύθεροι.

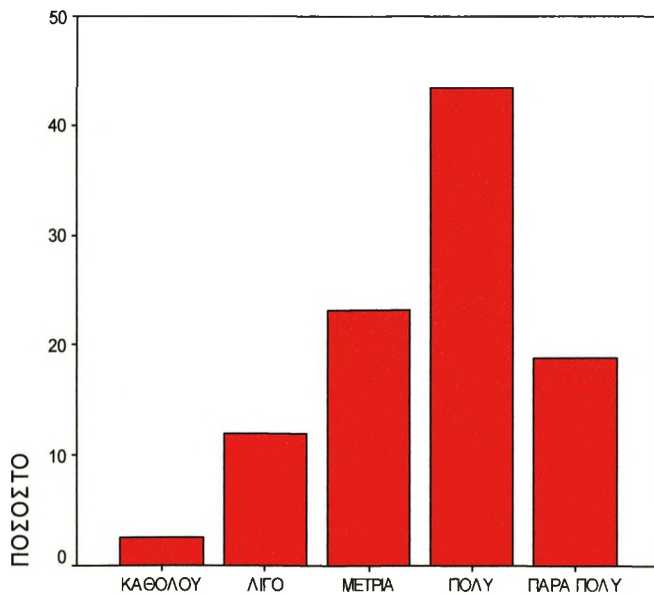
21) Εξ αιτίας του τουρισμού έγιναν πολλοί μικτοί γάμοι (με αλλοδαπές);

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:21

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	2,5
ΛΙΓΟ	19	11,9
ΜΕΤΡΙΑ	37	23,3
ΠΟΛΥ	69	43,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	30	18,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στο ερώτημα προς τους κατοίκους για το αν εξ αιτίας του τουρισμού έγιναν πολλοί μικτοί γάμοι (με αλλοδαπές), όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται γλαφυρά στο γράφημα, η πλειοψηφία 62,3% απαντά «πολύ και πάρα πολύ».

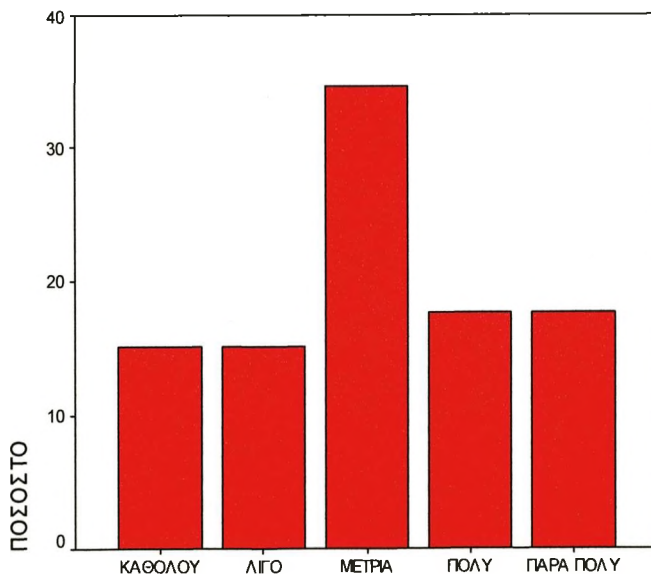
22) Εξ αιτίας του τουρισμού προκλήθηκαν πολλά διαζύγια

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:22

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	24	15,1
ΛΙΓΟ	24	15,1
ΜΕΤΡΙΑ	55	34,6
ΠΟΛΥ	28	17,6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	28	17,6
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα οι απαντήσεις που δόθηκαν ισοκατανέμονται με εξαίρεση ένα ποσοστό 34,6% που απαντά «μέτρια».

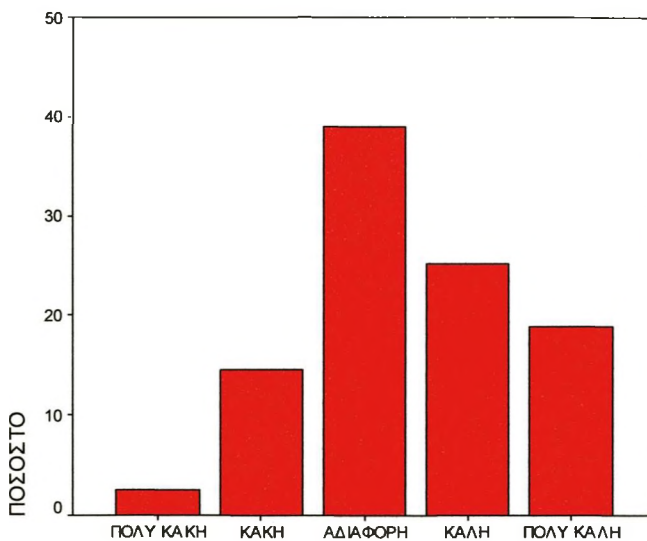
23) Ποια είναι η άποψή σας για τους μικτούς γάμους;

1	2	3	4	5
πολύ κακή	κακή	αδιάφορη	καλή	πολύ καλή

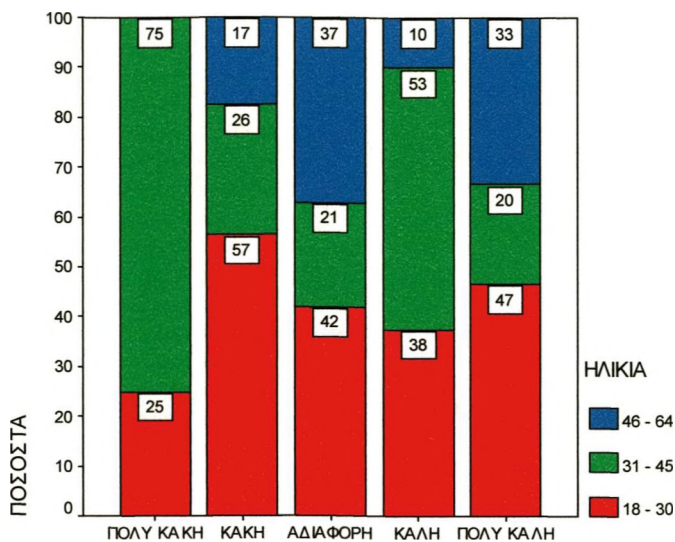
Πίνακας:23

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΚΑΚΗ	4	2,5
ΚΑΚΗ	23	14,5
ΑΔΙΑΦΟΡΗ	62	39,0
ΚΑΛΗ	40	25,2
ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	30	18,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

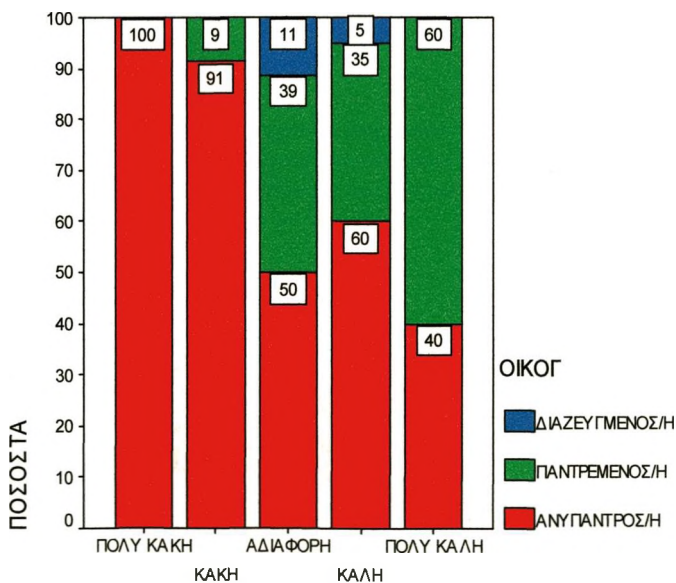
Στην ερώτηση *ποια είναι η άποψή σας για τους μικτούς γάμους* για το 17% είναι «αρνητική», για το 39% «αδιάφορη» και για το υπόλοιπο ποσοστό 44.1% «καλή ή πολύ καλή», όπως παρουσιάζεται στον πίνακα και το γράφημα.

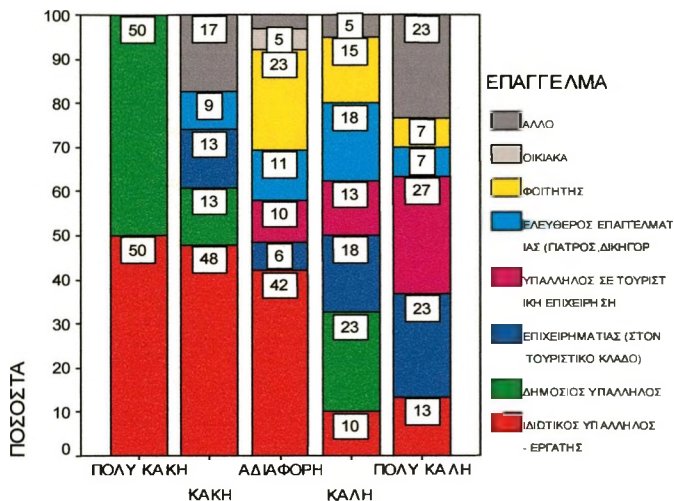
Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία, στην απάντηση «πολύ κακή» τη συντριπτική πλειοψηφία αποτελούν άτομα ηλικίας 31-45 και στην απάντηση κακή, την πλειοψηφία αποτελούν άτομα ηλικίας 18-30.

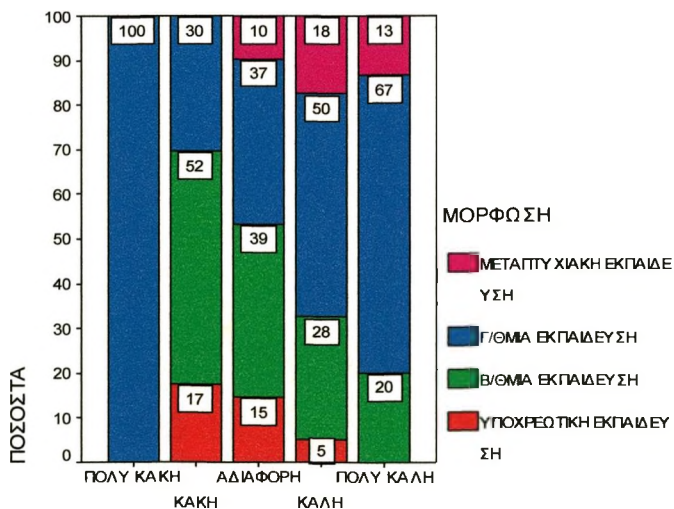
Σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση στην απάντηση «πολύ κακή ή κακή» οι ανύπαντροι κατέχουν από 91 έως 100% ποσοστό και εκφράζουν την πλέον αρνητική θέση, ενώ στην απάντηση «πολύ καλή» το 60% είναι οι παντρεμένοι.

Σε σχέση με το επάγγελμα στην απάντηση «πολύ κακή» συμμετέχουν μόνο οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι-εργάτες με ποσοστό 50%-50% και όπως φαίνεται και στις υπόλοιπες απαντήσεις, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι-εργάτες εκφράζουν την πλέον αρνητική θέση.

Σε σχέση με τη μόρφωση οι απόφοιτοι της γ'βάθμιας εκπαίδευσης πλειοψηφούν στις θετικές απαντήσεις.

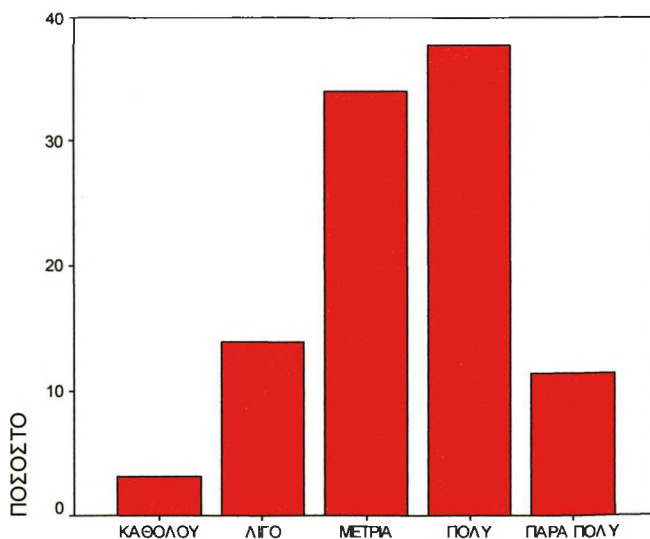
24) Σήμερα γίνονται μικτοί γάμοι;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

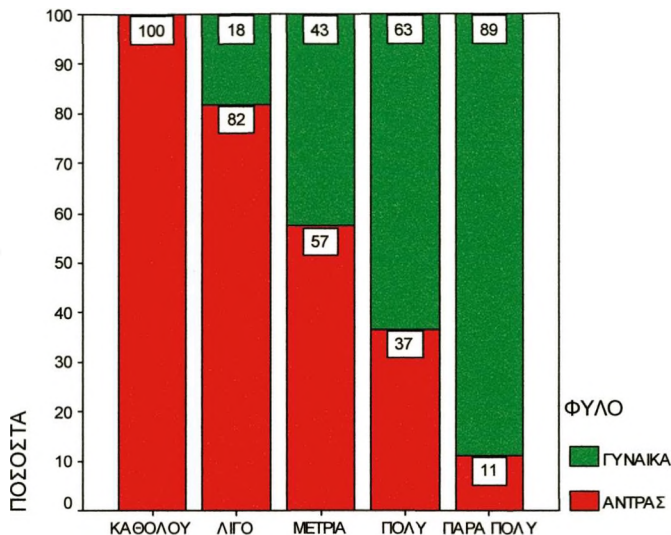
Πίνακας:24

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	5	3,1
ΛΙΓΟ	22	13,8
ΜΕΤΡΙΑ	54	34,0
ΠΟΛΥ	60	37,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	18	11,3
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση *σήμερα γίνονται μικτοί γάμοι, αν εξαιρέσουμε το «καθόλου» που αποτελεί την ελάχιστη μειοψηφία, οι απαντήσεις μεταξύ λίγο – μέτρια – πολύ και πάρα πολύ είναι περίπου μοιρασμένες, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα.*

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλλο τη συντριπτική πλειοψηφία στις απαντήσεις «καθόλου- λίγο – μέτρια» την αποτελούν οι άντρες, ενώ στις απαντήσεις «πολύ – πάρα πολύ» την πλειοψηφία αποτελούν οι γυναίκες.

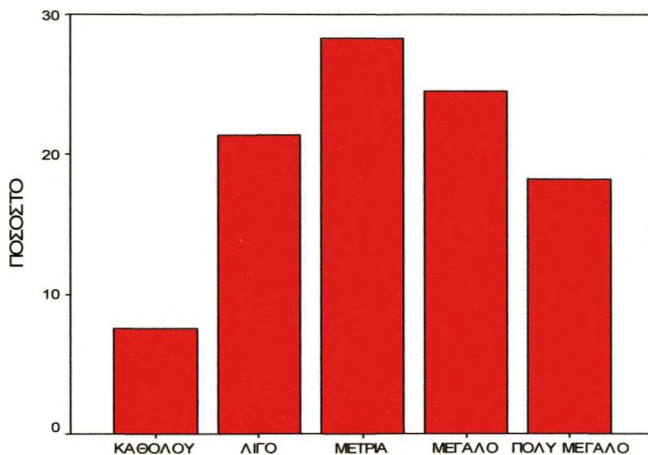
25) Σε τι βαθμό λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας; (ναρκωτικά, βία, εγκληματικότητα, ομοφυλοφιλία, αλκοολισμός, κλπ).

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

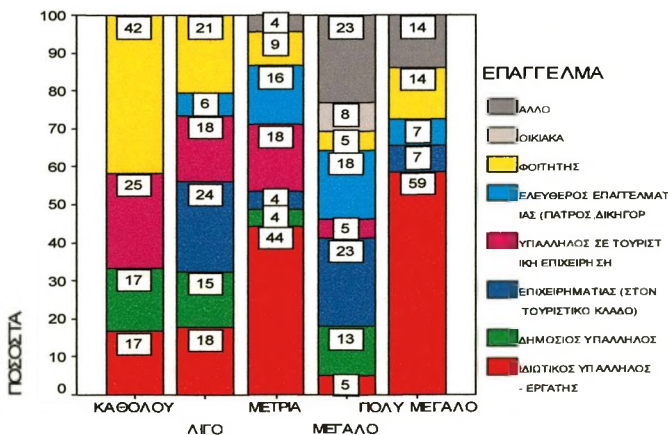
Πίνακας:25

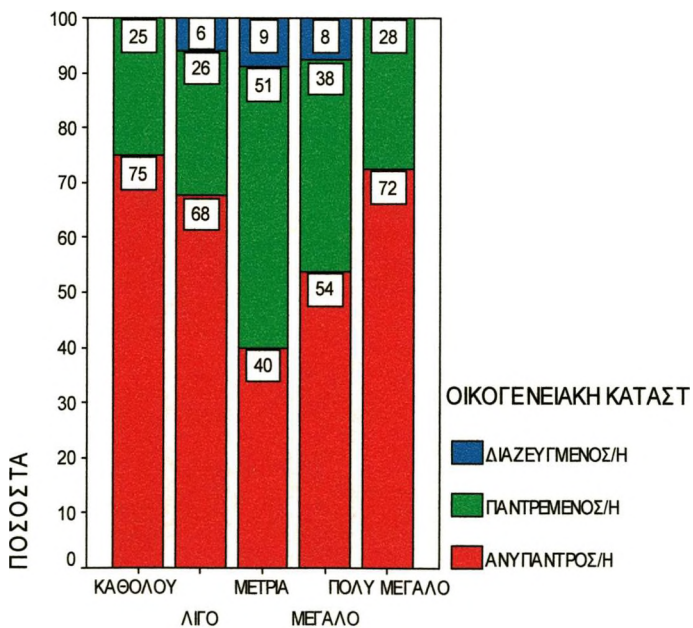
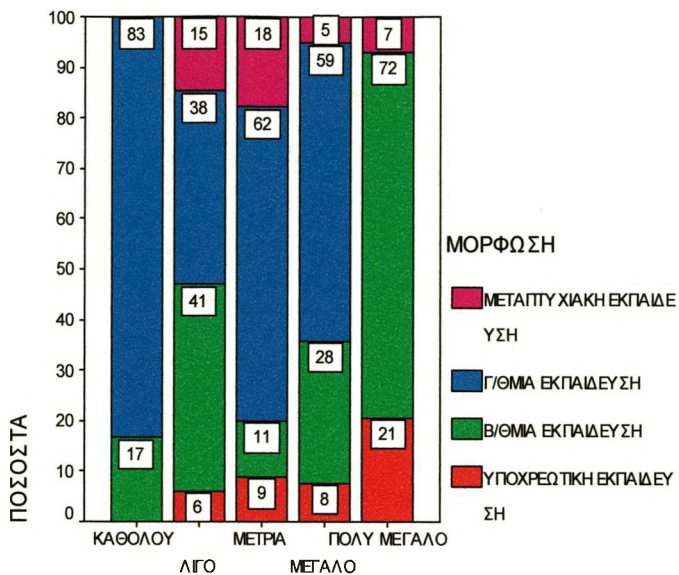
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	34	21,4
ΜΕΤΡΙΑ	45	28,3
ΜΕΓΑΛΟ	39	24,5
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	29	18,2
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, αν εξαιρέσουμε ένα ελάχιστο ποσοστό (7,5%), οι περισσότεροι συμφωνούν ότι λίγο έως πολύ ο τουρισμός έχει αυξήσει τέτοια φαινόμενα. Σύμφωνα με τον πίνακα και το γράφημα, οι απόψεις στο παρά πάνω θέμα είναι περίπου μοιρασμένες.

Από τις στατιστικές διαφοροποιήσεις, φαίνεται να ανησυχούν περισσότερο τα άτομα που είναι απόφοιτοι λυκείου και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι/εργάτες και οι άνεμπαντροι. Σύμφωνα και με τα στοιχεία της ποιοτικής έρευνας, τα περισσότερα άτομα θεωρούν επίσης ότι ο τουρισμός δεν είναι ο αποκλειστικά υπεύθυνος για τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας που εκδηλώνονται στο νησί της Ρόδου, αλλά συμμετέχουν και άλλοι παράγοντες.

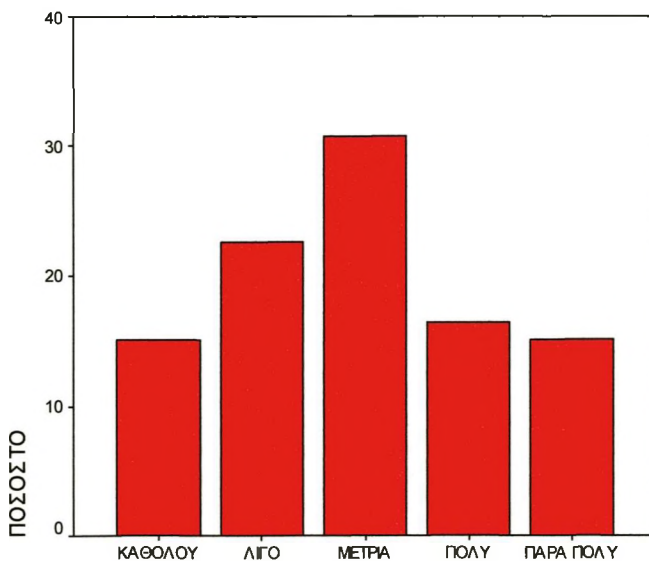
26) Εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκε ο αλκοολισμός

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

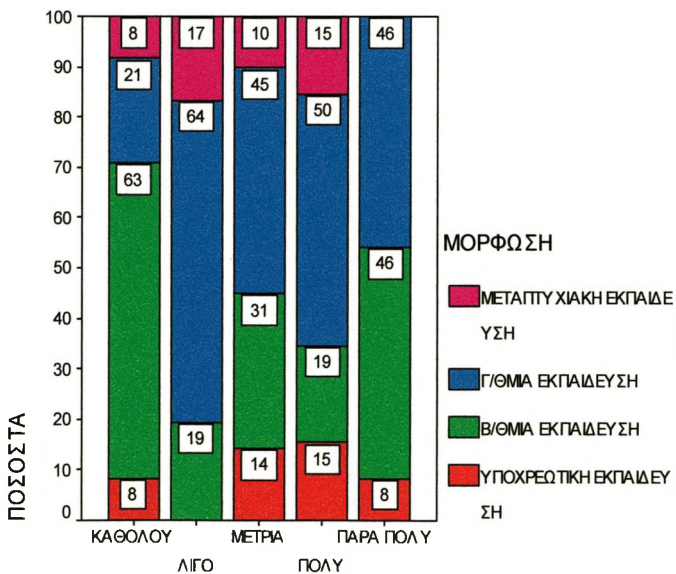
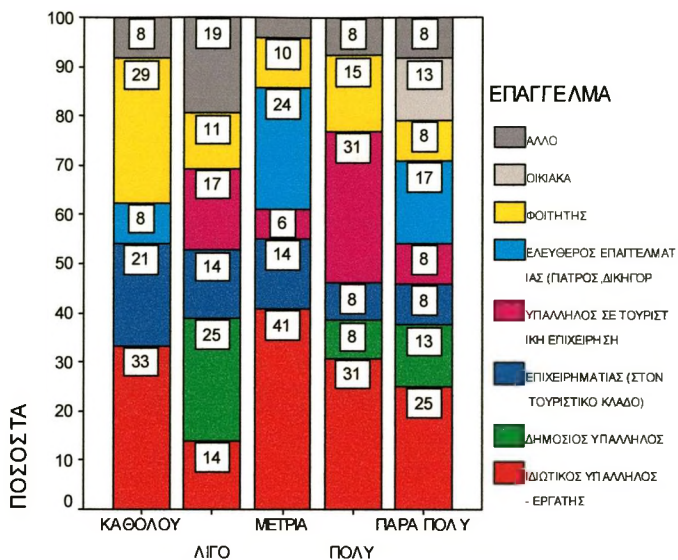
Πίνακας:26

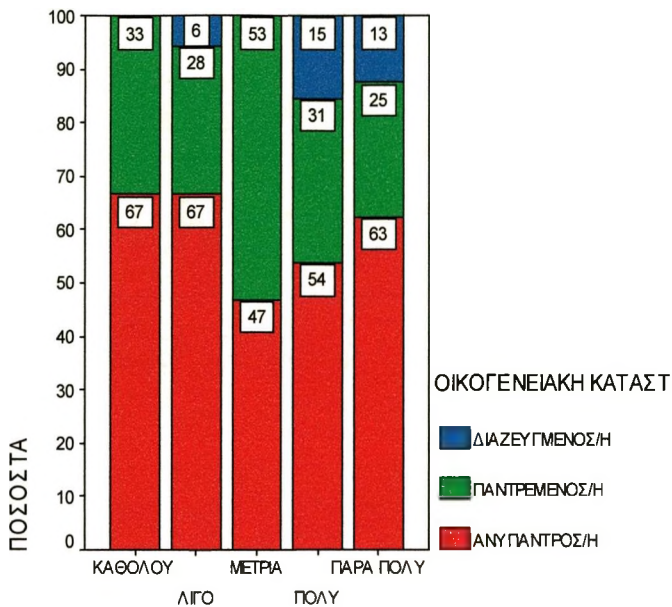
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	24	15,1
ΛΙΓΟ	36	22,6
ΜΕΤΡΙΑ	49	30,8
ΠΟΛΥ	26	16,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	24	15,1
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα η πλειοψηφία θεωρεί ότι η ησυχία του νησιού έχει διαταραχθεί σε σημαντικό βαθμό και μόνο μια ελάχιστη μειοψηφία 7,5% απαντά καθόλου.

Ως προς τις άλλες κατηγορίες, επάγγελμα, μόρφωση, οικογενειακή κατάσταση, δεν προκύπτουν σημαντικές στατιστικές διαφοροποιήσεις.

27) Εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκε η ομοφυλοφιλία;

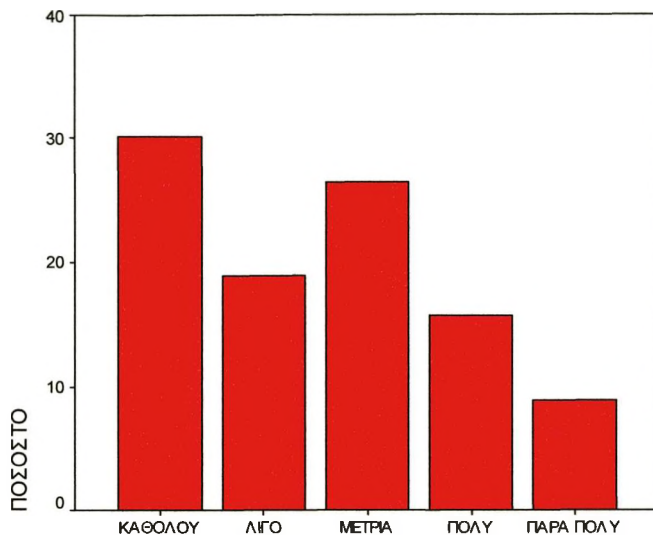
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:27

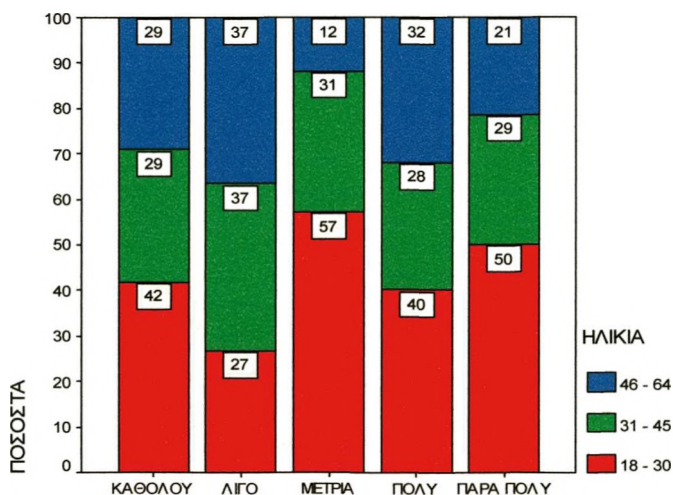
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	48	30,2
ΛΙΓΟ	30	18,9
ΜΕΤΡΙΑ	42	26,4
ΠΟΛΥ	25	15,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	14	8,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στο ερώτημα προς τους κατοίκους για το αν πιστεύουν ότι με τον τουρισμό αυξήθηκε η ομοφυλοφιλία, όπως προκύπτει από τον πίνακα και το γράφημα, από τις απαντήσεις

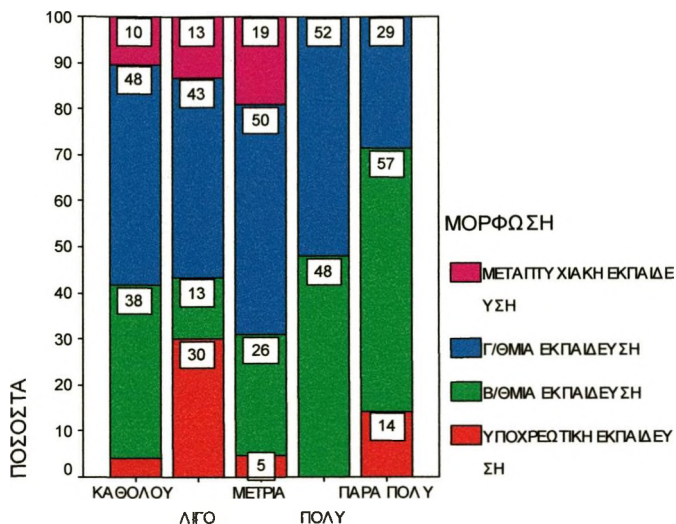
που δόθηκαν, ένα ποσοστό της τάξης του 30,2% πιστεύει πως δεν αυξήθηκε καθόλου η ομοφυλοφιλία εξ' αιτίας του τουρισμού. Όλοι οι υπόλοιποι σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, θεωρούν ότι ο τουρισμός ευθύνεται για την αύξηση τέτοιων φαινομένων.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, παρατηρούμε ότι τις μεγαλύτερες ευθύνες στον τουρισμό αποδίδουν τα άτομα ηλικίας 18-30, καθώς πλειψηφούν στις θετικές απαντήσεις.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, την πλειοψηφία στις θετικές απαντήσεις έχουν τα άτομα β'βάθμιας εκπαίδευσης και στις αρνητικές απαντήσεις, την πλειοψηφία έχουν τα άτομα γ'βάθμιας και μεταπτυχιακήςεκπαίδευσης.

28) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε τον τρόπο που ντύνεστε

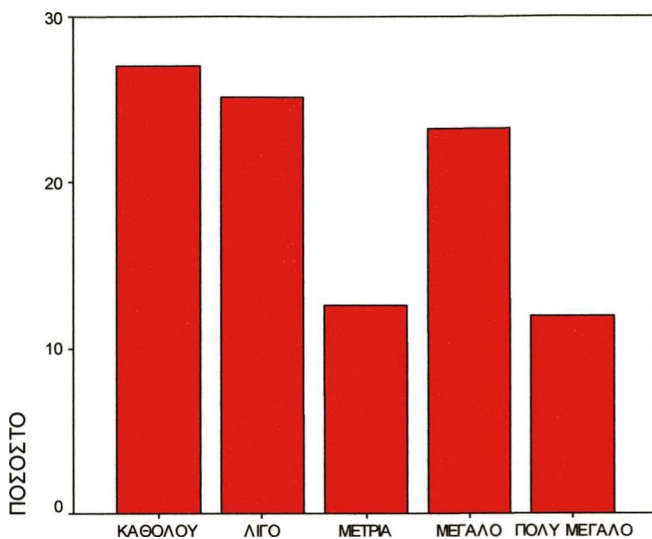
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:28

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	43	27,0
ΛΙΓΟ	40	25,2
ΜΕΤΡΙΑ	20	12,6
ΜΕΓΑΛΟ	37	23,3
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	19	11,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε τον τρόπο που ντύνεστε οι απόψεις περίπου ισοκατανέμονται και δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ως προς τις απαντήσεις όπως φαίνεται και από τον πίνακα και το γράφημα. Σε κάθε περίπτωση

πάντως, σε ένα βαθμό οι περισσότεροι έχουν επηρεαστεί σε αυτόν τον τομέα.

29) Λόγω του τουρισμού οι ντόπιοι έχουν υιοθετήσει πολλές ξένες λέξεις στο καθημερινό τους λεξιλόγιο;

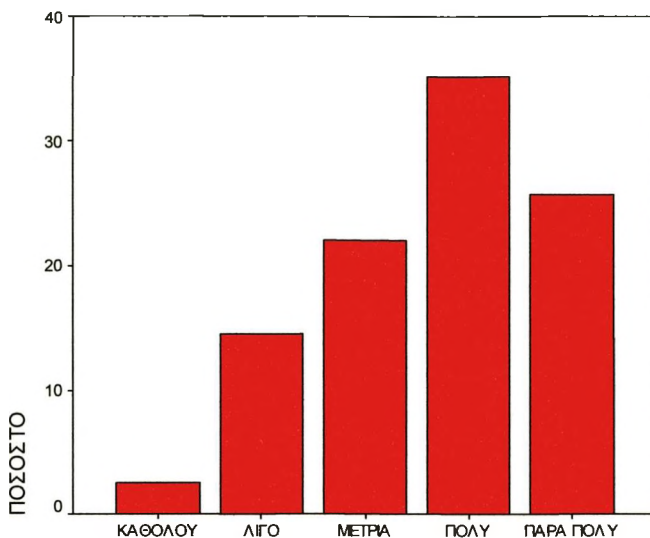
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:29

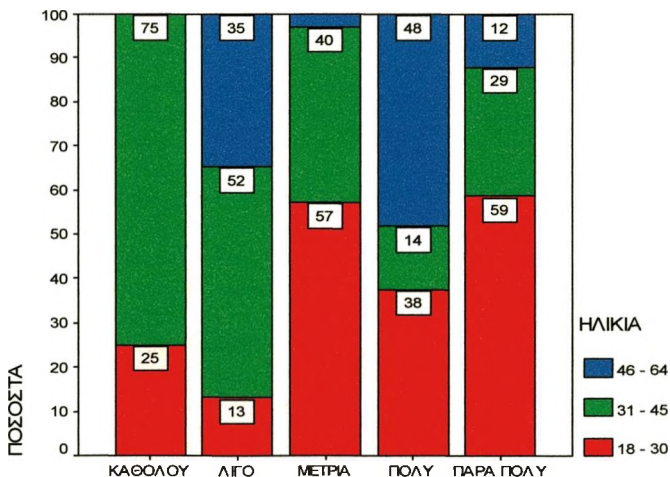
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	2,5
ΛΙΓΟ	23	14,5
ΜΕΤΡΙΑ	35	22,0
ΠΟΛΥ	56	35,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	41	25,8
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Η συντριπτική πλειοψηφία στην ερώτηση λόγω του τουρισμού οι ντόπιοι έχουν υιοθετήσει πολλές ξένες λέξεις στο καθημερινό τους λεξιλόγιο απαντά «πολύ ή πάρα πολύ» και οι υπόλοιποι «λίγο ή μέτρια», όπως προκύπτει από τον πίνακα και

αποτυπώνεται στο γράφημα και μόνο ένα ποσοστό 2,5% απαντά καθόλου.

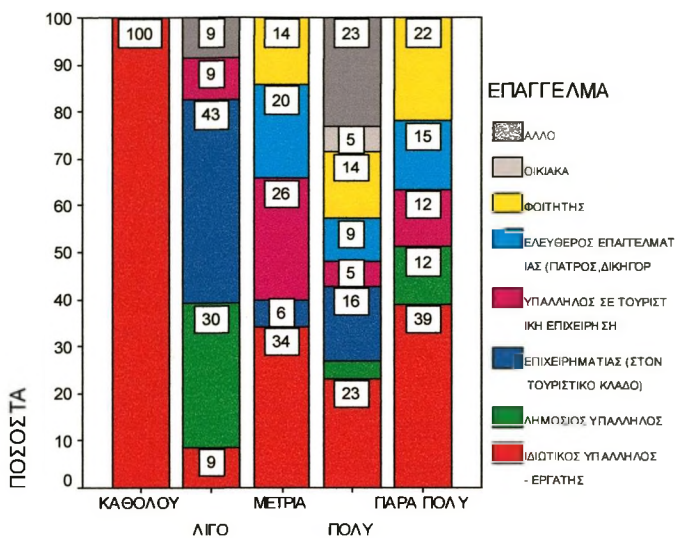

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία, το 48% που απαντούν «πολύ» είναι ηλικίας 46-64 και το 59% που απαντούν «πάρα πολύ» είναι ηλικίας 18-30.

Σε σχέση με το επάγγελμα στην απάντηση «πολύ» και «πάρα πολύ» πλειοψηφούν οι

ιδιωτικοί υπάλληλοι-εργάτες, καθώς είναι αυτοί που έρχονται περισσότερο σε άμεση επαφή με το τουριστικό επάγγελμα.

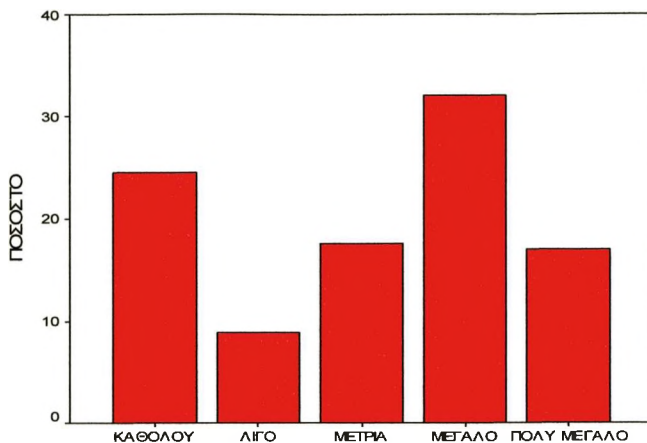
30) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε το επίπεδο των εγκυκλοπαιδικών σας γνώσεων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

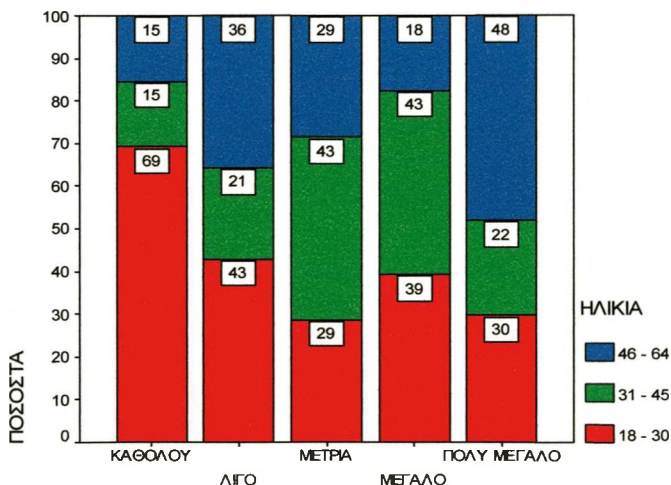
Πίνακας:30

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	39	24,5
ΛΙΓΟ	14	8,8
ΜΕΤΡΙΑ	28	17,6
ΜΕΓΑΛΟ	51	32,1
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	27	17,0
Total	159	100,0

Οι απόψεις των ερωτηθέντων συνολικά, όπως αποτυπώνονται στον πίνακα και στο γράφημα, είναι: Μεγάλο και πολύ μεγάλο απαντά αθροιστικά ένα ποσοστό 49,1%, λίγο και μέτρια απαντά αθροιστικά ένα ποσοστό 26,4% και καθόλου το 24,5%.

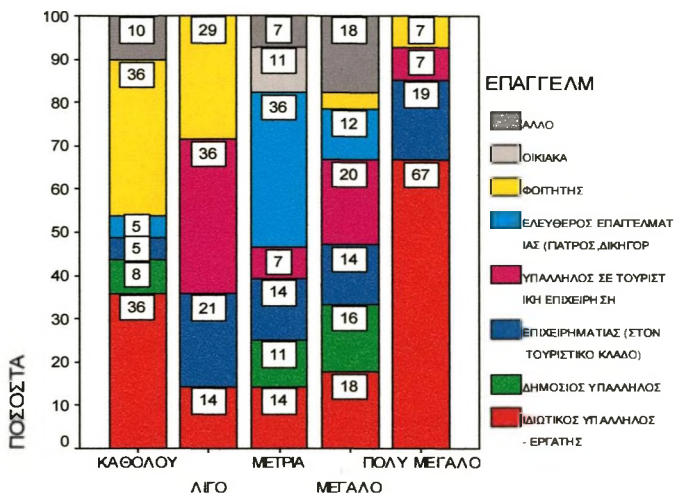

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία παρατηρούμε, ότι κατ' αρχήν, όλες οι ηλικίες παραδέχονται, ότι εξ' αιτίας του τουρισμού επηρεάστηκαν λιγότερο ή περισσότερο οι εγκυκλοπαιδικές τους γνώσεις. Αξιοσημείωτο επίσης είναι, ότι μεταξύ των δύο ακραίων απαντήσεων, αρνητικά απαντά η συντριπτική πλειοψηφία (69%) των ηλικιών μεταξύ 18-30 και θετικά απαντά σχεδόν το 50% των ηλικιών μεταξύ 46-64. Πάντως, όλες οι ηλικιακές ομάδες συμφωνούν, ότι σε ένα βαθμό ο τουρισμός επηρέασε τις εγκυκλοπαιδικές τους γνώσεις.

Ως προς το επάγγελμα, τη συντριπτική πλειοψηφία 67% που απαντούν πολύ μεγάλο την αποτελούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι και οι εργάτες. Σύμφωνα και με τα στοιχεία

της ποιοτικής έρευνας, τα περισσότερα άτομα που σήμερα ηλικίας σήμερα μεταξύ 46-64, δεν προτιμούσαν τις σπουδές, αλλά ήταν η γενιά που στράφηκε πολύ νωρίς στην ενασχόληση με τον τουρισμό, αντίθετα από τη σημερινή γενιά η οποία προτιμά να εξασφαλίσει πρώτα τη μόρφωση και στη συνέχεια να αποφασίσει για τη μορφή της επαγγελματικής τους αποκατάστασης.

31) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έχει διαταράξει την γαλήνη και την ησυχία του νησιού;

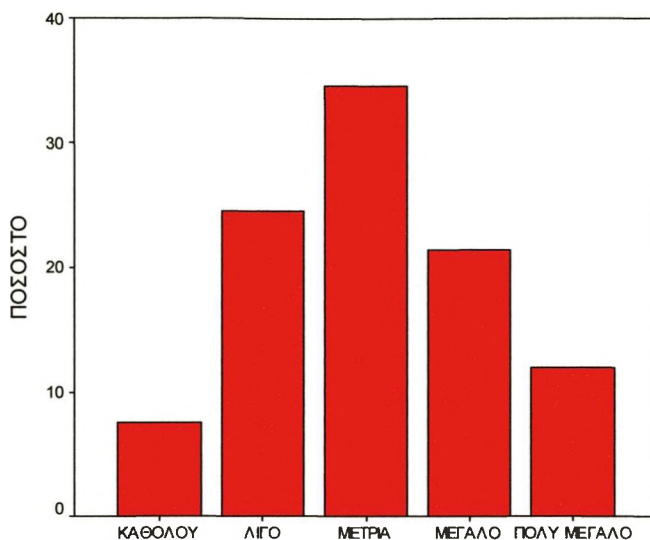
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:31

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	7,5
ΛΙΓΟ	39	24,5
ΜΕΤΡΙΑ	55	34,6
ΜΕΓΑΛΟ	34	21,4
ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ	19	11,9
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην παρά πάνω ερώτηση, σύμφωνα τον πίνακα και το γράφημα, αν εξαιρέσουμε μια μειοψηφία της τάξης του 7,5%, όλοι οι υπόλοιποι

συμφωνούν, πως σε ένα βαθμό έχει διαταραχθεί η γαλήνη και η ησυχία του νησιού, εξ' αιτίας του τουρισμού.

32) Λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί τα σκουπίδια στους δρόμους και τους δημόσιους χώρους;

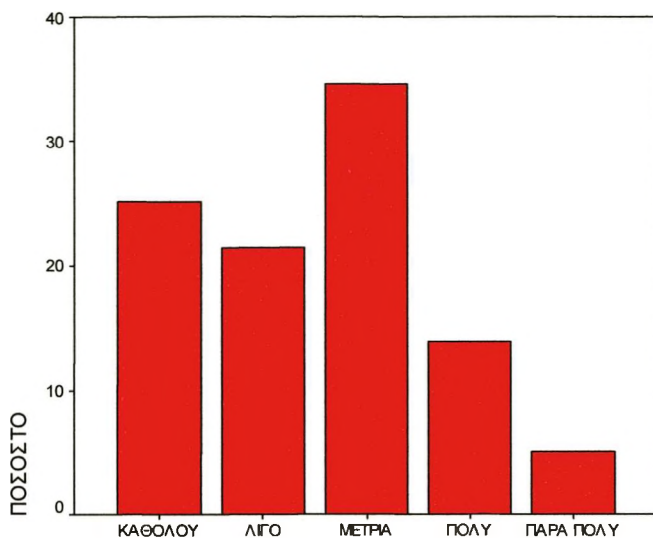
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

Πίνακας:32

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	40	25,2
ΛΙΓΟ	34	21,4
ΜΕΤΡΙΑ	55	34,6
ΠΟΛΥ	22	13,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	8	5,0
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην παρά πάνω ερώτηση, σύμφωνα με τον πίνακα και το γράφημα, η μεγάλη πλειοψηφία δεν παρατηρεί σκουπίδια στους δρόμους και τους δημόσιους χώρους. Συγκεκριμένα οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι: «καθόλου» για το 25,2%, «λίγο και

μέτρια» για το 56% και «πολύ πάρα πολύ» για το 18,8% των ερωτηθέντων.

33) Πιστεύετε ότι η πόλη και η παλιά πόλη με τα τόσα πολλά τουριστικά καταστήματα που εκθέτουν τα εμπορεύματά τους στα πεζοδρόμια έχασε την ταυτότητά της και την καλή της εικόνα;

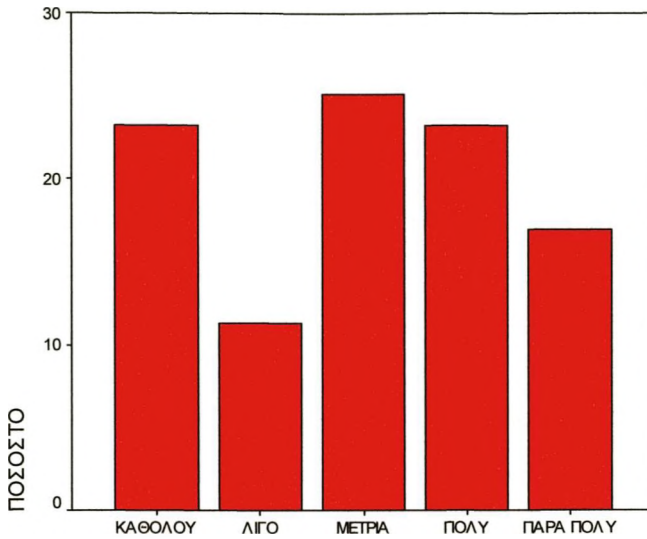
1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

Πίνακας:33

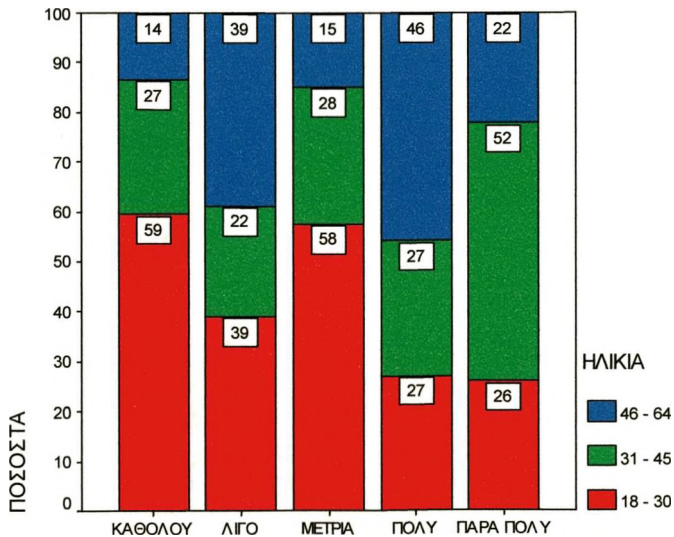
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	37	23,3
ΛΙΓΟ	18	11,3
ΜΕΤΡΙΑ	40	25,2
ΠΟΛΥ	37	23,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	27	17,0
ΣΥΝΟΛΟ	159	100,0

Στην ερώτηση πιστεύετε ότι η πόλη και η παλιά πόλη με τα τόσα πολλά τουριστικά καταστήματα που εκθέτουν τα εμπορεύματά τους στα πεζοδρόμια έχασε την ταυτότητά της και την καλή της εικόνα, οι απαντήσεις είναι περίπου μοιρασμένες όπως

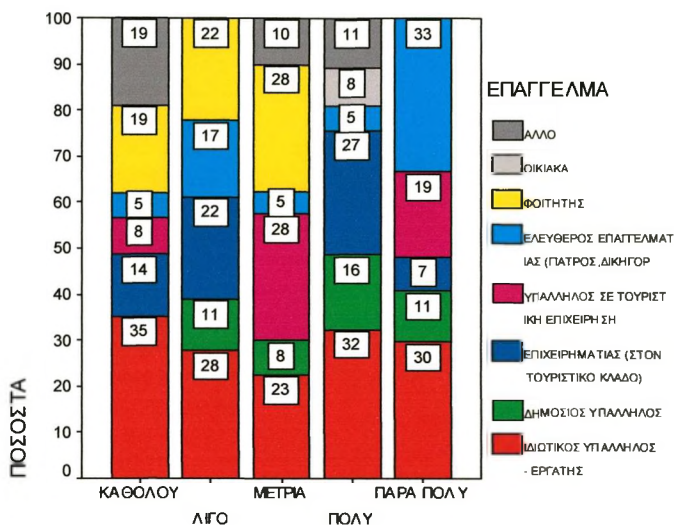
αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με την ηλικία, «καθόλου και μέτρια» απαντά η πλειοψηφία των ατόμων ηλικίας 18-30, ενώ στις απαντήσεις «πολύ και πάρα πολύ» απαντά η πλειοψηφία των ατόμων ηλικίας 31-45 και 46-64.

Στη στατιστική διαφοροποίηση σε σχέση με το επάγγελμα, παρατηρούμε ότι εάν συγκεντρώσουμε τα ποσοστά των απαντήσεων που δόθηκαν ανά επαγγελματική κατηγορία, καθόλου απαντά η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων που ασχολούνται με την τουριστική δραστηριότητα και οι φοιτητές ενώ στην απάντηση πάρα πολύ πλειοψηφούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

4.13 Αποτελέσματα έρευνας σε τουρίστες που επισκέπτονται τη Ρόδο α' και β' έρευνα

Σκοπός της παρούσας εμπειρικής έρευνας, είναι να μελετήσει τις απόψεις των τουριστών για τις εντυπώσεις που αποκόμισαν από τη Ρόδο, στη διάρκεια των διακοπών τους και το βαθμό ικανοποίησης των προσδοκιών τους.

Το ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε, αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής των παραγόντων, που σχετίζονται με το περιβάλλον, τις επιχειρήσεις φιλοξενίας και την εν γένει συμπεριφορά των κατοίκων. Η δόμηση του ερωτηματολογίου βασίστηκε σε πέντε θεματικούς άξονες:

Ο πρώτος θεματικός άξονας περιλαμβάνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα, και το επίπεδο μόρφωσης.

Ο δεύτερος θεματικός άξονας περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, την ποιότητα των υπηρεσιών, την ψυχαγωγία και τις τιμές.

Ο τρίτος θεματικός άξονας του ερωτηματολογίου αφορά τα συγκριτικά μειονεκτήματα της περιοχής, όσον αφορά το θόρυβο, την αισχροκέρδεια, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την καθαριότητα κλπ.

Ο τέταρτος θεματικός άξονας του ερωτηματολογίου αφορά τον τρόπο και τα κριτήρια επιλογής των διακοπών τους.

Στον πέμπτο θεματικό άξονα του ερωτηματολογίου, ερευνάται ο βαθμός ικανοποίησης των επισκεπτών από τις διακοπές τους στη Ρόδο σχετικά με τη συμπεριφορά των κατοίκων, τα μέσα μαζικής μεταφοράς και γενικότερα την εξυπηρέτηση. Κατεβλήθη προσπάθεια, ώστε οι ερωτήσεις που εμπεριέχονται στο ερωτηματολόγιο να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

Η έρευνα στους τουρίστες πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη έρευνα συμμετείχαν μόνο αλλοδαποί τουρίστες. Η συμπληρωματική έρευνα, κρίθηκε αναγκαία μετά τη διαπίστωση, ότι στην πρώτη έρευνα αφ' ενός δεν είχαμε συμπεριλάβει τους Έλληνες που επισκέπτονται τη Ρόδο και αφ' ετέρου, η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών, πραγματοποιούσε τις διακοπές της στη νότια Ρόδο, με αποτέλεσμα να μην έχουν ολοκληρωμένη άποψη για την πόλη της Ρόδου, καθώς οι περισσότεροι την επισκέφτηκαν μία ή δύο φορές για ελάχιστες

ώρες. Την πληροφορία αυτή την αποκομίσαμε από την προφορική συζήτηση που είχαμε μαζί τους κατά τη διάρκεια διανομής των ερωτηματολογίων στο αεροδρόμιο. Κατόπιν τούτου, αποφασίσαμε να επαναλάβουμε την έρευνα το επόμενο καλοκαίρι την ίδια περίοδο.

4.13.1 Πρώτη έρευνα σε αλλοδαπούς τουρίστες

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους αλλοδαπούς τουρίστες που επισκέπτονται τη Ρόδο για διακοπές και οι οποίοι φτάνουν στο νησί μέσω charter κατά τους μήνες Ιούνιο έως και Οκτώβριο.

Η επιλογή αυτής της ομάδας, σε μια έρευνα που μελετά τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, θεωρείται αναγκαία καθόσον οι τουρίστες αντιπροσωπεύουν τη ζήτηση, δηλαδή τη βασική παράμετρο που παίρνει μέρος στην τουριστική διαδικασία. Το σκεπτικό του τρόπου διεξαγωγής της έρευνας περιελάμβανε μια σειρά από διαδικασίες, προκειμένου να εξασφαλίσουμε τα καλύτερα δυνατόν αποτελέσματα όπως:

A) Το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας και η φύση των ερωτήσεων ήταν να μάθουμε για το πώς οι τουρίστες αντιλαμβάνονται τον συγκεκριμένο τόπο των διακοπών τους, δηλαδή της Ρόδου και αν πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις που απαιτεί η τουριστική προσφορά. Να ερευνήσουμε τις αντιδράσεις τους και τα συναισθήματά τους απέναντι στους ανθρώπους της τουριστικής φιλοξενίας καθώς και στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών. Όλα αυτά μας οδήγησαν στην πεποίθηση ότι ο κατάλληλος χρόνος διεξαγωγής της έρευνας ήταν η παραμονή ή η ημέρα της αναχώρησής τους από τη Ρόδο, μετά την ολοκλήρωση των διακοπών τους.

B) Το χώρο διεξαγωγής της έρευνας.

Κριτήριο επιλογής του χώρου διεξαγωγής της έρευνας ήταν τα σημεία, που εκ των πραγμάτων δημιουργείται τουριστική συγκέντρωση. Έτσι σαν πλέον κατάλληλος χώρος επιλέχθηκαν τα ξενοδοχεία, το αεροδρόμιο και το καράβι. Από την αρχή αποκλείστηκαν χώροι συγκέντρωσης τουριστών, όπως οι παραλίες, οι καφετέριες – μπαρ, εστιατόρια και νυχτερινά κέντρα, διότι αφενός δεν θα γνωρίζαμε ποιοι από τους τουρίστες είχαν ήδη αρκετές μέρες στο νησί και ποιοι είχαν μόλις αφιχθεί και κατά συνέπεια δεν θα είχαν διαμορφώσει συνολική άποψη. Εξάλλου, στους συγκεκριμένους χώρους, οι τουρίστες συμμετέχουν σε προσωπικές δραστηριότητες

τις οποίες μάλλον δεν θα επιθυμούσαν να «διακόψουν» χάριν της έρευνας. Πιστεύουμε πως οι προϋποθέσεις διεξαγωγής μιας έρευνας πρέπει να εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε ο ερωτώμενος να έχει χρόνο και να είναι πρόθυμος να απαντήσει όσο πιο αντικειμενικά μπορεί.

Γ) Την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

Το αντιπροσωπευτικό δείγμα οδηγεί την έρευνα σε ασφαλή συμπεράσματα. Για να εξασφαλίσουμε αυτή την προϋπόθεση θέσαμε ως στόχο να καλύψουμε το δυνατόν περισσότερες εθνικότητες και ηλικίες και την πληροφορία αυτή μπορούσαμε να την εξασφαλίσουμε μόνο, από τα ξενοδοχεία τα οποία θα μας ενημέρωναν για το target group των πελατών τους και από το αεροδρόμιο που οι αρχηγοί των τουριστικών γραφείων θα μας ενημέρωναν για τις εθνικότητες που αναχωρούν.

Περιορισμοί της έρευνας

Ο μοναδικός περιορισμός που υπήρξε ήταν ότι, δεν μπορούσαμε να εξασφαλίσουμε άδεια πρόσβασης στο Transit του αεροδρομίου περισσότερη των δύο ημερών.

Συλλογή δεδομένων:

Η συλλογή των δεδομένων έγινε στο Αεροδρόμιο ΔΙΑΓΟΡΑΣ της Ρόδου τον Αύγουστο του 2006, σε δύο συνεχόμενες ημέρες (09/08/2006 και 10/08/2006). Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των προσωπικών συνεντεύξεων, βάση δομημένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο δοκιμάστηκε σε περιορισμένο αριθμό ερωτώμενων πριν την έναρξη της έρευνας (pre-testing). Οι προσωπικές συνεντεύξεις έγιναν στην Αγγλική.

Ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας ήταν ο ακόλουθος:

Σε πρώτη φάση εξασφαλίσουμε ειδική άδεια εισόδου από τον Αερολιμενάρχη, προκειμένου να μας επιτρέψει την είσοδο στο χώρο του Transit. (βλ. παράρτ. σελ 660)

Οι λόγοι που θέλαμε να διεξάγουμε την έρευνα σε αυτόν ειδικά το χώρο ήταν ότι:

1. Οι τουρίστες έχουν στη διάθεσή τους περίπου δύο ώρες πριν την αναχώρησή τους.
2. Έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες ελέγχου πιστοποιητικών και αποσκευών και ως εκ τούτου δεν είναι κάτω από πίεση.
3. Ο χώρος του Transit διαθέτει άνετες αίθουσες με καθίσματα και μπαρ.

Για να καλύψουμε όσο το δυνατόν περισσότερες εθνικότητες τουριστών, την πρώτη ημέρα η έρευνα διεξήχθη στο Transit των εντός segen περιοχών και τη δεύτερη στο

Transit των εκτός segen περιοχών. Και τις δύο ημέρες ακολουθήθηκε η ίδια διαδικασία. Αφού περιμέναμε να τακτοποιηθούν πρώτα οι τουρίστες στα καθίσματα της αίθουσας ή του μπαρ, τους ρωτήσαμε εάν επιθυμούν να συμμετέχουν στην έρευνα. Σε όλους, όσοι μας απαντούσαν θετικά, μοιράζαμε ερωτηματολόγια και στυλό και τους υποδεικνύαμε το σημείο που έπρεπε να τα τοποθετήσουν όταν ολοκληρώσουν τις απαντήσεις. Η διανομή στυλό μαζί με τα ερωτηματολόγια αποδείχθηκε ότι διευκόλυνε πάρα πολύ της διαδικασία, στο βαθμό που ελαχιστοποιούσε τον κόπο που έπρεπε να καταβάλλουν οι ίδιοι. Το αποτέλεσμα της συμμετοχής ξεπέρασε τις προσδοκίες μας.

Το συνολικό δείγμα που ορίστηκε ήταν 100 άτομα. Το τελικό δείγμα αποτελείτο από 101 άτομα, διότι μας ζητήθηκε ένα επιπλέον ερωτηματολόγιο.

Ανάλυση του δείγματος:

Φύλλο: Το δείγμα αποτελείται από άνδρες και γυναίκες, άνω των 18 ετών, αλλοδαπός επισκέπτες. Τα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ των ανδρών και των γυναικών είναι 50%-50%.

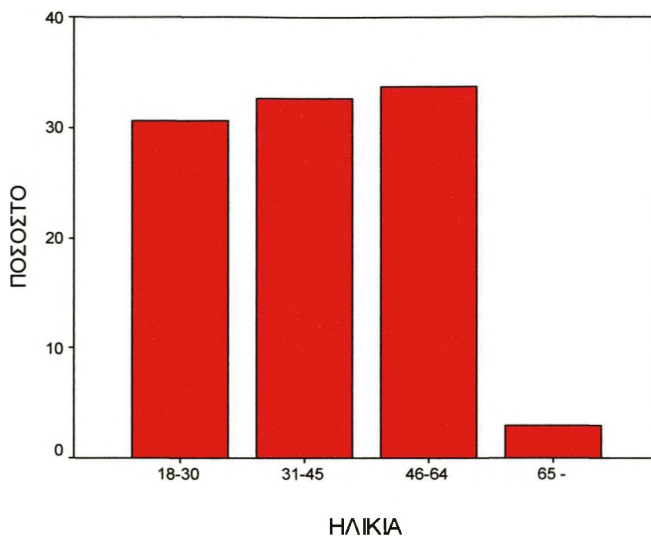
SEX

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	51	50,5
ΓΥΝΑΙΚΑ	50	49,5
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Ηλικία: Η κατανομή του δείγματος ως προς την ηλικία παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Παρατηρούμε ότι η ηλικία άνω των 65 δεν συμμετέχει με ικανοποιητικό ποσοστό και συνεπώς δεν προκύπτει ιδιαίτερο στατιστικό ενδιαφέρον στην εξέταση των απαντήσεων σε συνάρτηση με το φάσμα των ηλικιών (65 και άνω).

AGE

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
18-30	31	30,7
31-45	33	32,7
46-64	34	33,7
65 -	3	3,0
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Μόρφωση: Η κατανομή του δείγματος ως προς τη μόρφωση, όπως εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα είναι: 19 άτομα (18,8%) είναι απόφοιτοι βασικής εκπαίδευσης, οι απόφοιτοι Γυμνασίου στο συνολικό δείγμα ανέρχονται στα 31 άτομα (30,7%), 34 άτομα (33,7%) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κολέγιο, πανεπιστήμιο) και 17 άτομα (16,8%) κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο. Ενδεικτικά, οι απόφοιτοι πανεπιστημίου & μεταπτυχιακού στο συνολικό δείγμα ανέρχονται στο 50,5%.

EDUCAT

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
elementary	19	18,8
secondary	31	30,7
university	34	33,7
master degree	17	16,8
TOTAL	101	100,0

Οικογενειακή κατάσταση: Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, από το σύνολο του δείγματος, 42 άτομα (41,6%) δηλώνουν ανύπαντροι και 59 άτομα (58,4%) δηλώνουν παντρεμένοι

MARITAL

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
single	42	41,6
married	59	58,4
TOTAL	101	100,0

Στατιστική ανάλυση δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. WHICH ARE THE ADVANTAGES OF RHODES?

Στην πρώτη ερώτηση «ποια είναι τα δυνατά σημεία του νησιού» οι απαντήσεις παρουσιάζονται παρακάτω.

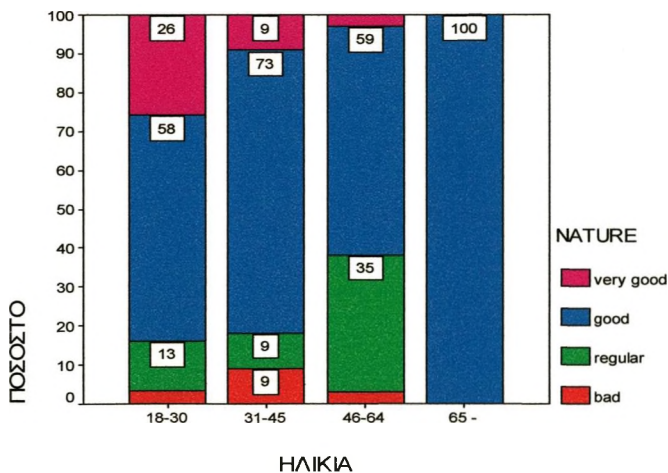
a) Nature

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
bad	5	5,0
regular	19	18,8
good	65	64,4
very good	12	11,9
TOTAL	101	100,0

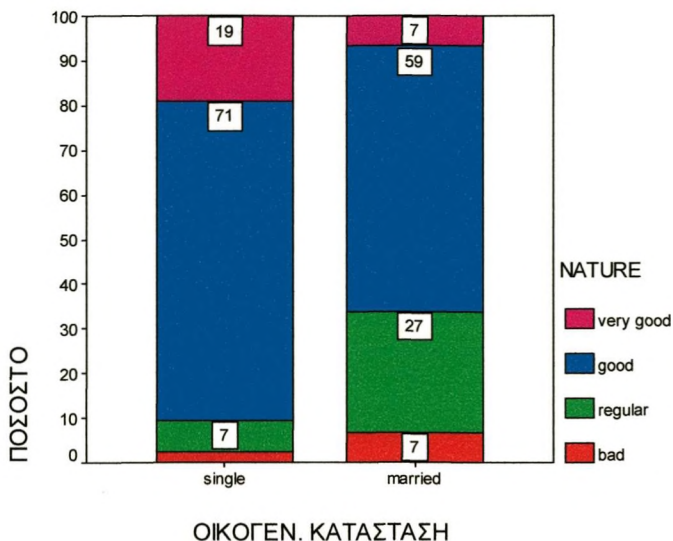
Η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί το φυσικό περιβάλλον «καλό» και με αυτούς που απαντούν «πολύ καλό» αποτελούν το 77% του συνόλου των ερωτηθέντων.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία το 100% που απαντούν «πολύ καλό», αφορά τις ηλικίες 65 και άνω.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την οικογενειακή κατάσταση, οι ανύπαντροι

τοποθετούνται θετικότερα στο φυσικό περιβάλλον έναντι των παντρεμένων.

b) Beaches

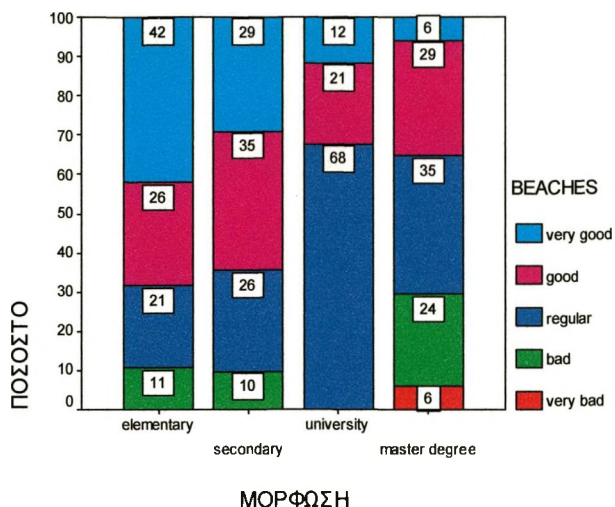
1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	1	1,0
bad	9	8,9
regular	41	40,6
good	28	27,7
very good	22	21,8
TOTAL	101	100,0

Το 48% των ερωτηθέντων θεωρεί τις παραλίες «καλές» ή «πολύ καλές» και το 40,6% θεωρεί τις παραλίες «μέτριες». Ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 10% θεωρεί τις παραλίες «κακές» ή «πολύ κακές».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση το 68% των απόφοιτων πανεπιστημίου θεωρεί της παραλίες «μέτριες» και από τα άτομα της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης θεωρούν τις παραλίες «κακές» ή «πολύ κακές» σε ποσοστό 30% και μόνο το 6% αυτών απαντά «πολύ καλές». Στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης δεν

παρατηρείται σημαντική στατιστική διαφοροποίηση.

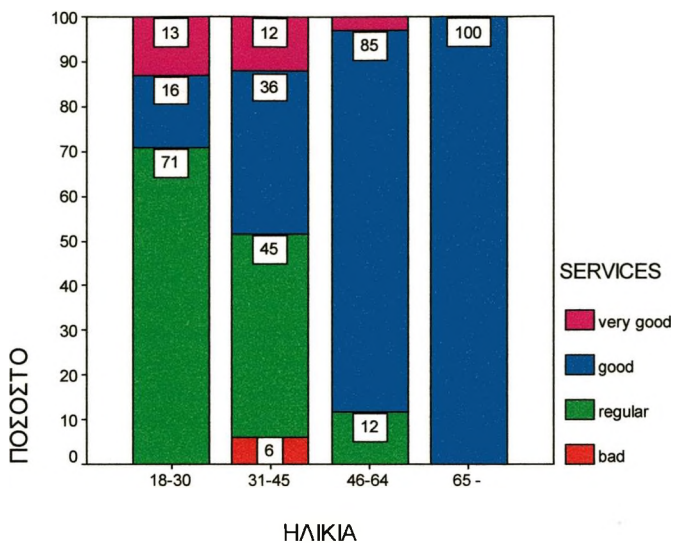

c) Services

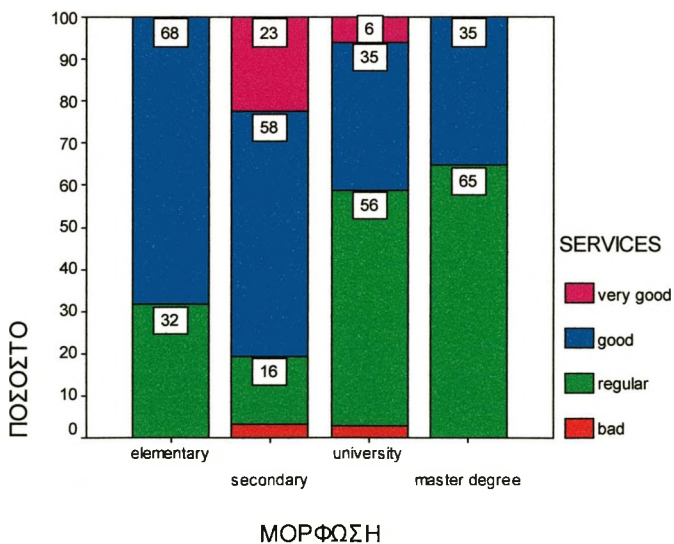
1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

ΕΠΙΛΟΓΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	0	0
bad	2	2,0
regular	41	40,6
good	49	48,5
very good	9	8,9
TOTAL	101	100,0

Στον τομέα της ποιότητας των υπηρεσιών, από το σύνολο των ερωτηθέντων, «πολύ καλές» απαντά μόνο το 8,9% και τα υπόλοιπα ποσοστά των απαντήσεων μοιράζονται μεταξύ «μέτριες» (40,6%) και «καλές» (48,5%). Ενδιαφέρουσα είναι η θέση των ατόμων ηλικίας 18-30, στη στατιστική διαφοροποίηση, ότι η συντριπτική πλειοψηφία (71%) θεωρεί τις υπηρεσίες «μέτριες» σε αντίθεση με τα άτομα ηλικίας 46-64 που η συντριπτική πλειοψηφία (85%), θεωρεί τις υπηρεσίες «καλές».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, παρατηρούμε ότι, όσο ανεβαίνει το επίπεδο μόρφωσης, είναι περισσότερο απαιτητικοί στον τομέα της ποιότητας των υπηρεσιών, αφού η μεγάλη πλειοψηφία 65% των ατόμων μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, θεωρεί τις παραλίες μέτριες και το 68% των απόφοιτων α'βάθμιας εκπαίδευσης θεωρεί τις παραλίες καλές.

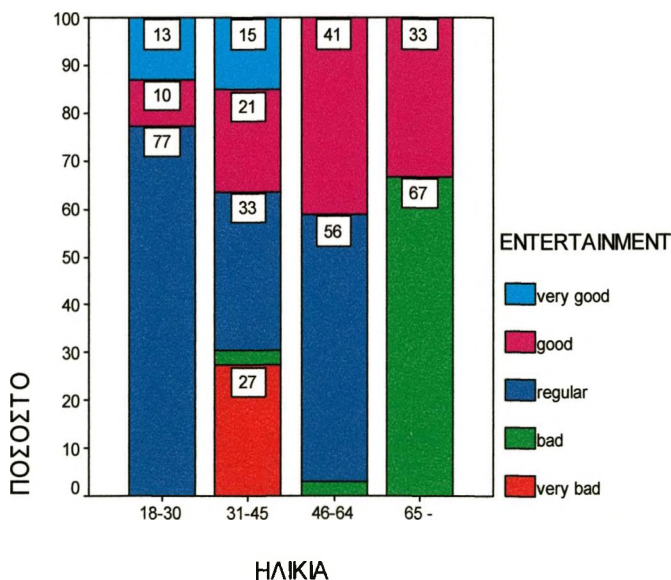
d) Entertainment

1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	9	8,9
bad	4	4,0
regular	54	53,5
good	25	24,8
very good	9	8,9
TOTAL	101	100,0

Ως προς τη διασκέδαση «πολύ καλή» απαντά μια μειοψηφία της τάξης του 8,9%, «καλή» απαντά το 25% περίπου, ενώ η πλειοψηφία 53,5% απαντά «μέτρια».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία (67%) των 65 και άνω θεωρεί τη διασκέδαση «κακή», ενώ στην ομάδα ηλικίας 18-30 η πλειοψηφία (77%), θεωρεί τη διασκέδαση «μέτρια». Μεταξύ των ηλικιών παρατηρείται επίσης, ότι πολύ κακή θεωρούν τη διασκέδαση άτομα ηλικίας 31-45.

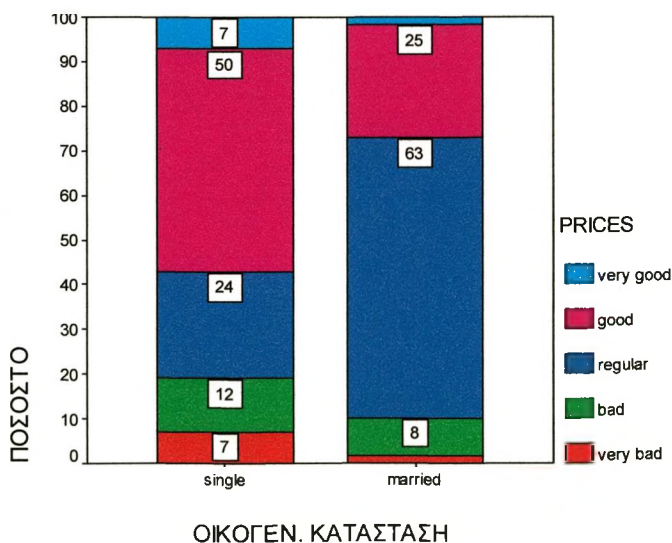
e) Prices

1	2	3	4	5
Very expensive	Expensive	Regular	Good	Very good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very expensive	4	4,0
expensive	10	9,9
regular	47	46,5
good	36	35,6
very good	4	4,0
TOTAL	101	100,0

Το 46% των ερωτηθέντων βρίσκει τις τιμές «κανονικές» και το 35% των ερωτηθέντων βρίσκει τις τιμές «καλές». Ένα ελάχιστο ποσοστό της τάξης του 4% θεωρεί ότι οι τιμές είναι «πολύ καλές» και ένα 14% απαντά ότι οι τιμές είναι «πολύ ακριβές» ή «ακριβές».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την οικογενειακή κατάσταση, οι τιμές είναι μέτριες για τη μεγάλη πλειοψηφία (63%) των παντρεμένων και οι τιμές είναι καλές και πολύ καλές για τους περισσότερους ελεύθερους.

2. WHICH ARE THE DISADVANTAGES OF RHODES?

Στην ερώτηση «ποιες είναι οι αδυναμίες του νησιού (συγκριτικά μειονεκτήματα)», οι απαντήσεις που δόθηκαν περιγράφονται παρακάτω.

a. noise

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	18	17,8
no	83	82,2
TOTAL	101	100,0

Ως προς τον θόρυβο, η συντριπτική πλειοψηφία 82,2% απαντά ΟΧΙ

b. exploitation and profiting

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	19	18,8
no	82	81,2
TOTAL	101	100,0

Ως προς την αισχροκέρδεια, η συντριπτική πλειοψηφία 81,2% απαντά ΟΧΙ

c. low services' quality

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	7	6,9
no	94	93,1
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Ως προς τη χαμηλή ποιότητα των υπηρεσιών, η συντριπτική πλειοψηφία 93,1% απαντά ΟΧΙ

d. traffic congestion

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	55	54,5
no	46	45,5
TOTAL	101	100,0

Ως προς την κυκλοφοριακή συμμόρφωση, οι απαντήσεις που δόθηκαν υπερτερούν στην απάντηση ΝΑΙ με ποσοστό 54,5%, ενώ ΟΧΙ απαντά το 45,5% των ερωτηθέντων.

e. dangerous roadways

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	52	51,5
no	49	48,5
TOTAL	101	100,0

Οι απαντήσεις που δόθηκαν μοιράζονται μεταξύ του ΝΑΙ και του ΟΧΙ με μικρό προβάδισμα του ΝΑΙ

f. excessive construction

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	20	19,8
no	81	80,2
TOTAL	101	100,0

Ως προς την άναρχη δόμηση, η συντριπτική πλειοψηφία 80% απαντά ΟΧΙ.

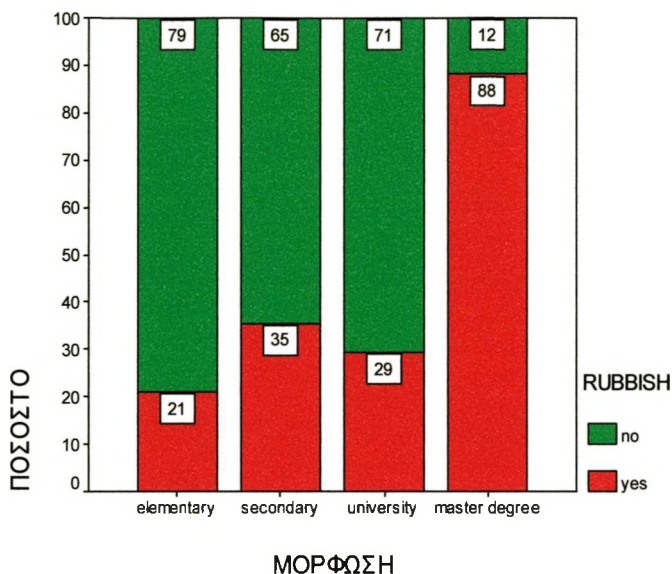
g. rubbish

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	40	39,6
no	61	60,4
TOTAL	101	100,0

Αυτοί που απάντησαν ΝΑΙ αποτελούν το 40% περίπου και αυτοί που απάντησαν ΟΧΙ αποτελούν το 60%. Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία που απαντά ΝΑΙ είναι τα άτομα της

μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία που απαντά ΟΧΙ είναι τα άτομα της βασικής εκπαίδευσης.

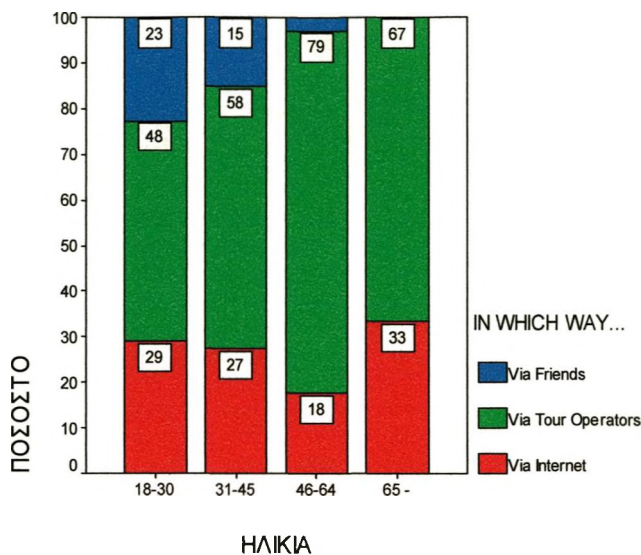

3. IN WHICH WAY DO YOU CHOOSE YOUR HOLIDAYS' DESTINATION?

- Via Internet
- Via Tour Operators
- Via Friends
- Other.....

ΕΠΙΛΟΓΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Via Internet	25	24,8
Via Tour Operators	63	62,4
Via Friends	13	12,9
TOTAL	101	100,0

Όσον αφορά τον τρόπο επιλογής των διακοπών, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων 62,4% επιλέγει τις διακοπές του μέσω Tour Operator, το 25% περίπου μέσω internet και ένα 13% από συστάσεις γνωστών και φίλων. Στη στατιστική διαφοροποίηση παρατηρούμε, ότι όλες οι ηλικίες προτιμούν να κλείνουν τις διακοπές τους με Tour Operators.

4. WHICH IS THE MAIN REASON YOU CHOOSE RHODES ISLAND FOR YOUR HOLIDAYS?

Στην ερώτηση «ποιος είναι ο κύριος λόγος που ήρθατε για διακοπές», οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι:

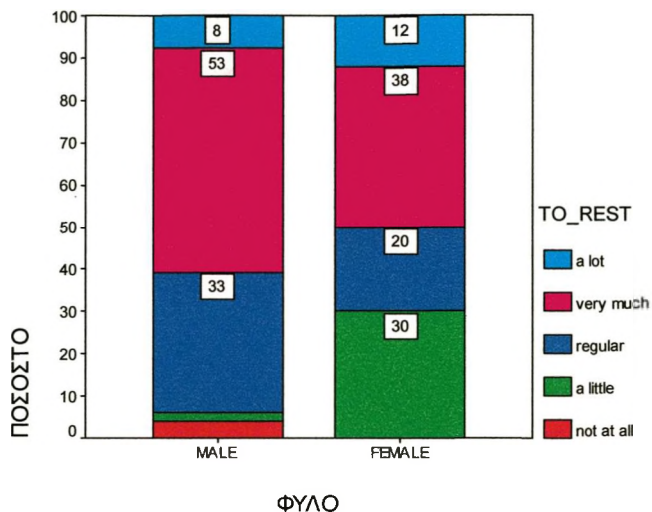
a) to rest

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

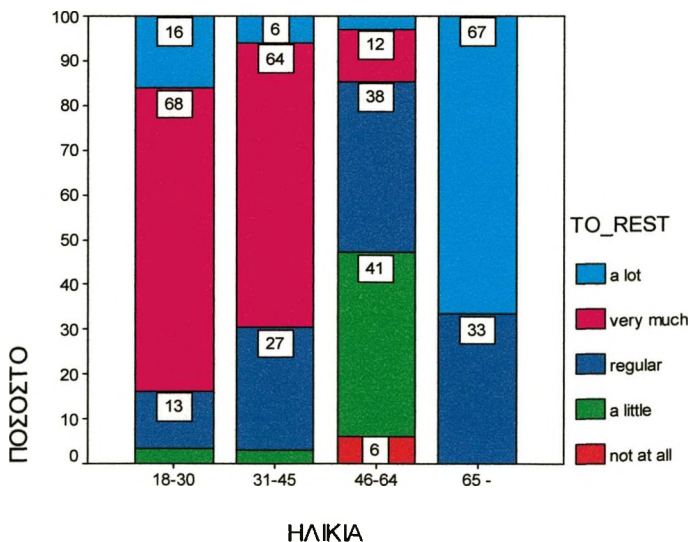
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	2	2,0
a little	16	15,8
regular	27	26,7
very much	46	45,5
a lot	10	9,9
TOTAL	101	100,0

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν προκύπτει ότι για την πλειοψηφία των ερωτηθέντων ο κύριος λόγος των διακοπών τους είναι η ξεκούραση. Εντύπωση προκαλούν τα

αποτελέσματα της στατιστικής διαφοροποίησης ως προς το φύλλο, ότι «πολύ ξεκούραση», οι διακοπές σημαίνουν για το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών (61%), σε αντίθεση με τα γυναίκες που στην ίδια απάντηση δίνει το 50%.

Στη στατιστική διαφοροποίηση των ηλικιών, παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των νεαρών ατόμων, (18-45) δείχνουν να έχουν ανάγκη περισσότερο την ξεκούραση από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

b) for luxury

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	8	7,9
a little	25	24,8
regular	58	57,4
very much	10	9,9
a lot	0	0
TOTAL	101	100,0

Όπως αποτυπώνεται στον παρά πάνω πίνακα, η πολυτέλεια δεν αποτελεί για την πλειοψηφία των ερωτώμενων το βασικό λόγο που επέλεξαν τη Ρόδο για τις διακοπές τους.

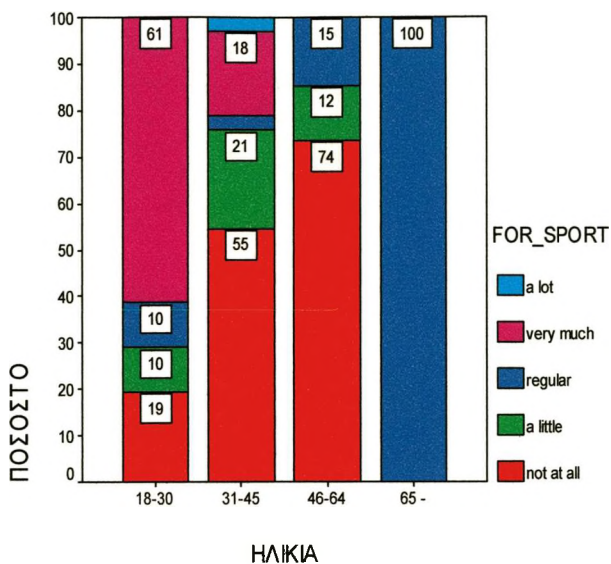
c) for sport activities

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

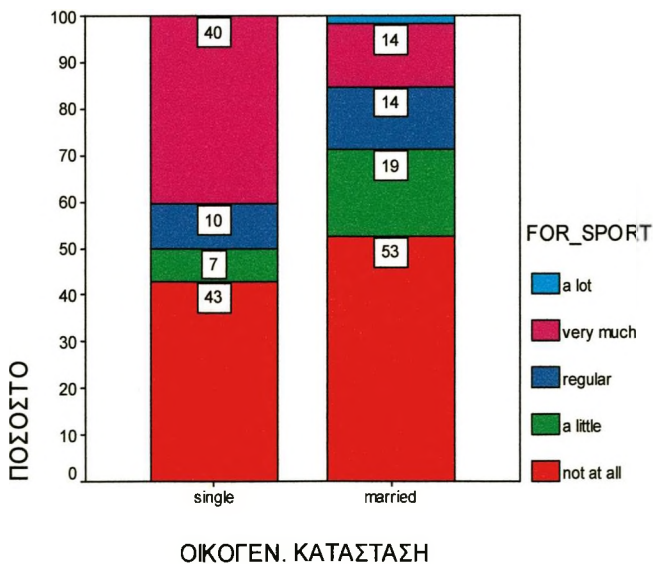
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	49	48,5
a little	14	13,9
regular	12	11,9
very much	25	24,8
a lot	1	1,0
TOTAL	101	100,0

Οι αθλητικές δραστηριότητες επίσης, δεν φαίνεται να αποτελούν βασικό κίνητρο επιλογής της περιοχής, για το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών αφού μόνο το 25% δηλώνει ότι ενδιαφέρεται αρκετά.

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία παρατηρούμε ότι, το 74% των ατόμων ηλικίας 46-64 απαντούν «καθόλου» και το 61% που απαντά «πολύ» αποτελείται από άτομα ηλικίας 18-30.

Σε κάθε περίπτωση, οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για αθλητικές δραστηριότητες είναι οι ανύπαντροι, όπως προκύπτει από το γράφημα της στατιστικής διαφοροποίησης, ως προς την οικογενειακή κατάσταση.

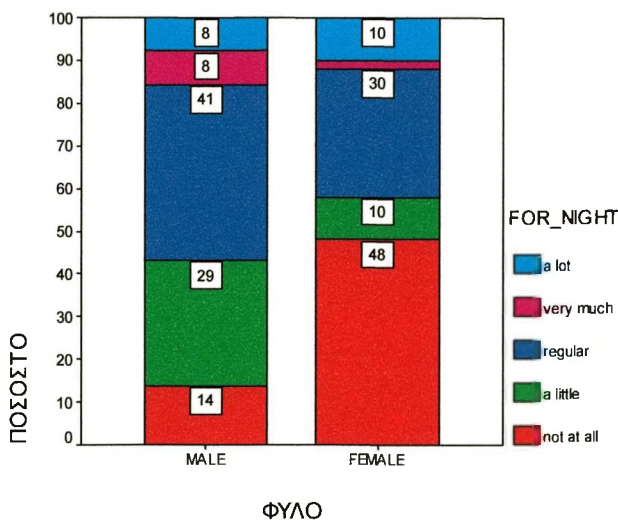
d) for the night life

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν μόνο ένα ποσοστό 14% απαντά ότι ενδιαφέρεται «πολύ» ή «πάρα πολύ» για τη νυχτερινή διασκέδαση. Οι υπόλοιπες απαντήσεις μοιράζονται μεταξύ του «καθόλου», «λίγο» και «μέτρια».

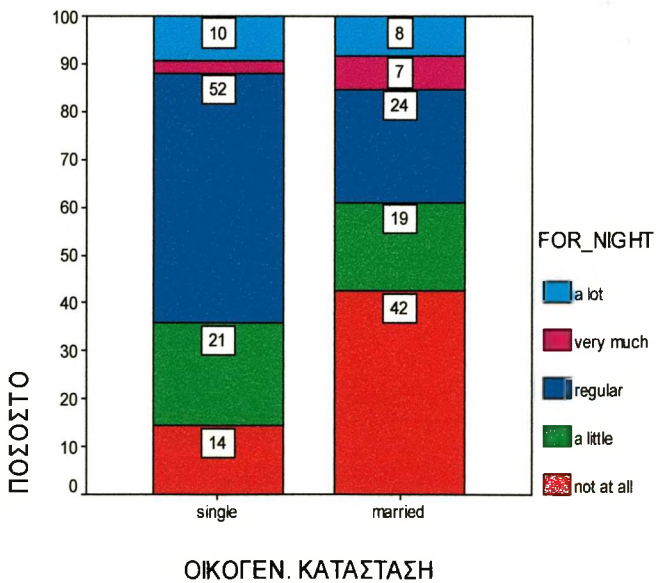
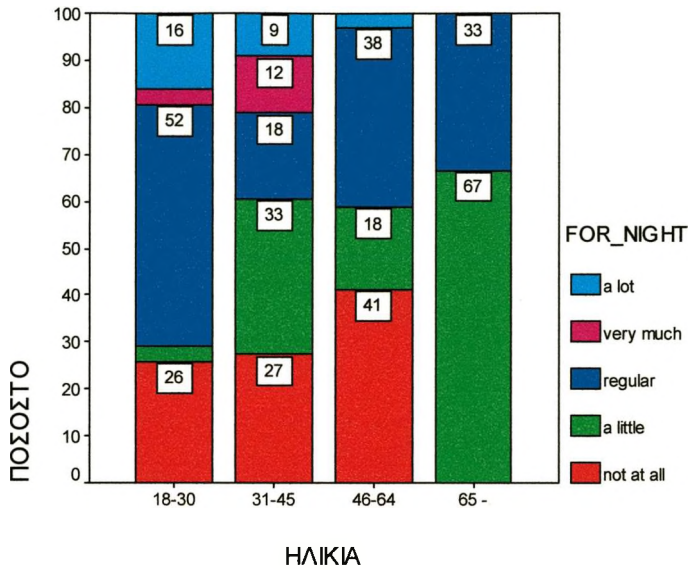
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	31	30,7
a little	20	19,8
regular	36	35,6
very much	5	5,0
a lot	9	8,9
TOTAL	101	100,0

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς το φύλλο, οι γυναίκες φαίνεται να ενδιαφέρονται λιγότερο από τους άνδρες για τη νυχτερινή διασκέδαση στη Ρόδο.

Από τις στατιστικές διαφοροποιήσεις ως προς την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση, προκύπτει επίσης, ότι η νυχτερινή διασκέδαση δεν αποτελεί για κανέναν,

το βασικό κριτήριο επιλογής.

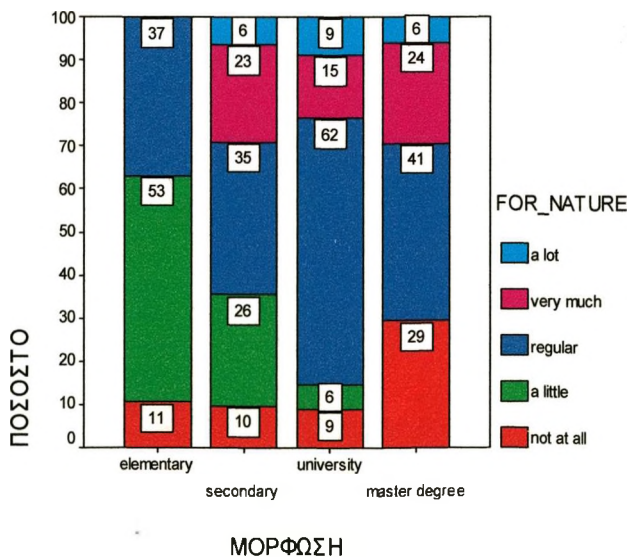
e) for nature

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Σύμφωνα με τον παρά κάτω πίνακα, μόνο για το 22% περίπου, το περιβάλλον ήταν ένας από τους σημαντικούς λόγους που επέλεξαν τη Ρόδο για τις διακοπές τους. Για ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό 30,7% το περιβάλλον δεν ήταν καν στις επιλογές τους και για τους υπόλοιπους, 45% περίπου, έπαιξε μικρό ρόλο..

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	13	12,9
a little	20	19,8
regular	46	45,5
very much	16	15,8
a lot	6	5,9
TOTAL	101	100,0

Από τη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, παρατηρούμε ότι, για το περιβάλλον ενδιαφέρονται περισσότερο τα άτομα που έχουν τελειώσει το λύκειο και το πανεπιστήμιο, ενώ κανείς από τα άτομα που έχουν πάρει μόνο τη βασική εκπαίδευση, δεν το συμπεριλαμβάνουν σχεδόν καθόλου στα ενδιαφέροντά τους.

f) for cheap holidays

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	27	26,7
a little	7	6,9
regular	59	58,4
very much	7	6,9
a lot	1	1,0
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι «καθόλου» σε ποσοστό 27%, «λίγο», «μέτρια» σε ποσοστό 65%, «πολύ» και «πάρα πολύ» σε ποσοστό 8%.

g) for culture and history

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	4	4,0
a little	8	7,9
regular	43	42,6
very much	29	28,7
a lot	17	16,8
TOTAL	101	100,0

Σε αυτή την ερώτηση ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 12% απαντούν «καθόλου» και «λίγο». «Μέτρια» απαντά το 42%, ενώ «πολύ» και «πάρα πολύ» απαντά το 45,5%.

5. HAVE YOU EVER BEEN IN RHODES ISLAND BEFORE?

- a) for the first time
- b) for the second time
- c) Many times

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
for the first time	80	79,2
for the second time	7	6,9
many times	14	13,9
TOTAL	101	100,0

Στην ερώτηση «έχετε ξανάρθει στη Ρόδο», το 79% απάντησε ότι έρχεται για «πρώτη φορά», ενώ οι υπόλοιποι δηλώνουν ότι έχουν έρθει και άλλες φορές στη Ρόδο.

6. Would you like to visit Rhodes again?

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
yes	91	90,1
no	10	9,9
TOTAL	101	100,0

Στην ερώτηση «θα θέλατε να ξανάρθετε», η συντριπτική πλειοψηφία 90% απαντά πως επιθυμεί να έρθει στη Ρόδο ξανά.

7. ARE YOU SATISFIED FROM THE FOLLOWING?

Στην ερώτηση: είστε ικανοποιημένος από:

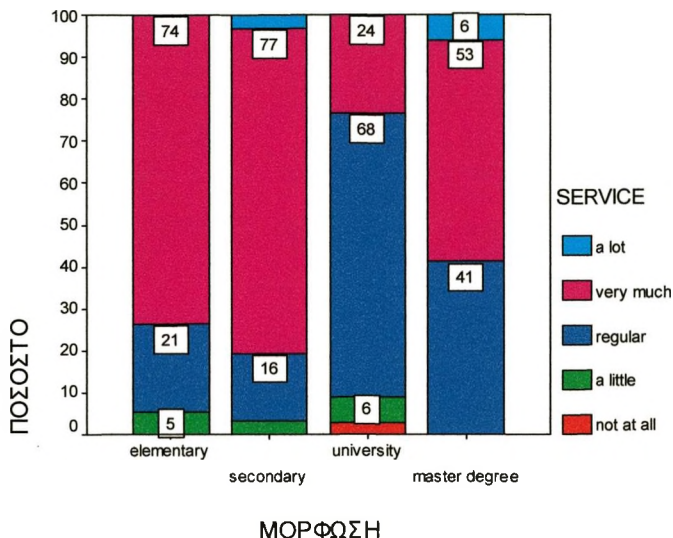
a) service

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	1	1,0
a little	4	4,0
regular	39	38,6
very much	55	54,5
a lot	2	2,0
TOTAL	101	100,0

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (56,5%) δηλώνει ότι είναι «πολύ και πάρα πολύ» ικανοποιημένοι από την εξυπηρέτηση, το 38,6% απαντά «μέτρια» και μόνο ένα 5% απαντά «λίγο και καθόλου».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση οι απόφοιτοι βασικής και β'θμιας εκπαίδευσης πλειοψηφούν στην απάντηση «πολύ» με ποσοστά 74% και 77% αντίστοιχα, ενώ στην απάντηση «μέτρια» πλειοψηφούν οι απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με ποσοστό 68%.

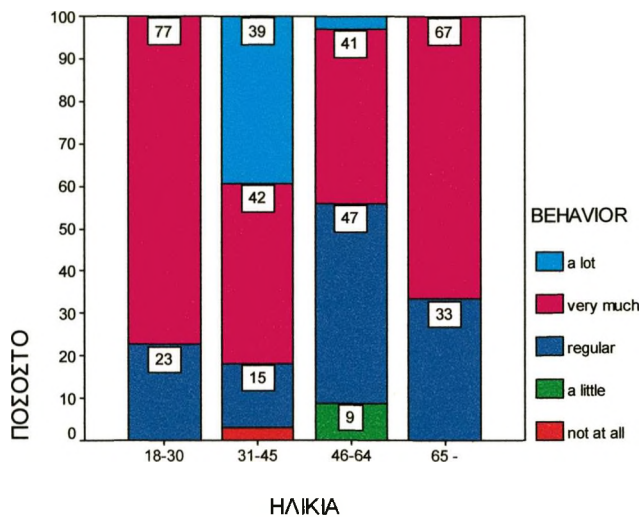
b) locals' behavior

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Όσον αφορά τη συμπεριφορά των κατοίκων, όπως φαίνεται και στον πίνακα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (67%), δείχνει να είναι «πολύ» και «πάρα πολύ» ικανοποιημένη. Ένα ποσοστό σημαντικό όμως της τάξης του 31,7% δηλώνει ότι είναι «μέτρια» ή λίγο ικανοποιημένοι από αυτήν.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	1	1,0
a little	3	3,0
regular	29	28,7
very much	54	53,5
a lot	14	13,9
TOTAL	101	100,0

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, πολύ ικανοποιημένοι δηλώνουν, η συντριπτική πλειοψηφία (77%) ηλικίας 18-30 και το (67%) ηλικίας 65 και άνω.

c) how clean do you find the island

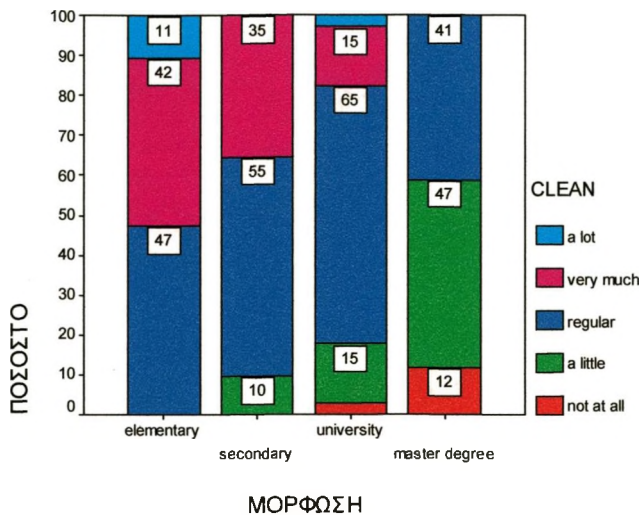
1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	3	3,0
a little	16	15,8
regular	55	54,5
very much	24	23,8
a lot	3	3,0
TOTAL	101	100,0

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, όπως φαίνεται και στον παρά πάνω πίνακα, το 26,8% απαντά ότι βρίσκουν το νησί «πολύ» και «πάρα πολύ» καθαρό. Το 54,5% βρίσκει την καθαριότητα «μέτρια» και το 19% απαντά «καθόλου» και «λίγο».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, τα άτομα της βασικής

εκπαίδευσης, φαίνεται να είναι περισσότερο ικανοποιημένα από την καθαριότητα του νησιού, σε αντίθεση με τους απόφοιτους πανεπιστήμιου και μεταπτυχιακών σπουδών, που βρίσκουν το νησί από καθόλου έως μέτρια καθαρό.

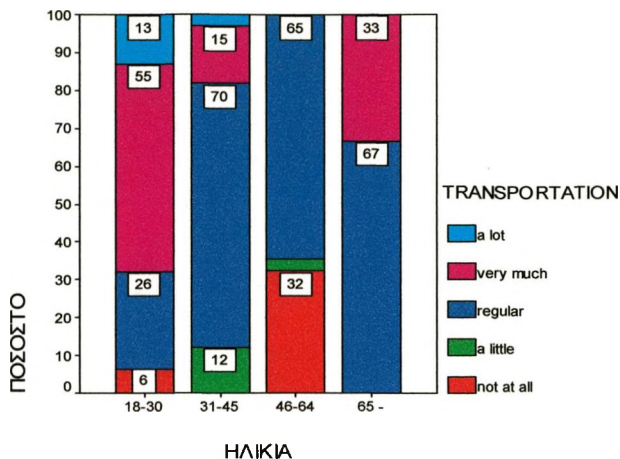
d) local transportation

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	13	12,9
a little	5	5,0
regular	55	54,5
very much	23	22,8
a lot	5	5,0
TOTAL	101	100,0

Η πλειοψηφία 54,5% δηλώνει τη «μέτρια» ικανοποίηση του από τα μέσα μαζικής μεταφοράς, το 18% απαντά «καθόλου» και «λίγο» και μόνο το 27,8% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ». Όπως φαίνεται και στο παρά κάτω γράφημα της στατιστικής διαφοροποίησης, αυτοί που δηλώνουν περισσότερο ικανοποιημένοι είναι άτομα νεαρής ηλικίας, 18-30. Αντίθετα όσο η ηλικία αυξάνεται τόσο περισσότερο δηλώνουν

τη δυσανεξία τους.

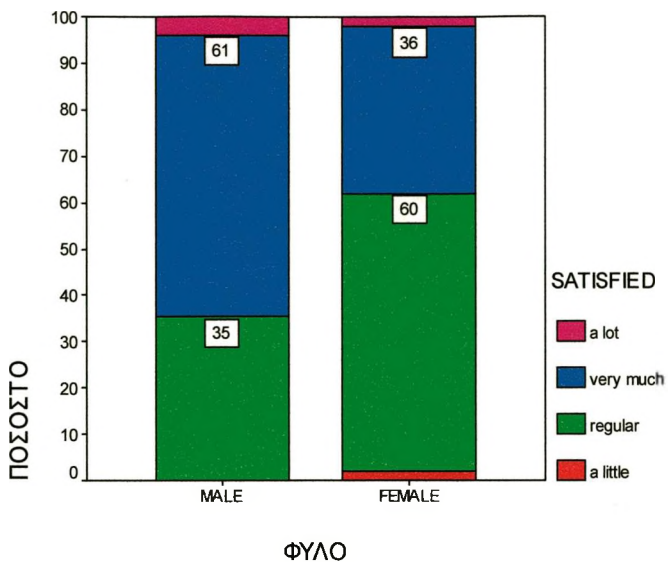
8. Are you satisfied from what you expected for your holidays?

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

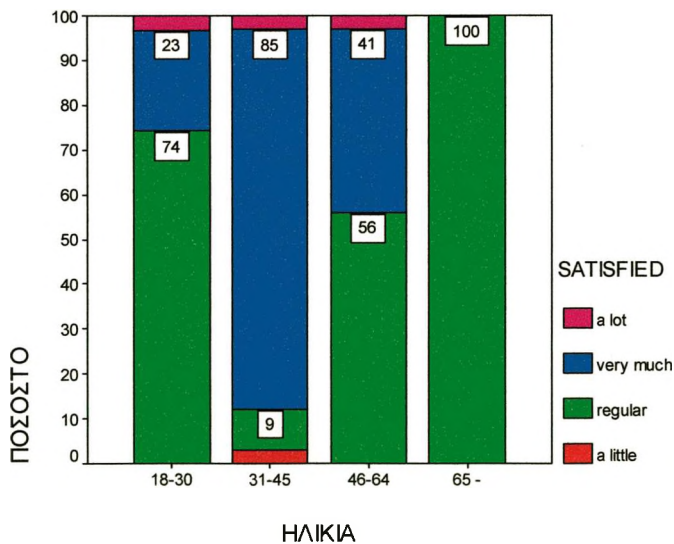
Όπως δείχνει και πίνακας, στην ερώτηση εάν «ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας», το 48,5% απαντά «μέτρια» και «λίγο» ενώ και το 51,8% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ».

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	0	0
a little	1	1,0
regular	48	47,5
very much	49	48,5
a lot	3	3,0
TOTAL	101	100,0

Χαρακτηριστική είναι η διαφορά της στάσης μεταξύ των δύο φύλλων, όπου στη στατιστική διαφοροποίηση, τα ποσοστά των απαντήσεων είναι τελείως αντίθετα.

Όσον αφορά την ηλικία, φαίνεται ότι οι πιο ικανοποιημένοι, με διαφορά, είναι τα άτομα μεταξύ 31-45, δεύτεροι σε ικανοποίηση είναι τα άτομα ηλικίας 46-64 και οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι νεαροί ηλικίας 18-30.

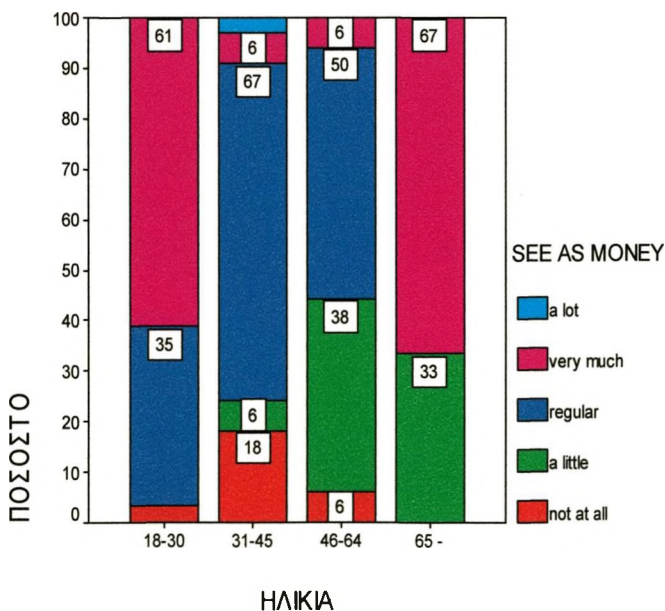

9. Do you think that people tend to see you as “money”

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	9	8,9
a little	16	15,8
regular	50	49,5
very much	25	24,8
a lot	1	1,0
TOTAL	101	100,0

Στην ερώτηση «θεωρείτε ότι οι ντόπιοι σας βλέπουν ως χρήμα», το 26% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ», το 49,5% απαντά «μέτρια» και οι υπόλοιποι (24,7%) απαντούν «καθόλου» και «λίγο». Αξιοσημείωτο είναι ότι στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς την ηλικία, όπως και το παρά κάτω γράφημα, αυτοί που αισθάνονται περισσότερο αντικείμενα εκμετάλλευσης, είναι τα δύο άκρα των ηλικιών, δηλαδή 18-30 και 65 και άνω.

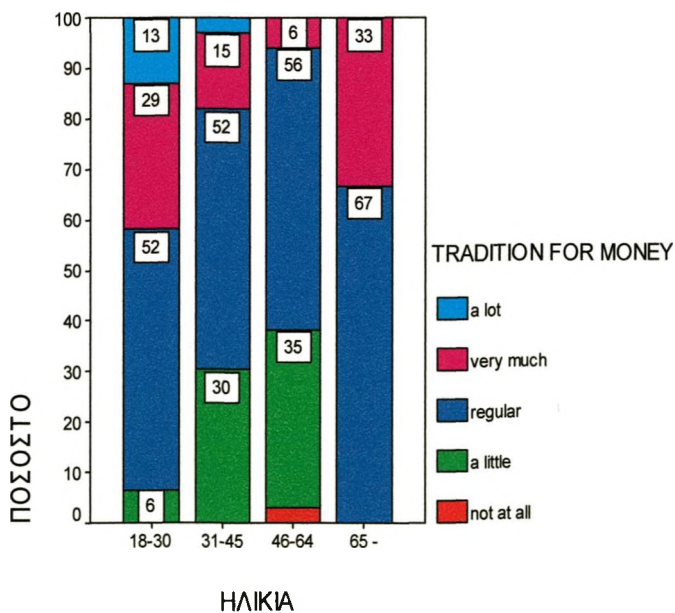

10. In what level do you think that locals offer their culture and tradition for money?

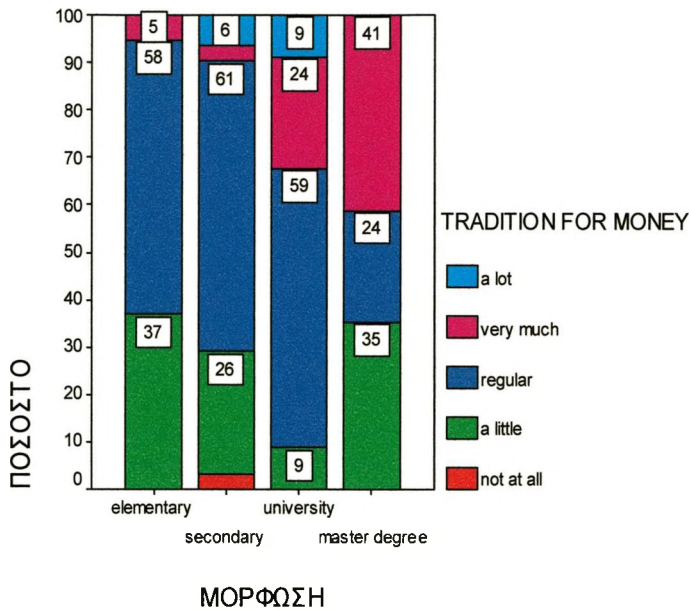
1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	1	1,0
a little	24	23,8
regular	54	53,5
very much	17	16,8
a lot	5	5,0
TOTAL	101	100,0

Στην ερώτηση: σε τι βαθμό πιστεύετε ότι προσφέρουν τον πολιτισμό και την παράδοση ως «εμπόρευμα», το 23,8% απαντά «λίγο», το 53,5% απαντά «μέτρια» και το 22% απαντά «πολύ» και «πέρα πολύ».

Στη στατιστική διαφοροποίηση ως προς τη μόρφωση, παρατηρούμε ότι την αίσθηση αυτή έχουν περισσότερο οι απόφοιτοι πανεπιστημιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

4.13.2 Δεύτερη έρευνα σε αλλοδαπούς και έλληνες τουρίστες

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ:

→ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ 6 και 10 Αυγούστου του 2006. Ο χώρος που επιλέχτηκε ήταν τέσσερα ξενοδοχεία, τα δύο μέσα στην πόλη και τα δύο στην Ιξιά, περιοχή σε κοντινή απόσταση από την πόλη.

Περιορισμοί: Οι περιορισμοί της έρευνας ήταν ότι αφ' ενός υπήρξε σχετική απροθυμία από τους υπαλλήλους να μοιράσουν τα ερωτηματολόγια, καθώς αυτό τους δημιουργούσε έναν επί πλέον φόρτο εργασίας, στη διάρκεια μιας ήδη επιφορτισμένης τουριστικής περιόδου, αφ' ετέρου, ήταν δύσκολη η συγκέντρωση του υλικού, δεδομένου ότι δεν μπορούσαμε να έχουμε τον έλεγχο στη συμπλήρωση ερωτηματολογίων.

Ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας ήταν ο ακόλουθος:

Ο τρόπος διανομής αποφασίστηκε να είναι η «χειροπαράδοση», σε επιλεγμένες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, λόγω των χρονικών περιορισμών. Με αυτό τον τρόπο είχαμε την ευκαιρία να εισαγάγουμε τους λόγους για τους οποίους έγινε η μελέτη, έτσι ώστε να αυξηθεί η ανταπόκριση. Σε όσους συμμετείχαν, δόθηκε το ερωτηματολόγιο, και συμφωνήθηκε ότι θα συλλέγονταν την επόμενη ημέρα.

Δείγμα:

1. Το συνολικό δείγμα που ορίστηκε ήταν 80 άτομα.
2. Μοιράσαμε 20 ερωτηματολόγια στα τέσσερα ξενοδοχεία. Τα ερωτηματολόγια παρέλαβε το τμήμα υποδοχής κάθε ξενοδοχείου, που έχει την άμεση επαφή με τους πελάτες.
3. Τα ερωτηματολόγια μοιράζονταν στα δωμάτια των τουριστών την παραμονή της αναχώρησής τους, με την οδηγία ότι έπρεπε να τα επιστρέψουν συμπληρωμένα στον υπεύθυνο βάρδιας της υποδοχής.
4. Ο συνολικός χρόνος που ορίστηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν τέσσερις ημέρες.
5. Από τα 80 άτομα τελικά απάντησαν οι 54.

→ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ

Η έρευνα στους Έλληνες τουρίστες, διενεργήθηκε στις 29 Αυγούστου 2006. Ο χώρος διεξαγωγής της έρευνας ήταν τα σαλόνια του πλοίου BLUE STAR II στο δρομολόγιο

ΡΟΔΟΣ – ΠΕΙΡΑΙΑΣ (ώρα αναχώρησης: 6μ.μ.). Το σκεπτικό της επιλογής αυτού του μέσου ήταν ότι οι Έλληνες τουρίστες που επισκέπτονται τη Ρόδο, αποτελούν μειοψηφία σε σχέση με τους αλλοδαπούς, δεν ταξιδεύουν συνήθως οργανωμένοι σε group και μοιράζονται σε διάφορα ξενοδοχεία σε όλο το νησί (πληροφ. από τουριστικά γραφεία). Ως εκ τούτου ο χώρος του карабиού θεωρήθηκε ο πλέον κατάλληλος προκειμένου να εντοπίσουμε ομάδες ατόμων που επέστρεφαν από τις διακοπές τους στη Ρόδο.

Μετά την αναχώρηση του πλοίου από το λιμάνι της Ρόδου και αφού είχαν ολοκληρωθεί όλες οι τυπικές διαδικασίες (έλεγχος εισιτηρίων, τακτοποίηση των αποσκευών κλπ.), εντοπίσαμε τους ανθρώπους που επέστρεφαν μετά από διακοπές (αποκλείοντας τους επιβάτες κατοίκους της Ρόδου που ταξίδευαν για άλλους λόγους). Ο χρόνος που είχαμε στη διάθεσή μας ήταν ουσιαστικά τρεις ώρες, μέχρι το επόμενο λιμάνι της Κω και το άνοιγμα της τραπεζαρίας, οπότε οι περισσότεροι θα πήγαιναν για φαγητό και στη συνέχεια για ύπνο.

Περιορισμοί: Ο χρόνος ήταν περιορισμένος και υπήρξε σχετική απροθυμία στη συμπλήρωση ερωτηματολογίου.

Η έρευνα στην προκειμένη περίπτωση έγινε με τη μορφή της προσωπικής συνέντευξης με δομημένο ερωτηματολόγιο.

Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε ήταν ο εξής:

1. Το συνολικό δείγμα που ορίστηκε ήταν 50 άτομα.
2. Στη διανομή και συλλογή των ερωτηματολογίων, βοήθησαν δύο νεαρά άτομα συγγενικά της ερευνήτριας.
3. Τα ερωτηματολόγια μοιράζονταν ανά παρέες τουριστών, λίγο μετά την αναχώρηση του πλοίου, με την οδηγία ότι έπρεπε να τα επιστρέψουν συμπληρωμένα στους αρχικούς διανομείς, μετά από ένα χρονικό διάστημα το οποίο ορίστηκε στα 20 λεπτά της ώρας.
4. Από τα 50 άτομα τελικά απάντησαν οι 32.

Τελικό δείγμα: Συνολικά μοιράστηκαν 130 ερωτηματολόγια. Το τελικό δείγμα της έρευνας αποτελείται από 86 άτομα άνδρες & γυναίκες, άνω των 18 ετών, αλλοδαπούς και ημεδαπούς επισκέπτες.

Επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος excel.

Ανάλυση του δείγματος:

Φύλλο: Το δείγμα αποτελείται από άνδρες και γυναίκες, άνω των 18 ετών. Τα ποσοστά συμμετοχής μεταξύ των 65% άνδρες και 35% γυναίκες.

ΦΥΛΛΟ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	30	35%
ΓΥΝΑΙΚΑ	56	65%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100,0

Ηλικία:

Η κατανομή του δείγματος ως προς την ηλικία παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Παρατηρούμε ότι η ηλικία άνω των 65 δεν συμμετέχει με ικανοποιητικό ποσοστό και συνεπώς δεν προκύπτει ιδιαίτερο στατιστικό ενδιαφέρον στην εξέταση των απαντήσεων σε συνάρτηση με το φάσμα των ηλικιών (65 και άνω).

ΗΛΙΚΙΑ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
18-30	38	44%
31-45	28	33%
46-64	18	21%
65 -	2	2%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100,0

Μόρφωση: Η κατανομή του δείγματος ως προς τη μόρφωση, όπως εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα είναι: 6 άτομα (7%) είναι απόφοιτοι βασικής εκπαίδευσης, οι απόφοιτοι Γυμνασίου στο συνολικό δείγμα ανέρχονται στα 50 άτομα (58%), 26 άτομα (30%) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κολέγιο, πανεπιστήμιο) και 4 άτομα (5%) κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο.

ΜΟΡΦΩΣΗ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Βασική	6	7%
Β' θμια	50	58%
Γ' θμια	26	30%
Μεταπτυχιακό	4	5%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100,0

Οικογενειακή κατάσταση: Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, από το σύνολο του δείγματος, 58 άτομα (67%) δηλώνουν ανύπαντροι και 28 άτομα (33%) δηλώνουν παντρεμένοι.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	Συχνότητα	Ποσοστό
Ελεύθερος / η	40	46%
Παντρεμένος / η	28	33%
Διαζευγμένος / η	18	21%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Στατιστική ανάλυση δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα Excel.

4.14.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ακολούθως παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

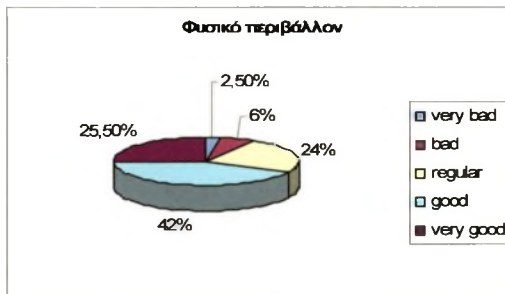
1. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ; (Συγκριτικά πλεονεκτήματα)

Στα υποερωτήματα της παρά πάνω ερώτησης οι απαντήσεις έχουν ως εξής:

a) Φυσικό περιβάλλον

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	2	2,5%
bad	5	6%
regular	21	24%
good	36	42%
very good	22	25,5%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Όπως αποτυπώνεται στον παρά πάνω πίνακα και το γράφημα, το 67,5% των ερωτηθέντων θεωρεί το Φυσικό περιβάλλον «καλό» και «πολύ καλό», το 21% απαντά «μέτρια» και μόλις το 7% θεωρεί το περιβάλλον «κακό» ή «πολύ κακό».

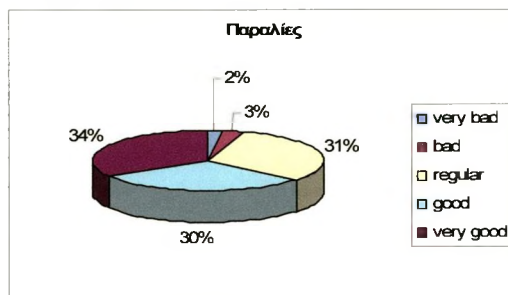
b) Παραλίες

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

Στην ερώτηση για τις παραλίες το 64% απαντά «καλές» και «πολύ καλές», το 31% «μέτριες» και μόνο ένα 5% απαντά «κακές» ή «πολύ κακές». Οι απαντήσεις

αποτυπώνονται στον παρά κάτω πίνακα και το γράφημα

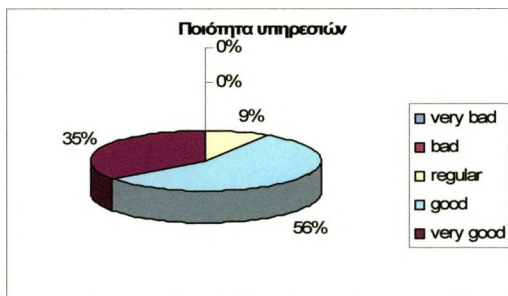
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	2	2%
bad	3	3%
regular	27	31%
good	28	30%
very good	26	34%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

c) Ποιότητα υπηρεσιών

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	0	0%
bad	0	0%
regular	8	9%
good	48	56%
very good	30	35%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

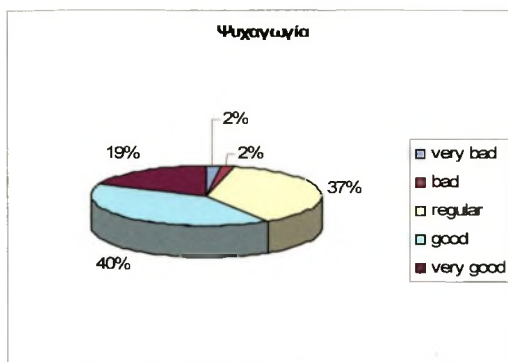
Στην παρά πάνω ερώτηση, όπως δείχνει ο πίνακας και το γράφημα, παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία 91% απαντά «καλές» και «πολύ καλές». Ενδιαφέρον είναι, ότι στις επιλογές «κακές» ή «πολύ κακές», δεν υπάρχουν απαντήσεις.

d) Ψυχαγωγία

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα, το 59% των ερωτηθέντων θεωρεί τη διασκέδαση «καλή» και «πολύ καλή» και το 37% «μέτρια». Ένα ελάχιστο ποσοστό πιστεύει ότι η διασκέδαση είναι κακή.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
very bad	2	2%
bad	2	2%
regular	32	37%
good	34	40%
very good	16	19%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

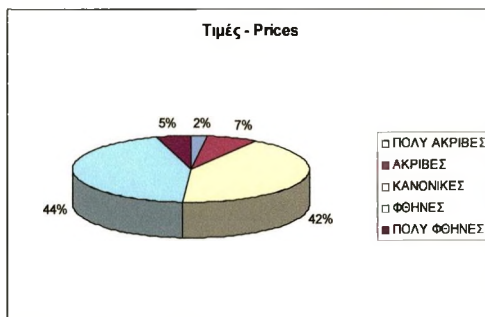

ε) Τιμές

1	2	3	4	5
Very expensive	Expensive	Regular	Good	Very good

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΑΚΡΙΒΕΣ	2	2%
ΑΚΡΙΒΕΣ	6	7%
ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ	36	42%
ΦΘΗΝΕΣ	38	44%
ΠΟΛΥ ΦΘΗΝΕΣ	4	5%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Ως προς την παρά πάνω ερώτηση, μόνο μια μειοψηφία της τάξης του 9% θεωρεί τις τιμές «ακριβές» και «πολύ ακριβές». Το 42% απαντά «μέτριες» και το 49% απαντά «φθηνές» και «πολύ φθηνές». Οι απαντήσεις αποτυπώνονται στον παρά πάνω πίνακα και το επόμενο γράφημα.

2. ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ;

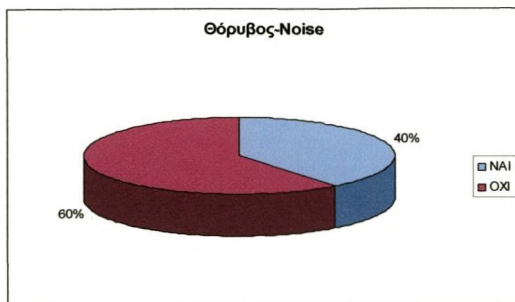
Στα υποερωτήματα της παρά πάνω ερώτησης οι απαντήσεις είναι:

a. Θόρυβος

Yes	No
-----	----

Όπως δείχνει ο πίνακας και το γράφημα, το 60% απαντά ότι ο θόρυβος είναι μια από τις αδυναμίες του νησιού και το 40% απαντά ότι δεν είναι.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	34	40%
ΟΧΙ	52	60%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

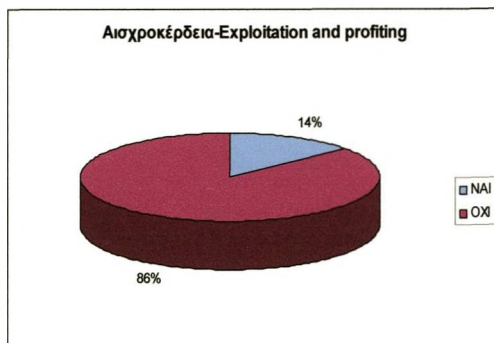

b. Αισχροκέρδεια

Yes	No
-----	----

Η συντριπτική πλειοψηφία 86% απαντά ότι δεν αντιμετώπισε σημάδια αισχροκέρδειας ενώ ένα 14% απαντά ότι υπάρχει αισχροκέρδεια. Αυτό αποτυπώνεται καθαρά στο γράφημα και στις απαντήσεις του πίνακα.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	12	14%
ΟΧΙ	74	86%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

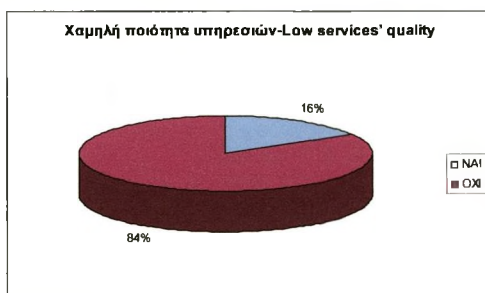

c. Χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	14	16%
ΟΧΙ	72	84%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Οι λιγότεροι 16% βρίσκουν χαμηλή την ποιότητα υπηρεσιών σε αντίθεση με την συντριπτική πλειοψηφία (84%) που δηλώνει ότι η ποιότητα των υπηρεσιών δεν είναι μια από τις αδυναμίες της περιοχής.

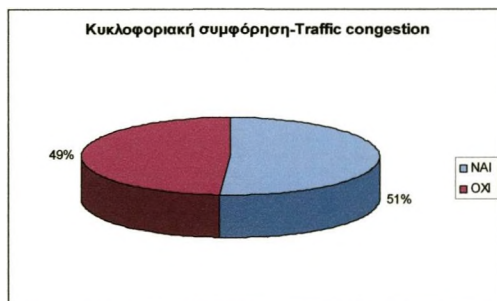

d. Κυκλοφοριακή συμφόρηση

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	44	51%
ΟΧΙ	42	49%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (62%) απαντά πως υπάρχει κυκλοφοριακή συμφόρηση και το 38% απαντά πως δεν υπάρχει.

e. Επικίνδυνοι δρόμοι

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	64	74%
ΟΧΙ	22	26%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Οι απαντήσεις που δόθηκαν υπερτερούν σημαντικά στην απάντηση «ΝΑΙ» με ποσοστό 74%.

f. Άναρχη δόμηση

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	54	63%
ΟΧΙ	32	37%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Σε αυτή την ερώτηση, αυτοί που απαντούν, πως υπάρχει άναρχη δόμηση, αποτελούν την πλειοψηφία (63%) έναντι του 37%ου δεν συμφωνούν. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται σαφώς στον πίνακα και το γράφημα

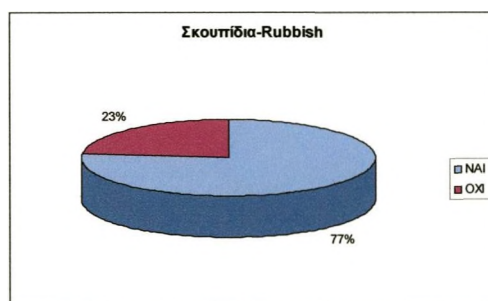

g. Σκουπίδια

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	66	77%
ΟΧΙ	20	23%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Αυτοί που απάντησαν ΝΑΙ αποτελούν το 77% του συνόλου των ερωτηθέντων και το υπόλοιπο 23% απαντά ΟΧΙ

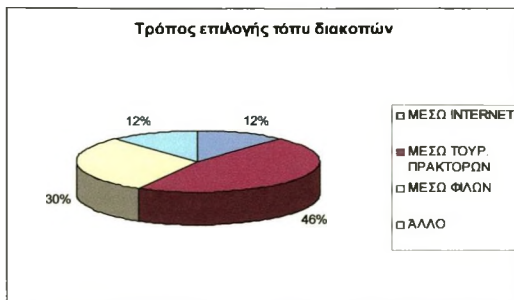
3. ΠΩΣ ΕΠΙΛΕΓΕΤΕ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΣΑΣ;- IN WHICH WAY DO YOU CHOOSE YOUR HOLIDAYS' DESTINATION?

- a) Via Internet
- b) Via Tour Operators
- c) Via Friends
- d) Other.....

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΣΩ INTERNET	10	12%
ΜΕΣΩ ΤΟΥΡ. ΠΡΑΚΤΟΡΩΝ	40	46%
ΜΕΣΩ ΦΙΛΩΝ	26	30%
ΑΛΛΟ	10	12%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Στην ερώτηση «πώς επιλέγετε τον τόπο διακοπών σας», το 58% επιλέγει τις διακοπές μέσω Tour Operator, το 30% μέσω φίλων, το 12% μέσω Internet και ένα ποσοστό της τάξης του 12%, δήλωσε πως επιλέγει τις διακοπές του με άλλο τρόπο, αλλά δεν

διευκρίνισε με ποιον.

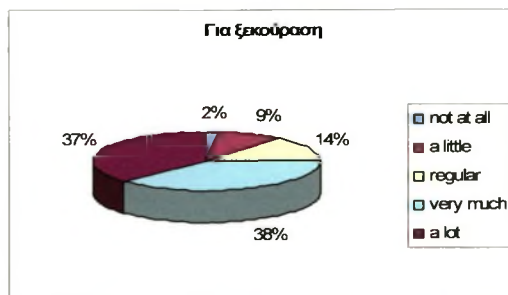
4. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΗΡΘΑΤΕ ΓΙΑ ΔΙΑΚΟΠΕΣ; Στα υποερωτήματα της παρά πάνω ερώτησης οι απαντήσεις έχουν ως εξής:

α) Για ξεκούραση

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Όπως φαίνεται στον πίνακα και το γράφημα, οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι: «πολύ» και «πάρα πολύ» απαντά το 75%, «μέτρια» απαντά το 38% και «καθόλου» ή «λίγο» δηλώνει το 11%.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	2	2%
a little	8	9%
regular	12	14%
very much	32	38%
a lot	32	37%
TOTAL	86	100%

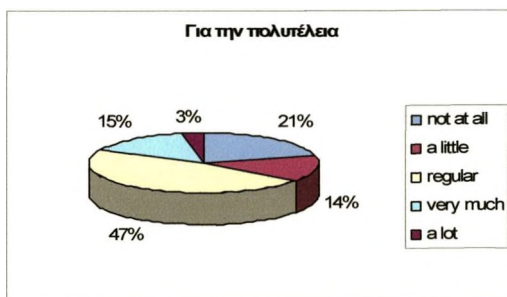

b) Για την πολυτέλεια

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	18	21%
a little	12	14%
regular	40	47%
very much	13	15%
a lot	3	3%
TOTAL	86	100%

Όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα, στην ερώτηση αυτή, υπάρχει μια μειοψηφία (18%) η οποία δηλώνει ότι η πολυτέλεια έπαιξε μεγάλο ρόλο στην επιλογή της Ρόδου για τις διακοπές τους. Το 21% δηλώνει πως δεν έπαιξε κανένα ρόλο και το 61% απαντά «καθόλου», «λίγο» και «μέτρια».

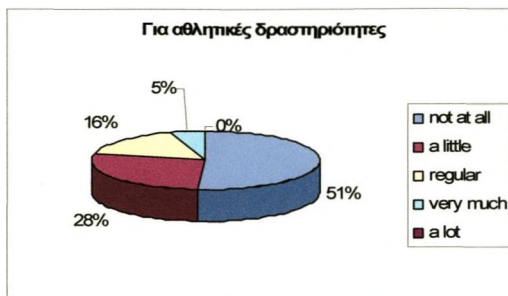

c) Για αθλητικές δραστηριότητες

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	44	51%
a little	24	28%
regular	14	16%
Very much	4	5%
a lot	0	0%
TOTAL	86	100%

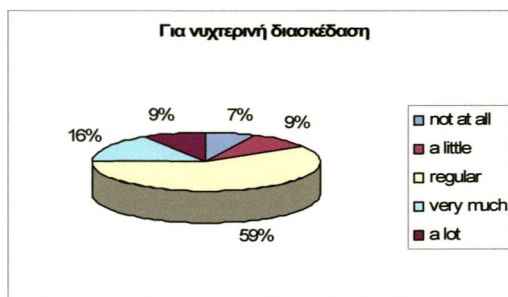
Σε αυτή ερώτηση, «καθόλου» απαντά το 51%, «λίγο» και «μέτρια» το 44% και μια ελάχιστη μειοψηφία 5% απαντά «πολύ».

d) Για νυχτερινή διασκέδαση

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	6	7%
a little	8	9%
regular	50	59%
very much	14	16%
a lot	8	9%
TOTAL	86	100%

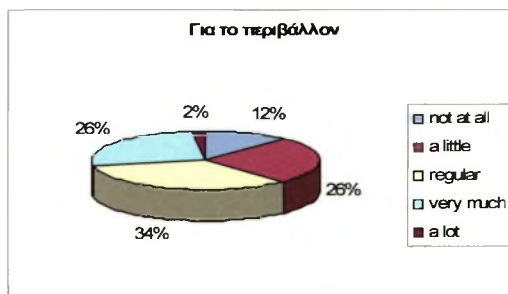
Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (68%) της παρά πάνω ερώτησης, απαντά «λίγο» και «μέτρια», ενώ το 25% απαντά «μεγάλο» και «πολύ μεγάλο» όπως σαφώς αποτυπώνονται στον πίνακα και το γράφημα.

ε) Για το περιβάλλον

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Οι απαντήσεις που δίνονται σχετικά με το περιβάλλον, όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα είναι: το 28% των ερωτηθέντων απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ» και μόνο το 12% απαντά «καθόλου». Οι υπόλοιποι μοιράζονται μεταξύ των απαντήσεων «λίγο» και «μέτρια».

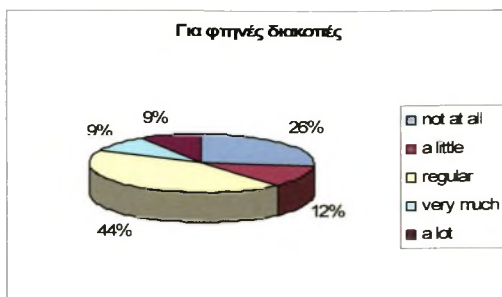
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	10	12%
a little	22	26%
regular	30	34%
very much	22	26%
a lot	2	2%
TOTAL	86	100%

ς) Για φτηνές διακοπές

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

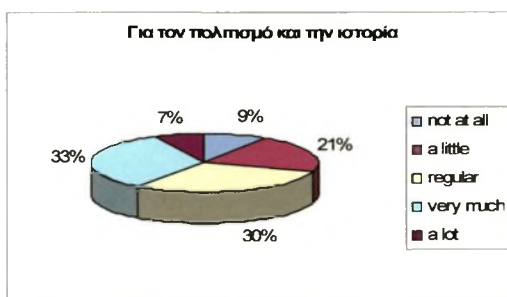
ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	22	26%
a little	10	12%
regular	38	44%
very much	8	9%
a lot	8	9%
TOTAL	86	100%

Όπως δείχνει ο πίνακας και το γράφημα, οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι ότι ένα ποσοστό 40% ήρθε «πολύ» και «πάρα πολύ» για φτηνές διακοπές, «καθόλου» απαντά το 9% των ερωτηθέντων και οι απαντήσεις «λίγο» ή «μέτρια» αφορά ένα ποσοστό της τάξης του 51%.

g) Για τον Πολιτισμό και την Ιστορία

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

Σε αυτή την ερώτηση ένα πολύ μικρό ποσοστό 9% απαντά «καθόλου». Το 51% απαντά «λίγο» και «μέτρια» και το 37% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ».

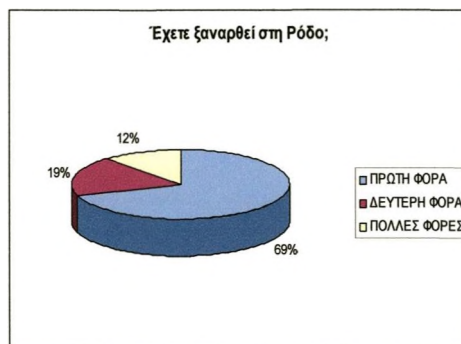
5. ΉΧΕΤΕ ΞΑΝΑΡΘΕΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ;

Στην ερώτηση «έχετε ξανάρθει στη Ρόδο»

- a. πρώτη φορά
- b. δεύτερη φορά
- c. πολλές φορές

Όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και το γράφημα, το 69% απάντησε ότι έρχεται για πρώτη φορά, ενώ το 31% απάντησε ότι επισκέφτηκε τη Ρόδο και άλλες φορές.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	60	69%
ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΟΡΑ	16	19%
ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ	10	12%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

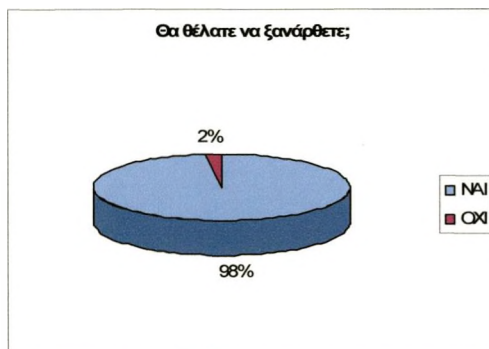

6. ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΞΑΝΑΡΘΕΤΕ;

Yes	No
-----	----

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	84	98%
ΟΧΙ	2	2%
ΣΥΝΟΛΟ	86	100%

Στην ερώτηση «θα θέλατε να ξανάρθετε», η συντριπτική πλειοψηφία 98% απαντά «ναι».

7. Είστε ικανοποιημένοι από:

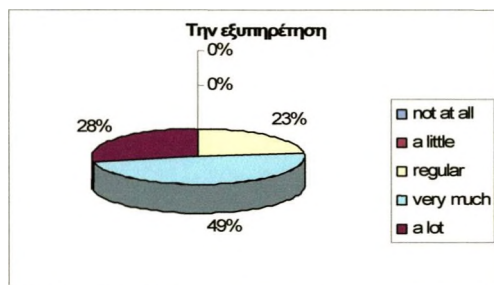
Στα υποερωτήματα της παρά πάνω ερώτησης οι απαντήσεις έχουν ως εξής:

a) Την εξυπηρέτηση

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	0	0%
a little	0	0%
regular	20	23%
very much	42	49%
a lot	24	28%
TOTAL	86	100%

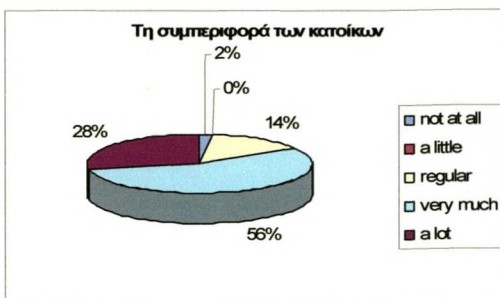
Το 77% απαντά ότι είναι «πολύ» και «πάρα πολύ» ικανοποιημένοι από την εξυπηρέτηση και το 23% απαντά «μέτρια». Ενδιαφέρον είναι, ότι στις επιλογές «λίγο» ή «καθόλου», δεν υπάρχουν απαντήσεις. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται σαφώς στον πίνακα και το γράφημα

b) Τη συμπεριφορά των κατοίκων

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	2	2%
a little	0	0%
regular	12	14%
very much	48	56%
a lot	24	28%
TOTAL	86	100%

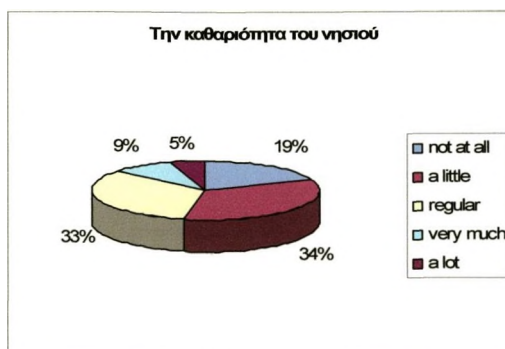

Όπως δείχνει ο πίνακας και το γράφημα, η συντριπτική πλειοψηφία 84% απαντά ότι είναι «πολύ» και «πάρα πολύ» ευχαριστημένοι από τη συμπεριφορά των κατοίκων, το 14% απαντά «μέτρια» και μόνο μια ελάχιστη μειοψηφία 2% απαντά «καθόλου».

c) Καθαριότητα του νησιού

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	16	19%
a little	30	34%
regular	28	33%
very much	8	9%
a lot	4	5%
TOTAL	86	100%

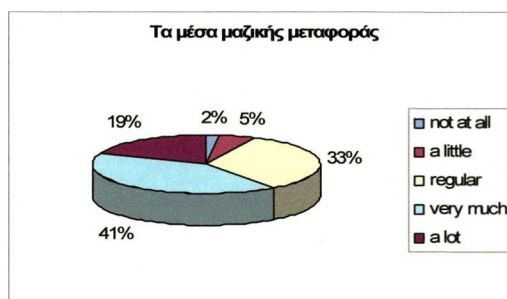
Στην ερώτηση που αφορά την καθαριότητα του νησιού, όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα, το 19% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν είναι «καθόλου»ικανοποιημένοι από την καθαριότητα του περιβάλλοντος. Η πλειοψηφία του 67% απαντά «λίγο» και «μέτρια» ικανοποιημένοι και οι υπόλοιποι 14% απαντούν ότι το νησί είναι «πολύ» και «πάρα πολύ» καθαρό.

d) Μέσα μαζικής μεταφοράς

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	2	2%
a little	4	5%
regular	28	33%
very much	36	41%
a lot	16	19%
TOTAL	86	100%

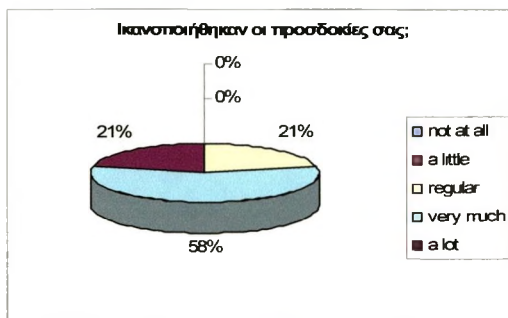
Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων 60% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ» και το 38% απαντά «λίγο» και «μέτρια». «Καθόλου» απαντά μόνο το 2% των ερωτηθέντων.

8. Ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας;

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	0	0%
a little	0	0%
regular	18	21%
very much	50	58%
a lot	18	21%
TOTAL	86	100%

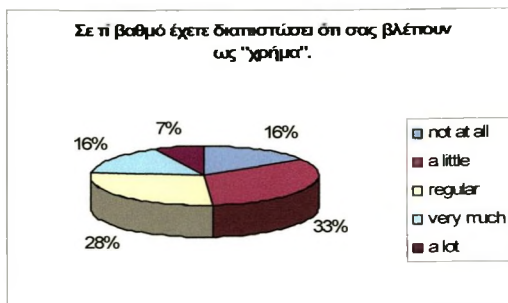
Στην ερώτηση εάν «ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας», η συντριπτική πλειοψηφία 79% απαντά «πολύ» και «πάρα πολύ» και το 21% απαντά «μέτρια». Αυτό αποτυπώνεται στον πίνακα και το γράφημα.

9. Σε τι βαθμό έχετε διαπιστώσει ότι σας «βλέπουν» σαν «χρήμα»;

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	14	16%
a little	28	33%
regular	24	28%
very much	14	16%
a lot	6	7%
TOTAL	86	100%

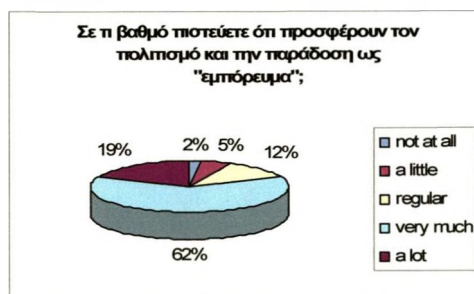
Στην ερώτηση «θεωρείτε ότι οι ντόπιοι σας βλέπουν ως «χρήμα»», όπως προκύπτει από τον πίνακα και αποτυπώνεται στο γράφημα, «καθόλου» απάντησε το 16%, «λίγο» και «μέτρια» το 61%, ενώ «πολύ» και «πάρα πολύ» απάντησε το 23%.

10. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι προσφέρουν τον πολιτισμό και την παράδοση ως «εμπόρευμα»;

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
not at all	2	2%
a little	4	5%
regular	10	12%
very much	54	62%
a lot	16	19%
TOTAL	86	100%

Στην ερώτηση «σε τι βαθμό πιστεύετε ότι προσφέρουν τον πολιτισμό και την παράδοση ως «εμπόρευμα»», η συντριπτική πλειοψηφία 81% απαντά «μεγάλο» και «πολύ μεγάλο», το 17% απαντά «λίγο» και «μέτρια» και ένα ελάχιστο ποσοστό 2% απαντά «καθόλου». Οι απαντήσεις αποτυπώνονται σαφώς στον πίνακα και το γράφημα

4.14 Εφαρμογή και αποτελέσματα της έρευνας με τη μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης

Σε όλη τη διάρκεια της έρευνας, χρησιμοποιήσαμε τις μεθόδους της συμμετοχικής παρατήρησης, καθώς μας ενδιέφερε να διαπιστώσουμε, εάν οι απαντήσεις που λαμβάναμε από τις άλλες έρευνες, ήταν αξιόπιστες και ευλικρινείς, παρατηρώντας τις αντιδράσεις των ανθρώπων σε διάφορες φάσεις της καθημερινής τους ζωής. Η συμμετοχική παρατήρηση πραγματοποιήθηκε παράλληλα με τις άλλες έρευνες, ποιοτική και ποσοτική και η διάρκειά της ήταν τρία συνεχόμενα καλοκαίρια ήτοι: 2005, 2006, 2007 μεταξύ των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου.

Η εν λόγω έρευνα, δεν αποτέλεσε την αποκλειστική μέθοδο του ερευνητικού μας προγράμματος, αλλά συνδυάστηκε με τις άλλες μεθόδους. Η μέθοδος της παρατήρησης, θεωρήθηκε ιδιαίτερα χρήσιμη για τον έλεγχο της εγκυρότητας των απαντήσεων της ποσοτικής έρευνας και της έρευνας των συνεντεύξεων, καθώς συχνά οι άνθρωποι για διάφορους λόγους, δε δίνουν απόλυτα ακριβείς απαντήσεις. Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την πραγματικότητα, όπως τη βιώνουν τα ίδια τα άτομα, προσπαθήσαμε να μεταβούμε από τον κόσμο μας, στον κόσμο των υποκειμένων της έρευνάς μας. (Λυδάκη, 2001)

Οι ομάδες που επιλέξαμε να παρατηρήσουμε, χωρίς να υπεισέλθουμε με αδιακρισία στη ζωή τους, ήταν απλοί καθημερινοί άνθρωποι που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τον τουρισμό, ιδιοκτήτες και πωλητές σε καταστήματα πώλησης τουριστικών ειδών, κυρίως στην παλιά πόλη και τουρίστες. Τις περισσότερες φορές, δεν δηλώναμε την ιδιότητά μας, αλλά παραμέναμε ξένοι και παρακολουθούσαμε διακριτικά από απόσταση, καθώς δεν επιθυμούσαμε, εάν δηλώναμε την ιδιότητά μας, να πάρουμε στερεότυπες απαντήσεις. Πρέπει να επισημάνουμε, ότι είχαμε ήδη μια γενική εικόνα των ομάδων που θέλαμε να μελετήσουμε και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Προκειμένου να παρατηρήσουμε τις αντιδράσεις των τουριστών και τις συμπεριφορές των ντόπιων, ώστε να εξάγουμε τα συμπεράσματα μας, επιλέξαμε χώρους που συγκεντρώνεται τουριστικό πλήθος, όπως: ξενοδοχεία, παραλίες, χώροι αναψυχής κλπ. Παρακολουθήσαμε διάφορες τοπικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις, Ιαλύσσια στην Ιαλύσο, γιορτή καρπουζιού στην Απολακκιά, της Παναγίας της Κρεμαστινής στην Κρεμαστή, του Αγ. Νικήτα στις Φάνες, γιορτή Μελιού και Σούμας στα Σιάννα κλπ. Συγχρόνως, συμμετείχαμε σε πολιτιστικές εκδηλώσεις μουσικής, θεάτρου, χορού κ.α. που οργανώνει ο Δήμος Ροδίων κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, στο θέατρο της Μεσαιωνικής Τάφρου και σε χώρους της

Μεσαιωνικής Πόλης (Παλάτι Μεγάλου Μαγίστρου, Παναγιά του Κάστρου, Αρχαιολογικό Μουσείο κλπ.). Ο μεγάλος κύκλος γνωριμιών μας στη Ρόδο και η σχετικά μεγάλη διάρκεια παραμονής μας στο νησί, μας έδωσε τη δυνατότητα να συμμετέχουμε σε παρέες και συζητήσεις, που μεταξύ των θεμάτων που αναπτυσσόταν ήταν και τα τουριστικά δρώμενα.

Παρατηρώντας τους ανθρώπους, προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τις αντιδράσεις τους, τις συμπεριφορές τους και τα συναισθήματα που αποτυπώνονται στο πρόσωπό τους. Κάνοντας επισκέψεις σε διάφορα σημεία της πόλης, θέλαμε να αποκρυπτογραφήσουμε το χώρο.

Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τις αντιδράσεις, τις συμπεριφορές και τα συναισθήματα που αποτυπώνονται στα πρόσωπα των ανθρώπων. Επίσης, περιφερόμενοι σε διάφορα σημεία της πόλης, θέλαμε να αποκρυπτογραφήσουμε το χώρο.

Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι ο κάθε ένας από τους ανθρώπους που παρατηρήσαμε, αντιλαμβανόταν διαφορετικά την πραγματικότητα, ανάλογα με το βαθμό εμπλοκής του στην τουριστική διαδικασία και το κοινωνικό του υπόβαθρο. Για παράδειγμα, η τάξη των ανθρώπων που δεν επηρεάστηκαν από την τουριστική διαδικασία και φρόντισαν να διατηρήσουν τα πνευματικά τους χαρακτηριστικά, άσχετα εάν εμπλέκονται επαγγελματικά στον τουρισμό, ήταν περισσότερο αυτοκριτικοί και αντικειμενικοί. Οι άλλοι, έβλεπαν τα πράγματα περισσότερο υποκειμενικά, τοποθετώντας επιμελώς τον εαυτό τους εκτός κάθε ατομικής ευθύνης. Η συνηθέστερη απάντηση στο ερώτημα πώς πάει ο τουρισμός φέτος ήταν: *«Ο τουρισμός που μας φέρνουν είναι χάλια και οι τουρίστες φτωχοί»*. Όταν ρωτούσαμε εάν φταίνε και οι κάτοικοι για τη σημερινή κατάσταση, που δεν φρόντισαν να διαφυλάξουν το περιβάλλον και την καλή εικόνα, πολλοί από αυτούς δεν απαντούσαν, προφασιζόμενοι πως δεν άκουσαν την ερώτηση και αμέσως έστρεφαν την συζήτηση σε άλλα θέματα. Πολλοί, έπαιρναν ένα ύφος απλανές σαν να σκεφτόταν κάτι άλλο και πολύ γλιανά σαν να μην το πίστευαν απαντούσαν *«εν τάξει, μπορεί να φταίμε και εμείς»* και αμέσως μετά, το ύφος τους άλλαξε, γινόταν πιο άγριο και επιθετικό, αποδίδοντας τα κακά στον φτηνό τουρισμό που τους φέρνουν οι ιθύνοντες. Αυτή η συμπεριφορά, χαρακτηρίζει την πλειοψηφία των ανθρώπων που με κάποιο τρόπο εμπλέκονται στην τουριστική διαδικασία. Η συμμετοχική παρατήρηση μας βοήθησε να αντιληφθούμε, ότι οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο της τουριστικής παρακμής, ωστόσο αποδίδουν ευθύνες στις αρχές, προσπαθώντας να αποποιηθούν τις

δικές τους.

Παρατηρώντας τους εμπόρους, καταγράψαμε φαινόμενα αισχροκέρδειας, όσον αφορά τη διαφορά των τιμών των προϊόντων μεταξύ παλιάς και νέας πόλης και ανάρμοστης συμπεριφοράς προς τους επισκέπτες. Όταν οι τουρίστες ρωτούσαν, «γιατί το ίδιο πράγμα το βρήκαμε φτηνότερο έξω από την παλιά πόλη;», προσπαθούσαν να τους πείσουν ότι δεν πρόκειται για το ίδιο εμπόρευμα. Μερικοί δε, απαντούσαν με αγένεια. *«Να το αγοράσετε από εκεί που το βρήκατε φτηνότερο»*. Καθώς ο πελάτης απομακρυνόταν απογοητευμένος και αμήχανος, ακουγόταν διάφορα υποτιμητικά σχόλια μεταξύ των εμπόρων, του τύπου: *«Τουρίστες είναι αυτοί που μας φέρνουν;» «Δεν τους βλέπεις; Οι άνθρωποι είναι πεινασμένοι»*.

Παρατηρήσαμε την αγωνία τους να διαγράφεται έντονα στα πρόσωπά τους, στην προσπάθειά τους να πουλήσουν για να ανταποκριθούν στα έξοδα. Αυτό εκφραζόταν με διάφορους τρόπους. Κάποιοι πωλητές, προσπαθούσαν να πείσουν τον πελάτη με ευγενικό τρόπο, για την ποιότητα και τη μοναδικότητα των εμπορευμάτων και κάποιοι, πολλές φορές με αντιδεοντολογικές συμπεριφορές, σχεδόν «έσερναν» τον πελάτη στο κατάστημα. Αυτού του είδους τις συμπεριφορές, τις εντοπίσαμε κυρίως στους κεντρικούς δρόμους της παλιάς πόλης, στα καταστήματα εστίασης και αναψυχής, όπου οι «κράχτες» ήταν αυτοί που αναλάμβαναν αυτό τον άχαρο και ξεπερασμένο προ πολλού ρόλο.

Στις πολιτιστικές εκδηλώσεις παρατηρήσαμε δύο τάσεις. Οι μεγάλες και ανοιχτές τοπικές εκδηλώσεις που απευθυνόταν και σε τουρίστες και οι τοπικές αρχές προσδοκούσαν οικονομικά οφέλη από την εισροή κόσμου, εμπεριείχαν αρκετά στοιχεία εμπορευματοποίησης, στοιχεία προσαρμοσμένα στις τουριστικές απαιτήσεις. Για παράδειγμα, χορευτικά συγκροτήματα ντυμένα με παραδοσιακές στολές, χόρευαν συρτάκι με τους ήχους σύγχρονου δημοφιλούς λαϊκού τραγουδιού. Σε εκδηλώσεις μουσικής, όπως η όπερα στο παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου, ή κονσέρτο για πιάνο στην Παναγιά του Κάστρου, το κοινό ήταν εντελώς διαφορετικό και δεν υπήρχε κανένα σημάδι εμπορευματοποίησης.

Στην προσπάθεια καταγραφής του χώρου, παρατηρήσαμε ιδιαίτερα στο κέντρο της πόλης, δρόμους, πεζοδρόμια και πολλά κτίρια δημόσια και ιδιωτικά, να παρουσιάζουν μια εικόνα πλήρους εγκατάλειψης. Σε πολλά κτήρια που κατοικούνται και είναι εμφανώς ασυντήρητα, παραστήσαμε τους ενδιαφερόμενους ενοικιαστές, προκειμένου να έχουμε κάποιες πληροφορίες για τις τιμές των ενοικίων και για πιο λόγο πρέπει να πληρώσει κανείς τόσα χρήματα σε ένα τόσο ασυντήρητο κτήριο.

Οι απαντήσεις που πήραμε λίγο πολύ κατέληγαν στο ίδιο συμπέρασμα. Μας είπαν ότι δεν υπάρχει πλέον οικονομικό κίνητρο γιατί η πόλη δεν φιλοξενεί πλέον μεγάλο αριθμό τουριστών. Όταν ρωτήσαμε το λόγο που δεν συντηρούνται τα κτήρια, δεδομένου ότι υποβαθμίζουν την γενικότερη εικόνα της πόλης, μας είπαν ότι παρ' όλο που τα μισθώματα είναι σχετικά υψηλά, εν τούτοις, δεν είναι κανείς από τους ιδιοκτήτες διατεθειμένος να δαπανήσει ένα ευρώ για τη συντήρησή τους και οι περισσότεροι κατέληγαν με τη στερεότυπη φράση: για όλα φταίει ο σημερινός τουρισμός που είναι φτωχός και δεν ξοδεύουν οι άνθρωποι. Στην πραγματικότητα, από τη στιγμή που δεν προσπορίζονται το αναμενόμενο οικονομικό όφελος, το ενδιαφέρον των ανθρώπων στράφηκε αλλού και τοποθετούν τα χρήματά τους διαφορετικά.

Προσπαθώντας να μπούμε στην λογική και τον τρόπο σκέψης τους, διαπιστώσαμε ότι οι περισσότεροι, αποφεύγουν να παραδεχτούν το μέρος της ευθύνης που τους αναλογεί, αλλά μετατοπίζουν το πρόβλημα στο φτωχό προγραμματισμό και την πτώση της ποιότητας των τουριστών. Θέλουν να εισπράττουν τα ίδια χρήματα, χωρίς οι ίδιοι να προσπαθήσουν για τη βελτίωση της εικόνας του τουριστικού προορισμού. Αυτό συμβαίνει προφανώς, γιατί θεωρούν, ότι το φυσικό περιβάλλον και το «όνομα Ρόδος» είναι ικανά από μόνα τους να προσελκύουν τουρίστες χωρίς επί πλέον προσπάθεια. Από τη μια αντιλαμβάνονται την υπερ-εξάρτησή τους από την τουριστική διαδικασία, από την άλλη όμως τα περιμένουν όλα από το κράτος και οι ίδιοι δηλώνουν αδυναμία και εν μέρει «θύματα» της αδιαφορίας των αρχών.

Ωστόσο, κάποιοι από αυτούς που αντιλαμβάνονται ότι η τοπική κοινωνία έχει μερίδιο της ευθύνης, για το γεγονός ότι άφησαν τον έλεγχο να τους ξεφύγει, είναι έτοιμοι να επαναλάβουν τα ίδια, προκειμένου να εισπράξουν βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη.

4.15 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ελληνική

1. Βασιλικός Β., (2001). Τα καμάκια, Λιβάνης, Αθήνα.
2. Βιτουλαδίτη Ουρ., (2000). Τουριστικό Marketing Φορέων, Οργανώσεων και Επιχειρήσεων, ΕΑΠ, Πάτρα,.
3. Κυριαζή Ν. (2001) Η κοινωνιολογική έρευνα : Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα σ.σ 331-334
4. Κυριαζή, Ν. (1998) *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικές επιστημονικές εκδόσεις.
5. Λυδάκη, Α. (2001) *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Καστανιώτης.
6. Πausανίου Ελλάδος (1974). Περιήγησις Αττικά, Εκδοτική Αθηνών.
7. Πιτίνου Τ. (2004). Το σ' αγαπά σε ξένη γλώσσα, Άγκυρα, Αθήνα.
8. Τσαούσης Δ. 1979 «Στοιχεία Κοινωνιολογίας», Copyright, Αθήνα σ.σ 13-26
9. Φίλιας, Β. (γενική εποπτεία) (1977) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Συνεργασία: Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας ΠΑΣΠΕ, ΕΚΚΕ. Αθήνα: εκδ. Gutenberg.
10. Χρήστου Ε. & Καραμανίδης Ι. (2002). Τουριστικό Μάρκετινγκ, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Σίνδος.
11. Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς*. Interbooks Αθήνα.
12. Ψαρρού, Μ.Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001). *Τεχνικές δειγματοληψίας. Επιστημονική έρευνα: θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω. (Μέρος Γ', Κεφ. 2, σσ. 176-208)

Ξένη

1. Banister, P., Burman, E., Parker, I., Taylor, M., & Tindall, C. (1994). *Qualitative methods in psychology: A research guide*. Buckingham: Open University Press.
2. Bell, J. (1997). Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για Φοιτητές και Υποψήφιους Διδάκτορες. Ρήγα, Α.-Β. (πρόλογος-εισαγωγή-απόδοση). Αθήνα: εκδ. Gutenberg.

3. Bowsher, J; Bramlett, M; Burnside, I; Gueldner, S.H. (1993) «Methodological considerations in the study of frail elderly people», *Journal of Advanced Nursing* vol 18, pp 873-879.
4. Bryman, A. (1988) *Quantity and quality in social research*. London: Unwin Hyman
5. Chisnal, P.M. (1986) *Marketing Research*, McGraw-Hill, 3rd edition.
6. Cohen, L. & Manion, L. (2000). Επισκοπήσεις Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας. (Ν. Παπαγεωργίου, Επιμ. έκδ. και μετάφρασης). Αθήνα: Μεταίχμιο. (Κεφ. 4, σσ. 122-134).
7. Durkheim Emile (1994). Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου. Gutenberg, Αθήνα
8. Emerson R., & Cook K., (1978). The social exchange theory, www.washington.edu/research/pathbreakers/1978.html
9. Faulkner B., and Tideswell C., (1997). A framework for Monitoring Community Impacts of Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 5(1), pp.3-27.
10. Giddens A., (2002). Κοινωνιολογία, Gutenberg, Αθήνα.
11. Gilbert, J.K., Watts, D.M., & Osborne, R.J. (1985). Eliciting students' views using an interview-about-instances technique. In L.H.T. West & A.L. Pines (Eds.), *Cognitive structure and conceptual change*. (pp. 11-27). Sydney: Academic Press (Harcourt Brace Jovanovich).
12. Giner, S., (1972). *Sociology*, Western Printing Services Ltd. Bristol.
13. Grawitz M., Brimo A., Jahoda M., Φύλιας Β., Παππάς Π. (1994) Εισαγωγή στην μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών Gutenberg Αθήνα. σ.σ 12-14, 17-20
14. Haralambos, M., (1981). *Sociology: Themes and perspectives*, University Tutorial Press, pp 502-520.
15. Kovacs, A., (1985). *The research process; essentials of skill development*, F.A. Davis company, Philadelphia, USA.
16. Krueger R. A., (1998a). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*, Sage Publication, Thousand Oaks, California.
17. Lincoln, Y. (1995). Emerging criteria for quality in qualitative and interpretative research. *Qualitative Inquiry*, 1, 275-289.
18. Madrigal R., (1993). A tale of tourism in two cities. *Annals of Tourism*

- Research*. 22(2), pp.336- 353.
19. Marshall, C. and Rossman, G. (1989). *Designing Qualitative Research*. Sage, California.
 20. Mc Cracken, G. (1988). *The Long Interview, Qualitative Research*. 2nd Edition. Sage, London.
 21. McIntyre, M. & Blashfield, R. (1980): A nearest-centroid technique for evaluating the minimum-variance clustering procedure. *Multivariate Behavioral Research*, 15, 225-238.
 22. McLaughlin, F.E., Marascuilo, L.A. (1990). *Advanced Nursing and Health Care Research*, W.B. Saunders Co, Philadelphia, USA.
 23. Mediterranean Europe on a shoestring, 1993 Lonely Planet Publications; 3rd Revised edition edition (8 Jan 1997)
 24. Morse, J.M., (1992). *Qualitative Nursing Research*” rev. ed, ed by J.M. Morse, Sage Publishers California, U.S.A.
 25. North P., (1963). *Content analysis: A handbook with applications for the study of interation*, Evanston: Northwest University Press.
 26. Oppenheim A.N., (1992). *Questionnaire Design and Attitude Measurement*», 2nd ed., Biddles Ltd, Guildford, Surrey.
 27. Patton M., (1990). *Qualitative evaluation and research methods*», 2nd ed., Sage, Newbury Park, Calif, London.
 28. Perdue, R. R., Long, T. P., Allen, L.R., (1990). Residents Support for Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, 14 (3): pp.420-429.
 29. Polgar, S; Thomas, S.A. (1991). *Introduction to Research in the Health Sciences* (2nd ed), Churchill Livingstone.
 30. Polit, D.F; Hungler, B.P. (1993). *Essentials of Nursing Research: Methods Appraisal and Utilizations*” 3rd ed, J.B. Lippincot Co, Philadelphia, U.S.A.,
 31. Ritchie B.J.R. & Goeldner R., (1994). «Travel, Tourism and Hospitality Research», 2nd ed., John Wiley & Sons, Inc., N.Y.
 32. Roscoe, JT., (1975). *Fundamental research statistics for the behavioral sciences*, 2nd edn, Holt, Rinehart & Winston Inc, New York.
 33. Saayman Melville (2000) Πανεπιστήμιο του Lund, Σουηδία
 34. Sekaran U., (2000). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*, John Wiley & Sons, Inc.USAIL.
 35. Sekaran, U. (2000). *Research Methods for Business: A Skill Building*

Approach, (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.

36. Smith, L., (1992). Ethical issues in interviewing, *Journal of Advanced Nursing* Vol 17, pp 98-103.
37. Toch H. & Smith H.C., «Social Perception», D. Van Norstrand Company, Inc., London, Toronto, Melbourne, 1968.
38. Waltz, C.F., Strickland, O.L., Lenz, E.R. (1984). *Measurement in Nursing Research*, Philadelphia, F.A. Davies.

Διαδίκτυο

1. <http://www.apogevmatini.gr/> Εφημερίδα Απογευματινή της Κυριακής, 15/8/93, Ο τουρισμός του ΣΕΞ, Το άρθρο αυτό προέρχεται από evploia.aigaio-net.gr
2. <http://www.iospress.gr/ios1996/ios19960630b.htm> Ελευθεροτυπία, (30/6/1996), Ο Τουρισμός του σεξ, 4 1/2 βδομάδες. Το κλείσιμο του ματιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο στόχος της κοινωνιολογικής μας έρευνας ήταν να διαπιστώσουμε τις ενδεχόμενες κοινωνικές και πολιτισμικές μεταλλάξεις που υπέστη η τοπική κοινωνία της Ρόδου, εξαιτίας του μαζικού τουρισμού καθώς και το βαθμό συνειδητότητας των κατοίκων για τις αλλαγές που προέκυψαν. Στο κεφάλαιο αυτό παραθέτουμε τα αποτελέσματα των ευρημάτων της έρευνας όπως αυτή πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τον ερευνητικό σχεδιασμό και τις επί μέρους υποθέσεις που κάναμε εξ' αρχής για τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στην κοινωνία της Ρόδου.

1. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο προκάλεσε κοινωνικές μεταβολές ως προς τα ήθη, τις αξίες και τις συνήθειες.
2. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο προκάλεσε οικονομικές μεταβολές και διαμόρφωσε μια νέα κοινωνική διαστρωμάτωση.
3. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο δημιούργησε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.
4. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο αλλοίωσε το φυσικό περιβάλλον.
5. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο προκάλεσε γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα.
6. Η τοπική κοινωνία είναι εχθρική απέναντι στους εσωτερικούς μετανάστες, που ήρθαν να εργαστούν και να κατοικήσουν στη Ρόδο.

5.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1.1 Συζήτηση της κοινωνικής πρωτογενούς έρευνας

Όπως δείχνουν τα αποτελέσματα της ανάλυσης κατ' αρχήν για τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων ο τουρισμός εξακολουθεί να είναι ένα ευχάριστο γεγονός και το «χρήμα», η «επικοινωνία και ανταλλαγή κουλτούρας» είναι σχεδόν εξίσου έντονα στοιχεία που αναμένουν να εισπράξουν από αυτόν. Η κάθε ομάδα όμως διαφοροποιείται, όσον αφορά τι επιθυμεί να εισπράξει περισσότερο από τον τουρισμό. Μια πρώτη εκτίμηση των αποτελεσμάτων δείχνει, ότι οι γυναίκες είναι οι περισσότερο εγκλωβισμένες στον παράγοντα χρήμα και ο παράγοντας σεξ, αφορά μόνο τους άντρες, ενώ η επικοινωνία και ανταλλαγή κουλτούρας είναι σημαντικότερο

στοιχείο για τους ανθρώπους ανώτερης μόρφωσης. Ο παράγοντας «σεξ» στην πραγματικότητα δεν αφήνει κανέναν αδιάφορο, κάθε οικονομικής και κοινωνικής κατηγορίας, με την παρατήρηση ότι σημαντικό προβάδισμα στην απάντηση αυτή έχουν οι παντρεμένοι.

Για το οικονομικό πλεονέκτημα, ενδιαφέρονται κυρίως οι εργαζόμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις και οι εργάτες, καθώς είναι τα άτομα που δεν έχουν άλλες επιλογές απασχόλησης και ο τουρισμός γι' αυτούς είναι η μόνη οικονομική διέξοδος. Προχωρώντας στην αξιολόγηση των απαντήσεων, διαπιστώνουμε ότι εξαιτίας του τουρισμού ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων επηρεάστηκε σε διάφορες εκδηλώσεις και συνήθειες της ζωής τους, όπως τρόποι διασκέδασης, ντύσιμο και σε κάθε περίπτωση έχει ενισχυθεί το γόητρο τους.

Ο τουρισμός έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των γνωριμιών μεταξύ διαφορετικών λαών και η συνάντηση μεταξύ τουριστών και ντόπιων, η ανταλλαγή κουλτούρας και οι διαπολιτισμικές επαφές, επηρέασαν το επίπεδο των γενικότερων εγκυκλοπαιδικών γνώσεων. Τα νέα παιδιά ηλικίας 18-30, αποκτούν τη δυνατότητα, με την καθημερινή επαφή με τους τουρίστες διαφόρων εθνικοτήτων, να εξελίσσουν το λεξιλόγιό τους και να αποκτούν μεγαλύτερη ευχέρεια στην ομιλία των ξένων γλωσσών.

Ωστόσο πρέπει να επισημάνουμε, ότι σε μεγαλύτερο βαθμό τις επιδράσεις αυτές δέχτηκαν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, με βασική εκπαίδευση και χαμηλής κατηγορίας επαγγέλματα, όπου πολλοί από αυτούς, μπορούν να συνεννοηθούν σε περισσότερες από μία ξένες γλώσσες και να συμπεριφέρονται με μια πιο ευρωπαϊκή νοοτροπία.

Από την ομαδοποίηση των ερωτήσεων 15,18,19, 20, 21,22,23,24 της έρευνας και τις απαντήσεις που δόθηκαν, προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμφωνούν πως ο τουρισμός έφερε προοδευτικότητα, εκείνοι όμως που πιστεύουν ότι η προοδευτικότητα χάρη του τουρισμού ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό, είναι η πλειοψηφία των ιδιωτικών υπαλλήλων και των εργατών. Είναι προφανές, ότι η κοινωνική αυτή κατηγορία πιθανόν να προέρχεται είτε από την ύπαιθρο, είτε από εσωτερική μετανάστευση από περιοχές αναπτυξιακά υποδεέστερες της Ρόδου.

Παράλληλα όμως με την προοδευτικότητα που έφερε ο τουρισμός στην τοπική κοινωνία της Ρόδου και συμφωνούν οι περισσότεροι σε αυτό, έφερε και σεξουαλική ελευθερία. Τα δύο φύλα διαφέρουν πάντως σημαντικά αναφορικά με τις αντιλήψεις τους σχετικά με αυτό το θέμα, καθώς η ελευθερία στις σχέσεις αφορούσε

σχεδόν αποκλειστικά τους άντρες, ιδιαίτερα τις πρώτες δεκαετίες του τουρισμού. Είναι γεγονός ότι ο τουρισμός προκάλεσε σε μεγάλο βαθμό διαφοροποίηση και της σεξουαλικής συμπεριφοράς των ανθρώπων. Ωστόσο αυτή είναι μια παράμετρος που αφορά κυρίως τους άνδρες, οι οποίοι το αποδέχονται ως γεγονός, ενώ παράλληλα παραδέχονται πως δεν συνέβη κάτι ανάλογο με τις γυναίκες.

Η σεξουαλική συνεύρεση μεταξύ αλλοδαπών γυναικών και ντόπιων, οδήγησε σε πολλούς μικτούς γάμους, όπως άλλωστε παραδέχεται η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, κάτι που σήμερα δεν συμβαίνει στον ίδιο βαθμό. Οι μικτοί γάμοι προκάλεσαν τριγμούς και αντιδράσεις στην τοπική κοινωνία, ιδιαίτερα στις πρώτες δεκαετίες 60-80, καθώς ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τα δεδομένα και τις αντιλήψεις της τότε κοινωνικής πραγματικότητας. Συνεπώς, τα αισθήματα που εκδηλώνονται από ένα τμήμα της κοινωνίας, σχετικά με τους μικτούς γάμους, δεν είναι πάντα θετικά, δεδομένου ότι ένα ποσοστό των ερωτώμενων εξέφρασε αρνητική στάση. Χαρακτηριστικό είναι, ότι την πλέον αρνητική θέση εκφράζει η συντριπτική πλειοψηφία των ιδιωτικών υπάλληλων και των εργατών, πιθανότατα διότι αποτελούν την τάξη στην οποία προέκυψαν οι περισσότεροι μικτοί γάμοι.

Εν πάση περιπτώσει, φαίνεται πως σήμερα δεν αποτελεί καν θέμα για το μεγαλύτερο τμήμα της τοπικής κοινωνίας. Σήμερα, που η αποκατάσταση των νέων δεν επιβάλλεται από όρους ή καθοδηγήσεις, παρατηρείται το φαινόμενο, παιδιά οικονομικών μεταναστών να έχουν σχέσεις με ντόπιους ή να παντρεύονται χωρίς καμιά διάκριση και όσο περνά ο καιρός το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο σε αριθμό. Παρατηρούμε λοιπόν να εξελίσσεται ομαλά μια φυσιολογική κατάσταση που παλαιότερα δεν υπήρχε. Όπως υποστηρίζουν άλλωστε, ο τουρισμός έβγαλε τους ντόπιους από τα κοινωνικά «κλισέ» και την ξενοφοβία, οι «ξένες» αποτελούν μέλη της τοπικής κοινωνίας και δεν διαταράσσουν τον κοινωνικό ιστό.

Είναι αλήθεια, πως με τον προσανατολισμό στο χρήμα επήλθε σε ένα βαθμό έκπτωση των γενικότερων αξιών της τοπικής κοινωνίας, όπως οικογενειακή χαλάρωση, αλλοίωση κωδίκων ηθικής συμπεριφοράς κλπ, καθώς οι περισσότεροι συμφωνούν ότι εξ αιτίας του τουρισμού η τοπική κοινωνία κάνει υποχωρήσεις και «εθελουφλεί» όσον αφορά τη γενικότερη συμπεριφορά των ανθρώπων. Από αυτό δεν ξέφυγε ούτε η λαϊκή παράδοση, η οποία εν πολλοίς προσφέρεται «τουριστικοποιημένη».

Ωστόσο, ο τουρισμός δεν κατάφερε να επηρεάσει σχεδόν καθόλου τις αξίες που αφορούν τις πολιτικές πεποιθήσεις, την τήρηση των εθίμων και τη θρησκευτική

λατρεία. Ακόμη και ο περιορισμός των κοινωνικών υποχρεώσεων φαίνεται να μην έχει αγγίξει σε μεγάλο βαθμό ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό κατοίκων, μηδὲ εξαιρουμένων και των ατόμων που εμπλέκονται άμεσα στην τουριστική διαδικασία, εκτός βεβαίως από την πλειοψηφία των εργαζόμενων γυναικών στον τουρισμό, που με την παράλληλη φροντίδα του σπιτιού, αναγκαστικά περιόρισαν σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις.

Για την κοινωνική παθογένεια (ναρκωτικά, βία, εγκληματικότητα, αλκοολισμός, κλπ), οι περισσότεροι συμφωνούν ότι λίγο έως πολύ ο τουρισμός έχει αυξήσει τέτοια φαινόμενα και φαίνεται να ανησυχούν περισσότερο τα άτομα που είναι απόφοιτοι λυκείου και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Όσον αφορά τον αλκοολισμό η κατηγορία των ατόμων που αποδίδουν το φαινόμενο στον τουρισμό, είναι οι άμεσα εμπλεκόμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις και οι ανύπαντροι. Στην περίπτωση της ομοφυλοφιλίας, φαίνεται πως η ομάδα που αποδέχεται την αύξηση του φαινομένου και την αποδίδει στον τουρισμό, είναι τα άτομα χαμηλής εκπαίδευσης και κυρίως τα νεαρής ηλικίας άτομα.

Η Ρόδος δεν ξέφυγε όμως από τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, αφού υπάρχει σε πολύ έντονο βαθμό το φαινόμενο της ηχορύπανσης και της κυκλοφοριακής συμφόρησης. Τα σκουπίδια στους δρόμους, τις παραλίες και γενικότερα στους δημόσιους χώρους αποτελεί ένα πρόβλημα επίσης για ένα τμήμα των ερωτηθέντων. Για την αλλοίωση της ταυτότητας της πόλης, με το πλήθος των καταστημάτων και τα εμπορεύματα που εκτίθενται στους δρόμους και τα πεζοδρόμια, οι περισσότεροι «συνειδητοποιούν» ότι αυτό αποτελεί πλέον αρνητική εικόνα για την περιοχή, κάτι που ενδεχομένως ευθύνεται και για την πτώση της ποιότητας των τουριστών που την επισκέπτονται.

5.1.2 Συζήτηση της οικονομικής πρωτογενούς έρευνας

Για να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας, κρίναμε σκόπιμο να ομαδοποιήσουμε τις ερωτήσεις – απαντήσεις, που είναι συναφείς μεταξύ τους, ώστε να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα και να μην τις εξετάσουμε αποσπασματικά.

Η πρώτη ομαδοποίηση αφορά τις ερωτήσεις 1, 2, 3, 4, 13, 17, 18, 19, 20, 21 του ερωτηματολογίου της οικονομικής έρευνας. Ο στόχος αυτών των ερωτήσεων ήταν να εξετάσουμε κατά πόσο και σε τι βαθμό η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού

στη Ρόδο προκάλεσε φαινόμενα «αύξησης του πληθυσμού», «αστυφιλίας», «εσωτερικής μετανάστευσης», «αστικοποίησης» και εγκατάλειψης της υπαίθρου και των παραδοσιακών επαγγελμάτων.

Πράγματι από τις απαντήσεις που δόθηκαν, προέκυψαν σημαντικά στοιχεία σε σχέση με τα παραπάνω.

Οι περισσότεροι των ερωτηθέντων, ζουν στην πόλη της Ρόδου και ποσοστό πάνω από το 50% προέρχονται από άλλες περιοχές, είτε της Ρόδου και της ευρύτερης περιφέρειας Δωδεκανήσου, είτε από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Η μεγάλη πλειοψηφία 70%, εγκαταστάθηκε σταδιακά στο νησί από το 1970 και μετά και εν γένει, η εικοσαετία '60-'80 εμφανίζει τα μεγαλύτερα ποσοστά εγκατάστασης πληθυσμών. Ο μοναδικός λόγος μετακίνησης φαίνεται να είναι η απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα και στην τουριστική επιχειρηματικότητα. Στην πληθυσμιακή μετακίνηση, συμμετείχαν και συμμετέχουν χωρίς εξαίρεση, άτομα και των δύο φύλων καθώς και όλων των επιπέδων μόρφωσης.

Από τη γεωγραφική αυτή κινητικότητα, εγκαταλείφθηκε η ύπαιθρος και τα χωριά αλλά και τα παραδοσιακά επαγγέλματα, καλλιέργεια της γης αλιεία, κτηνοτροφία κλπ. Σε αυτό συμφωνούν οι περισσότεροι αλλά κυρίως οι αγρότες, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι που εργάζονται στον τουρισμό και οι τουριστικοί επιχειρηματίες. Η μετακίνηση σημαντικού πληθυσμού από την περιφέρεια στην πόλη για εργασία δημιούργησε αστυφιλία και αύξηση του αστικού πληθυσμού.

Η δεύτερη ομαδοποίηση, αφορά τις ερωτήσεις 5 - 14 του ερωτηματολογίου της οικονομικής έρευνας. Ο στόχος αυτών των ερωτήσεων ήταν να εξετάσουμε κατά πόσο οι άνθρωποι πιστεύουν ότι ο τουρισμός είναι η βασικότερη οικονομική δραστηριότητα και επηρεάστηκε το επίπεδο διαβίωσης του, καθώς και το βαθμό συνειδητοποίησης των κατοίκων για τις οικονομικές συνθήκες που ίσχυαν πριν την τουριστική ανάπτυξη.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις είναι ότι ο τουρισμός για όλους, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, αποτελεί την κυριότερη οικονομική δραστηριότητα και τη σημαντικότερη για την τοπική οικονομία και για τους ίδιους. Σύμφωνα με τις απαντήσεις της πλειοψηφίας, οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην προ τουρισμού περίοδο, ήταν άσχημες και σε καμιά περίπτωση δεν συγκρίνονται με τη σημερινή, δεδομένου ότι ελάχιστοι άνθρωποι είχαν οικονομική άνεση. Αυτό καθίσταται σαφές κυρίως από ανθρώπους ηλικίας 46-64 ετών και άνω, οι οποίοι ούτως ή άλλως καταθέτουν την προσωπική τους εμπειρία και

μπορούν να κάνουν τη σύγκριση.

Οι θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν και οι διάφορες επαγγελματικές δραστηριότητες που ενισχύθηκαν εξ αιτίας του τουρισμού, επηρέασαν θετικά το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων, πάρα πολλοί άνθρωποι απέκτησαν μεγάλη οικονομική άνεση και σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό, ο τουρισμός βοήθησε στην άνοδο της ασθενέστερης οικονομική τάξης. Η «χρυσή» περίοδος της οικονομικής ανόδου ήταν η εικοσαετία 1971-1990 και είναι καταφανές ότι σε αυτό συμφωνούν περισσότερο οι εμπλεκόμενοι επαγγελματικά με τον τουρισμό, οι δε επιχειρηματίες του τουρισμού την θεωρούν ως μοναδική περίοδο. Με τις παρά πάνω θέσεις, συμφωνεί η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος και υπέρμαχοι αυτών των απόψεων είναι οι υπάλληλοι στον τουρισμό, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι τουριστικοί επιχειρηματίες.

Παρ' όλα αυτά, ο τουρισμός δημιούργησε προβλήματα σε σημαντικό αριθμό ανθρώπων, λόγω της υπερβολικής αύξησης των τιμών των ακινήτων και του κόστους ζωής. Από τη στατιστική διαφοροποίηση προκύπτει, ότι οι αγρότες, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, είναι αυτοί που έχουν θιγεί περισσότερο από τις παρά πάνω συνθήκες, ενώ εντύπωση προκαλεί το γεγονός, ότι το 100% των ερωτηθέντων που απαντούν καθόλου αποτελούν οι εργαζόμενοι σε τουριστικές επιχειρήσεις.

Η τρίτη ομαδοποίηση αφορά τις ερωτήσεις 22-28 του ερωτηματολογίου της οικονομικής έρευνας. Ο στόχος αυτών των ερωτήσεων ήταν να εξετάσουμε τον τρόπο «εισβολής» της οικονομικής ανάπτυξης, την καταναλωτική συμπεριφορά και τις εκδηλώσεις επίδειξης και ανταγωνισμού μεταξύ των κατοίκων της Ρόδου.

Οι απαντήσεις που προέκυψαν μας έδωσαν αξιόλογα συμπεράσματα, τα οποία είναι ότι οι περισσότεροι των ερωτηθέντων θεωρούν ότι η τοπική κοινωνία δέχτηκε μάλλον ομαλά την οικονομική ανάπτυξη, γεγονός που δεν διατάραξε ιδιαίτερα τις ισορροπίες των κατοίκων ώστε να οδηγηθούν σε ακραίες συμπεριφορές. Βέβαια αντίθετη άποψη έχει η πλειοψηφία των ιδιωτικών υπαλλήλων και εργατών.

Ωστόσο αποδεικνύεται ότι η οικονομική ανάπτυξη και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, δημιούργησε μια αρκετά σημαντική τάξη νεόπλουτων και με αυτό συμφωνούν σχεδόν όλοι, η οποία διαμόρφωσε πρότυπα καταναλωτικής συμπεριφοράς με έντονα τα χαρακτηριστικά της επίδειξης. Ενδιαφέρον είναι, ότι το σύνολο των ερωτηθέντων παραδέχεται, ότι το στοιχείο της επίδειξης και του νεοπλουτισμού μεταξύ των ανθρώπων είναι ιδιαίτερα έντονο. Αυτό εκδηλώνεται με

μεγάλο βαθμό ανταγωνισμού μεταξύ των ανθρώπων τόσο στην απόκτηση υλικών αγαθών πολυτελείας, όσο και στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους (π.χ. γάμοι, βαφτίσεις κλπ.).

Από την έρευνα προέκυψε επίσης, ότι μεγάλο ποσοστό παιδιών ακολουθούν το επάγγελμα του πατέρα, άσχετα με το επίπεδο μόρφωσης που έχουν πάρει, όταν αυτός διαθέτει τουριστική επιχείρηση. Αυτό τεκμηριώνεται από τις απαντήσεις της πλειοψηφίας των επιχειρηματιών του τουρισμού.

Τέλος αξίζει να παρατηρήσουμε, ότι η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει ότι οι κάτοικοι δεν έχουν τουριστική συνείδηση.

5.1.2.1 Θέσεις των νεαρών ατόμων στην κοινωνική και οικονομική έρευνα

Θεωρούμε σκόπιμο να συζητήσουμε ξεχωριστά τις απαντήσεις μιας ιδιαίτερης κοινωνικής κατηγορίας ατόμων, που αφορά τα άτομα νεαρής ηλικίας 18-30, καθώς και στις δύο έρευνες διαφοροποιήθηκαν πλήρως ή σε μεγάλο βαθμό από τους υπόλοιπους του δείγματος και οι διαφορές που εντοπίστηκαν ως προς την ηλικία είναι στατιστικώς σημαντικές. Οι απαντήσεις όπως προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια της κοινωνικής και οικονομικής έρευνας είναι:

Το 100% πιστεύει ότι δεν προκλήθηκε εσωτερική μετανάστευση και η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει, πως δεν έχουν εγκαταλειφθεί τα παραδοσιακά επαγγέλματα, ότι ο τουρισμός, δεν έχει προσφέρει αρκετές νέες θέσεις εργασίας, δεν έφερε προοδευτικότητα και δεν ανέβηκε το γόητρο των κατοίκων. Η σεξουαλική συμπεριφορά των ανθρώπων δεν διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού και καμία περίοδος δεν έφερε την χαλάρωση των ηθών και την ελευθερία στις σχέσεις. Οι νεώτερες γενιές πιστεύουν ακόμη, ότι η οικονομική ζωή των κατοίκων πριν την τουριστική ανάπτυξη ήταν καλή.

Η σημαντική αυτή διαφοροποίηση των απαντήσεων, σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικίες, οφείλεται μάλλον στο γεγονός, ότι πιθανόν τα άτομα της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, είτε δεν έχουν βγει ακόμη στην παραγωγική διαδικασία, είτε δεν απασχολούνται στον τουρισμό, επομένως δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις ευκαιρίες απασχόλησης που προσφέρονται.

Όσο για τα οικονομικά οφέλη που προέκυψαν ή την ελευθερία στις σχέσεις, οι νέοι αγνοώντας τις προηγούμενες συνθήκες ζωής και έχοντας γεννηθεί και μεγαλώσει σε ευνοϊκότερο οικονομικό περιβάλλον, είναι φυσικό να μην αντιλαμβάνονται τη

διαφορά. Μετά τη δεκαετία του 90 άλλωστε, η ελευθερία στις σχέσεις είχε περάσει και στην τοπική κοινωνία. Η γενιά των ανθρώπων αυτών γεννήθηκε και μεγάλωσε θεωρώντας δεδομένη την παρούσα κατάσταση.

Εντυπωσιακό εξ' άλλου είναι, ότι ο τουρισμός για την πλειοψηφία είναι γεγονός αδιάφορο και σε κάθε περίπτωση αναμένουν να εισπράξουν στον ίδιο βαθμό, χρήμα, επικοινωνία και σεξ. Η αλλοίωση της ταυτότητας της πόλης, με το πλήθος των καταστημάτων και τα εμπορεύματα που εκτίθενται στους δρόμους και τα πεζοδρόμια, αποδεικνύεται πως για τους νέους ανθρώπους είναι καθεστώς, δηλαδή κάτι συνηθισμένο που δεν προκαλεί εντύπωση. Αυτό ενισχύει το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, δεν είχε προηγούμενη γνώση της ατμόσφαιρας ή της εικόνας της πόλης.

5.1.3 Συζήτηση των αποτελεσμάτων της πρωτογενούς έρευνας στους τουρίστες

Από τις απαντήσεις και των τριών ομάδων τουριστών προκύπτει ότι ο πολιτισμός η ιστορία και το περιβάλλον φαίνεται να είναι ένα από τα πιο «δυνατά» σημεία του νησιού, αφού η συντριπτική πλειοψηφία στην αντίστοιχη ερώτηση απάντησε «πολύ καλό». Παρατηρούμε βέβαια, ότι η μειοψηφία που απάντησε «μέτρια» προέρχεται κυρίως από τους νέους οι οποίοι όπως προέκυψε από τη συζήτηση, ενδιαφέρονται περισσότερο για άλλα χαρακτηριστικά των διακοπών τους.

Όσον αφορά τις «παραλίες» ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό τις χαρακτηρίζει «μέτριες» και μάλιστα η τοποθέτηση αυτή προέρχεται κυρίως από άτομα ανώτερης μόρφωσης. Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται στο φυσικό περιβάλλον των παραλιών (ακτών) ή την καθαριότητα της θάλασσας, αλλά στα αποτελέσματα του συνωστισμού που δημιουργείται από την υπερσυγκέντρωση των τουριστών, όπως ενόχληση (θόρυβος), σκουπίδια κλπ. Αρκετοί επεσήμαναν ότι το αντίτιμο του ενοικίου της ομπρέλας – ξαπλώστρας είναι αρκετά ακριβό σε σχέση με αυτό που τους προσφέρεται, όταν σε άλλες παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας στην τιμή της ομπρέλας προσφέρεται καφές ή φρούτα και παγωμένο νερό.

Η αισθητική αλλοίωση της παραλίας εστιάζεται περισσότερο μέσα στη Ρόδο, εξαιτίας του υπερβολικού αριθμού των ομπρελών και της όχι ιδιαίτερα καλής τους κατάστασης και σε ακτές των πυκνοκατοικημένων τουριστικά περιοχών, όπως το Φαληράκι, η Λίνδος κλπ. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η πλειοψηφία που θεωρεί τις

παραλίες «πολύ καλές» είναι τα άτομα που είτε κάνουν μπάνιο στην πισίνα του ξενοδοχείου που διαμένουν είτε κολυμπούν στη θάλασσα, αλλά το ξενοδοχείο τους βρίσκεται σε περιοχή αρκετά μακριά από την πόλη της Ρόδου.

Όσον αφορά την ποιότητα υπηρεσιών και την εξυπηρέτηση, προκύπτουν δύο τάσεις μεταξύ των ερωτηθέντων. Μια σημαντική πλειοψηφία δείχνει να είναι ικανοποιημένη από την ποιότητα των υπηρεσιών. Εξίσου όμως ενδιαφέρουσα είναι και η απάντηση ενός αρκετά σημαντικού ποσοστού που χαρακτηρίζει τις υπηρεσίες «μέτριες». Αυτό συνδέεται με αγενείς συμπεριφορές πωλητών, τους ονομαζόμενους «κράχτες», σε τμήματα της νέας και της παλιάς πόλης αλλά και σε άλλες περιοχές του νησιού, οι οποίοι στην προσπάθειά τους να «πουλήσουν», πολιορκούν στενά τους τουρίστες, συχνά τους «τραβούν», προκειμένου να εξασφαλίσουν από αυτούς την αγορά κάποιων προϊόντων αδιαφορώντας για τα συναισθήματα που προκαλούν. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίστηκε από τους περισσότερους τριτοκοσμικό και απαράδεκτο.

Η διασκέδαση ικανοποιεί αρκετά το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών και οι τιμές φαίνεται να μη θεωρούνται ιδιαίτερα ακριβές, αλλά να κυμαίνονται σε κανονικά επίπεδα πλην ελαχίστων εξαιρέσεων.

Σχετικά με τις «αδυναμίες» πρέπει να επισημάνουμε, ότι η διαφορετικότητα των απαντήσεων στα ερωτήματα που τέθηκαν, προκύπτει σαφώς από την περιοχή διαμονής τους κατά τη διάρκεια των διακοπών. Για παράδειγμα, η πλειοψηφία της πρώτης ομάδας τουριστών (έρευνα στο Αεροδρόμιο) είχε επιλέξει για τις διακοπές τις περιοχές της Νότιας Ρόδου (Κολύμπια, Λίνδο, Κιοτάρι, Λάρδο), αρκετά χιλιόμετρα μακριά από το βόρειο τρίγωνο του νησιού. Ο τόπος διαμονής της δεύτερης και τρίτης ομάδας ήταν οι περιοχές κοντά στην πόλη (Ιξιά – Καλλιθέα – Φαληράκι) και μέσα στην πόλη, δηλαδή εντός του βόρειου τριγώνου. Κατά συνέπεια, στις ερωτήσεις «θόρυβος», «κυκλοφοριακή συμφόρηση», «άναρχη δόμηση», «καθαριότητα νησιού», «σκουπίδια», η συντριπτική πλειοψηφία της πρώτης ομάδας απαντά αρνητικά, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των άλλων ομάδων απαντά θετικά. Αυτό σημαίνει ότι όσο απομακρυνόμαστε από το βόρειο τρίγωνο, τόσο τα προβλήματα των επιπτώσεων ελαχιστοποιούνται και όσο πλησιάζουμε στο κέντρο, τόσο τα προβλήματα οξύνονται.

Χαρακτηριστικές είναι οι απόψεις των τουριστών για το θόρυβο που προκαλούν τα «μηχανάκια» ακόμη και στη διάρκεια της νύχτας και τα σκουπίδια που παρατηρούνται κυρίως στους δρόμους της πόλης.

Το πρόβλημα της αισχροκέρδειας φαίνεται να μην αποτελεί το σύνθημα

φαινόμενο στο βαθμό που η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε αρνητικά, εντοπίζοντας βέβαια ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις σημείων πώλησης νερού, αναψυκτικών και ποτών, όπου οι τιμές των προϊόντων ξεπερνούσαν τα όρια της δεοντολογίας.

Μια κοινή διαπίστωση ήταν επίσης, ότι η επικινδυνότητα των δρόμων εστιάζεται για τη συντριπτική πλειοψηφία όλων των ομάδων στον τρόπο οδήγησης και στην μη τήρηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, με αποτέλεσμα να προκαλούνται συχνά ατυχήματα και σε πολλές περιπτώσεις θανατηφόρα.

Η πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών προγραμματίζει τις διακοπές του ομαδικά μέσω Tour Operators, σε αντίθεση με τους Έλληνες που προτιμούν να ταξιδεύουν μεμονωμένα, είτε κάνοντας οι ίδιοι κράτηση, είτε μέσω τουριστικού γραφείου. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή των διακοπών μέσω του διαδικτύου φαίνεται να καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο ποσοστό.

Για την πλειοψηφία όλων των ομάδων, η ξεκούραση αποτελεί τον κυρίαρχο λόγο προτίμησης του νησιού για διακοπές, ενώ η «πολυτέλεια», οι «αθλητικές δραστηριότητες» και η «νυχτερινή ζωή» αποτελούν δευτερεύοντα ή «καθόλου» λόγο.

Ο βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά των κατοίκων φαίνεται να είναι αρκετά υψηλός, αλλά δεν παύει να είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι σημαντική μερίδα δηλώνει πως αισθάνεται ότι οι «ντόπιοι» τους αντιμετωπίζουν «ως χρήμα» προσφέροντάς τους ακόμη και τον πολιτισμό, την κουλτούρα και την παράδοση ως εμπόρευμα.

Ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων, ενώ δείχνει ικανοποιημένο από τα μέσα μαζικής μεταφοράς, ωστόσο επισημαίνει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει από την ανάρμοστη συμπεριφορά μιας μερίδας οδηγών ταξί, που σχετίζεται κυρίως με την ευγένεια, την εμφάνιση και την εξυπηρέτηση.

Παρ' όλα αυτά, για τα περισσότερα άτομα του δείγματος, φαίνεται ότι εν γένει έχουν ικανοποιηθεί οι προσδοκίες τους σε αρκετά μεγάλο βαθμό και ότι ενώ η πλειοψηφία έρχεται στη Ρόδο για πρώτη φορά, δηλώνει ότι επιθυμεί να ξανάρθει.

5. 2 Συνολική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων όλων των ερευνών

Επιχειρώντας μια ολοκληρωμένη ανάλυση, διαπιστώνουμε ότι τα στοιχεία της ποιοτικής έρευνας καταλήγουν στα ίδια περίπου αποτελέσματα με την ποσοτική έρευνα. Από την πρωτογενή αλλά και τη δευτερογενή έρευνα προκύπτει, ότι η περίοδος της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης στη Ρόδο ξεκινά από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και καθώς όλα συνηγορούσαν ότι το μέλλον της θα είναι ο τουρισμός, χαράχτηκε πάνω σε αυτόν όλη η αναπτυξιακή της πορεία. Το 1970 αποτέλεσε χρονολογία σταθμό δεδομένου ότι σηματοδοτούσε την έναρξη μια ταχύτατης αναπτυξιακής πορείας που κορυφώνεται στη δεκαετία του 1980 και συνεχίζει μέχρι σήμερα. Όλες οι έρευνες κατατείνουν, ότι η εικοσαετία 1970-1990 είναι η περίοδος που συνέβησαν οι μεγαλύτερες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, καθώς είναι συνδεδεμένη με τη ραγδαία τουριστική ανάπτυξη και τη μεγάλη οικονομική άνοδο των κατοίκων και της περιοχής γενικότερα. Παρά κάτω παραθέτουμε τους σημαντικότερους τομείς που επηρεάστηκαν από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού.

Γεωγραφική κινητικότητα: Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο, δεδομένου ότι οι ευκαιρίες απασχόλησης ήταν περισσότερες, δημιούργησε τις προϋποθέσεις μιας έντονης γεωγραφικής κινητικότητας. Η έλξη της τουριστικής απασχόλησης, ως υποκατάστατο των αγροτικών δραστηριοτήτων που έφθιναν, συνέβαλλε στην ενίσχυση μιας έντονης στροφής προς τις τουριστικές δραστηριότητες.

Οι κάθε τύπου τουριστικές επιχειρήσεις απορρόφησαν ένα μεγάλο μέρος του παραγωγικού και εργατικού δυναμικού εμποδίζοντας τη μετανάστευση και ο τοπικός πληθυσμός εξέλαβε τον τουρισμό σαν ένα επιπλέον κίνητρο για την εγκατάλειψη της υπαίθρου και των παραδοσιακών ασχολιών που προϋπήρχαν. Η σταδιακή μετακίνηση από τις καθαρά οικιακές ασχολίες προς τις εργασίες του τουριστικού τομέα (ξενοδοχεία, εστιατόρια, βοηθητικό προσωπικό, ενοικιαζόμενα δωμάτια κλπ) παρατηρείται και στο γυναικείο πληθυσμό. Έτσι οι ασχολίες του πρωτογενή τομέα, κατέληξαν ευκαιριακές και μόνο για τη δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος. Αυτή η μετατόπιση όμως, δημιούργησε προβλήματα σε κλάδους της οικονομίας, κυρίως της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.

Η εγκατάλειψη του αγροτικού τομέα και η συρρίκνωση της βιομηχανίας, οδήγησε τη Ρόδο στην απόλυτη εξάρτηση εισαγωγής αγροτικών και άλλων προϊόντων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Το νησί έχει τις προϋποθέσεις

ανάπτυξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, αλλά δεν υπάρχουν πολλοί άνθρωποι σήμερα που να θέλουν να συνεχίσουν αυτές τις εργασίες. Σταδιακά, δεν θα είναι δυνατό να «διδασχθούν» αυτές οι δεξιότητες στις μελλοντικές γενεές και το νησί μάλλον θα κατοικηθεί μόνο από τουριστικούς επιχειρηματίες και το εργατικό δυναμικό τους.

Η κλειστή κοινωνία της Ρόδου δέχεται συνεχώς την «επίθεση» εισροής πληθυσμών από τα γύρω νησιά αλλά και από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Αυτό επαληθεύεται τόσο από τα δημογραφικά δεδομένα που προκύπτουν από τις απογραφές της στατιστικής υπηρεσίας, όσο και από τις μαρτυρίες των κατοίκων και των φορέων. Ο επαναπατρισμός στο τέλος της δεκαετίας του '70, η εσωτερική μετανάστευση ως κατ'εξοχή δυναμική του «χώρου», η εγκατάσταση των οικονομικών μεταναστών καθώς και των αλλοδαπών γυναικών που είναι παντρεμένες με ντόπιους, αποτέλεσαν τον σημαντικότερο παράγοντα ο οποίος επέδρασε στην αστική μεγέθυνση της περιοχής, στην τεχνητή μεταβολή της δομής του πληθυσμού., στις πολιτισμικές συμπεριφορές και στην πληθυσμιακή συρρίκνωση των περιοχών της υπαίθρου, διαμορφώνοντας έτσι την δημογραφική εικόνα της Ρόδου και ένα νέο πολυπολιτισμικό περιβάλλον, που συνυπάρχουν οι παραδοσιακές με τις μοντέρνες και μεταμοντέρνες τάσεις.

Σε σχέση με τη μετανάστευση και τα προβλήματα που προκύπτουν, παραθέτουμε τις απόψεις της διεθνούς βιβλιογραφίας η οποία υποστηρίζει ότι η μετανάστευση προκαλεί μια σειρά κοινωνικών και ψυχολογικών ζητημάτων στον τόπο υποδοχής, αλλά και στον ίδιο το μετανάστη που καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα προσαρμογής και ένταξης στο νέο περιβάλλον και θέματα αποδοχής του από την τοπική κοινωνία.

Ο Park (Park, 1928) και ο Stonequist, (Stonequist 1937) χαρακτήρισαν τον μετανάστη ως «οριακό άνθρωπο» και άτομο κοινωνικά μετέωρο, δεδομένου ότι συμμετέχει σε περισσότερα από ένα συστήματα πολιτισμού, με αποτέλεσμα να εμφανίζει έντονες συνειδησιακές συγκρούσεις και ενίοτε παρεκκλίνοσες συμπεριφορές. Ωστόσο η έρευνα αποκαλύπτει ότι οι εσωτερικοί μετανάστες εντάχθηκαν ταχύτερα στο νέο περιβάλλον σε σχέση με τους εξωτερικούς μετανάστες.

Οι αλλοδαπές παρ' ότι ζουν στη Ρόδο αρκετά χρόνια, δηλώνουν ότι είναι αποδεκτές από την τοπική κοινωνία και έχουν ενσωματωθεί στον κοινωνικό ιστό, εν τούτοις αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του οριακού ανθρώπου από την επιμειξία δύο διαφορετικών πολιτισμών, της χώρας τους και της χώρας που ζουν και στην

πραγματικότητα αισθάνονται ξένες και στις δύο πατρίδες. Οι οικονομικοί μετανάστες παρά τη διαφορά της νοοτροπίας και του τρόπου ζωής, τη διαφορά της γλώσσας ενσωματώνονται και αυτοί στις αντιλήψεις και τη νοοτροπία της τοπικής κοινωνίας, με τη διατήρηση της ιδιαιτερότητάς τους στα ήθη και τα έθιμα. Η εισροή των μεταναστών αλλοίωσε εν μέρει την τοπική ταυτότητα, ωστόσο όμως ωφέλησε την τοπική κοινωνία καθώς μετέφεραν τις παραδόσεις τους.

Αστικοποίηση: Μια από τις πρώτες έρευνες για την πολυπλοκότητα της αστικής ζωής, της κοινωνικής διαντίδρασης και τους θεσμούς οι οποίοι δομούν τις κοινωνικές σχέσεις, ξεκινάει ο Simmel με το δοκίμιο του «The Berlin Trade Exhibition». Ο Simmel είχε τη δυνατότητα να μελετήσει τα αποτελέσματα του εμπορευματοποιημένου αστικού περιβάλλοντος στη ζωή των κατοίκων της πόλης. Στην ουσία αναζητά μια απάντηση για τις ανταγωνιστικές απαιτήσεις της βιομηχανικής νεωτερικότητας. Το οφθαλμοφανές αποτέλεσμα της νεωτερικότητας στην ανάλυση του Ζίμμελ είναι, ότι στην ώριμη οικονομία της αστικοποιημένης πόλης το άτομο υπόκειται σε μια διαρκή αλλοτρίωση. Η πόλη δεν είναι μονάχα το κέντρο της χρηματικής οικονομίας, της διαστάρωσης των κοινωνικών κύκλων και δικτύων της κατανομής εργασίας, αλλά επίσης και της κυκλοφορίας των ατόμων και των κατακερματισμένων εντυπώσεων τους για τα πράγματα.

Ο Ζίμμελ εστιάζει στην έκταση των συνεπειών της διαφοροποίησης σε ότι αφορά την κατανάλωση του πολιτισμικού και των υλικών πραγμάτων και προσπαθεί να ορίσει την χωρικότητα σε σχέση με την κοινωνική αλληλεπίδραση αλλά κυρίως τη σχέση του ατόμου στο πλαίσιο της μοντέρνας ύπαρξης και την εντατικοποίηση των σχέσεων μέσα στην ώριμη χρηματική οικονομία. (Frisby, 1992:170) Η συγκέντρωση προϊόντων που εκπροσωπούν τα σημαντικά στυλ του σημερινού πολιτιστικού κόσμου μετατρέπει την πόλη σε τόπο νεωτερικότητας, έτσι ώστε τα ψώνια γίνονται η βασική δραστηριότητα του αστού. (Rowe, 1995 :221).

Ο τουρισμός σηματοδότησε ένα αφετηριακό σημείο στην ιστορία της Ρόδου, το πέρασμα ουσιαστικά από το καθεστώς της μικρής ήσυχης πόλης στην κατάσταση μιας νέας ευημερούσας πόλης και την απόκτηση μιας μητροπολιτικής ταυτότητας. Από τα πρώτα χρόνια της τουριστικής ανάπτυξης, παρατηρείται μια τάση πληθυσμιακής συγκέντρωσης στο βόρειο τρίγωνο και ιδιαίτερα στο κέντρο της Ρόδου καθώς οι οικονομικές συνθήκες διευκόλυναν την ανάπτυξη της πόλης και ο αοτισμός εξελίχθηκε ως κύριος τρόπος ζωής, προκαλώντας διάφορα κοινωνικά φαινόμενα. Η «αστικοποίηση» επέφερε μεταβολή στη σκέψη, τη συμπεριφορά και τις κοινωνικές

αξίες. Η οικονομική ανάπτυξη της πόλης, δημιούργησε ευκαιρίες στον τομέα της εργασίας και απειλές στις νέες αξίες που διαμορφώθηκαν ακόμη και στη συναισθηματική έκφραση.

Η αύξηση του μεγέθους της πόλης, δημιούργησε τις προϋποθέσεις διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων (κινητικότητα) και προκάλεσε σημαντικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων. Η επικοινωνία έγινε περισσότερο απρόσωπη, επιφανειακή και κατά συνέπεια οι άνθρωποι έχασαν τον αυθορμητισμό τους. Οι αγρότες για παράδειγμα προκειμένου να ενταχθούν στη νέα κοινωνική πραγματικότητα, αναγκάστηκαν να απαρνηθούν πολλές από τις παλιές τους συνήθειες, παραγκωνίζοντας τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής. Η ζωή στην πόλη επέβαλλε στα άτομα ένα έντονο συναίσθημα απομόνωσης και αλλοτρίωσης.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του αστικού πληθυσμού αποτελείται από ανθρώπους με ετερογενή προέλευση και αυτή η ανομοιογένεια οδηγεί στην υιοθέτηση διαφορετικού συστήματος ηθικής όπου το χρήμα τείνει να γίνει το μέτρο όλων των πραγμάτων και σύμφωνα με τον Ζίμμελ, *«Στο βαθμό που το χρήμα, με όλη την αχρωμία και αδιαφορία του γίνεται ο κοινός παρονομαστής όλων των αξιών, κατατρώγει ανεπανόρθωτα τον πυρήνα των πραγμάτων, την ιδιαίτερη αξία τους και τη μοναδικότητά τους. Όλα τα πράγματα βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και διαφέρουν μεταξύ τους μόνο ως προς τον χώρο που καλύπτουν»* (Ζίμμελ, 1991: 20).

Η οικονομική βάση στηρίζεται στη μαζική παραγωγή αγαθών με την τυποποίηση των προϊόντων και των υπηρεσιών. Οι ψυχαγωγικές και πολιτιστικές υπηρεσίες προσαρμόζονται στις μαζικές ανάγκες. Οι ανέσεις που δημιουργήθηκαν σταδιακά, ανέπτυξαν μεγάλο ανταγωνισμό για την απόκτησή τους, με συνέπεια την αύξηση της αξίας της γης. Στην αγοραπωλησία των ακινήτων που διαμορφώνουν το αστακό περιβάλλον, οι ένοικοι βλέπουν την πολυκατοικία ως «κατοικία» και οι ιδιοκτήτες ως «πηγή εισοδήματος». Ο κοινωνικός χώρος στην πόλη δημιουργήθηκε εξ αιτίας της ανάπτυξης των αναγκαίων συνθηκών για τη συμμετοχή των πολιτών στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που εκφράζουν την ποσοτική και ποιοτική όψη της Ρόδου σήμερα, είναι η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση, η κατακόρυφη αύξηση και δημιουργία καταστημάτων και πολυκαταστημάτων που δημιουργούν μια μαζική κατανάλωση και τα πολεοδομικά συγκροτήματα που καλύπτουν μεγάλες δομημένες περιοχές. Το κέντρο κατακλύζεται από επιχειρήσεις και χώρους ψυχαγωγίας με αποτέλεσμα τη σταδιακή του υποβάθμιση. Το ενδιαφέρον των

επιχειρηματιών προσανατολίζεται στην ένταση της χρήσης γης σε συγκεκριμένες περιοχές, με σκοπό την κερδοσκοπία, χωρίς να ενδιαφέρονται για τις κοινωνικές συνέπειες. Η αυξημένη κινητικότητα ανθρώπων και πόρων και η αστικοποίηση, επέβαλλε αυξημένους ρυθμούς κυκλοφορίας των τροχοφόρων, οι οποίοι ασκούν ισχυρή πίεση στον ομαλό τρόπο ζωής και την ψυχολογία των κατοίκων, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνουν την παραμονή τους στην πόλη και να μετακινούνται σε προάστια που δημιουργούνται έξω από αυτήν. Εκεί ζουν κυρίως οι ανώτερες εισοδηματικές τάξεις.

Περιβάλλον: Πολλά ευρήματα της έρευνας επιβεβαίωσαν σε ένα βαθμό τις προηγούμενες έρευνες και τις θεωρίες που προέκυψαν από τη σχετική ελληνική και ξένη βιβλιογραφία. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα αδιέξοδα που έχει οδηγήσει ο μαζικός τουρισμός το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα, (Holloway, 1998), είναι ο βαθμός συμφόρησης ενός προορισμού, που εκφράζεται με τη συγκέντρωση στο χώρο και στο χρόνο.

Στην αρνητική δράση, (Κοκκώδης & Μέξα, 1997) μεταξύ άλλων συγκαταλέγονται οι σημαντικές πιέσεις που ασκούνται στα πολιτιστικά αγαθά με την εντατική και ανεξέλεγκτη χρήση τους. Οι συστηματικές μελέτες (Τάρτας, 1996) έδειξαν, πως η αλλοίωση των πολιτιστικών πόρων είτε από τη μαζική παρουσία τουριστών είτε από τα έργα υποδομής που γίνονται γύρω από αυτά και η σταδιακή μετατροπή τους σε τουριστικούς χώρους, είναι η πρώτη επίπτωση του μαζικού τουρισμού στον τοπικό πολιτισμό.

Όπως προκύπτει και από τη δευτερογενή έρευνα, η προστασία του περιβάλλοντος δεν αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο της επικρατούσας ιδεολογίας. (Turner K., Pearce D, Bateman I., 1994) Στα συστήματα ελεύθερης δράσης (Γσουκαλάς 1981) που αναπτύσσεται η ιδιωτική πρωτοβουλία, ο ψυχρός οικονομικός άνθρωπος (*homo economicus*) που κινείται κατά κανόνα με κερδοσκοπικά κριτήρια, επιδιώκει την «απόλυτη εκμετάλλευση αντί πάσης θυσίας» για την εξυπηρέτηση της αυξανόμενης τουριστικής ζήτησης, αδιαφορώντας για το περιβάλλον, την αισθητική και τον άνθρωπο.

Στη μεταπολεμική Ρόδο, το πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης και το γενικότερο πλαίσιο της αναπτυξιακής πρακτικής που ακολουθήθηκε, στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην οικοδομή και τον κατασκευαστικό κλάδο στη βάση του οποίου δομούνται πολυάριθμες τουριστικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η αναπτυξιακή φιλοσοφία από την αρχή προσδοκούσε τα σημαντικά μελλοντικά κέρδη απασχόλησης

και εισοδήματος και θεώρησε σε μεγάλο βαθμό τις όποιες περιβαλλοντικές επιφυλάξεις και τις απόψεις περί ολοκληρωμένης ανάπτυξης ως αντιαναπτυξιακές, μη ρεαλιστικές, ακόμα και «επισηφαιείς» για το οικονομικό μέλλον της περιοχής

Η τάση αυτή σε συνδυασμό με την ενίσχυση της ζήτησης ακινήτων, η νομιμοποίηση της οικοδομικής δραστηριότητας σε κάθε γωνιά της παράκτιας ζώνης για την απόκτηση οικονομικών προσόδων, ενισχύει ολοένα και περισσότερο την «πίεση» για αποδυνάμωση της περιβαλλοντικής προστασίας.

Η μεγάλη τουριστική κίνηση, προκάλεσε την ανεξέλεγκτη αύξηση των καταλυμάτων και τη δημιουργία αρνητικών εξωτερικών οικονομικών (προβλήματα ύδρευσης, ηλεκτροδότησης, κορεσμό οδικού δικτύου κλπ). Η αυξημένη ζήτηση προκάλεσε την άναρχη ανάπτυξη υποδομών φιλοξενίας χαμηλών ποιοτικών χαρακτηριστικών που οδηγούν μοιραία στην υποβάθμιση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος και καθώς προσελκύουν φθηνό τουρισμό, συνεπάγονται μειωμένα κέρδη και αδυναμία διατήρησης ενός ποιοτικού επιπέδου.

Η εκτεταμένη χρήση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με τις τεράστιες επενδύσεις στις παράκτιες περιοχές για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων τουριστικών εγκαταστάσεων, με σκοπό τη μαζική κατανάλωση αναψυχής και η υπερσυγκέντρωση των τουριστών πάνω από τα φυσιολογικά όρια στους μήνες της αιχμής, οδήγησαν αρκετά παραθαλάσσια τμήματα σε αδιέξοδα.

Η συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, όχι μόνο της διαμονής (ξενοδοχεία) αλλά και των άλλων δραστηριοτήτων (πολιτισμού, ψυχαγωγίας, αγορές κ.λ.π) σε ορισμένα μόνο τμήματα, καθιστά ορατό τον κίνδυνο της υπέρβασης των ορίων της τουριστικής χωρητικότητας και της φέρουσας ικανότητας του συστήματος.

Εκτός από την εποχιακή και χωρική συγκέντρωση του τουρισμού κατά τη θερινή περίοδο στις παράκτιες περιοχές, η βασική αιτία για την υποβάθμιση του παράκτιου περιβάλλοντος είναι η συνακόλουθη με τον τουρισμό αστικοποίηση. Τα πρώτα χρόνια της τουριστικής ανάπτυξης, κανένας δεν μπορούσε να φανταστεί τις παγίδες που έκρυβε ο μαζικός τουρισμός για το περιβάλλον και την κοινωνία. Η πλήρης τουριστική εξάρτηση από τον αλλοδαπό τουρισμό και το συνάλλαγμα οδήγησε τελικά τη Ρόδο να παραδίδεται στην οικοπεδοποίηση και στη ρύπανση.

Στη Ρόδο καταγράφεται ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων και ταυτόχρονη δόμηση στην παράκτια ζώνη. Η ανάπτυξη αυτή προσέλαβε ταχείς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια λόγω συστημικών (σημασία οικοδομής στη συνολική οικονομία, ιδιοκατοίκηση) και συγκυριακών παραγόντων (εισορή μεταναστών). Στις παράκτιες

περιοχές συγκεντρώνεται η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστικών επενδύσεων καθώς και περισσότερο από το 60% του πληθυσμού και ο μαζικός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας εξακολουθεί να είναι το σημαντικότερο είδος τουρισμού.

Η ανεξέλεγκτη οικοδομική δραστηριότητα, για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών με την κατασκευή ακαλαίσθητων κτισμάτων, ευνόησε την «αρχιτεκτονική ρύπανση». Η εξάπλωση αυθαιρέτων θερινών κατοικιών και ενοικιαζομένων δωματίων, η αυξανόμενη προσέλκυση διάφορων οικονομικών δραστηριοτήτων και η υψηλή πυκνότητα οδικών αρτηριών, στοιχειοθετούν μείζονες περιβαλλοντικές διαταραχές. Ο έντονος εποχιακός χαρακτήρας της τουριστικής ζήτησης στη Ρόδο, προκάλεσε υψηλό βαθμό χωρο-χρονικής συγκέντρωσης, εντατικοποίηση των διαθέσιμων πόρων και τη θερινή επιβάρυνση των υποδομών.

Οι επιβαρύνσεις στο περιβάλλον και η τάση της εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων χωρίς όρια, δεδομένου ότι ο τουρισμός αποτελεί τη μοναδική αναπτυξιακή διαδικασία της Ρόδου, είχαν σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και τη συρρίκνωση του προσδοκώμενου οικονομικού αποτελέσματος.

Η υπερβολική χρήση των πολιτιστικών πόρων, για την κάλυψη των τουριστικών αναγκών, προκάλεσαν μη ανατρέψιμες καταστάσεις, με αποτέλεσμα να παραμένει στην περιοχή χαμηλό επίπεδο προστιθέμενης αξίας. Αν συνυπολογιστεί ότι ένα μέρος του κόστους παραγωγής εξωτερικεύεται με τη μορφή κοινωνικού κόστους, τότε συνεπάγεται η μείωση των τελικών ωφελειών που προκύπτουν για τον τόπο.

Η άποψη ότι ένας τόπος μπορεί να δεχθεί χωρίς προβλήματα τόσους επισκέπτες όσος είναι ο πληθυσμός του, δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται στην προκειμένη περίπτωση, (Λογοθέτης Μ., 2001) καθώς η Ρόδος με πληθυσμό 110.000, ίσο περίπου με τις διαθέσιμες κλίνες, αντιμετωπίζει στην περίοδο της τουριστικής αιχμής σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Περιοχές αμιγώς τουριστικές, όπως το Φαληράκι που το καλοκαίρι υπερδιπλασιάζουν τον πληθυσμό τους, τον χειμώνα ερημώνουν και μετατρέπονται σε τόπους-φαντάσματα. Η κυκλοφοριακή συμφόρηση, οι ατελείωτες ουρές στις στάσεις των ταξί και των λεωφορείων (www.ekke.gr- Λογοθέτης, 2001) και το «στοίβαγμα» στα νυχτερινά κέντρα, αποδεικνύουν ότι ο τόπος ξεπέρασε τα όρια της φέρουσας ικανότητάς του.

Η χαμηλή ποιότητα οφείλεται στο γεγονός, ότι η τουριστική επέκταση έγινε πρόχειρα και χωρίς προγραμματισμό. Ο Cohen το 1978, υποστήριξε την άποψη ότι

υπάρχει τεράστια διαφορά μεταξύ της ανάπτυξης, που γίνεται για λόγους αισθητικής και βελτίωσης και της ωμής και ανεπανόρθωτης καταστροφής που προκαλεί ο τουρισμός.

Ο προσανατολισμός στο κέρδος και ο φτωχός προγραμματισμός, μετασημάτισε τη Ρόδο σε προορισμό «επιφανειακής αναψυχής». Η τοπική κοινωνία αναγκάστηκε να προσαρμοστεί με «μοιρολατρικό» τρόπο καθώς αντιλαμβάνονται ότι δεν μπορούν να αλλάξουν εύκολα αυτή την κατάσταση. Η κυριαρχία ομάδων συμφερόντων, με τη στενή θεώρηση του τρόπου ανάπτυξης αναπαράγεται συνήθως σε περιβάλλοντα έλλειψης συμμετοχικών διαδικασιών και διεργασιών. Ωστόσο σε αρκετές περιπτώσεις, η τοπική κοινωνία αντιστέκεται στην εκποίηση του περιβάλλοντος της παράδοσης και του πολιτισμού.

Κοινωνική κινητικότητα: Παράλληλα με την αύξηση της μισθωτής εργασίας, παρατηρείται αύξηση του εισοδήματος και η κάθε δραστηριότητα γίνεται πλέον «οικονομική». Στην περίοδο αυτή, σημειώνεται μια έντονη ανοδική κοινωνική κινητικότητα των κατοίκων που έχουν την ευκαιρία να ασκήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα.

Οι πρώτοι τουριστικοί επιχειρηματίες εμφανίσθηκαν συγκυριακά, χωρίς γνώσεις και παιδεία οι περισσότεροι, συχνά σαν αποτέλεσμα της ιδιοκτησίας ενός παραλιακού οικοπέδου ή των κατάλληλων γνωριμιών. Από την έρευνα διαπιστώσαμε ότι η κοινωνία της Ρόδου ήταν πάντα ανοιχτή στην εισδοχή νέων μελών, σε αντίθεση με τις υψηλές κοινωνικές τάξεις, όπου η ένταξη σε κάποια από αυτές παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες.

Από την έρευνα προέκυψε ότι η τουριστική ανάπτυξη δημιούργησε τις προϋποθέσεις κοινωνικής ανόδου κυρίως των κατώτερων στρωμάτων και των νεότερων σε ηλικία που απέκτησαν σύντομα μια οικονομική ανεξαρτησία. Η έντονη πληθυσμιακή συσσώρευση μεταναστών, έδωσε την ευκαιρία σε πάρα πολλούς από αυτούς, εκτός από τη μισθωτή εργασία, να μπουν στην επιχειρηματική διαδικασία και να συμπεριληφθούν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα της ταξικής ιεραρχίας.

Οι επιχειρηματίες του τουρισμού, ανεξάρτητα από το είδος της επιχείρησης, ξενοδοχείο, τουριστικό γραφείο, τουριστικό κατάστημα, παροτρύνουν και τα παιδιά τους στην ενασχόληση με την οικογενειακή επιχείρηση και καταγράφεται ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών που ανεξάρτητα με το επίπεδο μόρφωσης που έχουν πάρει, ακολουθούν το επάγγελμα του πατέρα.

Κοινωνική διαφοροποίηση: Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η τουριστική ανάπτυξη δημιουργεί νέα καταναλωτικά πρότυπα, νέα κοινωνική διαστρωμάτωση και κυριαρχεί ο ατομικισμός. (Greenwood D.J., 1972). Οι άνθρωποι που βρίσκονται σε υψηλά εισοδηματικά επίπεδα ή θέσεις, έχουν τη δυνατότητα απόκτησης υλικών αγαθών και υπηρεσιών, όπως ακριβώς και οι τουρίστες υψηλής εισοδηματικής τάξης.

Στην κοινωνική στρωμάτωση που προϋπήρχε της τουριστικής ανάπτυξης, υπήρχε σαφής διάκριση ανάμεσα στους «αρχόντους» και τον απλό λαό, χωρίς την αυστηρότητα αυτής της διάκρισης, δεδομένου ότι δεν λειτουργούσαν ως κλειστές και απομονωμένες μεταξύ τους ομάδες και συνεπώς θεωρούνταν αυτονόητη η μεταξύ τους επικοινωνία και συνεργασία.

Η κοινωνία της πόλης εμφανίζεται να είναι περισσότερο κλειστή και φιλόξενη σε σχέση με τις κοινωνίες της υπαίθρου, οι λειτουργίες της είναι διαφορετικές από τα χωριά και στην ταξική της δομή σημαντική θέση κατέχουν οι επιχειρηματίες και οι επιστήμονες. Τις αλληπάλληλες κατακτήσεις που έκαναν τους κατοίκους ολιγόλογους και καχύποπτους, διαδέχτηκε η τουριστική εισβολή και οι τριγμοί που προκλήθηκαν στην οικογένεια στις πρώτες δεκαετίες.

Ο τουρισμός βρήκε τη Ρόδο με μια υγιή αστική τάξη με αρχές και μια κοινωνική δομή που κρατούσε τις παραδόσεις. Η τοπική κοινωνία ενστερνίστηκε το θέμα του τουρισμού από την αρχή και δημιούργησε μια ανάλογη ψυχολογία αναπτύσσοντας έντονη τουριστική συνείδηση. Οι απλοί άνθρωποι διευκόλυναν τους τουρίστες, τους ξεναγούσαν κλπ. Όσοι ξένοι ήρθαν σε επαφή με τον κόσμο του νησιού είδαν τα τοπικά έθιμα, τις παραδόσεις και διαπίστωσαν ότι δεν πρόκειται για μια κοινωνία υπανάπτυκτη, αλλά μια κοινωνία φιλόξενη με μόρφωση και οξυδέρκεια.

Στην πορεία όμως, όταν οι κάτοικοι άρχισαν να προσβλέπουν στο κέρδος άρχισαν να φθείρονται και οι συνειδήσεις. Η προσπάθεια της στήριξης ενός τουριστικού ρεύματος που ήταν πάνω από τις δυνάμεις της κοινωνίας, επέβαλλε επίπονους ρυθμούς με αποτέλεσμα τη διάρρηξη του κοινωνικού ιστού και την άμβλυνση της οικογενειακής συνοχής. Η παλιά πατροπαράδοτη φιλοξενία μεταβλήθηκε σε τουριστική βιομηχανία και έτρεξαν όλοι να διεκδικήσουν ένα μέρος της πίτας που τους αναλογούσε.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι η παλιά αστική τάξη σταδιακά εξαφανίζεται και λίγοι πλέον θυμούνται τις οικογένειες που έγραψαν την ιστορία του νησιού, ενώ στην ταξική διαστρωμάτωση αρχίζουν να κυριαρχούν νέα κοινωνικά στρώματα—συνδεδεμένα κυρίως με τον τουρισμό.

Στην περίοδο της απογείωσης του τουρισμού η Ρόδος ξεπέρασε το μέσο όρο της Ελλάδας σε εισόδημα. Η απόκτηση χρήματος, η συναλλαγματική διαφορά και το ισχυρό νόμισμα των ξένων τουριστών έναντι της δραχμής, δημιούργησε μια ισχυρή αστική τάξη εμπόρων και επιχειρηματιών. Η εργασία ήταν καλοπληρωμένη και το εισόδημα που προέκυπτε βοήθησε στην άνοδο της ασθενέστερης οικονομικής τάξης. Τα ετήσια εισοδήματα ήταν σχεδόν τριπλάσια, ακόμη και στις χαμηλού κύρους εργασιακές θέσεις, σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Η οικονομική ανάπτυξη και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, δημιούργησε μια τάξη νεόπλουτων αρκετά σημαντική, η οποία διαμόρφωσε πρότυπα καταναλωτικής συμπεριφοράς με έντονα τα χαρακτηριστικά της επιδειξης. Ο κόσμος οδηγήθηκε σε ένα υπέρμετρο καταναλωτισμό και στην απόκτηση καταναλωτικών και διαρκών αγαθών υψηλής αξίας (ταξίδια, αυτοκίνητα, ρούχα, σπίτια, ακίνητα).

Η ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων και ταυτόχρονη δόμηση στις παράκτιες περιοχές της Ρόδου, προσλαμβάνει ταχείς ρυθμούς την τελευταία δεκαετία λόγω του ότι ενισχύει την «αίσθηση πλούτου». (Πελαγίδης 2006) Αυτή η αίσθηση πλούτου «συμβάλλει σε μια ιδιότυπη κατάσταση, όπου παρά την υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας, η ζήτηση και η δαπάνη συντηρούνται σε υψηλά επίπεδα».

Τα κοινωνικά πρότυπα έχουν επιβάλει ακόμη και στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα ένα καταναλωτισμό που έγινε συνήθεια και η μίμηση για το κοινωνικό prestige κυριαρχεί. Τα παιδιά δεν κατανοούν τις δυνατότητες των γονιών και γίνονται περισσότερο απαιτητικά. Οι γυναίκες που κατέβηκαν από τα χωριά διεκδικούν συνεχώς περισσότερα πράγματα, ακόμη και εάν δεν εργάζονται οι ίδιες και οι άντρες κάνουν περισσότερες από μια δουλειές για να τα βγάλουν πέρα. Δημιουργήθηκε έτσι *«μια καταναλωτική κοινωνία στην οποία το άτομο ξοδεύει εισόδημα που δεν έχει, διαθέτοντας χρόνο εργασίας που δεν του περισσεύει, για να αγοράσει ένα αγαθό που δεν του χρειάζεται, για να επιδειχθεί στον γείτονα που δεν ενδιαφέρεται»*. (Κανελλόπουλος Αθ. Εφημερίδα το Βήμα, 1976)

Η εύκολη και σημαντική εισροή χρήματος οδήγησε σε ακραίες οικονομικές συμπεριφορές των περισσότερων, κυρίως των εσωτερικών μεταναστών που πίστευαν ότι αυτό θα συνεχιστεί και στο μέλλον, με αποτέλεσμα σήμερα να επιστρέψουν σχεδόν όλοι στην αρχική τους κατάσταση. Η νεόπλουτη τάξη με την επιδεικτική κατανάλωση και τον τρόπο ζωής της, καταλαμβάνει την κορυφή της πυραμίδας της κοινωνικής δομής, συνιστά πρότυπο για την κοινωνία και οι τάξεις που βρίσκονται σε κατώτερες βαθμίδες της κοινωνικής ιεραρχίας, υιοθετούν καθιερωμένους κώδικες

συμπεριφοράς. Τελικά η υπόληψη της τοπικής κοινωνίας, στηρίζεται στην οικονομική δύναμη και στα μέσα με τα οποία μπορεί κανείς να δείξει τον πλούτο. Σε αυτά τα πλαίσια ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες ταυτίζονται με σύμβολα κοινωνικής θέσης και αποκτούν ιδιαίτερη σημασία.

Σύμφωνα με τον Βέμπλεν: *«το μέτρο της δαπάνης, που κατευθύνει συνήθως τις προσπάθειές μας, δεν είναι η μέση, η συνηθισμένη δαπάνη, που έχει ήδη επιτευχθεί αλλά ένα καταναλωτικό ιδεώδες που βρίσκεται πέρα από τα όριά μας ή, που για να το φτάσουμε, χρειάζεται κάποια προσπάθεια. Το κίνητρο είναι η άμιλλα- το κίνητρο μιας ζηλόφθονης σύγκρισης, που μας ωθεί να ξεπεράσουμε εκείνους, με τους οποίους συνηθίζουμε να κατατάσσουμε τους εαυτούς μας»*. Αναπτύχθηκε έτσι ένα κοινωνικό σύστημα που στηρίζεται περισσότερο στην κοινωνική διαντίδραση και όχι στην ατομική πράξη. Τα άτομα, βρίσκονται σε μια συνεχή αλληλοεπίδραση. Αναπτύχθηκε μια κοινωνική κουλτούρα που προσδίδει μεγάλη αξία στην υλική επιτυχία, ωστόσο όμως είναι αρκετοί άνθρωποι που λόγω της κοινωνικής τους αδυναμίας, δεν μπορούν να καταφέρουν.

Όπως υποστηρίζει και ο Τουμίν, (Tumin M., 1967) στα πλαίσια της κοινωνικής διαφοροποίησης διαμορφώθηκε μια κοινωνική στρωμάτωση ανάλογα με το γόητρο, την εκτίμηση και τη δημοτικότητα, που προβάλλει ένα σύνολο κοινωνικών ανισοτήτων ως προς την κατανομή των αγαθών και των βασικών κοινωνικών ανταμοιβών, που συμβάλλουν στην άνεση, την αναψυχή, την προβολή, το γόητρο και την εκτίμηση. Η κυρίαρχη νομοκατεστημένη τάξη, έχοντας επίγνωση της ιδιαίτερης θέσης της, δημιούργησε ένα κώδικα συμπεριφοράς που συχνά εκδηλώνεται με υπεροψία.

Η τουριστική ανάπτυξη οδήγησε σε ταξικές ανακατατάξεις, καθώς η πρώην παραδοσιακή κοινωνία, που στήριζε την οικονομία της στον πρωτογενή τομέα και τα παραθαλάσσια οικοπέδα θεωρούνταν μειονεκτικά, πρόσφερε ευκαιρίες στα μέλη της τροποποιώντας την αξία των περιουσιακών τους στοιχείων, δεδομένου ότι τα οικοπέδα αυτά απέκτησαν τεράστια εμπορική αξία.

Χαρακτηριστικό του οικονομικού κατεστημένου που δημιουργήθηκε, ήταν η «επρροή» ως μέσο σχηματισμού άποψης. Τα άτομα ανταγωνίζονται μεταξύ τους για κοινωνική δύναμη και οι σχέσεις των ανθρώπων επηρεάζονται από υλικούς παράγοντες, όπως ιδιοκτησία, υλικά και άυλα αγαθά, και συμπεριφορές που προκαλούν πολλές φορές τη δημόσια αίσθηση.

Με την οικονομική ευχέρεια που αποκτήθηκε από τον τουρισμό, οι Ροδίτες

δεν επένδυναν στη μόρφωση. Μέχρι τη δεκαετία του 80 οι κοπέλες σπάνια σπούδαζαν και τα αγόρια στρέφονταν επαγγελματικά στα τουριστικά επαγγέλματα ή στις επιχειρήσεις του πατέρα. Στροφή στις σπουδές παρατηρείται από το 1990 και μετά, ακόμα και σε αυτούς που έχουν τις προϋποθέσεις να ασχοληθούν στις οικογενειακές επιχειρήσεις.

Ένα από τα θετικά της οικονομικής ευημερίας επομένως ήταν η δυνατότητα των γονιών να σπουδάσουν τα παιδιά τους και το έκαναν. Πολλοί επένδυσαν στις σπουδές των παιδιών στην Ελλάδα ή το εξωτερικό ακόμα και οι χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις. Έκδηλη όμως είναι η στήριξη του μορφωτικού και ανθρώπινου κεφαλαίου στα χαρακτηριστικά του τουρισμού, δηλ. τουριστικές και οικονομικές σπουδές, με στόχο την απορρόφησή τους στον τουριστικό τομέα. Ο τουρισμός όμως, επέφερε αλλαγές και στις επί μέρους κοινωνίες των περιοχών της υπαίθρου του νησιού, ιδιαίτερα σε αυτές που ενεπλάκησαν στην τουριστική διαδικασία.

Κοινωνικές μεταβολές αξίες: Η μελέτη της κοινωνικής δομής, οδηγεί στη μελέτη του συστήματος αξιών και του συστήματος που ρυθμίζει τη συμπεριφορά των ανθρώπων (Radcliffe - Brown, 1971). Οι αξίες που προέρχονται από τις πεποιθήσεις των ανθρώπων, για το πως πρέπει να είναι ο κόσμος τους, επηρεάζουν τη δράση τους και οι κανόνες αφορούν τις κοινωνικά αποδεκτές νόρμες που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν στις επιλογές των δράσεών τους.

Ιδιαίτερης σημασίας ζήτημα αποτελεί (Nunez, 1977) η διάχυση αξιών και συμπεριφορών, με τη διαδικασία αφομοίωσης του πολιτισμικού προτύπου των χωρών υποδοχής με το «κυρίαρχο» πρότυπο, καθώς οι αναπτυσσόμενοι λαοί τείνουν να υιοθετούν πρότυπα των αναπτυγμένων χωρών απορρίπτοντας τα δικά τους ως παρωχημένα, προκαλώντας την προσαρμογή της κοινωνίας της φιλοξενίας για το «καλό» της τουριστικής βιομηχανίας.

Στην αρχή του οργανωμένου τουρισμού, το αίσθημα κατωτερότητας απέναντι στους ξένους, εκφράστηκε με το «ξεπούλημα» των παραδοσιακών αξιών. Η Ρόδος, δέχτηκε κατά καιρούς κύματα πανικισμού, χουλιγκανισμού, εντελώς αδιαμαρτύρητα. Στις πρώτες δεκαετίες, η σεξουαλική συνεύρεση μεταξύ τουριστών και ντόπιων επέφερε μια ελευθερία στις σχέσεις και μια διαφοροποίηση της σεξουαλικής συμπεριφοράς των ανθρώπων, ιδιαίτερα των αντρών.

Με την τουριστική ανάπτυξη και την είσοδο των γυναικών κυρίως από τις Σκανδιναβικές χώρες, προκλήθηκαν μεγάλες και βαθιές μεταβολές των κοινωνικών δομών και ιδεών του κόσμου της Ρόδου. Άτομα κάθε κοινωνικής κατηγορίας,

προκειμένου να συναντήσουν τις αλλοδαπές, σύχναζαν στις παραλίες και τα μπαρ, παρακάμπτοντας τα κοινωνικά δεδομένα και την οικογένεια. Ωστόσο, οι εξελίξεις αυτές κατέστησαν τους ανθρώπους άτομα ελεύθερα και ανεξάρτητα, μόνο που η νέα αυτή αντίληψη, δεν αφορούσε τις γυναίκες τις οποίες τα κοινωνικά δεδομένα τις ήθελαν περιορισμένες στο σπίτι.

Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των τουριστών και η ελαστικότητα στη σεξουαλική συμπεριφορά αλλοδαπών και ημεδαπών, προκάλεσε αύξηση των αφροδισίων νοσημάτων ιδιαίτερα στα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης. Η υπερβολική ελευθερία στις σχέσεις των ανδρών και η απαξίωση ορισμένων «καθιερωμένων κανόνων» διατάραξαν τον παραδοσιακό, «κλειστό» τρόπο ζωής και διέλυσαν αρκετές οικογένειες. Πολλοί είναι οι νέοι, που προτιμώντας την πόλη λόγω της περισσότερης ψυχαγωγίας και ελευθερίας που προσφέρει, ξέφυγαν από την κλειστή ζωή και την προστασία της οικογένειας και καθώς δεν ήταν προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουν τις νέες αυτές συνθήκες, παρασύρθηκαν σε καταστάσεις που τους οδήγησαν σε συμπεριφορές κοινωνικά μη αποδεκτές.

Η Ρόδος στατιστικά είναι περιοχή με αυξημένο αριθμό διαζυγίων που έμμεσα ή άμεσα σχετίζονται με τον τουρισμό. Ένα από τα προβλήματα που έθεσαν οι συμμετέχοντες, ήταν και οι μικτοί γάμοι που προκάλεσαν τριγμούς στην οικογένεια και αντιδράσεις στην τοπική κοινωνία. Είναι γεγονός, ότι οι περισσότεροι που μπήκαν στη διαδικασία να παντρευτούν αλλοδαπές, προερχόταν από κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Η τοπική κοινωνία και η παραδοσιακή Ροδίτικη οικογένεια δοκιμάστηκε, καθώς δεν ήταν προετοιμασμένη να δεχτεί με άνεση τους μικτούς γάμους, κάτι που ξεπεράστηκε αργότερα.

Φαινόμενα αισχροκέρδειας, εκδηλώθηκαν από τα πρώτα χρόνια της τουριστικής της ανάπτυξης. Πολλοί έχουν επενδύσει περιστασιακά σε τουριστικά ή παρατουριστικά επαγγέλματα, πιστεύοντας στον γρήγορο πλουτισμό και το εύκολο κέρδος, υιοθετώντας μη θεμιτούς τρόπους πώλησης. Αυτό οδήγησε σε μια αλλοίωση της τουριστικής συνείδησης και έχει επιβληθεί ένα παιχνίδι ανταγωνισμού που δεν είναι πάντα μέσα στα λογικά πλαίσια της συμπεριφοράς.

Οι ερωτηθέντες σχολίασαν, ότι αυτό δεν είναι κάτι που τους αρέσει καθώς μπαίνουν στον πειρασμό να εξαπατήσουν τους πελάτες και αυτό φυσικά δεν είναι στοιχείο της συμπεριφοράς ενός «αυθεντικού» Ροδίτη.

Με το πέρασμα των ετών, πολλές συνήθειες καταργήθηκαν και πολλές μεταλλάχθηκαν στον σύγχρονο τρόπο ζωής.

Προσαρμογή της τοπικής οικονομίας στις τουριστικές απαιτήσεις: Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι σε μεγάλο βαθμό οι τοπικοί επιχειρηματίες για να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη ζήτηση, έχουν αλλάξει το σχεδιασμό των προϊόντων τους, (αναμνηστικά δώρα, καλλιτεχνικές δημιουργίες κλπ) προκειμένου αυτά να συμφωνούν περισσότερο με τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Ο νέος επαγγελματικός κώδικας είναι αποτέλεσμα της παρακμής των παραγωγικών σχέσεων και το σύστημα αναπαράγεται μέσω μηχανισμών και οικονομικών δραστηριοτήτων που βασίζονται στην εξαπάτηση του αγοραστικού κοινού.

Σε αυτά τα πλαίσια, η επαγγελματική επιτυχία που βασίζεται στην αντικοινωνική συμπεριφορά, στην κοινωνική υποκρισία, στη δουλοπρέπεια, στην εξαπάτησή του κοινού και στο βαθμό που ο καθένας χρησιμοποιεί τον άλλον σαν αντικείμενο, μοιραία καταλήγει στην αυτο-αλλοτρίωση του.

Η εμπορευματοποίηση-τουριστικοποίηση της τέχνης, αποστεωμένη από τις αξίες της λαϊκής παράδοσης, παρατηρείται έντονα στα πλαίσια της τουριστικής κατανάλωσης. Το κριτήριο μιας μουσικής εκδήλωσης, ενός λαϊκού πανηγυριού κλπ, είναι «η εμπορική τους επιτυχία» και η σχέση τους με τη μόδα.

Οι κοινωνικές αλλαγές που παρατηρούνται στη ζώνη υποδοχής, αφορούν πολιτισμική ομογενοποίηση, εμφάνιση καινούριων γλωσσικών στερεότυπων και εξάλειψη της τοπικής διαλέκτου, εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων, νέα πρότυπα καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Ο μαζικός τουρισμός, συχνά οδηγεί στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών, όπως είναι: αισχροκέρδεια, εγκληματικότητα, ναρκωτικά, αλκοολισμός, ομοφυλοφιλία, σεξουαλική εκμετάλλευση, παιδική πορνεία κλπ. Ωστόσο αποδεικνύεται, ότι ενώ στην κοινωνία της Ρόδου παρατηρούνται φαινόμενα χαλάρωσης των ηθών και αλλοιώσεις των αξιών, εν τούτοις η τουριστική εισβολή δεν κατάφερε να διαβρώσει σημαντικές αξίες που σχετίζονται με πολιτικές τους πεποιθήσεις, την τήρηση των εθίμων που αφορούν τις εκδηλώσεις της ζωής τους, τη θρησκευτική λατρεία και η οικογένεια, παρ' ότι σε ένα βαθμό επηρεάστηκε από τον τουρισμό, εξακολουθεί να παραμένει ακόμη ελεγχόμενη.

Επιπλέον, οι αλλαγές που συντελέστηκαν στην Ρόδο εξ' αιτίας του τουρισμού, έγιναν αντιληπτές διαφορετικά, από τους πιο νέους, οι οποίοι έδωσαν συνέντευξη. Αυτοί υποστήριξαν, ότι οι αξίες της τοπικής κοινωνίας δεν έχουν αλλάξει περισσότερο απ' ότι έχουν αλλάξει σε οποιαδήποτε σύγχρονη κοινωνία, η οποία έρχεται σε επαφή με ανθρώπους διαφορετικών συμπεριφορών. Το γεγονός ότι η

πραγματικότητα μπορεί στο μέλλον να αλλάξει, φάνηκε να ανησυχεί περισσότερο τους ηλικιωμένους και ο φόβος που υποβόσκει είναι ότι με τη μίμηση ξένων συμπεριφορών θα οδηγηθούν εν τέλει στην εγκατάλειψη των τοπικών αξιών και παραδόσεών τους.

Εποχικότητα: Η έντονη απασχόληση στην περίοδο της τουριστικής αιχμής, δημιουργεί σωματική και ψυχολογική κόπωση στους κατοίκους. Ωστόσο, μετά από αρκετά χρόνια τουριστικής δραστηριότητας φαίνεται να έχουν αποδεχθεί το γεγονός ότι τα καλοκαίρια τους θα είναι εξαιρετικά πολυάσχολα και οι χειμώνες πιο χαλαροί. Ανησυχούν όμως, ότι η εποχική απασχόληση γίνεται συνεχώς εντονότερη και συρρικνώνεται στη διάρκεια του έτους.

Η συρρίκνωση του τουρισμού κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου αποτελεί ένα αρνητικό στοιχείο που επιβάλλει άλλου είδους ρυθμούς, προκειμένου μέσα στους έξι μήνες να καταφέρουν αυτό που παλαιότερα πετύχαιναν με πολύ μεγαλύτερη άνεση σε μεγαλύτερη διάρκεια. Η εντατικοποίηση και η υπεραπασχόληση των εργαζόμενων, λόγω της εποχικότητας από Μάιο έως Οκτώβρη και η εποχιακή ανεργία από Νοέμβρη έως Απρίλη, δημιουργούν ανασφάλεια και άγχος στους εργαζόμενους, δεδομένου ότι το εισόδημα που αποκτιέται μέσα σε περίοδο 6 έως 8 μηνών πρέπει να επαρκέσει για την κάλυψη των ετήσιων αναγκών.

Θετικές επιδράσεις: Ωστόσο γίνεται σαφές, ότι ο τουρισμός προκάλεσε αδιαμφισβήτητα και θετικές επιδράσεις στο πολιτιστικό επίπεδο των κατοίκων, χάρη στις ευκαιρίες που έχουν να συναναστρέφονται με ανθρώπους που προέρχονται από πιο αναπτυγμένες χώρες και με ευρύτερη μόρφωση. Έφερε κόσμο σε επαφή με το ευρωπαϊκό στοιχείο, η κοινωνία έγινε πιο ανοικτή, δέχτηκε την ύπαρξη ξένων και ξένης κουλτούρας και έβγαλε τους ντόπιους από τα κοινωνικά «κλισέ» και την ξενοφοβία. Οι τουρίστες μετέφεραν συμπεριφορές, όπως τρόποι διασκέδασης, ντύσιμο, κλπ, που υιοθετήθηκαν από ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους. Οι ντόπιοι νοιώθουν τυχεροί, καθώς με τον τουρισμό απέκτησαν ευρωπαϊκή νοοτροπία, έχοντας επαφή με ξένο κόσμο από πολύ μικρά παιδιά. Πολλοί άνθρωποι, ταξίδεψαν στο εξωτερικό και έφυγαν από τα στενά όρια του νησιού. Οι σερβιτόροι π.χ. γύρισαν τη μισή Δυτική Ευρώπη και είχαν επαφή με αναπτυγμένο κόσμο, ανεξάρτητα αν δεν το διαχειρίστηκαν σωστά. Ο μέσος Ροδίτης ταξιδεύει περισσότερο απ' ότι ένας άλλος Έλληνας, κυρίως στην Ευρώπη, δεν γνωρίζει όμως αρκετά την Ελλάδα.

Η συνάντηση μεταξύ τουριστών και ντόπιων, η ανταλλαγή κουλτούρας και οι διαπολιτισμικές επαφές, επηρέασαν το επίπεδο των γενικότερων εγκυκλοπαιδικών γνώσεων, ιδιαίτερα των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας με χαμηλή εκπαίδευση, όπου πολλοί από αυτούς μπορούν να συνεννοηθούν σε περισσότερες από μία ξένες γλώσσες και να συμπεριφέρονται με μια πιο ευρωπαϊκή νοοτροπία. Ο Ροδίτης από πολύ νωρίς, έμαθε να τρώει στο Ευρωπαϊκό στυλ, να γνωρίζει την Ευρωπαϊκή κουζίνα, να ντύνεται διαφορετικά. Από την προπολεμική περίοδο, οι κάτοικοι εξοικειώθηκαν με τα τουριστικά καταλύματα και καθώς τα ξενοδοχεία για τους περισσότερους θεωρούνται οικείοι χώροι, συνηθίζουν να πραγματοποιούν τις σημαντικές εκδηλώσεις της ζωής τους μέσα σε αυτά. Και μόνο περπατώντας στη Ρόδο, εκπαιδεύεται τουριστικά.

Μια άλλη θετική πλευρά του ζητήματος σχετίζεται με τις πολιτισμικές επιδράσεις εφ' όσον, εξ' αιτίας του τουρισμού που παρέχει τα κίνητρα και τους οικονομικούς πόρους, δημιουργήθηκε μια πολιτιστική αναγέννηση που σχετίζεται με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πολλά μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί και παραμελημένες περιοχές διατηρήθηκαν και μεταμορφώθηκαν σε τουριστικά θέλητρα για την εξυπηρέτηση ορισμένων τουριστικών δραστηριοτήτων. Αρκετοί άνθρωποι επίσης, που ασχολούνται με τις παραδοσιακές τέχνες (μουσικοί, κατασκευαστές ειδών λαϊκής τέχνης), κατάφεραν να έχουν ένα επικερδές επάγγελμα.

Πνευματικότητα: Η Ρόδος ωστόσο, αποπνέει και μια πνευματικότητα. Στην τοπική κοινωνία υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ατόμων που κατέχουν μια κοινωνική θέση η οποία είναι ανεξάρτητη από τις ταξικές διαφορές. Εδώ ανήκουν οι άνθρωποι που έχουν υψηλό κύρος και η θέση τους καθορίζεται από τον τρόπο ζωής τους. Όλοι αυτοί αποτελούν ένα μέρος της κοινωνίας που αντιστέκεται σε μια κουλτούρα που χάνεται. Παρτηρείται μια πνευματική και πολιτιστική ζωή, με ανθρώπους που δημιουργούν πολύ σοβαρά και μια αξιόλογη πνευματική τάξη, που ασχολείται με τα γράμματα και τις τέχνες που όμως είναι απομονωμένη.

Η στέγη γραμμάτων και τεχνών που ιδρύθηκε το 1963, η δημοτική πινακοθήκη στην Παλιά Πόλη και το μουσείο νεοελληνικής τέχνης που στεγάζεται στο Νεστοριδείο Μέλαθρον, προσφέρουν σημαντικό έργο και δημιουργούν το όραμα να επανακτήσει η Ρόδος την παλιά της αίγλη. Στις πνευματικές εκδηλώσεις η ανταπόκριση του κόσμου δεν είναι ακόμα αρκετά ικανοποιητική, αλλά οι συμμετέχοντες δεν υπολείπονται σε τίποτα με τις αντίστοιχες άλλων μεγάλων πόλεων της Ελλάδας.

Σημερινή κατάσταση: Οι ντόπιοι συνειδητοποίησαν, ότι η τουριστική βιομηχανία ήταν μια πολύ κερδοφόρα επιχείρηση. Σήμερα όμως διαμαρτύρονται, πως εξαιτίας των χαμηλών τιμών, προκύπτει μειωμένο εισόδημα σε σχέση με το παρελθόν. Υπάρχουν πολλά καταστήματα ξενοίκιαστα και ξενοδοχεία χωρίς ανακαίνιση. Παράλληλα όμως αυξήθηκε ο αριθμός των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση της τιμής των ενουκίων, των τιμών των αγαθών και της αξίας των ακινήτων. Η δυσανάλογη αύξηση του αριθμού των εμπορικών και άλλων καταστημάτων, δημιούργησε ένα υπέρμετρο υπερεπαγγελματισμό, με δυσμενείς επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και ένα επιπρόσθετο άγχος στους καταστηματάρχες.

Ο σημερινός τύπος τουρισμού, περιγράφηκε από τη χρησιμοποίηση των επιθέτων όπως: «μαζικός τουρισμός», «φτωχός τουρισμός», «χαμηλού επιπέδου τουρισμός». Ο τελευταίος χαρακτηρισμός αφορά τους τουρίστες που έρχονται αποκλειστικά για τη διασκέδαση με άφθονο αλκοόλ, χωρίς ιδιαίτερους ή αυστηρούς φραγμούς και φυσικά σε χαμηλές τιμές.

Τα άτομα που συμμετείχαν στη συνέντευξη, παρατήρησαν ότι ο τύπος τουριστών έχει αλλάξει με το πέρασμα του χρόνου, μετασχηματίζοντας σταδιακά τη Ρόδο, σε έναν προορισμό μαζικού φτηνού τουρισμού. Αναγνωρίστηκε όμως, ότι η επέκταση της τουριστικής ανάπτυξης σε όλο το νησί αποτελεί λαίλαπα με ότι αυτό συνεπάγεται. Ο συνωστισμός, το κυκλοφορικό χάος, η «εκμετάλλευση» που γίνεται πολλές φορές από πάρα πολλούς, ο θόρυβος που παρατηρείται, η καταστροφή των παραλιών και εν γένει όλου του φυσικού περιβάλλοντος, δημιουργούν καταστάσεις οι οποίες δεν χαρακτηρίζουν πλέον την ποιότητα και την εγγύηση για μια θετική πορεία.

Επί πλέον οι ντόπιοι παραδέχτηκαν, ότι σε όλη τη διάρκεια της τουριστικής ανάπτυξης, ρύθμιζαν το περιβάλλον και τις συνθήκες τους σύμφωνα με τις επιθυμίες των τουριστών, χωρίς να σκεφτούν ότι αυτό το περιβάλλον ήταν το βασικό κίνητρο που αρχικά προσέλκυσε τους τουρίστες. Παρ' όλα αυτά, ο περισσότερος κόσμος παρατηρεί παθητικά και δεν αντιδρά.

Εξάρτηση από την τουριστική δραστηριότητα: Η κυρίαρχη μορφή της οργανωμένης ζήτησης στην Ελλάδα (Papatheodorou, 2004), στηρίχθηκε στην προσφορά του κλασσικού τουριστικού προϊόντος, ήλιος & θάλασσα, χωρίς ουσιαστική διαφοροποίηση, με αποτέλεσμα την εύκολη υποκατάσταση του από άλλες μεσογειακές χώρες.

Η ζήτηση για προϊόντα όπως «ήλιος και θάλασσα», η αστικοποίηση των

ακτών, η απώλεια γεωργικού εδάφους, και η συμμόρφωση σύμφωνα με τις επιθυμίες των επισκεπτών, οδήγησαν την περιοχή στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού. Η εμπειρία απέδειξε όμως, ότι οι προορισμοί που στόχευαν στο μαζικό τουρισμό, είχαν ως αποτέλεσμα να υποφέρει η βιωσιμότητά τους.

Η Ρόδος σήμερα είναι πλήρως εξαρτημένη από τον διεθνή τουρισμό και τους μεγάλους τουριστικούς οργανισμούς και αυτό οφείλεται στο μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθήθηκε. Η «τυπολογία» του Ροδιακού τουρισμού είναι ο μαζικός-θερινός, μοντέλο που συνεπάγεται τη συνεχή εξάρτηση της περιοχής από το αυτόν. Η σαφής προτίμηση της περιοχής στους αλλοδαπούς τουρίστες έναντι των ημεδαπών ιδιαίτερα στην εικοσαετία 70-90 φανερώνει την εξάρτηση από το διεθνή μαζικό τουρισμό. Η υψηλή συγκέντρωση της τουριστικής υποδομής σε ορισμένα τμήματα της Ρόδου, δημιούργησε πολλά προβλήματα, όπως ανεξέλεγκτη και άνιση οικιστική ανάπτυξη. Από την έρευνα φαίνεται, ότι οι παραλίες της Ρόδου, αν και θα μπορούσαν, δεν αποτελούν πλέον ένα από τα «δυνατά σημεία» του νησιού.

Οικονομική εξάρτηση: Όλοι συμφώνησαν ότι ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την οικονομία του νησιού. Τα άτομα όμως που απασχολούνται άμεσα στον τουρισμό, συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο την υπερ- εξάρτηση τους από αυτόν και εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για την εμφάνιση προβλημάτων, τα οποία θα είχαν επιπτώσεις στις αφίξεις τουριστών. Οι χώρες που χρησιμοποιούν τον τουρισμό ως το μοναδικό μέσο της οικονομικής τους ανάπτυξης, είναι ευάλωτες σε οτιδήποτε επηρεάζει αρνητικά την τοπική τουριστική βιομηχανία (διεθνείς συγκυρίες, οικονομικές μεταβολές, τρομοκρατικές ενέργειες, κλπ), με καταστρεπτικά αποτελέσματα για τη συνολική οικονομία.

Ο βαθμός οικονομικής εξάρτησης των κατοίκων από τον τουρισμό, είτε άμεσος είτε έμμεσος, είναι πολύ μεγάλος. Η οικονομική διάρθρωση είναι προσανατολισμένη σχεδόν αποκλειστικά προς την τουριστική κατανάλωση ως μιας ιδιαίτερα διαμορφούμενης ιδιωτικής κατανάλωσης. Η κοινωνική και οικονομική ζωή των κατοίκων εξαρτάται σχεδόν μόνο από τον τουρισμό, αφού ούτως ή άλλως είναι η δραστηριότητα που προσφέρει και τις περισσότερες θέσεις εργασίας, οι οποίες δεν περιορίζονται μόνο στις τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά επεκτείνονται και στους άλλους τομείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (σχολεία, Νομαρχία, Δήμοι κλπ.) λόγω της συνεχόμενης αύξησης του πληθυσμού.

Η τουριστική μονοκαλλιέργεια, αποτέλεσμα των επιλογών ανάπτυξης, προκάλεσε αρνητικές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα όπως: εξάρθρωση του

παραγωγικού ιστού και την πλήρη εξάρτηση των κατοίκων τους για την ικανοποίηση βασικών αναγκών από το κέντρο, αύξηση του κόστους ζωής, διείσδυση νέων αξιών στις τοπικές κοινωνίες, εγκατάλειψη του πρωτογενή τομέα κλπ. Τα άτομα είναι εγκλωβισμένα στη μονοκαλλιέργεια του τουρισμού και πληρώνουν το τίμημα. Από τη μια η εξειδίκευση και από την άλλη το εύθραυστο στις διεθνείς συγκυρίες προϊόν, μπορεί να παραλύσει την τοπική οικονομία.

Η αλλαγή του τουριστικού σκηνικού από το 1990 και μετά, με την πτώση της ποιότητας του τουρισμού, συνοδεύτηκε από μείωση του σχετικού εισοδήματος του τομέα. Η κάθε τουριστική κρίση μειώνει το εισόδημα και σοκάρει τον κόσμο. Ίσως στη μεγάλη διαδικασία ανάπτυξης ο κόσμος δεν προλαβαίνει να σκεφτεί. Τα τελευταία χρόνια, αυξάνονται τα προβλήματα που εστιάζονται στην αστάθεια της ζήτησης, στην υποβάθμιση της ποιότητας των πελατών, στη μείωση της τουριστικής δαπάνης και τη στροφή προς τα βοηθητικά καταλύματα, με αποτέλεσμα την αδυναμία των επιχειρηματιών να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

Σήμερα, λόγω του ότι δεν εισπράττουν τα αναμενόμενο οικονομικά οφέλη, η τοπική κοινωνία είναι περισσότερο εχθρική με τους τουρίστες και τους ξένους, ιδιαίτερα με αυτούς που έρχονται στη Ρόδο να δημιουργήσουν επιχειρήσεις.

Οι περισσότεροι αποδίδουν ευθύνες στις αρχές, για τον «πρόχειρο» τουριστικό προγραμματισμό του νησιού και πιστεύουν ότι δεν βοήθησαν τον τόπο να αναπτύξει άλλες μορφές τουρισμού, ώστε να αποφευχθεί η τουριστική «παρακμή» που έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία του νησιού. Αναγνωρίστηκε η ανάγκη να ληφθούν μέτρα που να συμπεριλαμβάνουν τις στρατηγικές που θα τους προστατεύσουν από τις «διακυμάνσεις». Εντούτοις παραδέχτηκαν, ότι και η τοπική κοινωνία πρέπει να προετοιμαστεί και να πάρει κάποια μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων και ότι είναι απαραίτητη μια βιώσιμη προσέγγιση, ώστε να διατηρηθούν τα οφέλη από τον τουρισμό αλλά και να γίνει προσπάθεια να στηρίζεται το νησί λιγότερο σε αυτόν.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι αντιλήψεις των ντόπιων ήταν θετικές ως προς τις επιπτώσεις του τουρισμού σε σχέση με τα υλικά οφέλη που αυτός εξασφαλίζει. Ωστόσο, η υπερβολική εξάρτηση από τον τουριστικό τομέα και η έλλειψη εναλλακτικών εισοδηματικών πηγών, επέτρεψαν τη δημιουργία των «σχέσεων δύναμης» μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων. Το «οικονομικό profile» του τόπου προορισμού στον τομέα αυτό, δείχνει ότι ο τουρισμός μπορεί να είναι επίσης ένας φορέας «πολιτιστικής εξάρτησης», που εξετάζει την πορεία της συμβατότητας μεταξύ

πολιτιστικής και οικονομικο-πολιτικής εξάρτησης.

Η απουσία επαρκούς κρατικής εποπτείας, οδήγησε στην ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών χαμηλής προστιθέμενης αξίας, οι οποίες ευθύνονται για το χαμηλό επίπεδο των τουριστών που προσελκύει η περιοχή. Η τουριστική βιομηχανία στη Ρόδο όπως αποδεικνύεται, υπήρξε ο σημαντικότερος τομέας οικονομικής δραστηριότητας και η κύρια πηγή ανάπτυξης των τελευταίων 50 ετών. Ο τρόπος όμως της τουριστικής ανάπτυξης, οδήγησε τελικά τη Ρόδο σε περιοχή δύο ταχυτήτων, καθώς η κατανομή των καταλυμάτων περιορίζεται στην ανατολική πλευρά του νησιού.

Αξιολογώντας τα αποτελέσματα της έρευνας σε σχέση με τα ερωτήματα που εξ' αρχής θέσαμε, διαπιστώνουμε ότι, σε αντίθεση με τη διεθνή πρακτική, η τουριστική επιρροή έχει δώσει κάποια ερεθίσματα διαφορετικής αντίληψης και συμπεριφοράς, όχι όμως σε τέτοιο βαθμό που να επηρεάσει βασικές αρχές και αξίες που αφορούν πολιτικές πεποιθήσεις, τήρηση των εθίμων και θρησκευτική λατρεία, αξίες που παραμένουν σταθερές και τις υπηρετούν με μεγάλο σεβασμό, παρά τις δυσκολίες που υπάρχουν. Εντούτοις, η προσπάθεια της τοπικής κοινωνίας να κρατήσει τα ήθη και έθιμα καθώς και τους κώδικες συμπεριφοράς, την οδήγησε στην ύπαρξη δύο παράλληλων κόσμων.

Μια επανεξέταση της έρευνας έδειξε ότι όταν τα προσωπικά οφέλη τα οποία λαμβάνονται από τον τουρισμό, ξεπερνούν τα κόστη, η στάση των ντόπιων προς αυτόν είναι θετική και επιπλέον υποστηρίζουν την τουριστική ανάπτυξη. Λόγω των οικονομικών κερδών από τον τουρισμό ωφελήθηκε ολόκληρη η κοινότητα, δικαιολογώντας έτσι τις θετικές στάσεις των κατοίκων. Η αντίληψη αυτή ποίκιλε όταν οι κοινωνικές συνθήκες ζωής απειλούνταν ή διακόπτονταν, εξαρτώμενες πάντα από το κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο της κοινωνίας φιλοξενίας. Το οικονομικό όφελος εμφανίζεται ισχυρότερο από τις επιπτώσεις. Για παράδειγμα, ενώ πολλοί διαμαρτύρονται για τους Άγγλους χούλιγκανς που με τη συμπεριφορά τους επηρεάζουν αρνητικά τον τόπο και την κοινωνία, ωστόσο είναι πρόθυμοι να το παραμερίσουν, διαμορφώνοντας μια επιλεκτική αντίληψη, προκειμένου να ανοίξουν ξανά τα ξενοδοχεία στο Φαληράκι για να τους υποδεχτούν. Η αυξητική τάση της τουριστικής ανάπτυξης σε μονάδες, είχε σαν αποτέλεσμα την πτώση της ποιότητας των τουριστών. Ο κόσμος παρακολουθεί χωρίς να μπορεί να αντιδράσει. Οι άνθρωποι εγκλωβίστηκαν στις ίδιες τους τις επενδύσεις και δεν έχουν εναλλακτικές λύσεις.

Η τοπική κοινωνία δείχνει ιδιαίτερα ανήσυχη για το οικονομικό της μέλλον. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα έντονα στην προσπάθειά μας να περιορίσουμε τη συζήτηση κυρίως στις κοινωνικές επιπτώσεις. Οι περισσότεροι «διέφευγαν» από το στόχο των ερωτήσεων που τους θέταμε και αναφερόταν στο είδος και το οικονομικό επίπεδο των τουριστών σήμερα. Στην αγωνία τους να εξασφαλίσουν εισόδημα φαίνεται να παραμερίζουν τα κοινωνικά ζητήματα.

Τα γεγονότα αποκαλύπτουν, ότι ο τουρισμός δεν αποτέλεσε δραστηριότητα που εισέβαλε βίαια στην τοπική κοινωνία, καθώς ήταν ήδη προετοιμασμένη από την προπολεμική περίοδο, που έτσι κι αλλιώς υπήρχε τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή. Αυτό που ενδεχομένως προκάλεσε τις απότομες αλλαγές και η κοινωνία δεν είχε το χρόνο να τις αφομοιώσει, ήταν η μεγάλη εισροή χρήματος και οι κοινωνικές ανακατατάξεις που προέκυψαν σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

Η γρήγορη ανάπτυξη, όχι ταυτόχρονα με την εσωτερική ανάπτυξη, η αδυναμία να το διαχειριστούν όλοι, ο νεοπλουτισμός, η αισχροκέρδεια, το εύκολο κέρδος, επενδύω λίγα για να βγάλω πολλά, διέβρωσε σε μεγάλο βαθμό την κοινωνία.

Εν κατακλείδι, από τα αποτελέσματα της εμπειρικής και της δευτερογενούς έρευνας προκύπτει ότι: οι κοινωνικές αλλαγές στη Ρόδο διαδραματίστηκαν σε δύο μεγάλες χρονικές περιόδους ήτοι: Από την αρχή της ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού 1970 έως 1990 και από το 1990 έως σήμερα. Οι δύο αυτές περιόδους, διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους ως προς τα εγγενή χαρακτηριστικά της τουριστικής διαδικασίας και της κοινωνικής προσαρμογής.

Επαλήθευση των υποθέσεων Η έρευνα επαληθεύει την υπόθεση, ότι η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο προκάλεσε οικονομικές μεταβολές και διαμόρφωσε μια νέα κοινωνική διαστρωμάτωση, καθώς το χρήμα που εισέρευσε, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της τουριστικής ανάπτυξης, έδωσε τη δυνατότητα σε σημαντικό αριθμό ατόμων να κινηθούν προς την ανώτερη οικονομική τάξη δημιουργώντας επιχειρήσεις σχετιζόμενες άμεσα ή έμμεσα με την τουριστική δραστηριότητα.

Η υπόθεση ότι η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη Ρόδο δημιούργησε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, επαληθεύεται εν μέρει, καθώς αυτά δεν εμφανίζονται σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό, όπως συμβαίνει σε άλλες τουριστικές περιοχές που επιβεβαιώνουν διάφορες έρευνες και η διεθνής βιβλιογραφία. Για τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, δεν ενοχοποιείται ο τουρισμός, ως

δραστηριότητα που τα προκαλεί άμεσα, αλλά αποδίδονται σε παράγοντες οι οποίοι εμμέσως τα προκαλούν, όπως η πολύωρη απασχόληση των γονιών, με αποτέλεσμα την πλημμελή επιτήρηση των παιδιών τους. Η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών είναι ένα σημερινό φαινόμενο και το αποτέλεσμα της αλλαγής του τρόπου ζωής, ιδιαίτερα των οικογενειών που δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν την εξέλιξη διατηρώντας τη συνοχή.

Ένα στοιχείο επίσης, που επιβεβαιώνει τις θεωρίες και προκύπτει από την έρευνα, είναι η υπερβολική αύξηση της τιμής των ακινήτων, που προέρχεται από τα υψηλά ενοίκια και τον «αέρα» που εισπράττουν οι ιδιοκτήτες. Οι αλυσιδωτές αντιδράσεις που προκαλούνται από αυτό, είναι η αύξηση του κόστους ζωής (σε συνδυασμό με την απόσταση του νησιού από την υπόλοιπη Ελλάδα) και αύξηση της τιμής των εμπορευμάτων.

Η υπόθεση ότι η τοπική κοινωνία είναι εχθρική απέναντι στους εσωτερικούς μετανάστες, που ήρθαν να εργαστούν και να κατοικήσουν στη Ρόδο δεν επαληθεύεται από την έρευνα, δεδομένου ότι, η τοπική κοινωνία αποδέχτηκε όλους αυτούς και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις τους θεωρούν πιο έξυπνους και ανθρώπους που έφεραν έναν άλλο αέρα. Η αποδοχή και ενσωμάτωση των ξένων στην τοπική κοινωνία, επιβεβαιώνεται και από τις μαρτυρίες των ανθρώπων στην έρευνα που έγινε σε καταστάματα της παλιάς πόλης.

Είναι γεγονός, ότι η Ρόδος δεν ξέφυγε από την αρνητική επίδραση του μαζικού τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον. Η υπόθεση αυτή επιβεβαιώνεται τόσο από την πρωτογενή και δευτερογενή έρευνα, όσο και από τη συμμετοχική παρατήρηση, δεδομένου ότι μια επίσκεψη στα παράκτια τμήματα του νησιού αλλά και στις νέες συνοικίες της πόλης, μαρτυρούν το βαθμό της αστικοποίησης και της ρύπανσης.

6. ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Οι κοινωνικές επιστήμες επιχειρούν μεταξύ άλλων να καθορίσουν τις συνθήκες που διαμορφώνονται από κοινωνία σε κοινωνία, για να ερμηνεύσουν τις γενικότερες συμπεριφορές του πληθυσμού. Ένα σχετικό ζήτημα αποτελούν οι συγκεκριμένες συμπεριφορές που εκδηλώνονται μέσα στα πλαίσια της συνάντησης δύο διαφορετικών κόσμων, των τουριστών και των ντόπιων, κάτω από πολυπολιτισμικές συνθήκες και συνθήκες οικονομικής συναλλαγής.

Ο σκοπός αυτής της διατριβής είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων που προκαλεί ο τουρισμός και ιδιαίτερα ο μαζικός τουρισμός στις τοπικές κοινωνίες των περιοχών που αναπτύσσεται. Ο στόχος της κοινωνιολογικής μας έρευνας ήταν να διαπιστώσουμε τις ενδεχόμενες κοινωνικές και πολιτισμικές μεταλλάξεις που υπέστη η τοπική κοινωνία της Ρόδου, εξαιτίας του μαζικού τουρισμού καθώς και το βαθμό συνειδητότητας των κατοίκων για τις αλλαγές που προέκυψαν. Στα συμπεράσματα, συνοψίζονται τα κύρια ευρήματα της ανάλυσης και περιγράφονται ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνηση.

Συνοψίζοντας τα όσα συζητήθηκαν μέχρι τώρα και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις έρευνες, καταλήγουμε σε ορισμένα συμπεράσματα:

Κατ' αρχήν τα βασικά χαρακτηριστικά του Ροδιακού τουρισμού είναι:

- Η αναγνωρίσιμη τουριστική ταυτότητα και η μεγάλη φήμη της περιοχής.
- Η υψηλή συγκέντρωση μαζικού τουρισμού.
- Ο τουρισμός αποτελεί την κυριότερη οικονομική δραστηριότητα και τη σημαντικότερη για την τοπική οικονομία.

Η Ρόδος προέβαλε διεθνώς το φυσικό και πολιτιστικό της πλούτο, δίνοντας την ευκαιρία επικοινωνίας των ανθρώπων της επαρχίας, με λαούς διαφορετικών προελεύσεων, θρησκευτικών παραδόσεων, ηθών και εθίμων. Ωστόσο, η «πολιτιστική επανάσταση» που έφερε ο τουρισμός, εκτός από τα κέρδη, μετράει και απώλειες.

Η μονοδιάστατη προώθηση της Ρόδου σαν προορισμός θερινών διακοπών, βασίστηκε στη χρήση των άφθονων τουριστικών πόρων, φυσικών και πολιτιστικών, που έπαιξαν ένα ρόλο σκηναίου που χωρίς κόστος έδωσαν αξία σε ένα έργο χωρίς σενάριο. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '60, ο τουρισμός έχει προκαλέσει μια εκρηκτική και άναρχη ανάπτυξη.

Όταν οι Ροδίτες άρχισαν να ασχολούνται με τον τουρισμό που έφερε χρήμα, αναγκαστικά το έκαναν σε βάρος άλλων αξιών. Ήταν ταλαιπωρημένοι και καταπιεσμένοι λαός για πάρα πολλά χρόνια και η απελευθέρωση σχεδόν ταυτόχρονα ήρθε με την τουριστική ανάπτυξη. Το χρήμα ήρθε απότομα μετά την φτώχεια, την πείνα και τη στέρηση και η κοινωνία δεν πρόλαβε να αντιδράσει. Η διόγκωση του ατομισμού και η μανία του εύκολου κέρδους, οδήγησε στη χαλάρωση των ηθών και μερικές φορές στην ηθική παρακμή. Οι τουρίστες έφεραν νέα μόδα, τον αέρα της ελευθερίας, νέα ρεύματα μουσικής και έναν άλλο τρόπο ζωής και η Ρόδος πέρασε από όλα τα στάδια του αμερικανοποιημένου τρόπου διασκέδασης.

Στις πρώτες δεκαετίες του τουρισμού, ο σεξοτουρισμός αφορούσε πάνω από τα 2/3 των αφίξεων αλλοδαπών γυναικών στη Ρόδο. Τα υπόδοιλα συναισθήματα των ανδρών προς τις ξένες, οδήγησαν στη σύγκρουση της διαφορετικής κουλτούρας.

Κάθε αναπτυξιακή ιδεολογία εμπεριέχει στάσεις, αντιλήψεις, συμπεριφορές και αξιολογήσεις για τη σημασία και το εύρος των οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων σε σχέση με την κοινωνική ανάπτυξη και το περιβάλλον. (Καζάκος 1999, 2001, Σωτηρόπουλος 1993, 1996) Η λεγόμενη «κοινωνία και οικονομία της «αρπαχτής» αποτελεί το μεγαλύτερο «εχθρό», δεδομένης της τάσης της τελευταίας για οικονομικά αποτελέσματα άμεσα, αδιαφορώντας για το κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Η καταπάτηση δημόσιου χώρου θεωρήθηκε «χρυσή ευκαιρία» για πολλούς επενδυτές στο κυνήγι της οικονομικής απόδοσης. Η διαφθορά τοπικών δημοτικών αρχών και τα φαινόμενα κακοδιοίκησης «επιτρέπουν» τη δημιουργία τοπικών δικτύων συνεργασίας και εκμετάλλευσης, όπως ακριβώς φαίνεται να συμβαίνει στην περίπτωση της Ρόδου.

Το βασικό πρόβλημα προέκυψε, από την αδυναμία των τοπικών αρχών να κατανοήσουν την Ευρωπαϊκή οικονομική κουλτούρα και να κατευθύνουν τα κονδύλια σε αναπτυξιακά έργα με πολλαπλασιαστικά οφέλη και αυτό αντικατοπτρίζεται στην ποιότητα πολλών από τα έργα που ολοκληρώθηκαν. Το γεγονός είναι ότι τα έργα υποδομής που εκτελέστηκαν ήταν χωρίς αναπτυξιακό όραμα.

Το κίνητρο των τοπικών αρχόντων για την επανεκλογή τους και η ικανοποίηση του ντόπιου πληθυσμού από την αύξηση της απασχόλησης, φαίνεται πως συνέβαλλαν στη δημιουργία ενός φαύλου κύκλου, υπονομεύοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη με την ανοχή ή και την υποστήριξη του ντόπιου πληθυσμού, λόγω των

θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων τόσο για τους τοπικούς προϋπολογισμούς όσο και για τα προσωπικά εισοδήματα.

Ωστόσο, η τουριστική ανάπτυξη της Ρόδου έχει ήδη αρχίσει να εμφανίζει τα πρώτα σημάδια μιας διαρθρωτικής και όχι συγκυριακής «κόπωσης» χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις, γεγονός που καταδεικνύει, ότι η τουριστική ανάπτυξη έφτασε στα όρια της. Η επιρροή ομάδων συμφερόντων (Μουζέλης 1987, Pagoulatos 2003) στη λήψη των αποφάσεων (π.χ. των μεγαλοξενοδόχων), η πελατειακή εξάρτηση κάποιων τμημάτων της πολιτικής ελίτ από ιδιαίτερες ομάδες συμφερόντων, καθώς και η ανυπαρξία μακροχρόνιου προγραμματισμού, αποτέλεσαν την αναπτυξιακής φιλοσοφία και πρακτική της Ρόδου.

Η αναπτυξιακή πρακτική που ακολούθησε η Ρόδος, με τη ραγδαία ανάπτυξη της μαζικής τουριστικής βιομηχανίας και την τυποποιημένη ομοιομορφία της τουριστικής κατανάλωσης, οδήγησε σταδιακά στη φθίνουσα οικονομική απόδοση και ο κίνδυνος της υποβάθμισης της ίδιας διαδικασίας του τουρισμού, βρίσκεται προ των πυλών. Η απουσία σχεδιασμού, οδήγησε στην ανάπτυξη ενός τουριστικού μοντέλου, σύμφωνα με τις επιταγές των tour-operators, με αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση των εσόδων, εξ αιτίας του υψηλού ανταγωνισμού που αναπτύσσεται, δεδομένου ότι υπάρχει εσωτερική και διεθνής υπερπροσφορά του κλασικού τουριστικού πακέτου με τα ίδια χαρακτηριστικά.

Η συνάντηση των δύο πολιτισμών -των ντόπιων και των τουριστών- δεν φαίνεται να παράγει σε μεγάλο βαθμό τις χαρακτηριστικές συγκρούσεις ούτε την πλήρη αφομοίωση της κοινωνίας από το «κυρίαρχο» πρότυπο. Ωστόσο την τελευταία εικοσαετία εντοπίζονται εχθρικές συμπεριφορές και αρνητικά συναισθήματα εκ μέρους μιας μερίδας των κατοίκων, ιδιαίτερα των εμπλεκόμενων επαγγελματικά στην τουριστική διαδικασία δεδομένου ότι δεν εισπράττουν πλέον τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Πάντως εκ του αποτελέσματος προκύπτει, ότι τα ζητήματα που περιγράφονται προσφέρουν μια πλήρη εικόνα, αλλά σε κάθε περίπτωση χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης καθώς η μελέτη είναι αποτέλεσμα μιας κοινωνιολογικής διερεύνησης που δημιούργησε επί πλέον προβληματισμούς και ερωτηματικά.

Τα στοιχεία που παρατίθενται φιλοδοξούν να συνδράμουν όλους εκείνους που ενδιαφέρονται για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών ώστε να κατανοήσουν τα προβλήματα και να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για μελλοντικούς τουριστικούς σχεδιασμούς περισσότερο ανθρωποκεντρικούς και ρεαλιστικούς.

Σύμφωνα με τον (Barquero 1991), η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που επιδρά σε μια χωρικά καθορισμένη κοινότητα, αποβλέπει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της και δεν στηρίζεται αποκλειστικά σε οικονομικούς παράγοντες, αλλά και σε κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Οι πολιτικές που εφαρμόζονται για την τοπική ανάπτυξη πρέπει να σχεδιάζονται με μακροχρόνιο ορίζοντα και να στοχεύουν στη βελτίωση του παραγωγικού συστήματος, της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

Προϋπόθεση για τις τουριστικές επιχειρήσεις, που αποτελούν τη βάση της ανάπτυξης και καλούνται να παίξουν το σημαντικότερο ρόλο στην τοπική οικονομία, είναι η ορθή διαχείριση των πόρων. Ως εκ τούτου, για να προκύψουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική κοινωνία, (Quevint 1986) ο σχεδιασμός και η υλοποίηση αναπτυξιακών πρακτικών θα πρέπει να στηρίζεται στις τοπικές αρχές και φορείς στην ενεργή παρέμβαση των τοπικών επιχειρηματιών αλλά και στη συναίνεση του πληθυσμού.

Τα προβλήματα όπως αυτά αναδύονται από την κατάσταση στην οποία έχει περιπέσει το περιβάλλον, αλλά και οι σύγχρονες απαιτήσεις για πολιτική και ηθική ωρίμανση τόσο σε ατομικό όσο και συλλογικό επίπεδο τη σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον και τα στοιχεία που το αποτελούν, μοιραία επηρέασαν την ποιότητα ζωής.

Η συνειδητοποίηση των οξύτατων προβλημάτων και το αδιέξοδο στο οποίο έχει οδηγηθεί επηρέασαν στη διαμόρφωση των ηθικών αξιών του συνολικού περιβάλλοντος. Η επαναξιολόγηση οδηγεί στην ανάγκη χάραξης νέας στρατηγικής συνεκτίμησης ανθρωπίνων και μη όντων και στη διαμόρφωση ενός νέου πλέγματος ηθικών αξιών. (Γεωργακόπουλος, σελ. 38)

Η περιοχή αναπτύχθηκε στα πλαίσια της παραδοσιακής ανθρωποκεντρικής φιλοσοφίας που τα πάντα, συνεπώς και η φύση, περιστρέφονται γύρω από τον άνθρωπο με αποκλειστικό γνώμονα τις διαθέσεις του και τις ανάγκες του, χωρίς ο ίδιος να έχει καμία υποχρέωση έναντι του φυσικού περιβάλλοντος. Ο μαζικός τουρισμός, αποτέλεσε τη γενεσιουργό αιτία των προβλημάτων οικολογικών και κοινωνικών, δημιουργώντας τις κοινωνικές ανισότητες των τελευταίων χρόνων.

Παρατηρείται λοιπόν ότι στο όνομα της ανάπτυξης και της αύξησης της παραγωγικότητας, λειτούργησαν περισσότερο με κριτήρια ανθρωποκεντρικά. Ωστόσο, ένα τμήμα της τοπικής κοινωνίας σήμερα, όσο ωριμάζει πολιτικά και κοινωνικά, αναζητά περισσότερο προωθημένες βιοκεντρικές ηθικές αξιολογήσεις και την υιοθέτηση μιας πολιτικοοικονομικής θεώρησης ώστε περιβάλλον, ηθική και

πολιτισμική πρόοδος κάποια στιγμή να βρουν ένα τρόπο μεταξύ τους «επικοινωνίας». Μιλάμε επομένως για τα εγγενή δικαιώματα που μπορεί να έχουν στη φύση συνολικά των έμφυτων όσο και των άφυτων στοιχείων. (Σκούλλος, σελ. 17)

Το ζητούμενο για την επίτευξη ενός τέτοιου σημείου επικοινωνίας, είναι οι θυσίες που θα απαιτηθούν από την κάθε πλευρά, δηλαδή οι υποχωρήσεις στις οποίες θα πρέπει να προβεί η ανάπτυξη στο όνομα της προστασίας του περιβάλλοντος ή της ηθικής και η θέση που εν τέλει θα πάρει ο άνθρωπος σε ένα τόσο ζωτικής σημασίας ζήτημα, καθώς το μόνο σίγουρο είναι ότι η αδιαφορία και η μοιρολατρία δεν αποτελούν πρόσφορες λύσεις.

Η εφαρμογή του βέλτιστου αναπτυξιακού υποδείγματος οφείλει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη συγκεκριμένες πολιτικές και την αποφυγή λαθών και σεβασμό στο δικαίωμα των μελλοντικών γενεών.

Τα νέο-αναδυόμενα κοινωνικά, προκαλούν ποικίλους προβληματισμούς και θέτουν επιτακτικά επί τάπητος μια σειρά από ζητήματα, που μέχρι τότε κανείς δεν τα είχε αντιμετωπίσει ξανά και τα οποία χρήζουν επείγουσας επίλυσης. και να προτείνει τρόπους αλλαγής της υφιστάμενης κοινωνικής πραγματικότητας. (Bottomore, 1983: 3-48).

Η τουριστική ανάπτυξη στη Ρόδο έχει φθάσει σε οριακό σημείο. Από ότι φαίνεται όμως δεν είναι έτοιμη να δράσει, ούτε η κεντρική διοίκηση ούτε η τοπική κοινωνία.

Η τουριστική ανάπτυξη της Ρόδου στηρίχτηκε κυρίως στη λογική της παρότρυνσης των ιδιωτών της περιοχής στην κατασκευή ξενοδοχείων, την προώθηση αεροπορικών πτήσεων, τη διαφήμιση του τουριστικού προορισμού και την καταμέτρηση των εισπράξεων από την τουριστική δραστηριότητα. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης, χωρίς προηγούμενο σχεδιασμό, αποτέλεσε λανθασμένη πρακτική, καθώς δημιούργησε τεράστια προβλήματα ανατρέποντας τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ισορροπίες.

Προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της περιοχής, την προστασία του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και την προσφορά προοπτικής ευκαιριών στην τοπική κοινωνία, αποτελεί η ολιστική και προγραμματισμένη αντιμετώπιση του τουρισμού και κατά συνέπεια των τουριστικών περιοχών. Προς αυτή την κατεύθυνση, είναι απαραίτητη η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, (επενδυτές, κυβερνητικοί υπεύθυνοι, αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι, κοινωνιολόγοι, οικονομολόγοι κλπ.).

Η αύξηση των θέσεων εργασίας, προκάλεσε την εισροή μεταναστών από άλλες περιοχές με την ταυτόχρονη αύξηση του πληθυσμού και τη δημιουργία κοινωνικών πιέσεων. Η εγκατάσταση των νέων κατοίκων, προκάλεσε έντονη επέκταση του δομημένου περιβάλλοντος μετατρέποντας την πρώην ήσυχη περιοχή σε αστικό περιβάλλον. Το επίπεδο ζωής των κατοίκων βελτιώνεται, καθώς αλλάζει το πεδίο απασχόλησης, στο βαθμό που δημιουργούνται επαγγελματικές ευκαιρίες. Η απασχόληση περισσότερων μελών μιας οικογένειας στον τουρισμό, διαφοροποιεί τα εισοδηματικά δεδομένα της και μετατρέπει τους συσχετισμούς μεταξύ των μελών της.

Η οικογένεια, ως θεσμός συντηρητικού χαρακτήρα, προσπάθησε να διατηρήσει τη σταθερότητα και να εμποδίσει ή τουλάχιστον να επιβραδύνει την αλλαγή. Οι οικονομικές λειτουργίες που αναπτύχθηκαν στο χρόνο, λειτούργησαν ως παράγοντας αποσταθεροποίησης και διέγειραν το κοινωνικό σύστημα σε νεωτερικτές διαδικασίες. Η εμφάνιση μικρό συγκρούσεων σε τοπικό επίπεδο είναι μια διαδικασία που παρατηρείται συχνά.

Οι άνθρωποι εγκλωβισμένοι σε υπαρκτά αδιέξοδα, οχυρώνονται στην ατομικότητα τους αδυνατώντας να συμμετάσχουν στη λειτουργία της πόλης και να βιώσουν την εμπειρία των ανθρώπινων σχέσεων. (Γερούκαλης 2008)

Η οικονομική ανάπτυξη προσδιορίζει την κουλτούρα και τη συμπεριφορά των ανθρώπων σύμφωνα με τις επικρατούσες αξίες. Η τάξη των νεόπλουτων που αναδύθηκε υιοθετούν συγκεκριμένα μοντέλα καταναλωτικής συμπεριφοράς και λειτουργούν ως ελκυστές για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Όπως σε όλα τα συστήματα τα οποία περιλαμβάνουν στόχους, πηγές, δράσεις, η πληροφορία περιγράφεται με οικονομικούς όρους.

Η κοινωνική και οικονομική τάξη που αναδύθηκε, ρυθμίστηκε από το αποτέλεσμα των αλληλεπιδράσεων και από τη διαδικασία της αυτοοργάνωσης. Τα άτομα, οι οικογένειες, οι επιχειρήσεις, διαπνέονται από διαφορετικά συγκρουσιακά ενδιαφέροντα. Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των ατόμων ανταγωνίζονται τα συλλογικά ενδιαφέροντα.

Οι έντονες οικονομικές διακυμάνσεις, αποτέλεσαν την αφετηρία για την κατάρρευση των κοινωνικών δομών και την ανάδυση νέων. Παρόλα αυτά, η τουριστική ανάπτυξη ήταν σχετικά ήπια και δεν προκάλεσε σαρωτικές δομικές αλλαγές στην κοινωνία

6.2 Προτάσεις

Πέρα από την τοπική Αυτοδιοίκηση που έχει τις δυνατότητες να συμβάλλει στην πραγματοποίηση αυτών των απαιτήσεων, πρέπει να υπάρξει η αρωγή του Κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι πολίτες, απαιτούν ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται από τον δημόσιο τομέα και προσδοκούν την οικονομική ανάπτυξη με βάση την ενεργό συμμετοχή. (Βαβούρας Γ., 1985) Είναι σημαντική η παρέμβαση των περιφερειακών και των τοπικών αρχών στη περιβαλλοντική προστασία (Cappellin R. 1993).

Κατανοώντας ότι ο τουρισμός επηρεάζει τη ζωή των ντόπιων με το να συνεισφέρει στην περιβαλλοντική διάλυση και την κοινωνική ένταση, οι κοινότητες αντιμετώπισαν το δίλημμα είτε με το να περιορίσουν την τουριστική δραστηριότητα είτε με το να την χρησιμοποιήσουν με τέτοιο τρόπο ώστε τα οφέλη να υπερβαίνουν τα κόστη. Σε μακροχρόνια βάση, η ανταγωνιστική υπεροχή θα επηρεαστεί αν η διοίκηση των πόρων δεν βασιστεί στην έρευνα marketing και την εκτεταμένη ανάλυση μεταβλητών, σχετικές με το θέμα (Buchalis D., 1999, σελ. 341- 358).

Σύμφωνα με τον (Homans G., 1961), οι ενέργειες και οι θεσμοί των λαών είναι οι εξωτερικευμένες εντάσεις και αντιπροσωπεύουν αυτό που αισθάνονται. Συνεπώς, μπορούμε να δούμε το αποτέλεσμα της εξίσωσης του κόστους και των ανταμοιβών τους. δεδομένου ότι το νησί προσέλκυε όλο και μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων των κατοίκων, αυξάνονταν. Εντούτοις, κανένας δεν μπορεί να εγγυηθεί για το αν η Ρόδος θα παραμείνει ελκυστικός τουριστικός προορισμός και γι' αυτό πρέπει να επαναξιολογηθεί η όλη κατάσταση, κάνοντας το ισοζύγιο των αρνητικών και τα θετικών στοιχείων.

Ανεξάρτητα από το πώς ο τουρισμός λειτούργησε στην τοπική κοινωνία, οι ντόπιοι είναι οι βασικοί «παίκτες» οι οποίοι θα κληθούν να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων, είτε για την αποδοχή της τουριστικής δραστηριότητας είτε για τον έλεγχο.

6.3 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αλεξανδρόπουλος Σ., (2001). Οι θεωρίες τη μαζικής κοινωνίας: μια κριτική παρουσίαση, στο www.kinimata.gr- *Αναδημοσίευση από το βιβλίο του Θεωρίες για τη Συλλογική Δράση και τα Κοινωνικά Κινήματα*, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
2. Βαβούρας Γ., (1985). Κοινωνικός προγραμματισμός: η βάση για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από την τοπική αυτοδιοίκηση, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχ. 59, σελ. 71-96
3. Γερούκαλης Δ. (2008) Η εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας, Περιοδικές εκδόσεις το Τμήματος Κοινωνικών Μελετών της Αστικής Εταιρείας "ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ"
http://www.antifono.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=476&catid=74&Itemid=220
4. Γεωργακόπουλος Α., Περιβαλλοντική Ηθική, Gutenberg 2002
5. Κομίλη Αίγλη (1981) «*Σύγχρονη Ψυχολογία: η έρευνα της συμπεριφοράς*» Αντ. Λιβάνης, Νέα Σύνορα Αθήνα. 9-26
6. Λογοθέτης Μ., (2001). Εισήγηση στο 13^ο Συνέδριο Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων με θέμα «*Δάση – Χωροταξία – Τουρισμός*» Ρόδος 19-22 Οκτωβρίου 2001
7. Παπαταξιάρχης, Ε. & Παραδέλλης Θ. (επιμ.) 1992. Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα: Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Καστανιώτης, Αθήνα.
8. Πριτανάκη Ε., (2006), Διδακτορική διατριβή, «*Τριτοβάθμια Τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα και κοινωνική αποτελεσματικότητα*». Πάντειο Πανεπιστήμιο τμήμα Κοινωνιολογίας. Τόμ. Α'
9. Σαμπανιώτης Θ. (2006). Eurobank Research ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ Τεύχος 8, 25 Οκτωβρίου Έτος Ι
10. Σκούλλος Μιχαήλ, *Εξέλιξη στους διεθνείς θεσμούς προστασίας του Περιβάλλοντος*, σε Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, *Το δικαίωμα στο περιβάλλον: Προσβολές και προστασία του*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1997

ΞΕΝΗ

1. Aron R., (1968) *Main Currents in Sociological Thought*. Penguin Books.
2. Bandura A. (1980), *L' Apprentissage social*, Bruxelles, Mardaga.
3. Barquero Vasquez Antonio (1991), Τοπική Ανάπτυξη, Μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
4. Bird M., Hammersley M., Gomm R. & Woods P. (1999) Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη εγχειρίδιο μελέτης Πάτρα: ΕΑΠ
5. Blanchet Alain, 2002 Ψυχολογία ομάδων : θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές των ομαδικών μοντέλων Έκδοση: 2^η Σαββάλας Αθήνα
6. Blumer, Herbert , 1986, *Symbolic Interactionism. Perspective and Method*. Berkley: University of California Press, 1η έκδ. 1969.
7. Bottomore, T. B. 1983. Κοινωνιολογία, Αθήνα, Gutengerg
8. Breakwell, G. (1995). Η συνέντευξη. Κάντας, Α. (μτφ.-επιμέλεια). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
9. Brian King, Abraham Pizam, and Milman Victoria University, Australia University of Surrey, UK University of Central Florida, USA Accepted 10 October 1992 Submitted 26 May 1992, Resubmitted 3 September 1992, Refereed anonymously, Coordinating Editor: Valene L. Smith Available online 13 April 2002.
10. Brink, P., Wood, M. (Eds), (1989) «Advanced design in nursing research», Sage Publishers, California, U.S.A., 189.
11. Brougham J. E., Butler R. W. Universite Laval, Quebec, Canada University of Western Ontario, London, Ontario, Canada Received 28 May 1979; revised 1 February 1980; accepted 2 February 1981. Available online 27 September 2002.
12. Brougham, J.E. and Butler, R.W. (1981). A segmentation analysis of resident attitudes to social impact of tourism. *Annals of Tourism Research*. 8(4), pp.569-590.
13. Cappellin R., (1993) The role of cultural and natural resources in the regional development strategy, in Konsola D.(ed), Culture, environment and regional development, op.cit., p.11-18
14. Codol J.-P. (1979), *Semblables et differents: Recherches sur la quete de la similitud? et de la differenciation sociale*, These de doctorat d' Etat, Universite

de Provence, Aix-en-Provence.

15. Coffey A. & Atkinson P. (1996) *Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies.* London: Sage
16. Elliot, R., Fischer, C.T., & Rennie, D.L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Psychology*, 38, 215-229.
17. Featherstone, M. 1991. "Georg Simmel: An Introduction", *Theory Culture and Society*, vol. 8, no 3, August, 1-16, England, Sage.
18. Freud S. (1921), *Pshycologie des foules et analyse du moi. Essais de psychanalyse*, Paris, Payot, 1981, p.117- 217.
19. Frisby, D. 1992. *Simmel and Since: Essays on Geogre Simmel's Social Theory*, London, Routledge.
20. Homans G., (1961). *Social Behavior: its elementary forms*, London, International Library of Sociology and social reconstruction, Routledge & Kegan Paul.
21. International Civil Aviation Organization, 999 University Street, Quebecc, Canada H3C 5H7 Available online 30 April 1999.
22. Javeau, C. (1996). Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή. Τζανόννε-Τζώρτζη, Κ. Ι. (επιμέλεια και απόδοση στα ελληνικά). Αθήνα: εκδ. Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός.
23. Joseph Mbaiwa E. Harry (2002). Oppenheimer Okavango Research Centre, University of Botswana, 285, Maun, Botswana Received 22 July 2002. Available online 31 December 2002.
24. Juanita C. Liu and Pauline J. Sheldon Turgut Var. University of Hawaii, Honolulu, USA Simon Fraser University, Canada Received 29 January 1986; revised 10 July 1986; accepted 29 July 1986 Refereed anonymously Available online 6 June 2002.
25. King, B. 1994. Australian Attitudes to Domestic and International Resort Holidays: A Comparison of Fiji and Queensland. In *Tourism: The State of the Art.* A. V. Seaton, ed. Pp. 347-358. Chichester, England: Wiley.
26. King, B., Pizam, A. and Milman, A. (1993). Social impacts of tourism - host perceptions. *Annals of Tourism Research*. 20(4), pp.650-665.-
27. Laplanche J. et Pontalis J.B. (1967), *Vocabulaire de la posychanalyse*, Paris, P.U.F.

28. Le Bon G. (1895), *La Psychologie de foules*, Paris, P.U.F., 1963.
29. Liu, J., Sheldon, P.J. and Var, T. (1987). Resident perceptions of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*. 14(1), pp.17-37.
30. Mason, J. (2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Κυριαζή, Ν. (επιστημονική επιμέλεια). Δημητριάδου, Ε. (μτφ.). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
31. Miles, M.B. & Huberman A.M. (1994) *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: Sage
32. Nachmias, D. and Nachmias, C. (1981). *Research Methods in the Social Sciences*. London: Edward Arnold.
33. Norman Goodman 1978 Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία Random House, Νέα Υόρκη
34. Quevit, M. (1986): «Le pari de l'industrialization rurale», Editions Regionales Europeennes, Laysana στο «Τοπική Ανάπτυξη. Μια στρατηγική για τη δημιουργία Απασχόλησης.» Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
35. Rowe, D. 1995. "Georg Simmel and the Berlin Trade Exhibition of 1896", *Urban History*, vol. 22, August, 216-228.
36. Sheriff M. (1956), *An outline of social psychology*, New York, Harper & Brothers,
37. Silverman D (1993) *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage Strauss, A. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
38. Simmel, G (1991): Money in modern culture. *Theory, Culture & Society*. Featherstone, M (red), Vol 8, Nr 3.
39. Simmel, G.1993. Πόλη και Ψυχή, Αθήνα, Ερασμος
40. Sofka Zinovieff, (1992). Έλληνες άντρες και ξένες γυναίκες: Το «καμάκυ» σε μια επαρχιακή πόλη, (στο: Ευθ. Παπαταξιάρχης, Θ. Παραδέλλης (επιμ.), Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα .- Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Αθήνα, σ. 251-276). Ανθρωπολογική ανάλυση της συγκεκριμένης ανδρικής πρακτικής σε ελληνική τουριστική πόλη.
41. Thompson, P. (1978). *The voice of the past. Oral history*. Oxford: Oxford University Press. Ελληνική Μετάφραση: Φωνές από το Παρελθόν – Προφορική Ιστορία. Αθήνα: Πλέθρον (2002).

42. Tremlett G. (2005), "Building blight on Spanish coastline", *Guardian*, 7/7/2005.
43. Turner, K., Pearce, D., Bateman, I. (1994). Environmental economics: an elementary introduction. New York: Harvester Wheatsheaf, p. 92.
44. University of Sri Lanka, 2003. School of Tourism and Hospitality Management, Southern Cross University, PO Box 157, Lismore 2480, Australia b Sabaragamuwa University of Sri Lanka, Sri Lanka Received 6 September 2003; accepted 25 March 2004. Available online 8 September 2004.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. <http://tovima.dolnet.gr/1998> -Μπίτσικα Π.
2. http://www.diktioaigaiou.gr/contents/media/File/tourismos_me_mellon/Mathimata%20apo%20tin%20Ispania_10_05_07.pdf ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτιστικής Κληρονομιάς *Πρόγραμμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Αιγαίο*
3. http://www.kinimata.gr/kinonika_kinimata/8eories_silogikis_drasis_kai_k_k/1_8eories_silogikis_simperiforas/BLUMER1.DOC
4. <http://www.oikoen.gr/oiko79.htm> ΟΙΚΟ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ Τουρισμός και Βιωσιμότητα σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές τεύχος 79 Φεβρουάριος 2005
5. <http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/SGH09.pdf>
6. www.elogos.gr
7. www.travelmag.org Τετάρτη, 03 Αύγουστο 2005 Αειφόρος ανάπτυξη και τουρισμός: μερικά θεμελιώδη ερωτήματα. Άρθρο στο TravelMag Δρ. Christine Richter
8. www.washington.edu. Social Exchange Theory, Emerson R. & Cook K.,1978.

6.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΛΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αβδελλή Θ. (2004). Προϋποθέσεις Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης
www.oikologos.gr *Πρόσβαση: 23/10/2006*
2. Αγοραστάκης Γ. (2006). Για ένα βιώσιμο τουρισμό, Εισήγηση, Χανιά.
www.agis-net.gr *Πρόσβαση 07/07/2007*
3. Αερολιμενική Υπηρεσία Αεροδρομίου «ΔΙΑΓΟΡΑΣ» Ρόδου.
4. Αλεξανδρόπουλος Σ., (2001). Οι θεωρίες τη μαζικής κοινωνίας: μια κριτική παρουσίαση, στο www.kinimata.gr- *Αναδημοσίευση από το βιβλίο του Θεωρίες για τη Συλλογική Δράση και τα Κοινωνικά Κινήματα*, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
5. Αλεξίου Παν., (2007). Τουρισμός και Περιβάλλον (άρθρο), Αρχιτεκτονικό περιοδικό ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ <http://www.akx.gr/> *Πρόσβαση: 24/04/2008*
6. ΑΝ.ΔΩ. Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου Συλλογή και αποδελτίωση μελετών που αναφέρονται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
7. Ανδρεάδης Σ., (2001). Οι κατευθύνσεις και η στρατηγική του ελληνικού τουρισμού σήμερα *Ομιλία στην 9η Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2-8-2001.* <http://www.publicity-guide.gr/online/article.asp?section> *Πρόσβαση: 03/04/2005*
8. Ανδριώτης Κ., (2005). Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Σταμούλης, Αθήνα.
9. Αργύρης Θ., (1980). Οικονομική του Χώρου, τευχ. Β', Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη.
10. Βαβούρας Γ., (1985). Κοινωνικός προγραμματισμός: η βάση για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από την τοπική αυτοδιοίκηση, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τευχ. 59, σελ. 71-96
11. Βαβούρας Γ., (1999) Πολιτική οικονομικής ανάπτυξης, Παπαζήσης, Αθήνα
12. Βαβούρας, Ι., Μανωλάς, Γ. Η παραοικονομία στην Ελλάδα και τον κόσμο, Παπαζήσης, Αθήνα
13. Βαγιονής Ν., (2002). Ημερίδα Σ.Τ.Ε., Στόχοι Πολιτικές και μέσα προώθησης

του Τουρισμού στην Ελλάδα, Ρόδος 20 Απριλίου.

14. Βαρβαρέσος Σ., (1997). Τουρισμός Οικονομικές προσεγγίσεις, έκδοση Α', Προπομπός, Αθήνα.
15. Βαρβαρέσος Σ., (2000). Τουρισμός-έννοιες, μεγέθη, δομές, Β' έκδοση, Προπομπός, Αθήνα.
16. Βαρβαρέσος Σ., (2002). Καταναλωτική Συμπεριφορά Τουριστών: Αναγκαιότητα ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. *JOURNAL: Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 108-109, σσ. 347-390.
17. Βασιλικός Β., (2001). Τα καμάκια, Λιβάνης, Αθήνα.
18. Βενετσανοπούλου Μ. (2006). Η κρατική συμβολή στον τουρισμό - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Interbooks, Αθήνα
19. Βιτουλαδίτη Ουρ., (2000). Τουριστικό Marketing Φορέων, Οργανώσεων και Επιχειρήσεων, ΕΑΠ, Πάτρα,.
20. Βότσης Γ., (2002). Άγρια Ανάπτυξη Χίος - Ο τουρισμός της αφυδάτωσης. «*Ελευθεροτυπία*», 4/3/2002 <http://eyploia.aigaiο-net.gr/> *Πρόσβαση: 14/10/2006*
21. Βουτυράκης Μ., (2004). Αειφόρος Ανάπτυξη: Απάντηση στα Παγκόσμια Προβλήματα του Πλανήτη. www.ecocrete.gr *Πρόσβαση:30/10/2006*
22. Γερούκαλης Δ. (2008) Η εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας, Περιοδικές εκδόσεις το Τμήματος Κοινωνικών Μελετών της Αστικήςς Εταιρείας "ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ"
http://www.antifono.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=476&catid=74&Itemid=220
23. Γεωργακόπουλος Α., Περιβαλλοντική Ηθική, Gutenberg 2002
24. Γιαννίρης Η., (1999). Νησιωτικός Χώρος και Απασχόληση: Το Παράδειγμα της Ικαρίας, Συνέδριο εισήγηση. www.asda.gr *Πρόσβαση:30/06/2005*
25. Γιαννόπουλος Γ. (1997). Σύντομη Ιστορία της Δωδεκανήσου- Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα.
26. Δεμερτζής Ν., (1996). Παγκοσμιοποίηση Κοινότητα και Δημόσιος Χώρος. Ο Λόγος του Εθνικισμού, Αθήνα, Σάκκουλας.
27. Δρίτσα Μ. Ελληνικός Τουρισμός: Συνέχειες και Τομές από τον 19ο στον 21ο αιώνα. <http://www.tourismmuseum.gr> *Πρόσβαση: 06/04/2006*
28. Ε.Β.Ε.Δ. Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Δωδεκανήσου. (1993) Πρόγραμμα ECOMOST Υποδείγματα Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης

29. Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων
Λιμένος Ρόδου.
30. Ε.Ο.Τ. -Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου- Τουριστική κίνηση (1988)
31. Ε.Ο.Τ.Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού Ρόδου.
32. Ε.Σ.Υ.Ε - Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (1968)
33. Ε.Σ.Υ.Ε - Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (1971)
34. Ε.Σ.Υ.Ε. -Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού - κατοικιών της 19.3.1961,
περιληπτική επεξεργασία, τεύχ. V, Εσωτερική Μετανάστευση (Αθήνα, 1963)
σελ. 51 και Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού - κατοικιών της 14.3.1971.
Δειγματοληπτική εργασία, τόμο 1, σελ. 127.
35. Εγκυκλοπαίδεια Παιδεία, τόμος 6, εκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, (2006).
36. Ειδική Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου Ν. Δωδεκανήσου στα πλαίσια του
Επιχειρηματικού Προγράμματος «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» του 2^{ου} ΚΠΣ 1994-1999
Αθήνα Σεπτέμβρης (1997).
37. Ελευθερόπουλος Α., (1950). Γενική Κοινωνιολογία - Εισαγωγή και σύστημα,
Παπαζήσης, Αθήνα.
38. Ελευθερουδάκης- Σύγχρονος Εγκυκλοπαίδεια, Γ΄ έκδοση, Νίκας & Σία Ε.Ε,
Αθήνα.
39. Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του Περιβάλλοντος και της
Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 2004.
40. Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου (1991). 40 χρόνια 1950-1990, εκδ. Μιχάλη Τουμπή
Αθήνα.
41. ΕΟΤ: Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα την περίοδο 1969-1982.
Σταύρου Α. Σπύρος, Αθήνα 1984.
42. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), 2003.
43. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 13/4/1976
44. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 14,15,16/7/1970
45. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 2, 19/2/1976
46. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 21, 31/5/1970
47. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 30/8/1978
48. Εφημερίδα ΡΟΔΙΑΚΗ φύλλο, 31/3/ 1970
49. Εφημερίδα το ΒΗΜΑ, 01/07/2001, Αρ. Φύλλου 13301, Σελ.: D10 Κωδικός
άρθρου: Β13301D101
50. Εφημερίδα: «ΡΟΔΙΑΚΗ», 1/7/1970

51. Εφημερίδα: «ΡΟΔΙΑΚΗ», 7/5/1970
52. Ζαχαράτος Γ., (1999). Οικονομική του τουρισμού και οργάνωση των τουριστικών ταξιδιών. ΕΑΠ., Πάτρα.
53. Ζοπουνίδης Κ., Γαγάνης Χρ.(2006). Χρηματοοικονομική Εκτίμηση των Τουριστικών Επιχειρήσεων σε Περιφερειακό Επίπεδο, Επιστημονικό Μάρκετινγκ, Τεύχος: Μάιος 2006, εκδόσεις morax Αθήνα.
54. Ηγουμενάκης Ν., (1992). Τουριστική Οικονομία, Interbooks, Αθήνα.
55. Ηγουμενάκης Ν., (1999). Τουριστικό Μάρκετινγκ», Interbooks, Αθήνα.
56. Ηγουμενάκης Ν., (2000). Τουρισμός και Ανάπτυξη, Interbooks, Αθήνα.
57. Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης και Λύτρας, (1998). Εισαγωγή στον Τουρισμό, Interbooks, Αθήνα.
58. Θεοφιλίδης, Χ. (1995). *Η συγγραφή επιστημονικής εργασίας. Από τη θεωρία στη πράξη*. Αθήνα: εκδ. Γ. Δαρδανός.
59. Ινστιτούτο τουριστικών και ξενοδοχειακών ερευνών - institute of tourist and hotel research στατιστική τουρισμού Δωδεκανήσου, 1950-1990.
60. Ιστορία του Ελληνικού έθνους, τ.Β', τ.Γ2', τ.Ζ', τ.Η', τ.Θ', τ.ΣΤ', Εκδοτική Αθηνών 1971.
61. Καλιόρης Γ., (1981). Παρεμβάσεις, Αθήνα, Κέδρος.
62. Κανάλι ALPHA εκπομπή «Μηχανή του χρόνου» 16/6/2007 Ομιλητές: Βασιλάκης, Καμπουράκης Παρουσιαστής: Βασιλόπουλος
63. Καπετανάκη-Μπριασούλη Ε., (2006). Το ανέφικτο του δημόσιου σχεδιασμού στην Ελλάδα, Ελευθεροτυπία, 4/7/2006, Ecocrete 29/7/2006.
64. Καραγιάννης Δ. Ξάνθης Α. Φώκιαλη Π. (1996). Ο Τουρισμός στη Δωδεκάνησο παρελθόν παρόν και μέλλον. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος τμήμα Δωδεκανήσου.
65. Καραγιάννης Σ., (1992). Οργάνωση και Λειτουργία του Ξενοδοχείου, ΕΛΛΗΝ, Αθήνα.
66. ΚΕΠΕ – ΥΠΕΘΟ
67. Κιλυίρης Φ., (2006). Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη στις μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία-ταξιδιωτικά γραφεία) Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
68. Κοκκώσης Χ. και Μέξα Α., (1997). Τουρισμός και Περιβάλλον: Η Αναζήτηση Ισορροπίας" Βιώσιμη Ανάπτυξη με την Περιβαλλοντική Αγωγή, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας, Μεσολόγγι, σσ. 290-322.

69. Κοκκώσης Χ., & Παρπαίρης Α., (1998). "Περιβαλλοντικά προβλήματα τουριστικών περιοχών: Εισαγωγή Εργαλείων Σχεδιασμού και Διαχείρισης". Εισήγηση στο 1ο Συμπόσιο Περιφερειακής ανάπτυξης *Προβλήματα Ελληνικής Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Α.Π.Θ., Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Θεσσαλονίκη.
70. Κοκκώσης Χ., (2000). Τουριστική Ανάπτυξη και Φέρουσα Ικανότητα στα Νησιά Τουριστική Ανάπτυξη: Επιστημονικές Προσεγγίσεις επ. Π. Τσάρτας. Εκδόσεις Εξάντας, σ. 81-97.
71. Κοκκώσης Χ., και Τσάρτας Π., (2001). Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Κριτική, Αθήνα.
72. Κοκκώσης Χ., Παρπαίρης Α., (1995). Φέρουσα ικανότητα: καταλύτης διαμόρφωση αρμονικών σχέσεων τουρισμού και περιβάλλοντος, *Τεχνικά Χρονικά*, 5/1995.
73. Κόλλιας Η., (1992). Εφορος Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου. Οι Ιππότες της Ρόδου το παλάτι και η πόλη. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
74. Κομύλη Α., (1981). Σύγχρονη Ψυχολογία: η έρευνα της συμπεριφοράς, Λιβάνης, Νέα Σύνορα, Αθήνα.
75. Κορρές Γ., (1998). Ελληνική Οικονομία: Οικονομική Πολιτική και Ανάλυση των Βασικών Μεγεθών, Σταμούλης, Αθήνα.
76. Κορρές Μ. Γ. και Χιόνης Π. Δ., (2003). Ελληνική Οικονομία: Οικονομική Πολιτική και Ανάλυση Μακροοικονομικών Μεγεθών, Σταμούλης, Αθήνα.
77. Κούτουλας Δ. (2000). Ο θεωρητικός προσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος ως βασική προϋπόθεση του τουριστικού Μάρκετινγκ. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Χίος.
78. Κούτουλας Δ., (2005). Έρευνα για τη συνεργασία ελληνικών παραθεριστικών ξενοδοχείων και tour operators.
79. Κούτουλας Δημήτρης 2005, Forum Τουριστικής Πολιτικής: Η πορεία του τουρισμού της Ρόδου. October 24, 2005
80. Κυριαζή Ν., (2001). Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
81. Κυριαζή, Ν. (1998) Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών. Αθήνα: Ελληνικές επιστημονικές εκδόσεις.
82. Λαγός Δ., (2001). Η Τουριστική Αστικοποίηση ως μια νέα μορφή Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος. www.eosp.gr

Πρόσβαση:30/10/2006

83. Λαλούμης Δ.-Ρούπας Β., (1998). Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, Σταμούλης, Αθήνα.
84. Λασκαράτος Α., (1971). Ο τουρισμός – επιστήμη και τεχνική, *Τουριστικές μελέτες, Ιανουάριος-Μάρτιος 1971 τευχ.1 σελ. 4.*
85. Λογοθέτης Μ. (1966). Η προβληματική του Ροδιακού τουρισμού, Αθήνα.
86. Λογοθέτης Μ. (1972). Σύντομη Οικονομική Ιστορία της Ρόδου από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οικονομική Βιβλιοθήκη Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ρόδου.
87. Λογοθέτης Μ. (1974) Τουριστικές μελέτες (άρθρο) Ιούλιος-Σεπτέμβρης τευχ 3 σελ 81...87
88. Λογοθέτης Μ. (1978). Ανατομία των προβλημάτων του Ροδιακού τουρισμού. Αθήνα
89. Λογοθέτης Μ. (1990). Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1988-1989. Εξελίξεις και προοπτικές. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων.
90. Λογοθέτης Μ. (2004). Δωδεκάνησα: Ένα πολύμορφο πρότυπο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, Τέχνη, Ρόδος.
91. Λογοθέτης Μ., (1967). Προβλήματα και Κατευθύνσεις Τουριστικής Πολιτικής, Αθήνα.
92. Λογοθέτης Μ., (1973) Ο Τουρισμός ως παράγων διαμορφώσεως του τουριστικού προϊόντος, *Τουριστικές μελέτες, τευχ. 2, σελ 66-69.*
93. Λογοθέτης Μ., (1973). Το Ταξίδι ως παράγων προσεγγίσεως και κατανοήσεως των λαών, *Τουριστικές μελέτες, τευχ. 2, σελ 34-35.*
94. Λογοθέτης Μ., (1989). Τουριστική Πολιτική, Αθήνα.
95. Λογοθέτης Μ., (2001). Εισήγηση στο 13ο Συνέδριο Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων με θέμα «Δάση – Χωροταξία – Τουρισμός» Ρόδος 19-22 Οκτωβρίου 2001. www.ekke.gr *Πρόσβαση:19/10/2006*
96. Λούπα Π., (1999). Συνέδριο ΤΕΕ Λάρισα: «Τουριστική Ανάπτυξη των παραλιών του Ν. Λάρισας» Τίτλος εισήγησης: «Σημερινή κατάσταση των παραλιών-Προτάσεις για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού». 1-3/10/1999.
97. Λυδάκη Α., (2001). Ποιοτικές Μέθοδοι της Κοινωνικής έρευνας, Καστανιώτης, Αθήνα.
98. Λύτρας Π., (1993). Τουριστική Ψυχολογία, Β΄ έκδοση, Interbooks, Αθήνα.

99. Λύτρας Π., (1998). Τουριστική Κοινωνιολογία, Interbooks, Αθήνα.
100. Μανώλογλου Ε. –Γσάρτας Π.– Μάρκου Α. –Παπλιάκου Β., (1998). Ο τουρισμός ως παράγοντας κοινωνικής αλλαγής. ΕΞΑΝΤΑΣ – ΕΚΚΕ, Αθήνα.
101. Μαρξ Κ. και Ένγκελς Φ., (1975). Μανιφέστο του Κομμουνιστικού κόμματος, Ηριδανός, Αθήνα.
102. Μεταφορές και Τουρισμός. 3^η Επιστημονική Ημερίδα Οικονομικής των Μεταφορών, Εργαστήριο Οικονομικής των Μεταφορών του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά, Πειραιάς 20 Μαΐου 1999
103. Μηχανή του χρόνου, (2007). «ΜΥΚΟΝΟΣ – ΥΔΡΑ περίοδος 1960», 16/6/2007 Alpha TV, Ενημερωτική Εκπομπή, δημοσιογραφική έρευνα Χρίστος Βασιλόπουλος.
104. Μουσουρά Δ., (2005). Η έννοια της Ανάπτυξης Θεωρίες Ανάπτυξης–Υπανάπτυξης, www.keta-ionion.gr Πρόσβαση: 17/11/2007
105. Μπίτσικα Π. (1998). Ο μπαμπάς λείπει σε ταξίδι για... σεξ, Εφημερίδα Το ΒΗΜΑ <http://www.tovima.gr/> Πρόσβαση: 03/011/2007
106. Νασούσογλου Μ. Σαδή (2004). Ρόδος: Ιστορίες και Αναμνήσεις Universitesi Basimeri MUGLA.
107. Νικολάου Ν., (1998). Οδοιπορικό στην ιστορία της πόλης της Ρόδου μέσα από τα ονόματα των δρόμων της. Εκδ. Δήμου Ροδίων, Ρόδος
108. Ντυρκάιμ, Ε. (1978). Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου, μετ. Λ. Μ. Μουσουρού, Gutenberg, Αθήνα.
109. Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος
110. ΟΟΣΑ – Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, (1981).
111. Π.Υ.Τ. Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού Αττικής και Νήσων - Τμήμα Δωδεκάνησου 1972.
112. Παπανούτσος Ε., (1954). Γνωσιολογία, Ίκαρος, Αθήνα.
113. Παπανίκος Γ.Θ., 9/2005. «Οι ελληνικές τουριστικές εισπράξεις», ΙΤΕΠ Α.Μ. 5.
114. Παπαταξιάρχης, Ε. & Παραδέλλης Θ. (επιμ.) 1992. Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα: Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Καστανιώτης, Αθήνα.
115. Παπατζανής Γ., (2004). Προς μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη:Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα-Εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης για τον

τουρισμό. www.project.com.gr Πρόσβαση: 26/03/2008

116. Παπαχριστοδούλου Χ. Ι. (1972). Ιστορία της Ρόδου από τους Προϊστορικούς Χρόνους έως την Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1948), Αθήνα.
117. Παρπαΐρης Α., (1984). Επιλογή περιοχών με νέες μορφές τουρισμού: Χωροχρονική κατανομή της νέας ανάπτυξης. *Τουρισμός και Οικονομία*, 11/1984.
118. Παυλόπουλος Π.Γ., 9/1999. Το μέγεθος και η δυναμική του τουριστικού τομέα, ΙΤΕΠ, Α.Μ. 7.
119. Παύλου Μ., (2001). Οι λαθρέμποροι του φόβου: Ρατσιστικός λόγος και μετανάστες στον τύπο μιας υποψήφιας μητρόπολης, Μετανάστες στην Ελλάδα, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
120. Πausανίου Ελλάδος (1974). Περιήγησις Αττικά, Εκδοτική Αθηνών.
121. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου – Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου. Μηνιαία δελτία κίνησης Τουριστικών καταλυμάτων.
122. Πιπίνου Τ. (2004). Το σ' αγαπώ σε ξένη γλώσσα, Αγκυρα, Αθήνα.
123. Πρινιανάκη Ε., (2006), Διδακτορική διατριβή, «*Τριτοβάθμια Τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα και κοινωνική αποτελεσματικότητα*». Πάντειο Πανεπιστήμιο τμήμα Κοινωνιολογίας. Τόμ. Α'
124. Σαμπανιώτης Θ. (2006). Ο ελληνικός τουρισμός στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού Eurobank Research: *Οικονομία και Αγορές Τεύχος 8*, 25 Οκτωβρίου 2006, Έτος Ι
125. Σαρρής Ν. (1985). Εισαγωγή στην Κοινωνιομετρία την Ομαδική ψυχοθεραπεία και το ψυχόγραμμα, Γραμμή, Αθήνα.
126. Σαρρής Ν. (1985). Φιλοσοφία της Κοινωνίας και της Πολιτείας, 1^{ος} τόμος Γραμμή, Αθήνα.
127. Σαρρής Ν., (1992). Ελληνική Κοινωνία και Τηλεόραση, Γόρδιος, Αθήνα.
128. Σεραφετινίδου Μ., (1999). Κοινωνιολογία των μέσων μαζικής επικοινωνίας: ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού, Gutenberg, Αθήνα.
129. ΣΕΤΕ, (2005). «Η πρόκληση ης ανταγωνιστικότητας και η ανάγκη επανατοποθέτησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

130. Σκούλλος Μιχαήλ, *Εξέλιξη στους διεθνείς θεσμούς προστασίας του Περιβάλλοντος*, σε Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, *Το δικαίωμα στο περιβάλλον: Προσβολές και προστασία του*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1997
131. Στατιστική υπηρεσία Ρόδου.
132. Σταύρου Μ., (2006). Εισήγηση στο 3ο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ-02/03/2006-Αειφορικός εναλλακτικός τουρισμός: Η απάντηση στα αδιέξοδα του κερδοσκοπικού τουρισμού.
133. Σταύρου Σ., (1984). Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα την περίοδο 1969-82, ΕΟΤ, Αθήνα.
134. Σωτηριάδης Μ., (2001). Ταξιδιωτικά πρακτορεία Incoming & Outgoing, Λειτουργία - Οικονομικά - Σχεδιασμός Προϊόντων, Προπομπός, Αθήνα.
135. Τ.Ε.Ε. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, τμήμα Δωδεκανήσου, (1996). Ομάδα εργασίας: Καραγιάννης Δ., Ξάνθης Α., Φώκιαλη Π. «Ο τουρισμός στη Δωδεκάνησο παρελθόν παρόν και μέλλον» Ρόδος.
136. Ταρσούλη Αθηνά, (1947). «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ» τόμος Α', εκδ. «ΑΛΦΑ» Αθήνα.
137. Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις τουριστικού συναλλάγματος για το 1997.
138. Τσακλάγκανος Α., Βασικές Αρχές του Μάρκετινγκ Κυριακίδης Θεσσαλονίκη.
139. Τσαλαχούρης Κ. (2000). Η οικονομική πολιτική της Ιταλίας στα Δωδεκάνησα εκδ. Τροχαλία – Γρ. Τρουφάκος & ΣΙΑ Ε.Ε. Αθήνα.
140. Τσαούση Α., (2006). Παρεκκλίνουσα ή έκτροπη συμπεριφορά www.phs.uoa.gr *Πρόσβαση: 26/03/2008*
141. Τσαούσης Δ., (1979). Στοιχεία Κοινωνιολογίας, Copyright, Αθήνα.
142. Τσαούσης Δ., (1989). Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας. Αθήνα, Gutenberg.
143. Τσαούσης, Δ., (1971). Μορφολογία της Νεοελληνικής Κοινωνίας, Αθήνα.
144. Τσάρτας Π., (1989). Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στον Νομό Κυκλάδων και ιδιαίτερα στα νησιά Ίος και Σέριφος κατά την περίοδο 1950-1980, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

145. Τσάρτας Π., (1996). Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, Αθήνα.
146. Τσεκούρας Γ. και Συνεργάτες, (1997). Μελέτη Χωρικών επιπτώσεων των Κοινοτικών Προγραμμάτων και Πολιτικών στην Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα.
147. Τσιρπανλής Ν. Ζ. (1998). Ιταλοκρατία στα Δωδεκάνησα 1912-1943 Αλλοτρίωση του πληθυσμού και του περιβάλλοντος. Ρόδος.
148. Τσίτουρας Α., (1998). Η Εποχικότητα στην Ελλάδα και τις Ανταγωνίστριες Χώρες, μελέτη, Αθήνα, 24 Νοεμβρίου 1998. Ι. Τ. Ε. Π., Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και προβλέψεων.
149. Υ.Π.Α. Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας Κρατικός Αερολιμένας Ρόδου "ΔΙΑΓΟΡΑΣ" αερολιμενικό τμήμα.
150. Υ.Χ.Ο.Π. (1982) Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος Πρόγραμμα Ανάπτυξης 1983-1987, Υφιστάμενη Κατάσταση. Νομός: Δωδεκανήσου, Αθήνα
151. ΥΠ.ΕΘ.Ο. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1985). Πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. Προκαταρκτικά-Τελική Εισήγηση. Αθήνα
152. ΥΠΕΧΩΔΕ (1997). Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων έργων.
153. Υποκαταστήματα εμπορικών τραπεζών Ρόδου
154. Υπουργείο Ανάπτυξης. Διάφορα στατιστικά στοιχεία.
155. Υπουργείο Συντονισμού- Υπηρεσία Περιφερειακής Πολιτικής και Ανάπτυξης. Χωροταξική Μελέτη Νήσου Ρόδου (1981). Αθήνα
156. Φύλιας Β., (1996). Αναφορές στην κοινωνική πραγματικότητα του τέλους του 20^{ου} αιώνα, Ι Σιδέρης, Αθήνα.
157. Φύλιας Β., (2000). Κοινωνιολογία του πολιτισμού, Α' τόμος: Βασικές Οριοθετήσεις και Κατευθύνσεις, Παπαζήσης, Αθήνα.
158. Φύλιας, Β. (γενική εποπτεία) (1977). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών. Συνεργασία: Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας ΠΑΣΠΕ, ΕΚΚΕ. Αθήνα: εκδ. Gutenberg.
159. Φίνας Ι. Κ. (1999). Τα Δωδεκάνησα τον 20^ο αιώνα. Τα σημαντικότερα γεγονότα των περασμένων 100 χρόνων. ΠΡΟΟΔΟΣ, Ρόδος

160. Φίνας Ι. Κ. (2000). Δωδεκανησιακά Θέματα Φυγή προς τα Εμπρός εκδ. «Πρόοδος Δωδεκανήσου» Ρόδος.
161. Φωκάς Σ. (2001). Η Δωδεκάνησος στο κατώφλι της νέας χλιετίας έκδ. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων. Ρόδος.
162. Χρήστου Ε. & Καραμανίδης Ι. (2002). Τουριστικό Μάρκετινγκ, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Σίνδος.
163. Χρήστου, Ε. (1999). Έρευνα Τουριστικής Αγοράς. Interbooks, Αθήνα.
164. Χυτήρης Λ., (1995). Τουριστικά γραφεία, Interbooks, Αθήνα.
165. Ψαρρού, Μ.Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001). Τεχνικές δειγματοληψίας. *Επιστημονική έρευνα: θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω. (Μέρος Γ', Κεφ. 2, σσ. 176-208)

ΞΕΝΗ

1. Abbey J.R. (1979), Does life style profiling work? *Journal of Travel Research*, Vol. 18, no.1, σσ.8-14.
2. Abercrombie N., and Warde A., (2000). Contemporary British Society, 3rd edition Policy press.
3. Adorno T.W. and Horkheimer, M. (1979). *Dialectic of Enlightenment*, Verso, London.
4. Adorno, T. W. (1997). Θεωρία της κοινωνίας και εμπειρική έρευνα, στο: Γ. Κουζέλης (επιμ.), *Επιστημολογία*. Νήσος.
5. Adorno, T.W., (1954). *Television and the Patterns of Mass Culture*, in Schramm (1969).
6. Aguilo E., Alegre J., Sard M., (2003). Examining the market structure of the German and UK tour operating industries through an analysis of package holiday prices, *Tourism Economics*, 2003, 9 (3), 225-278.
7. Aguilo E., Alegre J., Sard M., (2005). The persistence of the sun and sand tourism model, *Tourism Management* 26 (2005) 219-231.
8. Akoun A. (1970). *Les societes globales σε Dictionnaires du Savoir Moderne: La Sociologie* Paris.
9. Andriotis K., & Vaughan, D.R., (2004). The tourism workforce and policy: Exploring the assumptions using Crete as the case study. *Current Issues in*

Tourism, 7(1): 66-87

10. Ap J., (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*. 19(4), pp.665-690.
11. Archer B., and Cooper Ch., (1997). The positive and negative impacts of tourism, in Theobald, William F., *Global Tourism: The next Decade*, Butterworth-Heinemann, Oxford,.
12. Aron, R. (1968). *Main Currents in Sociological Thought*, Penguin Books.
13. Ascher F., (1985). *Tourism transnational Co operations and Cultural Identities*, Paris.
14. Ashworth G.J., (1988). Marketing the historic city for tourism. In B. Goodall & G.
15. Bandura A. (1980), *L'Apprentissage social*, Bruxelles, Mardaga.
16. Banister, P., Burman, E., Parker, I., Taylor, M., & Tindall, C. (1994). *Qualitative methods in psychology: A research guide*. Buckingham: Open University Press.
17. Baran P., and Sweezy P., (1966). *Monopoly Capital*, Penguin Books.
18. Barquero Vasquez Antonio (1991), Τοπική Ανάπτυξη, Μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
19. Barry Kathleen, Bunch Charlotte, Castley Shirley (1984) (επιμ.). *International Feminism: Network against Female sexual Slavery*, Νέα Υόρκη. (Υλικά ενός φεμινιστικού δικτύου κατά της γυναικείας σεξουαλικής δουλείας στις χώρες του σεξοτουρισμού).
20. Bastakis C., Buhalis D., Butler R., (2004). The perception of small and medium sized tourism accommodation providers on the impacts of the tour operators' power in Eastern Mediterranean, *Tourism Management* 25 (2004) 151 – 170.
21. Bauman Z., (1997). *Postmodernity and its Discontents*, Cambridge, Policy Press.
22. Bauman Z., (1966). A Note on Mass Culture: On Infrastructure», in McQuail (1972).
23. Beck R.C., *Motivation: (1978). Theories and Principles*, Englewood Cliffs, N.J : Prentice Hall.
24. Bell C., και Newby H., (1971). *Community Studies*, London, Allen and Unwin.

25. Bell, D., (1962). *The End of Ideology*, New York, Free Press.
26. Bell, J., (1997). Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για Φοιτητές και Υποψήφιους Διδάκτορες. Ρήγα, Α.-Β. πρόλογος- εισαγωγή-απόδοση, Gutenberg, Αθήνα.
27. Berelson, B., Lazarsfeld P.F. and McPhee, W. 1954 - *Voting*, Univeristy of Chicago Press.
28. Berger J., (1963). *Works Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective*.
29. Berger, J. (1972) *Ways of Seeing*, Penguin, Harmondsworth, England.
30. Bill L., and Barnes J., (1991). *Certification Practices in the European Community*. January, pp 25.
31. Bird M., Hammersley M., Gomm R. & Woods P. (1999) Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη εγχειρίδιο μελέτης Πάτρα: ΕΑΠ
32. Blanchet A., (2002). Ψυχολογία ομάδων: θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές των ομαδικών μοντέλων, Έκδοση 2^η Σαββάλας, Αθήνα.
33. Blau P., (1964). *Exchange and Power in social life* – N.Y., Wiley, London.
34. Blumenfeld H., (1967). *The Modern Metropolis*, Cities Penguin Books.
35. Blumer H., (1951). *Collective Behavior*, στο Lee M. Alfred (ed.), *New Outline of the Principles of Sociology*. New York: Barnes and Noble, Inc., 2η εκδ. Αναθεωρημένη.
36. Blumer H., (1986). *Symbolic Interactionism. Perspective and Method*. Berkley: University of California Press, 1η έκδ. 1969.
37. Boissevain J., (1979). The impact of Tourism on a Dependent Island: Gozo, Malta, *Annals of Tourism Research*, 6(1), pp.76-90.
38. Boissevain, J. (1977). Tourism and Development in Malta. *Development and Change*, 8, pp. 523-538.
39. Bottomore T. B., (1973). Κοινωνιολογία - Κεντρικά προβλήματα και βασική βιβλιογραφία, Gutenberg, Αθήνα.
40. Bowsher J., Bramlett, M., Burnside I., Gueldner S.H., (1993). Methodological considerations in the study of frail elderly people, *Journal of Advanced Nursing* vol 18, pp 873-879.
41. Bramson L., (1970). *The Political Context of Sociology*, Princeton, univ. Press.
42. Breakwell, G. (1995). Η συνέντευξη. Κάντας, Α. (μτφ.-επιμέλεια). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
43. Brian K., Pizam A., and Milman A., (1992). Victoria University, Australia

University of Surrey, UK University of Central Florida, USA Accepted 10 October Submitted 26 May 1992, Resubmitted 3 September 1992, Refereed anonymously, Coordinating Editor: Valene L. Smith Available online 13 April 2002.

44. Briassoulis H., (1992). Environmental Impacts of Tourism: A framework for analysis and evaluation, in Van der Straaten J., Briassoulis H., (eds) *Tourism and the Environment: Regional, Economic and Policy Issues*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
45. Brink, P., Wood, M. (Eds), (1989) «Advanced design in nursing research», Sage Publishers, California, U.S.A., 189.
46. Britton S.G., (1982). The political Economy of Tourism in the Third World. *Annals of Tourism Research*. 9(2), pp.331-358.
47. Brougham J. E., Butler R. W. Universite Laval, Quebec, Canada University of Western Ontario, London, Ontario, Canada Received 28 May 1979; revised 1 February 1980; accepted 2 February 1981. Available online 27 September 2002.
48. Brougham, J.E. and Butler, R.W. (1981). A segmentation analysis of resident attitudes to social impact of tourism. *Annals of Tourism Research*. 8(4), pp.569-590.
49. Bruner E.M., (1991). Transformation of Self in Tourism, *Annals of Tourism Research*, 18, pp.238-250.
50. Bryman, A. (1988) *Quantity and quality in social research*. London: Unwin Hyman
51. Buck R., (1977). The Ubiquitous Tourist Brochure: Explorations in Its Intended and Unintended Use. *Annals of Tourism Research* 4: pp. 195-207.
52. Budowski G., (1976). Tourism and environmental conservation: Conflict, coexistence or symbiosis? *Environmental Conservation* 3 (1), pp.27-31.
53. Buhalis D., (1999). Tourism on the Greek Islands: Issues of Peripherality, Competitiveness and Development, *International Journal of Tourism Research*.
54. Buhalis D., and Laws E., (2001). *Tourism Distribution Channels – Practices, Issues & Transformations*, Continuum.
55. Burkart A.J. – Medlik S. 1985 “Tourism: past, present, and future”, Heinemann, London., σ.σ 17-19

56. Butler R., (1980). The concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources, *Canadian Geographer* 14:5-12.
57. C.A.A. Civil Aviation Authority, Ηνωμένο Βασίλειο, (2000). Έρευνα για τους T.O.
58. Cazes G., (1992) *Tourisme et Tiers-Monde. Un bilan controversé*, εκδ. L' Harmattan, Παρίσι. (Οι επιπτώσεις του τουρισμού στις «εξωτικές» χώρες του Τρίτου Κόσμου. Σύντομη αναφορά στην τροφοδοτούμενη από τον τουρισμό πορνεία ως απόρροια του παρασιτισμού που δημιουργεί η νέα τουριστική αποικιοκρατία).
59. Cappellin R., (1993) The role of cultural and natural resources in the regional development strategy, in Konsola D.(ed), *Culture, environment and regional development*, op.cit., p.11-18
60. Chambers E., (1997). *Tourism and Culture*, State University of N.Y. Press, Albany.
61. Chisnal, P.M. (1986) *Marketing Research*, McGraw-Hill, 3rd edition.
62. Chisnall P.M., (1994). *Consumer Behavior* (3rd edn), Maidenhead, Berks: McGraw-Hill.
63. Chollet M., (2006). Qui profite de la prostitution?, «Le Monde Diplomatique», Ιούλιος 2006.
64. Chuck G., Makens J., Dexter J., Choy L, (1997). *The Travel Industry*, ΕΛΛΗΝ, 2001, Επιμ. Μαυροδόνης Θ.
65. Codol J.-P. (1979), *Semblables et differents: Recherches sur la quete de la similitud? et de la differenciation sociale*, These de doctorat d' Etat, Universite de Provence, Aix-en-Provence.
66. Coffey A. & Atkinson P. (1996) *Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies*. London: Sage
67. Cohen E. (1988). Traditions in qualitative sociology of tourism, *Annals of Tourism Research*, Vol. 15(1), pp. 29-46.
68. Cohen E., (1978). Impact of tourism on the physical environment. *Annals of Tourism Research*. 5(2), pp.215-237.
69. Cohen E., (1979b). Rethinking the Sociology of Tourism. *Annals of Tourism Research* 6: pp.18-35.
70. Cohen E. (1972). Toward a sociology of International Tourism, *Social Research*, 39(1), pp 164-82.64-78

71. Cohen E., (1984). The Sociology of Tourism: Approaches, Issues and Findings, *Annual Review of Sociology* 10:373-392.
72. Cohen, L. & Manion, L. (2000). Επισκοπήσεις Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας. (Ν. Παπαγεωργίου, Επιμ. έκδ. και μετάφρασης). Αθήνα: Μεταίχμιο. (Κεφ. 4, σσ. 122-134).
73. Collins R., (1975). Max Weber. A skeleton key Μεταφρ: Τσέντος Γιάννης, Πατάκης, Αθήνα.
74. Colton W.C., (1987). Leisure, Recreation, Tourism: A Symbolic Interactionism View, *Annals of Tourism Research*, 14, pp. 345 – 360.
75. Consumer Research on Tourism (1986). Special Issue, *Annals of Tourism Research*, Vol. 13, no. 1 & 2.
76. Cook K. and Emerson R., (1978). Power, equity and commitment of reward and punishment power. *Social Psychology Quarterly* 51:108-122.
77. Cooper C., Gilbert D., Fletcher J., and Wanhill S., (1998). Tourism, Principles and Practice. Second edition, Longman.
78. Copeland E., (1992). The Role of Airlines in the Tourism and Environment Debate, *Tourism Management*, 13(1): pp.112-114.
79. Craib I., (1992). Modern Social Theory From Parsons to Habermas, Second edition, St. Martin's Press.
80. Crompton R. and Jones G., (1984). White-Collar Proletariat, London: Macmillan.
81. Crook S., Pakulski J., Waters, M. (1992). Postmodernization. Change in Advanced Society. London: Sage Publications.
82. Curran, P., (1978). Principles and Procedures of Tour Management. Boston: CBI.
83. Comte A., (1972). La science sociale Gallimard –Idees, Paris.
84. Cooley C. H. (1970). Human Nature and the Social Order, (Scribner, N.Y. (1902), Schocken Books, N.Y.
85. Dann G. - Cohen E., (1991). The Sociology of Tourism, Social Science *Annals of Tourism Research*. 18: pp.154-169.
86. Dann G., (1977). Anomie, ego-enhancement and tourism, *Annals of Tourism Research*, Vol. 4, pp. 184-194.
87. de Albuquerque K. , and McElroy J., (1999). Tourism and Crime in the Caribbean. *Annals of Tourism Research* Vol. 26, No. 4, pp. 968-984.

88. De Kadt E., ed. (1979). *Tourism-Passport to Development? Perspectives on the Social and Cultural Effects of Tourism in Developing Countries*. New York: Oxford University Press.
89. Dogan H.Z., (1989). Forms of Adjustment: Socio-cultural Impacts of Tourism, *Annals of Tourism Research*, 16(2), pp.216-236.
90. Donatos G., and Zairis P., (1991). Seasonality of foreign tourism in the Greek island of Crete. *Annals of Tourism Research*. 18(3), pp.515-519.
91. Doxey, G. (1975). A causation theory of visitor-residents irritants: methodology and research inferences. *The Impact of Tourism, Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research Association*. San Diego, pp.195-198.
92. Drakatos C., (1987). Seasonal concentration of tourism in Greece. *Annals of Tourism Research*. 14(4), pp.582-586.
93. Durkheim Emile (1994). *Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου*. Gutenberg, Αθήνα
94. Durkheim E., (1978). *The Division of Labour in Society*, Free Press, Glencoe.
95. Edgar M., (1960). *The Stars*, Calder John.
96. Edmund S., (1974). *The Romantic Journey – The story of Thomas Cook and Victorian travel*, Pica Editions.
97. Edmund S., (1982). *Cook's Tours – The Story of Popular Travel*, Blandford Press.
98. Elliot, R., Fischer, C.T., & Rennie, D.L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Psychology*, 38, 215-229.
99. Emerson R., & Cook K., (1978). The social exchange theory, www.washington.edu/research/pathbreakers/1978.html
100. Emerson R., (1978). Power, equity and commitment in exchange networks, *American Sociological Review*.
101. Enzensberger H.M., (1970). The Consciousness Industry, in *New Left Review*, November-December 1970, no 64. 24.
102. Evans P., (1999). Recent developments in trade and competition issues in the services sector: a review of practises in travel and tourism, UNCTAD Series on Issues in Competition Law and Policy, ITCD/CLP/Misc.13.
103. Exploration in Travel Inc 2000.

104. Farrell B., and McLellan R. (1987). Tourism and physical environment research. *Annals of Tourism Research* vol.14 (1), pp.1–16.
105. Faulkner B., and Tideswell C., (1997). A framework for Monitoring Community Impacts of Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 5(1), pp.3-27.
106. Fearing F., (1947). Influence of the Movies on Attitudes and Behaviour», in McQuail (1972).
107. Featherstone, M. 1991. "Georg Simmel: An Introduction", *Theory Culture and Society*, vol. 8, no 3, August, 1-16, England, Sage.
108. Fennell D., (1999). Ecotourism. An Introduction. by Routledge.
109. Fennell D.A., and Smale, B.J.A., (1992). Ecotourism and Natural resource protection: implications of an alternative form of tourism for host nations, *Tourist Recreation Research* 20 (1), pp.5-13.
110. Forster J., (1964). The Sociological Consequences of Tourism. *International Journal of Sociology* 5: pp.217-227.
111. Freud S. (1921), *Pshycologie des foules et analyse du moi. Essais de psychanalyse*, Paris, Payot, 1981, p.117- 217.
112. Frisby, D. 1992. *Simmel and Since: Essays on Geogre Simmel's Social Theory*, London, Routledge.
113. Gans H. J., (1972). Urbanism and Suburbanism as Ways of Life στο People and Plans-Essays on Urban Problems and Solution - Penguin Books.
114. Garcia – Falcon J.M., Medina – Munoz D.R., Medina – Munoz R.D., (2003). Understanding European tour operators' control on accommodation companies: an empirical evidence, *Tourism Management* 24 (2003) 135 – 147.
115. Garcia G. et al (2003). The planning and practice of coastal zone management in southern Spain”, *Journal of Sustainable Tourism*, 11 (2 & 3), σελ. 204-223.
116. Giddens A., (2002). Κοινωνιολογία, Gutenberg, Αθήνα.
117. Gilbert, J.K., Watts, D.M., & Osborne, R.J. (1985). Eliciting students' views using an interview-about-instances technique. In L.H.T. West & A.L. Pines (Eds.), *Cognitive structure and conceptual change*. (pp. 11-27). Sydney: Academic Press (Harcourt Brace Jovanovich).
118. Giner, S., (1972). Sociology, Western Printing Services Ltd. Bristol.
119. Ginsberg M, (1947). Reason and Unreason in Society Longman,

London.

120. Go M. F., and Govers R., (2000). Integrated quality management for tourist destinations: a European perspective on achieving competitiveness, *Tourism Management*, 21 pp.79-88.
121. Goffman E. (1963). Behaviour in public places, Glencoe, III, Free Press Νέα Υόρκη.
122. Goffman E., (1996). Συναντήσεις: δύο μελέτες στην κοινωνιολογία της αλληλεπίδρασης, Έκδοση 1^η, Αλεξάνδρεια, Αθήνα.
123. Goodman Norman (1978). Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Random House, Νέα Υόρκη.
124. Graburn N. & Jafari J., (1991). Introduction: Tourism social science. *Annals of Tourism Research*. 18(1):1-11.
125. Grawitz M., Brimo A., Jahoda M., Φύλιας Β., Παππάς Π., (1994). Εισαγωγή στην μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών, Gutenberg, Αθήνα.
126. Gray H.P., (1982). The Contributions of Economics to Tourism, *Annals of Tourism Research*, 9, pp. 105 – 122.
127. Greenwood D.J.,(1972). Tourism as an agent of change: A Spanish Basque case, *Ethnology*.
128. Greenwood, D. J. (1982). Cultural "Authenticity." *Cultural Survival Quarterly* 6(3): pp.27-28.
129. Guidicini P. - Savelli A., (1988). Il turismo in una societa che cambia, Μιλάνο, Franco Angeli.
130. Gurvitch. G. (1994). Μελέτες για τις κοινωνικές τάξεις από τον Μαρξ μέχρι σήμερα, Gutenberg, Αθήνα.
131. Gustave Le Bon (1960). Ψυχολογία των Όχλων, Εκδ. Μαρή, Αθήνα.
132. Hall S., (1982). The rediscovery of "ideology": return of the repressed in media studies, in Gurevitch (1982).
133. Halloran J.D., (1971). The Effects Of Mass Communications: with special reference to television, Leicester University Press.
134. Haralambos, M., (1981). Sociology: Themes and perspectives, University Tutorial Press, pp 502-520.
135. Harrison D., (1988). The Sociology of Modernisation and

Development, London: Unwin Hyman.

136. Haveman R.H., (1977). Congestion, quality deterioration, and heterogeneous tastes, *Journal of Public Economics* (8): pp.225- 232.
137. Helber L. E. (1979). How develop a New Destination Area. Κορέα.
138. HELLASTAT: Ξενοδοχεία Ναυτεμπορική Δελτίο Τύπου Τετάρτη, 3 Οκτωβρίου 2007
139. Himmelweit H.T., (1962). Television Revisited, *New Society*, no 5, November 1.
140. Hitchcock R., (1997). Cultural, Economic and Environmental Impacts of Tourism among Kalahari Bushmen, in Chambers E., *Tourism and Culture*. State University of N.Y.
141. Ho Kwon Ping (2006). Ο εξερχόμενος τουρισμός της Ασίας αλλάζει και επηρεάζει τις παγκόσμιες τάσεις. 55ο Ετήσιο Συνέδριο της PATA, www.traveldailynews. Τετάρτη, 26 Απριλίου 2006
142. Holloway J.C., (1981). The Guided Tour: a Sociological Approach, *Annals of Tourism Research*, 8, 3, pp. 377-402.
143. Holloway J.C., (1998). *The Business of Tourism*, 5th ed, Longman.
144. Holloway, J.C.(1989). *The business of Tourism*. Third Edition, Pitman Publishing.
145. Homans G., (1961). *Social Behavior: its elementary forms*, London, International Library of Sociology and social reconstruction, Routledge & Kegan Paul.
146. Hong Kong Tourist Association Official Guidebook, 1979
147. Hovland, C.I., Lumsdaine, A. and Sheffield, F. 1950 – *Experiments in Mass Communication* Princeton, Princeton University Press.
148. Howe I., (1948). Notes on Mass Culture, in Rosenberg and White (1957).
149. Hudman L.E. & Hawkins D.E., (1989). *Tourism in Contemporary Society: An Introductory Text*, Prentice – Hall Publ. Inc.
150. Hunt, J. D. και Layne D., (1991). Evolution of Travel and Tourism Terminology and Definitions. *Journal of Travel Research*, 29(4): pp.7-11.
151. Hunziker, W. & Krapf, K.(1942). *Allgemeine Fremdenverkehrslehre*. Zurich.

152. Ingle R., (1991). Thomas Cook of Leicester (Headstart History) .
153. INSTITUTE OF TOURIST AND HOTEL RESEARCH-Στατιστική Τουρισμού Δωδεκανήσου 1950-1990
154. International Civil Aviation Organization, 999 University Street, Quebec, Canada H3C 5H7 Available online 30 April 1999.
155. Iso-Ahola S.E. (1982). Towards a social psychological theory of tourism motivation: a rejoinder, *Annals of Tourism Research*, Vol. 9(2), pp.256-261.
156. Jafari J. (1987). "Tourism models: the socio-cultural aspects", *Tourism Management*, 8, σσ. 151-159.
157. Jafari J., (1983). Anatomy of the Travel Industry, The Cornell, H.R.A Quarterly.
158. Javeau, C. (1996). Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή. Τζαννόνε-Τζώρτζη, Κ. Ι. (επιμέλεια και απόδοση στα ελληνικά). Αθήνα: εκδ. Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός.
159. Jenkins C., (1982). The effects of scale in tourism projects in developing countries. *Annals of Tourism Research* 9 (2), pp.229–249.
160. Joseph Mbaiwa E. Harry (2002). Oppenheimer Okavango Research Centre, University of Botswana, 285, Maun, Botswana Received 22 July 2002. Available online 31 December 2002.
161. Juanita C. Liu and Pauline J. Sheldon Turgut Var. University of Hawaii, Honolulu, USA Simon Fraser University, Canada Received 29 January 1986; revised 10 July 1986; accepted 29 July 1986 Refereed anonymously Available online 6 June 2002.
162. Jurowski C. – Uysal M. – Williams D., (1997). A Theoretical analysis of host community resident reactions to tourism, *Journal of Travel Research*.
163. Kane R.M. and Vose A.D., (1979). Air Transportation World, 6th edition. Dubuque, Iowa: Kendall / Hunt Publishing Co.
164. Katz E. and Lazarsfeld P.F., (1955). Personal Influence. The Part Played by People in the Flow of Mass Communications, Glencoe, Illinois, The Free Press.
165. Kayser B., (1968) Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδος, Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα, σελ. 104.
166. King R., et al. (2000). Eldorado or Fortress? Migration in Southern

Europe, Editions: McMillan, London.

167. King B. - Pizam Ab. - Miloman A., (1993) "Social Impacts of Tourism: Host Perceptions", *Annals of Tourism Research*. 20(4), pp.650-665.
168. King, B. 1994. Australian Attitudes to Domestic and International Resort Holidays: A Comparison of Fiji and Queensland. In *Tourism: The State of the Art*. A. V. Seaton, ed. Pp. 347-358. Chichester, England: Wiley.
169. Klapper J. T., (1960). *The Effects of Mass Communication*, New York, Free Press.
170. Kornhauser W., (1960). *The Politics of Mass Society*, London, Routledge and Kegan Paul.
171. Kovacs, A., (1985). *The research process; essentials of skill development*, F.A. Davis company, Philadelphia, USA.
172. Krippendorf J., (1989). *The Holiday Makers: Understanding the impact of leisure and travel*, Λογδίο Heinemann.
173. Krippendorf, Jost. (1986). *Tourism in the System of Industrial Society*. *Annals of Tourism Research* 13: pp.517-532.
174. Krueger R. A., (1998a). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*, Sage Publication, Thousand Oaks, California.
175. Krushe-Mount Burton, Suzy.(1995) *Sex Tourism and Traditional Australian Male Identity*. *International Tourism* London, Sage.
176. La mondialisation des industries du sexe», *Imago, Παρίσι* 2005.
177. Lanfant, M., (1980). *Tourism in the Process of Internationalisation*. *International Social Science* 32, pp. 141–153. *Annals of Tourism Representing New Zealand Tourism Imagery and Ideology* *Annals of Tourism* July 2002, Volume 29, Issue 3, pp. 648-667
178. Laplanche J. et Pontalis J.B. (1967), *Vocabulaire de la psychanalyse*, Paris, P.U.F.
179. Latza B., (1987). *Sextourismus in Südostasien*. Frankfurt am Main Fischer Taschenbuch Verlag.
180. Lazaridis G. & Wickens E., (1999). "Us" and the "others". Ethnic minorities in Greece. *Annals of Tourism Research*.26(3): pp. 632-655.
181. Lazarsfeld, P.F., Berelson, B. and Gaudet, H. 1944 - *The People's Choice: How the voter makes up his mind in a Presidential campaign*, New York, Duell, Sloan & Pearce.

182. Le Bon G. (1895), *La Psychologie de foules*, Paris, P.U.F., 1963.
183. Lefebvre H., (1979). *La revolution urbaine*, Gallimard, Paris.
184. Λικιορση, Α. Ξ. Κερσηας Α.Γ., (1958). *The Travel Trade*. Λονδίνο, Practical Press Ltd.
185. Lincoln, Y. (1995). Emerging criteria for quality in qualitative and interpretative research. *Qualitative Inquiry*, 1, 275-289.
186. Linton R., (1936). *The Study of Man*, Appleton-Century-Crofts, N.Y.
187. Liu, J., Sheldon, P.J. and Var, T. (1987). Resident perceptions of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*. 14(1), pp.17-37.
188. Lockhart, D.G. (1997b). Tourism to Malta and Cyprus. In: Lockhart, D.G. and Drakakis-Smith, D. (eds). *Island Tourism: Trends and Prospects*. London and New York: Pinter, pp.152-180.
189. Logan J. R. and Molotch, H. L., (1987). *Urban Fortunes: The Political Economy of Place*, Berkeley: University of California Press.
190. Loukissas P. J., (1982). Tourism's Regional Development Impacts: A comparative analysis of the Greek Islands, *Annals of Tourism Research*, 9(4), pp.523-541.
191. Lowenthal D., (1962). Tourists and Thermalists. *Geographical Review* 52: pp.124-127.
192. Loxley J. (1997). *Royalism and Poetry in the English civil wars: The Drawn Sword* (Συστήματα, συνεργασία και κοινωνική ανταλλαγή) Palgrave Macmillan.
193. Lozano J., Gomez C., Rey – Maquieira, (2005). An analysis of the evolution of tourism destinations from the point of view of the economic growth theory, *Fondazione Eni Enrico Mattei, Nota Di Lavoro* 146.2005.
194. Malinowski B. A., (1960). *Scientific Theory of Culture and Other Essays* Oxford Press, N.Y.
195. Mac Canell D., (1984). Reconstructed Ethnicity: Tourism and Cultural Diversity in Third World Communities. *ATR*, vol. 11, no.3, pp. 375-391.
196. MacDonald D., (1953). A Theory of Mass Culture, in Rosenberg and White (1957).
197. Madrigal R., (1993). A tale of tourism in two cities. *Annals of Tourism Research*. 22(2), pp.336- 353.

198. Mannell R.C., Iso-Ahola S.E., (1987). Psychological nature of leisure and tourism experience, *Annals of Tourism Research*, Vol.14, pp. 323.
199. Marshall, C. and Rossman, G. (1989). *Designing Qualitative Research*. Sage, California.
200. Martin – Eugenio Juan Luis, (2004). Monitoring the congestion level of competitive destinations with mixed logit models, De Haan Tourism and Travel Research Institute Discussion Paper 2004/8.
201. Marzano Michela, (2006). *Malaise dans la sexualite. Le piege de la pornographie*, Jean-Claude Lates, Παρίσι.
202. Mason, J. (2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Κυριαζή, Ν. (επιστημονική επιμέλεια). Δημητριάδου, Ε. (μτφ.). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
203. Mathieson A. and Wall G., (1982) και (1987). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*, Longman, Scientific & Technical, Harlow, UK.
204. Mbaiwa J.E., (2004). The success and sustainability of community based natural resource management in the Okavango Delta, Botswana, *South African Geographical Journal*, 86(1), 44-53.
205. Mc Cormick, R.A., A.M. Russo, L. F. Ramirez, and J.I. Taber.. “Affective Disorders Among Pathological Gambler Seeking Treatment,” *American Journal of Psychiatry*, 141 (1984): 215– 218.
206. Mc Cracken, G. (1988). *The Long Interview, Qualitative Research*. 2nd Edition. Sage, London.
207. Mc Intosh, Robert W. and Goeldner, C. R.,(1986). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, Fifth Edition, John Wiley& Sons, Inc., New York
208. Mc Intyre, M. & Blashfield, R. (1980): A nearest-centroid technique for evaluating the minimum-variance clustering procedure. *Multivariate Behavioral Research*, 15, 225-238.
209. Mc Quail D., (1969). *Towards a Sociology Of Mass Communications*, London, Collier-Macmillan.
210. Mc Quail D., (1977b). The Influence and Effects of Mass Media, in Curran. 43, 72
211. McLaughlin, F.E., Marascuilo, L.A. (1990). *Advanced Nursing and Health Care Research*, W.B. Saunders Co, Philadelphia, USA.
212. Mead G. H., (1972). *Mind, Self and Society*, Chicago univ. Press,

- (1934).
213. Mead G.H., (1963). *Mind Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*, (Morris C.W. επιμ.), Σικάγο, University of Chicago Press.
 214. Mechtild Maurer, (1992). *Tourisme, prostitution, SIDA*, εκδ. L' Harmattan, Παρίσι. Γαλλική μετάφραση της ομώνυμης ελβετικής έκδοσης. Πλούσια στοιχεία για τον σεξοτουρισμό και τις επιπτώσεις του AIDS.
 215. *Mediterranean Europe on a shoestring*, 1993 Lonely Planet Publications; 3rd Revised edition edition (8 Jan 1997)
 216. Medlik S., and Middleton V.T.C., (1973). The Tourism Product and Its Marketing Implications, *International Tourism Quarterly*, September.
 217. Mendelsohn H.M., (1966). *Mass Entertainment*, New Haven, College and University Press.
 218. Merton R., (1968). *Social Theory and Social Structures*, Free Press, N.Y.
 219. Michel Franck (2006). Μαζικός τουρισμός με πορνεία αλλά καρτ. Οι νέοι καταναλωτές στη βιομηχανία του σεξ, Εφημερίδα Ελευθεροτυπία., Φύλλο Κυριακής 03 - 09 - 2006
 220. Middleton, V. and Hawkins, R. (1993). Practical environmental policies in travel and tourism – Part I: The hotel sector. *Travel and Tourism Analyst* 6, 63–76.
 221. Mignione E., (ed.) (1996). *Urban Poverty and the Underclass*, Blackwell Publishers Ltd., Oxford.
 222. Miles, M.B. & Huberman A.M. (1994) *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: Sage
 223. Mill R.C., (1990). *Tourism: The International Business*. New Jersey: Prentice-Hall.
 224. Mill R.C., Morrison A.M., (1992). *The Tourism System*. Prentice-Hall International Editions.
 225. Mills C.W., (1959). *White Collar*, Oxford University Press.
 226. Milman A. and Pizam A., (1988). Social impacts of tourism on Central Florida, *Annals of Tourism Research*. 15(2), pp.191-204.
 227. Mings και Chulikpongse (1997). Contemporary tourism issues in Asia Pacific journals 1989-1996: a thematic perspective Journal: *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 9 Issue: 7, pp. 254 –

- 269.
228. Morse, J.M., (1992). *Qualitative Nursing Research* rev. ed, ed by J.M. Morse, Sage Publishers California, U.S.A.
229. Mourdoukoutas P. (1988). Seasonal employment, seasonal unemployment and unemployment compensation: The case of the tourism industry of Greek islands. *American Journal of Economics and Sociology*, pp.47(3): pp.315-329.
230. Mourdoukoutas P., (1985). *Seasonal Employment and Tourism Development: The Case of the Greek Islands*. PhD thesis. New York: Stony Brook.
231. Nachmias, D. and Nachmias, C. (1981). *Research Methods in the Social Sciences*. London: Edward Arnold.
232. Nadel S. F., (1969). *The Theory of Social Structure*, Cohen and West, London.
233. Nasuhoglu M. Sadi (2004). *Rodos Aulal – Oykuler MUGLA*, Mugla Universitesi Basimevi.
234. *National Tourism Policy Study*, (1978). Final Report. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
235. *National Travel Survey*, (1984). Washington, D.C.: U.S. Travel Data Center.
236. Nolan Jr. S. D., (1975). *Variations in Travel Behavior and Cultural Impact*, San Francisco.
237. Norman Goodman 1978 *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία* Random House, Νέα Υόρκη
238. Noronha R., (1977). *Social and Cultural Dimensions of Tourism: A Review of the Literature in English*, World Bank.
239. North P., (1963). *Content analysis: A handbook with applications for the study of internation*, Evanston: Northwest University Press.
240. Nunez Th., (1977). *Touristic studies in Anthropological Perspective*.
241. O'Connell J. Davidson, (2001). *The Sex Tourist, The Expatriate, His Ex-Wife and Her Other: The Politics of Loss, Difference and Desire* University of Leicester, *Sexualities*, Vol. 4, No. 1, pp.5-24
242. Oppenheim A.N., (1992). *Questionnaire Design and Attitude*

Measurement, 2nd ed., Biddles Ltd, Guildford, Surrey.

243. Ossowski S., (1969). *Class structure in the social consciousness* Roulledge and Kegan Paul, London.
244. Paci E., (1992). *International Issues Forum: Common Measures of Tourism*. Conference Proceedings 23rd, Annual Conference of the Travel and Tourism Research Association, 14-17 Ιουνίου.
245. Papatheodorou A., (2004). Exploring the evolution of tourism resorts, *Annals of Tourism Research*, Vol. 31, No. 1, pp.219-237.
246. Pareto V., (1952). *Les systemes socialistes*. Ελληνική μετάφραση Γ. Αλτηγού, Τα σοσιαλιστικά συστήματα. Αθήνα.
247. Park R., Burgess E., (1921). *An Introduction to the Science of Sociology*, Chicago.
248. Park, R.E. (1928). *Human Migration and the Marginal Man*, *American Journal of Sociology* vol.33.
249. Parsons T., (1966). *Societies-Evolutionary and Comparative Perspectives*. Prentice- N.J.
250. Patton M., (1990). *Qualitative evaluation and research methods*», 2nd ed., Sage, Newbury Park, Calif, London.
251. Pearce D., (1988). *Tourist Development*, Longman Scientific & Technical, New York.
252. Pearce, P. L. (1982) *The Social Psychology of Tourist Behavior*, Oxford: Pergamon Press.
253. Perdue, R. R., Long, T. P., Allen, L.R., (1990). Residents Support for Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, 14 (3): pp.420-429.
254. Petersen W. H., (1969) *Population Collier* –Macmillan, London.
255. Pieterse J., (1995). Globalization as Hybridization στο: *Global Modernities*. σελ. 45-68
256. Pizam A., & Milman A., (1984). The Social Impacts of Tourism, *UNEP Industry and Environment*, 11-14
257. Pizam A., Uriely N., Reichel A., (1978). Tourist Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by its Residents, *Journal of Travel Research*, 16(4), pp.8-12.

258. Pizam, A. (1978). Tourism's impacts: the social costs to the destination community as perceived by its residents. *Journal of Travel Research*. 16(4), pp.8-12.
259. Pizam, A., and Acquaro E. A., (1978). Dimensions of Tourism Satisfaction with a Destination Area. *Annals of Tourism Research* 5: pp.314-322.
260. Plog S. (1972). Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity, proceedings of the Southern California Chapter, *Travel Research Association*, USA.
261. Polgar S, Thomas, S.A. (1991). Introduction to Research in the Health Sciences (2nd ed), Churchill Livingstone.
262. Polit D.F, Hungler, B.P., (1993). Essentials of Nursing Research: Methods Appraisal and Utilizations" 3rd ed, J.B. Lippincot Co, Philadelphia, U.S.A.,
263. Poon A., (1993). Tourism Technology and Competitive Strategies, Wallingford:CAB International.
264. Price and Bain research, (1988) στο Runciman W. G. (1990) How many Classes are there in Contemporary British Society? *Sociology*, Vol. 24, No. 3, 377-396
265. Pruit D. and La Font S.(1995). For love and money: romance tourism in Jamaica, *Annals of Tourism Research* 22 (2) (1995), pp. 422-444.
266. Pudney J., (1953). The Thomas Cook Story, Michael Joseph.
267. Quevit, M. (1986): «Le pari de l'industrialization rurale», Editions Regionales Europeennes, Laysana στο «Τοπική Ανάπτυξη. Μια στρατηγική για τη δημιουργία Απασχόλησης.» Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
268. Radcliffe - Brown, A. R. (1971). Structure and Function in Primitive Society, Cohen and West, London.
269. Reiter R.R., (1977). The Politics of Tourism in a French Alpine Community. University of Pennsylvania.
270. Rene Passet, (1987). Οικονομία και Περιβάλλον-Μία βιοοικονομική προσέγγιση. (επιμέλεια Χατζηκωνσταντίνου Γ.) Παρατηρητής Θεσσαλονίκη.
271. Richter Christine, (2005). Αειφόρος ανάπτυξη και τουρισμός:Μερικά θεμελιώδη ερωτήματα.<http://www.travelmag.org> Άρθρο στο Travel Mag, Τετάρτη, 03 Αυγούστου 2005 Πρόσβαση: 04/02/2006

272. Riesman D., (1961). *The Lonely Crowd*, Yale University Press.
273. Ritchie B.J.R. & Goeldner R., (1994). *Travel, Tourism and Hospitality Research*, 2nd ed., John Wiley & Sons, Inc., N.Y.
274. Ritzer G., (1996). *Classical Sociological Theory*, 2nd edition. New York: McGraw Hill. (επιμέλεια Πετμεζίδου, 1998)
275. Romeril M., (1985). Tourism and the environment – towards a symbiotic relationship, *International Journal of Environmental Studies*. Vol. 25, No. 4, pp.215-218.
276. Roscoe, J.T., (1975). *Fundamental research statistics for the behavioral sciences*, 2nd ed, Holt, Rinehart & Winston Inc, New York.
277. Rostow W.W., (1990). *The Stages of Economic Growth: A Non-communist Manifesto*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
278. Rowe, D. 1995. "Georg Simmel and the Berlin Trade Exhibition of 1896", *Urban History*, vol. 22, August, 216-228.
279. Runciman, W. G. (1990). How many classes are there in contemporary British society. *Sociology - The Journal of the British Sociological Association*, 24(3), pp.377-396
280. Saayman Melville, (2000). Πανεπιστήμιο του Lund, Σουηδία
281. Savelli A. (1989). *Sociologia del Turismo*, Μιλάνο, Franco Angeli.
282. Schoening- Kalendar, (1989). Sex tourism, *Annals of Tourism Research*, Vol. 26, Issue 2, pp. 251-266.
283. Schumpeter J., (1966). *The Problem of Classes*, εις R. Bendix και S. M. Lipset, Class, Status, and Power, Free Press N. Y.
284. Scott J., (2001). *Sociology Introductory Readings. The Old Boy Network*, publication.
285. Seabrook J., (2002). *En finir avec le tourisme sexuel impliquant des enfants. L' application des lois extraterritoriales*», L' Harmattan, Παρίσι.
286. Sekaran, U. (2000). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*, (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
287. Sennett R., (1999). *Η Τυραννία της Οικειότητας*, Νεφέλη, Αθήνα.
288. Sheriff M. (1956), *An outline of social psychology*, New York, Harper & Brothers,
289. Shils E. A. (1951). *The Study of The Primary Group*, στο Lerner D. και Laswell, *The Policy Sciences*, Stanford univ. Press.

290. Silverman D (1993) *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage Strauss, A. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
291. Simmel, G (1991): Money in modern culture. *Theory, Culture & Society*. Featherstone, M (red), Vol 8, Nr 3.
292. Simmel, G.1993. Πόλη και Ψυχή, Αθήνα, Έρασμος
293. Smith P., (1998). *The History of Tourism – Thomas Cook and the Origins of Leisure Travel* [boxed set of four volumes] Routledge/ Thoemmes Press.
294. Smith V. L. & Eadington W., eds. (1992). *Tourism alternatives: Potentials and problems in the development of tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
295. Smith V. L., (1977). Eskimo Tourism: Micro-Models and Marginal Men. In *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*. ed. Pp. 51-69. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
296. Smith, L., (1992). Ethical issues in interviewing, *Journal of Advanced Nursing* Vol 17, pp 98-103.
297. Sofka Zinovieff, (1992). Έλληνες άντρες και ξένες γυναίκες: Το «καμάκι» σε μια επαρχιακή πόλη, (στο: Ευθ. Παπαταξιάρχης, Θ. Παραδέλλης (επιμ.), Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα .- Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Αθήνα, σ. 251-276). Ανθρωπολογική ανάλυση της συγκεκριμένης ανδρικής πρακτικής σε ελληνική τουριστική πόλη.
298. Stonequist E. V., (1937). *The Marginal Man: A Study in Personality and Culture*, New York.
299. Swarbrooke J., (1993). Local authorities and destination marketing. *Insights*. July, pp.A15-A20.
300. Sorokin P. A. , (1927) *Social and Cultural Mobility*, Free Press.
301. Teare R., Mazanec J.A., Crawford-Welch S., Calver S. (1994). *Marketing in Hospitality and Tourism: A Consumer Focus*, London: Cassell.
302. Theodorson G. και Theodorson A., (1969). *Modern Dictionary of Sociology* Crowell, N. Y.
303. Thompson J., (1999). *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*, 2η έκδοση, Παπαζήσης, Αθήνα.

304. Thompson, P. (1978). *The voice of the past. Oral history*. Oxford: Oxford University Press. Ελληνική Μετάφραση: Φωνές από το Παρελθόν – Προφορική Ιστορία. Αθήνα: Πλέθρον (2002).
305. Thurot J.M., (1976). Les effets du tourisme sur les valeurs socio-culturelles, C.H.E.T., Col. Les Cahiers du Tourisme, Serie C, No 34, Aix-en Provence.
306. Toch H. & Smith H.C., (1968). Social Perception, D. Van Norstrand Company, Inc., London, Toronto, Melbourne.
307. Toti G., (1985). Ο Ελεύθερος Χρόνος, 2^η έκδοση, Μνήμη, Αθήνα.
308. Tourism industry report (UNEP), “*Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry towards Environmentally Sustainable Development*”. <http://www.wttc.org/promote/agenda21.htm> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
309. Towner J., (1985). The Grand Tour: A Key Phase in the History of Tourism. *Annals of Tourism Research* 12: pp.297-333.
310. Towner J., 1994. Tourism History: Past, Present and Future. In *Tourism: The State of the Art*. A. V. Seaton, ed. Pp. 721-728. Chichester, England: Wiley.
311. Travel industry World Yearbook – The big picture, 1993-1994. New York Child and Waters, Inc., 1993.
312. Travis A. S., (1982). Managing the environment and cultural impacts of tourism and leisure development. *Tourism Management*. 3(4), pp.256-262.
313. Tremlett G., (2005). Building blight on Spanish coastline, *Guardian*, 7/7/2005.
314. Truong, Thanh-Dam. (1990). Sex, Money and Morality: Prostitution and Tourism in Southeast Asia. London: Zen.
315. Tumin M., (1967). Social Stratification, The Forms and Functions of Inequality, Prentice-Hall, N.J.
316. Turner, K., Pearce, D., Bateman, I. (1994). Environmental economics: an elementary introduction. New York: Harvester Wheatsheaf, p. 92.
317. Turner, R.H., Killian, L., (1972). Collective Behavior, Englewood Cliffs, N.J., Prentice- Hall, 2η εκδ.
318. Toennies F., (1975). Community and Society, Harper and Row, N.Y. Η πρώτη γερμανική έκδοση έγινε το 1887.
319. UNEP, (2003) “*Tourism and Local Agenda 21. The role of Local*

Authorities in sustainable tourism, Case Studies and First Lessons",
<http://www.uneptie.org/pc/tourism/library/local-agenda21.htm> τελευταία
 πρόσβαση 19/05/05

320. University of Sri Lanka, (2003). School of Tourism and Hospitality Management, Southern Cross University, PO Box 157, Lismore 2480, Australia b Sabaragamuwa University of Sri Lanka, Sri Lanka Received 6 September 2003; accepted 25 March 2004. Available online 8 September 2004.
321. Urry J., (1992). *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*, Λονδίνο.
322. Uzzel D. (1984). An Alternative Structuralist Approach to the Psychology of Tourism Marketing, *Annals of Tourism Research*, 11, 1, pp. 79-99.
323. Var T. & Liu J., (1986). Resident attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii, *Annals of Tourism Research*. 13: pp.193-214
324. Waltz, C.F., Strickland, O.L., Lenz, E.R. (1984). *Measurement in Nursing Research*, Philadelphia, F.A. Davies.
325. Warner L., (1949). *What Social Class is in America*, σε Τσαούσης 1979.
326. Wilensky H.L., (1964). Mass Society and Mass Culture: Interdependence of Independence?, *American Sociological Review*, 29 (2). pp.190, 191.
327. Wilkinson P., (1997). *Jamaican Tourism: from dependency theory to a world economy approach*», in Lockhart and Drakakis – Smith, *Island Tourism*, Biddles Ltd, London.
328. Williams R., (1976). *Communications*, Penguin Books.
329. Wood R. E., (1984). Ethnic Tourism, the State, and Cultural Change in Southeast Asia, *Annals of Tourism Research* 11: pp.353-374.
330. Woollacott J., (1982). Messages and meanings, in Gurevitch (1982).
331. World Tourism Organisation, (2003), *Concepts and Definitions*.
www.world-tourism.org/frameset/frame_sustainable.html.
332. World Tourism Organization (1983). *Development of Leisure Time and the Right to Holidays*. Madrid, Spain.
333. World Tourism Organization (1991). *Guidelines for the collection and presentation of domestic and international tourism statistics*. Madrid, Spain.

334. World Tourism Organization (1995). Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics. Madrid, Spain.
335. World Tourism Organization (2001). Tourism Satellite Account (TSA), Enzo Paci Paper on Measuring the Economic Significance of Tourism (Volume 1), Madrid, Spain.
336. World Tourism Organization, (1999). Global Code of Ethics for tourism; Principles, www.world-tourism.org
337. World Tourism Organization, (2002). Tourism 2020 Vision, Global forecasts and profiles of Market segments. Vol.7.
338. World Tourism Organization. 1980a. Attitudes Towards Investment in Tourism. Madrid: World Tourism Organization.
339. World Tourism Organization. 1980b. Development of Intraregional and Interregional Tourism in the Six WTO Regions. Madrid: World Tourism Organization.
340. World Tourism Organization. 1980c. Evaluating Tourism Resources. Madrid: World Tourism Organization.
341. World Tourism Organization. 1980d Evaluating Tourism Projects. Madrid: World Tourism Organization.
342. World Tourism Organization. 1980e Role and Structure of National Tourism Administrations. Madrid: World Tourism Organization.
343. World Tourism Organization: Διάφορα Στατιστικά Στοιχεία και Πίνακες.
344. World Travel and Tourism Council (WTTC) "*Blue print for new tourism*" www.wttc.org/frameset1.htm τελευταία πρόσβαση 19/05/05
345. Wright C. Mills, (1956),(1959). The Power Elite. Oxford univ. Press. N. Y.
346. WTO (1980). *Manila Declaration*. Madrid: World Tourism Organisation.
347. WTO (1983). *Workshop on Environmental Aspects of Tourism: Joint UNEP and WTO Meeting, 5- 8 July*. Madrid: World Tourism Organisation.
348. WTO and UNEP (1982). *Joint Declaration Between World Tourism Organisation and United Nations Environment Programme*. Madrid: World Tourism Organisation.
349. WTO Tourism Market Trends (2003): Sources.

350. WTO, (1994), “*National and Regional Planning Methodologies and Case Studies*”, www.world-tourism.org/isroot/wto/pdf/1015-1.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05
351. WTO, UNEP, (2000), “*International seminar: Sustainable tourism and Competiveness in the island of Mediterranean*”, τελική έκθεση, Κάπρι Ιταλίας, www.world-tourism.org/sustainable/doc/capri.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05
352. WTTC (1998). Agenda 21 for the travel & tourism industry. Towards environmentally sustainable development. World Travel & Tourism Council. Progress report No.1. Obtained through the Internet: <http://www.wttc.org/>.
353. WTTC (2000). World Travel & Tourism Council Key statistics. Obtained through the Internet: <http://www.wttc.org/>.
354. WTTC / Oxford Economic Forecasting, (2005). Travel & Tourism Simulated Satellite Accounts, April 2005.
355. WTTC, (2004). Competitiveness Monitor 2004.
356. WTTC, (2006). Greece, Travel & Tourism, Climbing to new heights, Country report.
357. WTTC, (2006). World. Travel & Tourism. Climbing to new heights.
358. WWF (1998). 1991-1998 Awarded Beaches. Athens: World Wide Fund for the Nature, [in Greek]
359. Zed Books (2005). Sex Traffic. Prostitution, crime and exploitation, Λονδίνο.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

3. [http:// www.clubs.pathfinder.gr/evdo/229703](http://www.clubs.pathfinder.gr/evdo/229703) Πρόσβαση: 16/05/2004
4. [http:// www.kallithea.hua.gr](http://www.kallithea.hua.gr) -Μητούλα Ρ. 2005 Πρόσβαση: 24/07/2006
5. [http:// www.news.kathimerini.gr/2001](http://www.news.kathimerini.gr/2001) Πρόσβαση: 31/05/2004
6. [http:// www.proodos.net/details.asp?ID=191&catID=6](http://www.proodos.net/details.asp?ID=191&catID=6) Πρόσβαση: 26/09/2005
7. <http://cms.thomascook.de/tck/de/en/tcw/0,2773,0-0-402186,00.html>, Robert Ingle, The Business of Travel – A Fifty Years' Record of Progress (Thos Cook & Son, 1891 -1991. Πρόσβαση: 14/09/2007
8. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%>. Πρόσβαση: 14/09/2007
9. <http://exandas.ert.gr/dimosieimata.htm>. Πρόσβαση: 21/09/2007
10. <http://evploia.aigaio-net.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=152>
Βότσης Γ., «Ελευθεροτυπία», 4/3/2002 Άγρια Ανάπτυξη: Χίος - Ο τουρισμός της αφυδάτωσης. Πρόσβαση: 14/10/2006
11. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_economy_1_23/09/2001_5256
Πρόσβαση: 06/06/2006
12. <http://photo.kathimerini.gr/xtra/files/Meletes/pdf/Mel241006.pdf>. Πρόσβαση: 16/09/2008
13. <http://tovima.dolnet.gr/1998> -Μπίτσικα Π.
14. http://www.accrete.go/index.pup?option=com_content&task=category§ionid=9&id=75&Itemid. Πρόσβαση: 03/01/2007
15. <http://www.aegean.gr/aegean/greek/rodos.htm> Πρόσβαση: 04/04/2006
16. <http://www.agis-net.gr/F02/tour-1.htm> Εισήγηση: τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης για τον Τουρισμό -Γιώργος Αγοραστάκης 'Για ένα βιώσιμο τουρισμό' -ΧΑΝΙΑ 14-06-2006. Πρόσβαση: 07/07/2007
17. http://www.anthropos.gr/show_news.asp?Id=7491. Πρόσβαση: 14/06/2006
18. http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANAST_EYSHS/index.htm Μπένος Γιάννης 1999. Πρόσβαση: 11/05/2005
19. <http://www.asda.gr/hgianniris/ikempili.htm> Συνέδριο: “Σύγχρονα εργασιακά ζητήματα στις παραμεθόριες, νησιώτικες περιοχές” Τίτλος εισήγησης: “Νησιωτικός Χώρος και Απασχόληση: Το Παράδειγμα της Ικαρίας” Εισηγητής: Δρ. Ηλίας Γιαννίρης, Πολεοδόμος-Χωροτάκτης Ικαρία, Σάββατο 23 Ιανουαρίου 1999. Πρόσβαση: 30/06/2005

20. <http://www.bulls.go> - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 26/04/06 *Πρόσβαση: 13/07/2007*
21. http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_problems.html Περιβαλλοντικές επιπτώσεις. *Πρόσβαση: 23/02/2005*
22. <http://www.conservation.org> *Πρόσβαση: 13/02/2005*
23. <http://www.detap.gr/epot/upload//ΜελέτεςΈρευνες/ΖΗΤΗΣΗ%20ΤΕΛΙΚΟ.doc> *Πρόσβαση: 17/04/2005*
24. http://www.diktioaigaiou.gr/contents/media/File/tourismos_me_mellon/Mathimata%20apo%20tin%20Ispania_10_05_07.pdf Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Πρόγραμμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Αιγαίο. *Πρόσβαση: 06/04/2008*
25. <http://www.ecocrete.gr> Σταύρου Μ., 2006. *Πρόσβαση: 12/07/2007*
26. http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=category§ionid=9&id=75&Itemid: Το βήμα των οικολογικών και Περιβαλλοντικών ομάδων της Κρήτης. Αειφόρος Ανάπτυξη: Απάντηση στα Παγκόσμια Προβλήματα του Πλανήτη. Βουτυράκης Μανώλης Τετάρτη, 08 Σεπτέμβριος 2004.
Πρόσβαση: 30/10/2006<http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Rodos%2013%20Sinedrio/Logothetis%20eisisigisi.htm> Λογοθέτης Μ., (2001). Εισήγηση στο 13ο Συνέδριο Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων με θέμα «Δάση – Χωροταξία – Τουρισμός» Ρόδος 19-22 Οκτωβρίου 2001.
Πρόσβαση: 19/10/2006
28. <http://www.etc-corporate.org/modules.php?name=Content&pa=showpage>
Πρόσβαση: 06/010/2006
29. <http://www.gnto.gr>. *Πρόσβαση: 27/11/2007*
30. <http://www.gnto.gr/Hellenic> Chamber of Hotels-statistics. *Πρόσβαση: 07/12/2008*
31. <http://www.grhotels.gr/index.asp?p=17&LG=2> *Πρόσβαση: 06/04/2006*
32. <http://www.hotelsline.gr> *Πρόσβαση: 06/04/2006*
33. <http://www.istoselides.gr>. *Πρόσβαση: 12/12/2006*
34. http://www.itia.ntua.gr/dafni/doc/dafni_theory.pdf Δίκτυο Αειφόρων Νήσων Αιγαίου (ΔΑΦΝΗ) ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΔΙΠΕ) INTERDISCIPLINARY INSTITUTE FOR ENVIRONMENTAL RESEARCH. *Πρόσβαση: 2/11/2007*
35. http://www.itia.ntua.gr/dafni/doc/dafni_theory.pdf *Πρόσβαση: 23/11/2005*

36. <http://www.kathimerini.gr>. Πρόσβαση: 17/11/2007
37. <http://www.keta-ionion.gr/Files/%CE%95%> Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης Η έννοια της Ανάπτυξης Θεωρίες Ανάπτυξης – Υπανάπτυξης Ιούνιος 2005 Μουσούρα Διονυσία, Αντένα Ζακύνθου. Πρόσβαση: 17/11/2007
38. http://www.kinimata.gr/kinonika_kinimata/8eories_silogikis_drasis_kai_k_k/1_8eories_silogikis_simperiforas/BLUMER1.DOC Αλεξανδρόπουλος Σ. 2001. Πρόσβαση: 30/10/2006
39. http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=964 Ζοπουνίδης Κ., Γαγάνη Χρ. «Επιστημονικό Μάρκετινγκ» Τεύχος: Μάιος 2006. εκδόσεις morax Αθήνα. Πρόσβαση: 19/08/2006
40. http://www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/tourism-gr/con_ethics.html. Πρόσβαση: 11/07/2007
41. <http://www.news.kathimerini.gr>. Πρόσβαση: 11/07/2007
42. <http://www.ogeeka-dimitra.org.gr> -Π.Ε.Π. Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ 2000-2006 Πρόσβαση: 12/11/2007
43. <http://www.oikoen.gr/oiko79.htm> ΟΙΚΟ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ Τουρισμός και Βιωσιμότητα σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές τεύχος 79 Φεβρουάριος 2005. Πρόσβαση: 30/10/2007
44. <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> - Οικολογική Επιθεώρηση: ηλεκτρονικό περιοδικό για τη φύση, το περιβάλλον και την πολιτική οικολογία. Αβδελλή Θ. 2004. Πρόσβαση: 23/10/2006
45. <http://www.ota.gr> Πρόσβαση: 13/10/2005
46. <http://www.panda.org/recourses/publications/water/Mediterranean>. Πρόσβαση: 26/03/2007
47. http://www.panda.org/about_wwf. Πρόσβαση: 26/03/2007
48. <http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/SGH14.pdf> Δρ. Ασπασία Τσαούση 7 Απριλίου 2006. «Παρεκκλίνουσα ή έκτροπη συμπεριφορά». Πρόσβαση: 26/03/2008
49. <http://www.project.com.gr> Γιάννης Χ. Παπατζανής- Δ/ντής της Project ΕΠΕ-σύμβουλοι διοίκησης, μελετών & ποιότητας. Εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης για τον τουρισμό Πρόσβαση: 26/03/2008
50. <http://www.pse.gr/Omilia-Fokas-9-12-2005.doc>. Πρόσβαση: 06/03/2006
51. <http://www.pytheas-travel.gr/map/rhodes/rhodes-map.htm> Πρόσβαση:

12/07/2006

52. <http://www.rhodes.gr/history/gr/> Πρόσβαση: 19/02/2005
53. <http://www.sete.gr/?pid=66&nid=63> Η ανταγωνιστικότητα και η σημασία της τουριστικής οικονομίας. Πρόσβαση: 27/04/2006
54. <http://www.sete.gr/files/Ebook/CSF.doc> Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων Ο τουριστικός τομέας και τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης-προτάσεις για το νέο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης (Γ' ΚΠΣ) Δεκέμβριος 1998 Αθήνα. Πρόσβαση: 17/04/2004
55. <http://www.sete.gr/files/Omilies/061214DecemberEvent-Pinakes.doc> Πρόσβαση: 12/06/2007
56. <http://www.statistic.gr>. Πρόσβαση: 14/03/2006
57. <http://www.ste.edu.gr/gr/isigisis/vagionis.doc> Βαγιονής Ν. 2002. Πρόσβαση: 26/03/2006
58. <http://www.tee.gr>. Πρόσβαση: 16/11/2007
59. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12465&m=E16&aa=1 - 25k
- Το ΒΗΜΑ, 25/01/1998, Σελ.: E16 Κωδικός άρθρου: B12465E161. - Μπίτσικα Π. Πρόσβαση: 10/03/2006
60. <http://www.traveldailynews>. Πρόσβαση: 10/03/2006
61. http://www.traveldailynews.gr/books_inside.asp?book_id=89. Πρόσβαση: 31/03/2007
62. http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=892&permanent_id=40 τουριστική κίνηση στη Ρόδο από το 1990 και μετά. Πρόσβαση: 23/08/2005
63. http://www.traveldailynews.gr/makeof2.asp?subpage_id=1057 Forum Τουριστικής Πολιτικής: Οι Έλληνες ξενοδόχοι αξιολογούν τη συνεργασία τους με τους Tour Operators. Πρόσβαση: Δευτέρα, 4 Απριλίου 2005.
64. <http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=2926> Τετάρτη, 26 Απριλίου 2006, Ho Kwon Ping, Ο εξερχόμενος τουρισμός της Ασίας αλλάζει και επηρεάζει τις παγκόσμιες τάσεις. 55ο Ετήσιο Συνέδριο της ΡΑΤΑ,
65. <http://www.unwto.org> UNEP/MAP/PAP, 1997. Πρόσβαση: 04/02/2006
66. http://www.world-tourism.org/project_children/fr/statements/WTO-P.HTM
67. <http://www.ypan.gr> Σημαντική άνοδο του ελληνικού τουρισμού προβλέπει το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού. Στοιχεία απασχόλησης στον τουρισμό. Πρόσβαση: 09/07/2007

68. <http://www2.egeonet.gr> Πρόσβαση: 14/12/2007
69. <http://www.tourismmuseum.gr> Ελληνικός Τουρισμός: Συνέχειες και Τομές από τον 19ο στον 21ο αιώνα Δρίτσα Μ. Πρόσβαση: 06/04/2006
70. www.elogos.gr
71. www.travelmag.org Τετάρτη, 03 Αύγουστο 2005 Αειφόρος ανάπτυξη και τουρισμός: μερικά θεμελιώδη ερωτήματα. Άρθρο στο TravelMag Δρ. Christine Richter
72. www.washington.edu. Social Exchange Theory, Emerson R. & Cook K.,1978.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι σημαντικές λειτουργικές προαπαιτήσεις στην ιεραρχία του Parsons:

- Προσαρμογή: Κάθε σύστημα πρέπει να προσαρμόζεται στο περιβάλλον του.
- Επίτευξη Σκοπών: Κάθε σύστημα δράσης, για να πετύχει τους σκοπούς του, πρέπει να διαθέτει τα μέσα.
- Ενσωμάτωση ή ολοκλήρωση των μερών: Κάθε σύστημα, για τη συντήρησή του, πρέπει να αναπτύσσει τρόπους αντιμετώπισης των οποιωνδήποτε αποκλίσεων.
- Διατήρηση προτύπου: Κάθε σύστημα πρέπει να διατηρείται σε κάποια κατάσταση ισορροπίας.

Σύμφωνα με τις παραπάνω προαπαιτήσεις, για να λειτουργήσει το σύστημα της ανθρώπινης δράσης, υποδιαιρείται σε επιμέρους συστήματα (κάθε ένα από τα οποία αντιστοιχεί σε μια από τις λειτουργικές προαπαιτήσεις, με τη σειρά που παρατέθηκαν):

- Ο Βιολογικός οργανισμός, είναι ο βιολογικός φορέας της σύνδεσης μεταξύ του φυσικού κόσμου και των νοημάτων (αξίες, κανόνες κλπ.) που περιέχονται στη δράση.
- Η προσωπικότητα, που αποτελεί το κύριο εργαλείο για την επίτευξη των σκοπών της ανθρώπινης δράσης, σχηματίζεται με την υιοθέτηση των πολιτιστικών αξιών και των κοινωνικών κανόνων.
- Η κοινωνία, που συμπεριλαμβάνει το σύνολο των σχέσεων και των ρόλων, που διέπονται από κανόνες οι οποίοι καθορίζουν τις επιτρεπτές και μη επιτρεπτές δράσεις.
- Η κουλτούρα, που περιλαμβάνει τις γενικότερες ιδέες, τα ιδανικά και τις αξίες των ανθρώπων, καθώς αυτά αφενός συγκεκριμενοποιούνται με τους κανόνες έκφρασης και συμπεριφοράς, αφετέρου εσωτερικεύονται στην προσωπικότητα του κάθε ανθρώπου.

Εφαρμόζοντας τις λειτουργικές προαπαιτήσεις στο σύστημα της κοινωνίας, αυτό υποδιαιρείται στα εξής επιμέρους υποσυστήματα (με τη σειρά των προαπαιτήσεων):

- Η οικονομία, σαν σύνδεσμος μεταξύ της κοινωνικής οργάνωσης και του φυσικού κόσμου.
- Η πολιτική, που περιλαμβάνει όλες τις μορφές λήψης αποφάσεων και κινητοποίησης μέσων.

- Η κοινότητα, σαν σύνολο θεσμών κοινωνικού ελέγχου και διατήρησης της κοινωνικής συνοχής, μέσω του νομικού συστήματος ή των άτυπων κανόνων συμπεριφοράς.
- Οι θεσμοθετημένες πολιτιστικές δομές (όπως σχολεία και εκκλησίες), με τις οποίες τα άτομα εκπαιδεύονται και καλλιεργούνται στις πολιτιστικές αξίες και τους κοινωνικούς κανόνες.

Τέλος, το υποσύστημα της οικονομίας υποδιαιρείται στα εξής επιμέρους υποσυστήματα, πάλι με την εφαρμογή των παραπάνω λειτουργικών προαπαιτήσεων:

- παραγωγή.
- οικονομικές πράξεις.
- οργάνωση.
- συνείδηση (καπιταλιστική ή άλλη).

Η ιεραρχία των συστημάτων του Parsons δεν είναι αυθαίρετη. Σε κάθε επίπεδο τα διάφορα συστήματα συσχετίζονται με την ανταλλαγή συμβολικών πληροφοριών. Στο κοινωνικό σύστημα για παράδειγμα, το χρήμα είναι το σύμβολο της οικονομίας, η εξουσία το σύμβολο της πολιτικής, η επιρροή το σύμβολο της κοινότητας και η υποχρέωση, το σύμβολο των πολιτιστικών δομών. Κάθε υποσύστημα, διατηρείται σε ισορροπία και διαφυλάσσει την ταυτότητα του ανταλλάσσοντας τους συμβολικούς του πόρους και καθώς η έννοια των συμβολικών ανταλλαγών είναι δανεισμένη από την κυβερνητική, μέσα στην ιεραρχία των συστημάτων, οι ενέργειες προσανατολίζονται προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις σύμφωνα με το περιεχόμενό τους. Τα συστήματα των κατώτερων επιπέδων είναι ψηλά, ως προς την ενέργεια και, έτσι, παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες στα συστήματα των ανωτέρων επιπέδων. Τα συστήματα των ανωτέρων επιπέδων είναι ψηλά ως προς την πληροφορία, επομένως ελέγχουν τα συστήματα των κατώτερων επιπέδων.

Δραστηριότητες που προκαλούν τις περιβαλλοντικές πιέσεις, οι αντιδράσεις και τα μέτρα για την αντιμετώπισή τους.

Δραστηριότητες που προκαλούν πιέσεις	Πιέσεις	Αρχική αντίδραση: Περιβάλλον	Δευτερεύουσα αντίδραση: άνθρωποι
<p>Οριστική αναδιάρθρωση στο περιβάλλον.</p> <p>α) Κύριες δραστηριότητες- ανοικοδόμηση: αστική εξάπλωση. δίκτυο μεταφορών. τουριστικές εγκαταστάσεις (ξενοδοχεία, εστιατόρια κλπ). τουριστικές υποδομές (μαρίνες, γήπεδα κλπ).</p> <p>β) Αλλαγή της χρήσης γης: επέκταση εκτάσεων αναψυχής.</p>	<p>Αλλαγή του περιβάλλοντος επέκταση του δομημένου περιβάλλοντος, μείωση γεωργικών εκτάσεων, περιορισμένη παροχή νερού.</p>	<p>Αλλαγές στην ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος στην χλωρίδα και πανίδα, στην ευημερία των ανθρώπων.</p>	<p>Επικυτώσεις στις αισθητικές αξίες.</p> <p>Μέτρα: Έργα για βελτίωση & συντήρηση του περιβάλλοντος. Ελεγχόμενη πρόσβαση στους χώρους αναψυχής.</p>
<p>2. Παραγωγή απορριμμάτων.</p>	<p>Μόλυνση:</p>	<p>Αλλαγές στην ποιότητα των στοιχείων του περιβάλλοντος:</p>	<p>Μέτρα προστασίας-ατομικά:</p>
<p>Αστικοποίηση. Μεταφορές.</p>	<p>Καυσάεργια. Διοχέτευση λυμάτων σε ποτάμια ή θάλασσα. Ηχορύπανση (αεροπλάνα, τροχοφόρα, ανεπαρκής καθαριότητα κυκλοφοριακή συμφόρηση.</p>	<p>Αέρας, νερό, γη. Υγεία έμβιων οργανισμών και ανθρώπων.</p>	<p>Ανακύκλωση απορριμμάτων. Αλλαγή νοοτροπίας προς τους τουρίστες και το περιβάλλον. Μείωση των εσόδων. Μέτρα προστασίας-συλλογικά: Επενδύσεις των επιχειρήσεων σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας. Καθαρισμός των ακτών και των ποταμών. Ελεγχόμενη δόμηση.</p>
<p>3. Τουριστικές δραστηριότητες</p>			

<p>Πεζοπορία, Σκι, Κυνήγι, Διαδρομές με μηχανικά μέσα (ποδήλατο, μηχανές, τζιπ).</p>	<p>Καταπάτηση βλάστησης, Καταστροφή χλωρίδας και πανίδας.</p>	<p>Διατάραξη του φυσικού περιβάλλοντος.</p>	<p>Συλλογικά μέτρα προστασίας: Διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος. Οριοθέτηση φυσικών χώρων. Ελεγχόμενη πρόσβαση στους χώρους αναψυχής.</p>
<p>4. Επιδράσεις στον πληθυσμό.</p>	<p>Εποχιακή πληθυσμιακή πυκνότητα.</p>	<p>Αυξημένη ζήτηση φυσικών πόρων: Εκτάσεις γης, Νερό, Ενέργεια.</p>	<p>Μέτρα προστασίας- ατομικά: Υιοθέτηση στάσεων απέναντι στο περιβάλλον και τον συνωστισμό. Μέτρα προστασίας- συλλογικά: Επενδύσεις σε έργα υποδομής (αποχέτευση, ύδρευση κλπ.).</p>
<p>Αύξηση του πληθυσμού.</p>			

Διακήρυξη της Μανίλας για τον Παγκόσμιο Τουρισμό (1980)

http://www.traveldailynews.gr/books_inside.asp?book_id=89

Πριν μερικά χρόνια οι μελετητές του τουριστικού φαινομένου ήταν υποχρεωμένοι να αποδείξουν ότι υπάρχουν δεσμοί ανάμεσα στον τουρισμό και το περιβάλλον. Σήμερα ύστερα από τη Διακήρυξη της Μανίλας για τον Παγκόσμιο Τουρισμό (1980), τη Διάσκεψή του Ρίο για το Περιβάλλον (1992), την Agenda 21, που ενσωματώθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ και πρόσφατα τον Παγκόσμιο Κώδικα Δεοντολογίας για τον Τουρισμό (1999), όπου σε όλα αυτά τα κείμενα, τα οποία δεσμεύουν και την Ελλάδα, θεσπίζονται οι αρχές της 'βιώσιμης ανάπτυξης' και ταυτόχρονα η υποχρέωση της παγκόσμιας κοινότητας που εμπλέκεται με την τουριστική ανάπτυξη να προστατεύει το περιβάλλον, οι ασχολούμενοι με τον τουρισμό πολιτικοί και επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν ότι μια υγιής τουριστική βιομηχανία εξαρτάται από ένα υγιές περιβάλλον και συζητούν για τουριστική ανάπτυξη, που προωθεί μορφές "περιβαλλοντικά συνेतου τουρισμού". Έτσι κυβερνήσεις και επιχειρηματίες, προωθούν την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού ή εναλλακτικών, συμβατών με το περιβάλλον, όπως είναι ο συνεδριακός, ο πολιτιστικός ο αθλητικός, ο οικολογικός, ο θρησκευτικός και άλλες μορφές σε μια προσπάθεια να αμβλύνουν τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, να διευρύνουν την τουριστική περίοδο και να δημιουργήσουν νέα τουριστικά προϊόντα, που ανταποκρίνονται στην τουριστική ζήτηση και επηρεάζονται λιγότερο από τις διεθνείς συγκυρίες.

Η Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Η αποκατάσταση της ισορροπίας στις διαταραγμένες σχέσεις τουρισμού και περιβάλλοντος, περνά μέσα από τη βιώσιμη ανάπτυξη, οι αρχές της οποίας για τον τομέα του τουρισμού έχουν εξειδικευθεί με ένα κείμενο σχεδίου δράσης, με τίτλο "Agenda 21 για την ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία - Προς μια περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη", το οποίο διατύπωσαν από κοινού και συνυπέγραψαν το 1996 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO), το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδίων και Τουρισμού (WTTC) και το Συμβούλιο της Γης (EC). Το σημαντικό αυτό κείμενο απευθύνεται στις ταξιδιωτικές και τουριστικές επιχειρήσεις, στις κυβερνήσεις, στους εθνικούς οργανισμούς

τουρισμού, καθώς και στο ταξιδιωτικό και τουριστικό κοινό, για να μεταφέρει το μήνυμα ότι η ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία έχει βασικό ενδιαφέρον για την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που αποτελούν το υπόβαθρο των επιχειρήσεων τους και για να τους προτείνει τα μέτρα που πρέπει να λάβουν. Ανάμεσα στ' άλλα το κείμενο καθιερώνει ορισμένες αρχές στα πλαίσια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που πρέπει να ακολουθεί η ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία όπως:

α) Να βοηθήσει τους ανθρώπους ώστε να ακολουθήσουν μια υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση.

β) Να συνεισφέρει στη διατήρηση, προστασία και αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων.

γ) Να βασίζεται σε βιώσιμα παραγωγικά και καταναλωτικά πρότυπα.

δ) Να συνιστά η περιβαλλοντική προστασία ένα ολοκληρωμένο τμήμα των σχεδίων τουριστικής ανάπτυξης.

ε) Να αντιμετωπίζονται τα ζητήματα της τουριστικής ανάπτυξης με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών στις αποφάσεις σχεδιασμού, προσαρμοσμένες στα τοπικά δεδομένα.

στ) Να αναγνωρίζει και να υποστηρίζει η τουριστική ανάπτυξη, την ταυτότητα, τον πολιτισμό και τα ενδιαφέροντα του ντόπιου πληθυσμού.

Οι αρχές αυτές δεν συνιστούν βέβαια υποχρεωτικούς νομικούς κανόνες για τα μέλη που ανήκουν στις οργανώσεις που τις διατύπωσαν. Όμως δεδομένου ότι τα μέλη αυτά ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες, που αναφέρονται σε συναλλαγές με παραγωγούς ταξιδιών, μεταφορείς και καταναλωτές τουριστικών υπηρεσιών, έχουν τη δυνατότητα να ενσωματώσουν τις αρχές αυτές στις επιμέρους συμφωνίες και να τις καθιερώσουν ως σταθερούς όρους στις τουριστικές συναλλαγές. Ήδη ορισμένοι μεγάλοι τουριστικοί οργανισμοί (tour operators) έχουν συμπεριλάβει στα ξενοδοχειακά συμβόλαια και όρους που αναφέρονται σε περιβαλλοντικά θέματα. Την ίδια δυνατότητα έχουν και οι κυβερνήσεις στις περιπτώσεις που συνάπτουν συμφωνίες τουριστικής συνεργασίας.

5. Νομικό πλαίσιο προστασία του περιβάλλοντος

Οι ισορροπημένες σχέσεις τουριστικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος πέρα από τις παραπάνω διακηρύξεις και τις άτυπες συμφωνίες, που δεσμεύουν και την Ελλάδα, εξασφαλίζονται και από ένα ευρύ νομικό πλαίσιο κανόνων, που ρυθμίζουν σε εθνικό επίπεδο τα θέματα του περιβάλλοντος σε όλες τις εκφάνσεις με επικέντρωση στο ιδιαίτερο κρίσιμο θέμα της προστασίας του. Ο θεμελιώδης νόμος το Σύνταγμα στο άρθρο 24 αναφέρει ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους, το οποίο πρέπει να παίρνει τα αναγκαία προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα. Ειδική μνεία γίνεται για την προστασία των δασών, για τα μνημεία, τις παραδοσιακές περιοχές, τα θέματα της χωροταξίας και της πολεοδομίας. Για την εφαρμογή της συνταγματικής αυτής επιταγής έχουν εκδοθεί ειδικοί νόμοι, όπως ο νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος. (Ν1650/86), ο νόμος για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων (Ν998/79), ο οικιστικός νόμος (Ν1337/83) περί αιγιαλού και παραλίας (Ν1540/30) και ο αρχαιολογικός νόμος (Ν5351/32 και Ν1469/50), που βρίσκονται στο στάδιο της αναθεώρησης με νομοσχέδια που κατατέθηκαν στη Βουλή, ο νόμος για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Π.Δ. 55/98), ο νόμος για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη (Ν.2742/99) και άλλοι. Το νομικό αυτό πλαίσιο συμπληρώνεται και από το πρωτογενές δίκαιο των καταστατικών Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και από το παράγωγο δίκαιο των κοινοτικών οδηγιών που ρυθμίζουν τα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και τις πολιτικές και δράσεις για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Όλο το νομικό αυτό πλέγμα καλύπτει και τον τουρισμό στον βαθμό που οι τουριστικές δραστηριότητες σχετίζονται με το περιβάλλον. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι υπάρχουν και ειδικές ρυθμίσεις που αναφέρονται αποκλειστικά στις τουριστικές δραστηριότητες, όπως οι εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων για την ίδρυση τουριστικών εγκαταστάσεων, οι εγκρίσεις χωροθέτησης των τουριστικών δραστηριοτήτων οι άδειες λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος τα συστήματα βιολογικού καθαρισμού και διάθεσης στέρεων αποβλήτων των ξενοδοχείων, οι όροι πυρασφάλειας των τουριστικών εγκαταστάσεων κ.τ.λ. Πάντως εκείνο που διαπιστώνει κανείς είναι ότι ενώ το υφιστάμενο νομικό καθεστώς παρέχει την δυνατότητα ρύθμισης των σχέσεων

τουρισμού και περιβάλλοντος προς την κατεύθυνση μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, η κατάσταση είναι εκτός ελέγχου γιατί σε μεγάλο βαθμό δεν εφαρμόζονται οι νόμοι τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και σε επίπεδο καταστολής.

Πίνακας: 3 ΑΦΙΞΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1960 - 2005

Πίνακας Π.18								
Διεθνής Τουρισμός Ελλάδος								
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών ανά Χώρα Προελεύσεως								
	Αγγλία	Γερμανία	Ιταλία	Γαλλία	Η.Π.Α.	Σκανδιναβικές Χώρες ¹	Κάτω Χώρες ²	Σύνολο ³
1960	40.756	40.299	15.961	30.221	75.306	10.472	10.471	399.438
1970	166.904	142.702	76.215	115.977	304.681	50.738	44.410	1.609.210
1980	768.215	692.961	197.006	299.791	288.647	528.689	249.966	4.795.900
1990	1.647.361	1.922.029	620.766	565.407	273.849	871.042	697.506	8.873.310
1980	768.215	692.961	197.006	299.791	288.647	528.689	249.966	4.795.900
1981	964.707	625.121	225.479	296.499	321.081	576.763	248.948	5.094.349
1982	1.022.692	606.046	223.922	335.366	333.080	645.810	203.405	5.032.822
1983	888.991	728.478	327.610	299.506	406.887	561.866	230.114	4.778.477
1984	1.043.363	864.000	328.598	405.907	474.845	559.165	269.704	5.523.212
1985	1.329.259	1.050.078	364.177	441.148	466.155	670.589	369.385	6.574.000
1986	1.710.000	1.145.000	440.000	468.499	204.667	764.539	448.000	7.089.679
1987	1.980.000	1.205.000	465.000	510.000	260.000	784.000	485.000	7.564.000
1988	1.790.000	1.382.000	544.000	489.000	295.000	802.000	564.000	7.778.000
1989	1.632.000	1.655.000	569.000	478.000	279.000	901.000	591.000	8.081.851
1990	1.647.361	1.922.029	620.766	565.407	273.849	871.042	697.506	8.873.310
1991	1.674.875	1.561.113	517.145	470.945	180.429	758.356	629.819	8.036.127
1992	2.154.850	1.944.704	622.619	542.222	278.941	863.483	771.286	9.331.360
1993	2.191.347	2.069.379	625.509	554.644	256.719	789.622	734.908	9.412.823
1994	2.418.628	2.404.628	722.652	618.565	270.777	987.215	821.741	10.403.469
1995	2.224.885	2.272.911	643.473	551.798	239.684	1.028.211	751.188	10.001.886
1996	1.687.999	1.907.863	491.081	462.732	222.130	1.025.775	665.746	9.041.876
1997	1.711.942	1.994.670	533.303	426.878	240.555	1.125.660	693.454	9.771.482
1998	2.044.243	2.136.515	659.688	486.201	219.362	1.135.768	822.013	10.329.864
1999	2.433.033	2.450.137	745.915	545.981	229.314	1.263.431	949.720	11.491.027
2000	2.772.256	2.395.185	823.245	602.353	218.731	1.295.149	987.227	12.378.282
2001	2.932.342	2.345.440	889.925	726.816	164.689	1.241.973	1.108.988	13.019.202
2002	2.858.360	2.510.849	805.008	735.568	146.754	1.137.443	1.079.423	12.924.261
2003	3.008.382	2.287.063	865.730	714.821	148.751	1.020.805	1.020.675	12.850.835
2004	2.869.737	2.189.222	898.208	621.407	161.398	996.909	896.547	12.118.663
2005	2.718.721	2.241.942	1.128.506	676.658	205.656	965.945	1.067.353	12.798.268

¹ Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Φινλανδία.
² Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο
³ Χωρίς κρουαζιέρες και Αλβανούς
** Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ, UNWTO

ΕΞΕΛΙΞΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΡΟΔΟΥ 1950-2005

Έτος	Σύνολο Μονάδων και Κλινών	
	Μονάδες	Κλίνες
1950	28	1.038
1960	27	1.875
1961	31	2.226
1962	36	2.590
1963	41	3.394
1964	51	4.174
1965	54	4.806
1966	62	5.657
1967	78	7.698
1968	87	9.294
1969	98	10.465
1970	107	12.913
1971	111	12.882
1972	113	15.977
1973	118	17.233
1974	118	17.393
1975	119	18.100
1976	120	19.595
1977	135	21.852
1978	145	23.344
1979	154	25.661
1980	164	27.192
1981	170	30.137
1982	196	31.243
1983	198	31.249
1984	209	32.055
1985	222	33.594
1986	235	37.188
1987	288	39.661
1988	320	40.334
1989	349	42.875
1990	385	45.059
1991	449	50.675

1994	493	56.057
1995	489	61.681
1996	505	63.465
2000	510	66.501
2002	522	70.137
2005	486	70.646

Πηγή: Ε.Ο.Τ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Τουριστικές αφίξεις και διανυκτερεύσεις 1952-2002

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΡΟΔΟΥ 1952 - 2001				
Έτος	Αφίξεις		Σύνολο	Διανυκτερεύσεις
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί		
1952	12.258	2.890	15.148	76.000
1956	13.583	7.929	21.512	123.000
1960	29.719	26.739	47.458	283.683
1964	22.684	65.698	88.384	631.076
1965	24.662	106.138	130.800	1.036.885
1970	50.996	162.497	213.493	1.725.189
1975	41.008	406.018	347.026	3.114.542
1980	49.579	553.379	604.958	5.775.221
1985	87.634	692.577	780.211	7.333.099
1990	107.834	736.643	844.477	8.083.794
1993	124.130	782.648	906.778	8.657.300
1994	122.341	899.229	1.021.570	9.768.629
1995	140.840	844.394	985.234	8.893.160
1996	136.888	788.641	925.529	8.130.974
1997	152.982	865.437	1.018.419	8.932.907
1998	147.748	938.114	1.084.862	9.470.071
1999	157.248	1103.612	1.260.860	10.816.711
2000	160.062	1.125.193	1.285.255	10.831.160
2001	156.175	1.073.132	1.229.307	10.168.990
2002	164.784	926.372	1.091.156	9.103.354

Πηγή:

1. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 1950-1990 ΡΟΔΟΣ 1992
2. Μηνιαία δελτία τουριστικών καταλυμάτων Ε.Ο.Τ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗ ΡΩΔΟ ΕΤΟΣ: 1978-2006					
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ			ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ.	
	Εσωτερικού	Εξωτερικού	Σύνολο		
1978	230.008	360.806	590814	13.194	
1979	235.651	431.945	667596	15.080	
1980	226.253	464.050	690303	14.632	
1981	216.527	485.618	702145	14.046	
1982	232.948	504.843	737791	15.386	
1983	265.594	442.425	708019	14.668	
1984	307.874	519.889	827763	16.470	
1985	352.292	625.335	977627	18.624	
1986	313.566	703.742	1017308	19.480	
1987	292.714	754.592	1047306	19.246	
1988	285.451	752.727	1038178	19.474	
1989	282.870	751.254	1034124	19.668	
1990	252.468	791.442	1043910	20.258	
1991	197.016	733.479	930495	18.152	
1992	211.673	951.389	1163062	21.370	
1993	204.266	926.597	1130863	22.236	

1994	210.602	1.093.047	1303649	24.094	
1995	236.008	993.295	1229303	23.898	
1996	262.579	905.271	1167850	21.808	
1997	280.853	1.021.054	1289682	24.202	
1998	268.628	1.115.490	1384118	26.504	
1999	317.388	1.335.949	1653337	30.761	
2000	356.323	1.340.494	1696817	31.535	
2001	338.459	1.361.951	1700410	31.731	
2002	310.218	1.288.891	1599109	30.449	
2003	335.141	1.225.120	1560261	31.890	
2004	358.881	1.167.268	1526149	31.417	
2005	368.974	1.216.581	1585555	31.305	
2006	399.820	1.338.235	1.738.055	33.277	

Πηγή: Υ.Π.Α. ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΡΟΔΟΥ "ΔΙΑΓΟΡΑΣ" ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ**ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΟΠΛΟΙΑ**

ΕΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΛΟΙΩΝ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ
1987	464	174.070
1988	440	141.446
1989	484	167.400
1990	606	196.182
1991	318	108.717
1992	203	64.115
1993	231	81.546
1994	292	98.582

Πηγή: Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου / Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων Λιμένος Ρόδου

ΘΑΛΑΜΗΓΟΙ

ΕΤΗ	ΣΚΑΦΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ
1990	3.896	21.420
1991	3.258	16.799
1992	646	3.720
1993	597	3.285
1994	539	2.984

Πηγή: Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου / Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων Λιμένος Ρόδου

ΡΟΔΟΣ-ΚΥΠΡΟΣ-ΙΣΡΑΗΛ

ΕΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ
1988	40.970
1989	112.000
1990	91.600
1991	60.188
1992	2.934
1993	3.433
1994	4.295

Πηγή: Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου / Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων Λιμένος Ρόδου

ΜΑΡΜΑΡΙΣ-ΡΟΔΟΣ / Γραμμή Ρόδου – Μαρμαρίς Τουρκίας

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΑΠΟ ΜΑΡΜΑΡΙΣ	ΕΤΗ	ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΑΠΟ ΡΟΔΟ
36.750	1987	38.550
55.642	1988	58.152
52.573	1989	53.217
24.524	1990	26.899
16.663	1991	18.337
5.247	1992	5.416
7.304	1993	6.869
16.557	1994	17.625

Πηγή: Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου / Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων Λιμένος Ρόδου

Αφίξεις και Ποσοστιαία Μεταβολή στις Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά υπηκοότητα (1996-2000)

ΚΡΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ					ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1996	1997	1998*	1999*	2000*	97/96	98/97	99/98	00/99
ΑΥΣΤΡΙΑ	359.604	388.118	450.195	501.602	474.996	7,93%	15,99%	11,42%	-5,30%
ΒΕΛΓΙΟ									
ΛΟΥΞ/ΡΓΟ	213.567	229.31	273.674	332.913	331.942	7,37%	19,35%	21,65%	-0,29%
ΓΑΛΛΙΑ	462.732	426.678	486.201	545.981	602.353	-7,79%	13,95%	12,30%	10,32%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.907.863	1.994.670	2.136.515	2.450.137	2.395.185	4,55%	7,11%	14,68%	-2,24%
ΔΑΝΙΑ	298.959	344.261	292.532	336.248	338.603	15,15%	-15,03%	14,94%	0,70%
ΗΝ. ΒΑΣΙΛ	1.687.999	1.711.942	2.044.243	2.433.033	2.772.256	1,42%	19,41%	19,02%	13,94%
ΙΡΑΝΑΝΔΙΑ	54.05	45.409	44.524	48.649	58.837	-15,99%	-1,95%	9,26%	20,94%
ΙΣΠΑΝΙΑ	79.717	71.314	96.905	99.288	115.432	-10,54%	35,88%	2,46%	16,26%
ΙΤΑΛΙΑ	491.081	533.303	659.688	745.915	823.245	8,60%	23,70%	13,07%	10,37%
ΚΥΠΡΟΣ	85.893	131.441	126.992	139.386	134.753	53,03%	-3,38%	9,76%	-3,32%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	157.722	160.457	226.282	269.419	314.224	1,73%	41,02%	19,06%	16,63%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	452.179	464.144	548.339	616.807	655.285	2,65%	18,14%	12,49%	6,24%
ΠΟΡΤΟΓΑΛ	15.856	13.125	13.713	21.034	8.815	-17,22%	4,48%	53,39%	-58,09%
ΣΟΥΗΔΙΑ	448.257	472.481	467.617	468.793	485.749	5,40%	-1,03%	0,25%	3,62%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	120.837	148.461	149.337	188.971	156.573	22,86%	0,59%	26,54%	-17,14%
ΣΥΝ. ΕΥΡ. ΕΝ	6.592.701	6.843.216	7.663.483	8.789.371	9.219.271	3,80%	11,99%	14,69%	4,89%
ΣΥΝ.ΕΥΡΩΠ	8.419.060	9.277.762	10.174.303	11.320.013	12.214.964	10,20%	9,66%	11,26%	7,91%
ΙΑΠΩΝΙΑ	87.135	85.029	87.13	83.971	78.41	-2,42%	2,47%	-3,63%	-6,62%
ΙΣΡΑΗΛ	74.98	82.386	89.402	154.987	115.697	9,88%	8,52%	73,36%	-25,35%
ΤΟΥΡΚΙΑ	47416	44741	69875	80502	133.954	-5,64%	56,18%	15,21%	66,40%
ΣΥΝ. ΑΣΙΑΣ	412.997	385.866	358.574	434.276	451.816	-6,57%	-7,07%	21,11%	4,04%
ΣΥΝ. ΑΦΡΙΚ	43.571	42.435	38.738	48.04	60.955	-2,61%	-8,71%	24,01%	26,88%
Η.Π.Α	222.13	240.555	219.362	229.314	218.731	8,29%	-8,81%	4,54%	-4,62%
ΣΥΝ.ΑΜΕΡΙΚ	298.144	314.057	291.507	305.261	300.213	5,34%	-7,18%	4,72%	-1,65%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	54.311	46.692	42.796	50.516	58.525	-14,03%	-8,34%	18,04%	15,85%
ΣΥΝ. ΑΛ/ΠΩΝ	9.233.295	10.070.325	10.916.046	12.164.088	13.095.545	9,07%	8,40%	11,43%	7,66%
ΚΡΟΥΖΙΕΡ	548.766	518.164	447.776	441.84	471.908	-5,58%	-13,58%	-1,33%	6,81%
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ	9.782.061	10.588.489	11.363.822	12.605.928	13.567.453	8,24%	7,32%	10,93%	7,63%

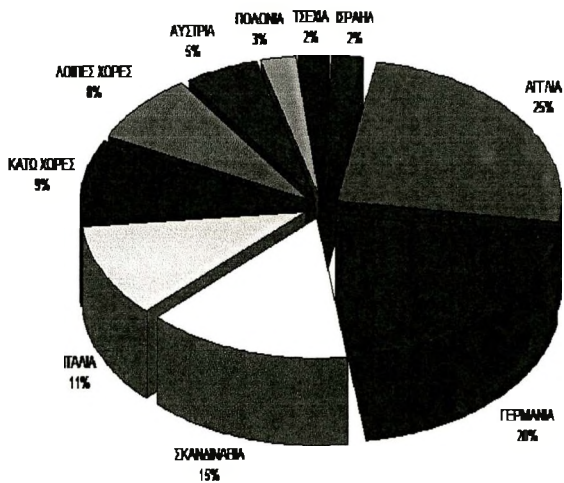
Πηγή: ΕΣΥΕ-ΕΟΤ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ 2005-2006
ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΡΟΔΟΥ "ΔΙΑΓΟΡΑΣ" ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΙΚΟ
ΤΜΗΜΑ ΕΤΟΣ: 2006

α.α	ΧΩΡΑ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ			ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ (κινήσεις)		
		2005	2006	%	2005	2006	%
1	ΑΓΓΛΙΑ	299119	303889	1,59	2970	3093	4,14
2	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	247589	245940	-0,67	3079	2880	-6,46
3	ΙΤΑΛΙΑ	130914	150598	15,04	2159	2370	9,77
4	ΩΛΛΑΝΔΙΑ	62646	80815	29,00	779	953	22,34
5	ΑΥΣΤΡΙΑ	62063	73180	17,91	871	1048	20,32
6	ΕΟΥΗΔΙΑ	61735	64484	4,45	595	673	13,11
7	ΔΑΝΙΑ	37213	46354	24,56	471	595	26,33
8	ΒΕΛΓΙΟ	43289	45679	5,52	656	687	4,73
9	ΠΟΛΩΝΙΑ	30614	44359	44,90	434	650	49,77
10	ΦΙΛΑΝΔΙΑ	42861	43753	2,08	400	426	6,50
11	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	37462	40489	8,08	399	405	1,50
12	ΓΣΕΧΙΑ	29114	36992	27,06	458	541	18,12
13	ΣΡΑΗΛ	25435	26989	6,11	259	286	10,42
14	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	20809	26293	26,35	338	443	31,07
15	ΕΛΒΕΤΙΑ	18718	24827	32,64	278	349	25,54
16	ΡΩΣΙΑ	9834	17514	78,10	187	304	62,57
17	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	10870	16071	47,85	145	266	83,45
18	ΓΑΛΛΙΑ	14413	12377	-14,13	218	216	-0,92
19	ΕΛΟΒΕΝΙΑ	7059	9548	35,26	106	140	32,08
20	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	5789	6514	12,52	121	129	6,61
21	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	4069	6356	56,21	84	143	70,24
22	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4145	4778	15,27	100	115	15,00
23	ΚΥΠΡΟΣ	2325	2699	16,09	99	105	6,06
24	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3923	1722	-56,11	78	40	-48,72
25	ΕΣΘΟΝΙΑ	1328	1565	17,85	24	24	0,00
26	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ		1216			25	
27	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	493	940	90,67	17	22	29,41
28	ΙΣΠΑΝΙΑ	563	772	37,12	48	66	37,50
29	ΛΙΒΑΝΟΣ	1345	465	-65,43	32	11	-65,63
30	FYROM		462			15	
31	ΛΕΤΟΝΙΑ		305			8	
32	ΤΟΥΡΚΙΑ	226	149	-34,07	61	53	-13,11
33	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	119	89	-25,21	23	22	-4,35

34	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	132	42	-68,18	3	4	33,33
35	ΑΡΑΒ. ΕΜΙΡΑΤΑ	6	10	66,67	12	13	8,33
36	ΚΡΟΑΤΙΑ					14	
37	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ				8	11	37,50
38	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ				4	1	-75,00
39	ΜΑΛΤΑ	236		-100,00	7		-100,00
40	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	125		-100,00	2		-100,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1216581	1338235	10,00	15525	17146	10,44
	ΕΛΛΑΔΑ	368974	399820	8,36	12836	13503	5,20
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1585555	1738055	9,62	28361	30649	8,07

Αφίξεις Επιβατών Εξωτερικού 2005

Η πορεία των Σουηδών τουριστών στη Ρόδο

ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΟΥΗΔΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ 1955-1990	
ΕΤΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ
1955	149
1960	1.052
1965	28.774
1970	13.258
1975	75.211
1980	112.616
1985	71.433
1990	61.496
1995	55.535
2002	52.315

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων: ΕΟΤ Μηνιαία δελτία κίνησης Τουριστικών καταλυμάτων.

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
 Διεύθυνση Τουρισμού Δωδεκανήσου

Ε.Ο.Τ. Μακαρίου & Παπάγου γωνία - 85100 Ρόδος, Τηλ. : (0241) 23255, 21921, 27466 Fax (0241) 26955

email : eot-rodos@otenet.gr internet site: www.ando.gr/eot

**ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
 ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗ ΡΟΔΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΕΠΙ ΤΟΙΣ %
 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1970 -2005**

ΕΤΗ	<u>ΑΦΙΞΕΙΣ</u>				<u>ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ</u>			
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
1970	90.374	170.705	261.079		615.892	1.513.787	2.129.679	
1971	71.755	282.131	353.886	35,40%	553.821	2.699.669	3.253.490	52,76%
1975	54.637	339.461	394.098		254.581	3.045.808	3.300.189	
1977	65.031	428.552	493.583		291.244	3.917.958	4.209.202	
1978	73.917	523.648	597.565	21,06	316.795	4.924.171	5.240.966	24,50%
1979	67.611	607.669	675.280	13%	280.015	5.956.521	6.236.536	18,99%
1980	74.014	643.555	717.569	6,26%	299.318	6.433.633	6.732.951	7,95%
1981	68.161	675.817	743.978	3,60%	288.689	6.819.253	7.107.942	-5,56%
1982	77.214	720.955	798.169	7,28%	324.044	7.220.579	7.544.623	6,14%
1983	94.886	643.433	738.319	-7,49%	411.441	6.277.630	6.689.071	-11,33%
1984	113.830	778.687	892.517	20,88%	565.516	7.307.866	7.873.382	17,70%
1985	111.521	898.246	1.009.767	13,13%	507.695	9.039.232	9.546.934	21,25%
1986	111.609	884.152	995.761	-1,38%	456.163	9.339.682	9.769.805	2,33%
1987	99.892	933.949	1.033.841	3,82%	393.260	9.426.352	9.819.611	0,50%
1988	113.331	892.193	1.005.524	-2,73%	485.819	9.165.687	9.651.506	-1,71%
1989	137.923	917.543	1.055.466	4,96%	616.931	9.449.060	10.065.991	4,29%
1990	141.659	992.009	1.133.668	7,40%	616.843	10.227.137	10.843.980	7,72%
1991	135.331	929.889	1.065.220	-6,04 %	652.420	9.615.848	10.268.268	-5,31%
1992	170.662	1.149.965	1.320.627	23,97 %	738.687	12.008.514	12.747.201	24,14%
1993	160.113	1.114.527	1.277.640	-3,36 %	759.782	11.545.672	12.305.454	-3,59%

1994	167.250	1.306.704	1.473.954	15,37 %	679.934	13.509.263	14.207.197	15,46%
1995	194.594	1.247.426	1.442.020	-2,21%	825.268	12.366.359	13.191.627	-7,69%
1996	198.688	1.175.964	1.374.652	-4,28 %	874.966	11.360.689	12.235.655	-7,25%
1997	212.825	1.306.774	1.519.599	10,55 %	938.827	12.716.854	13.655.681	11,66%
1998	211.253	1.409.601	1.620.854	6,67 %	894.332	13.398.547	14.292.879	4,67%
1999	219.604	1.635.836	1.855.440	14,50 %	921.538	15.514.229	16.435.767	15 %

ΚΙΝΗΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΡΟΔΟΥ 1952 – 1995

ΕΤΗ	Τουριστικό συνάλλαγμα σε χιλιάδες\$
1952	280
1956	1.003
1960	3.147
1964	6.032
1965	9.300
1970	19.883
1975	54.444
1979	165.000
1980	203.000
1981	190.746
1982	198.802
1983	154.623
1986	298.369
1988	406.700
1986	298.369
1987	371.589
1988	406.700
1989	362.910
1990	423.849
1991	360.158
1992	213.669
1993	449.987
1994	628.309
1995	717.501

Πηγή:

1. Υποκαταστήματα εμπορικών τραπεζών Ρόδου
2. ΕΝΩΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ ΡΟΔΟΥ

Σημ: Υπ όψιν ότι ένα σημαντικό ποσόν του συναλλάγματος που πληρώνεται με πιστωτικές κάρτες δεν συμπεριλαμβάνεται στο σύνολο του συναλλάγματος του πίνακα.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΡΟΔΟΥ 1420 - 2001

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Ν. ΡΟΔΟΥ 1420-1951 και 1951-2001	
Έτος	Πληθυσμός
1420	18.000
1750	27.500
1821	31.500
1830	16.000
1844	25.000
1850	33.000
1900	43.000
1910	45.000
1917	36.560
1947	55.181
1951	58.946
1961	63.954
1971	66.604
1981	87.833
1991	98.181
2001	117.007

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία Απογραφών. Παπαχριστοδούλου από στατιστική του Livio Livi

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΛΗΣ ΡΟΔΟΥ 1947- 2001

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΛΗΣ ΡΟΔΟΥ 1947-2001		
Έτος	Πληθυσμός	Μεταβολή %
1947	22.344	-
1951	24.280	8,7
1961	28.119	15,8
1971	33.100	17,7
1981	41.425	25,1
1991	43.558	5,1
2001	53.709	23,3

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία Απογραφών.

Α/Α	ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ Ν. ΡΟΔΟΥ ΕΤΟΥΣ 2006	
1.	ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ	11
2.	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	21
3.	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	55
4.	ΑΡΝΙΘΑ	11
5.	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	830
6.	ΑΡΧΙΠΟΛΗ	44
7.	ΑΣΚΛΗΠΕΙΟ	76
8.	ΑΦΑΝΤΟΥ	842
9.	ΒΑΤΙ	4
10.	ΒΛΗΧΑ	22
11.	ΓΕΝΝΑΔΙ	189
12.	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	36
13.	ΔΙΜΥΛΙΑ	15
14.	ΕΛΕΟΥΣΑ	15
15.	ΕΜΠΩΝΑ	220
16.	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	162
17.	ΙΑΛΥΣΙΟΣ	1 583
18.	ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	47
19.	ΚΑΛΑΘΟΣ	102
20.	ΚΑΛΑΜΩΝΑΣ	6
21.	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	17
22.	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	352
23.	ΚΑΜΕΙΡΟΣ	5
24.	ΚΑΤΤΑΒΙΑ	59
25.	ΚΙΟΤΑΡΙ	53
26.	ΚΟΛΥΜΠΙΑ	235
27.	ΚΟΣΚΙΝΟΥ	353
28.	ΚΡΕΜΑΣΤΗ	622
29.	ΚΡΗΤΗΝΙΑ	68
30.	ΚΡΗΤΙΚΑ	1
31.	ΛΑΔΙΚΟ	9
32.	ΛΑΕΡΜΑ	16
33.	ΛΑΡΔΟΣ	281
34.	ΛΑΧΑΝΙΑ	21
35.	ΛΙΝΔΟΣ	588

36.	ΜΑΛΩΝΑ	98
37.	ΜΑΝΔΡΙΚΟ	20
38.	ΜΑΡΙΤΣΑ	193
39.	ΜΑΣΑΡΗ	79
40.	ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ	3
41.	ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	7
42.	ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	323
43.	ΠΑΣΤΙΔΑ	233
44.	ΠΕΥΚΟΙ	101
45.	ΠΛΑΤΑΝΙΑ	10
46.	ΠΡΟΦΥΛΙΑ	7
47.	ΠΥΛΩΝΑ	32
48.	ΡΟΔΟΣ	11.853
49.	ΣΑΛΑΚΟΣ	62
50.	ΣΓΟΥΡΟΥ	300
51.	ΣΙΑΝΝΑ	14
52.	ΣΟΡΩΝΗ	223
53.	ΣΤΕΓΝΑ	2
54.	ΦΑΛΗΡΑΚΙ	1.156
55.	ΦΑΝΕΣ	102
56.	ΦΙΛΕΡΗΜΟΣ	1
57.	ΧΑΡΑΚΙ	50
58.	ΨΙΝΘΟΣ	84
	ΣΥΝΟΛΟ	21.922

Πηγή: Εμπορικό Επιμελητήριο Ρόδου (στοιχεία σε CD)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Απόλυτα μεγέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΡΟΔΙΩΝ	164	3392	12361	782	16699	17643	3212	944
ΣΥΝΟΛΟ	164.0	3392.0	12361.0	782.0	16699.0	17643.0	3212.0	944.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μεγέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΠΟΛΑΚΚΙΑΣ	49	53	180	2	284	289	29	5
ΑΡΝΙΘΑΣ	7	32	75	5	119	119	20	0
ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ	51	65	156	4	276	294	54	18
ΒΑΤΙΟΥ	9	18	118	1	146	152	22	6
ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ	22	57	103	14	196	204	28	8
ΓΣΤΡΙΟΥ	6	21	112	4	143	153	26	10
ΚΑΤΤΑΒΙΑΣ	64	22	81	39	206	208	25	2
ΛΑΧΑΝΙΑΣ	34	30	76	38	178	179	14	1
ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΥ	21	16	97	11	145	148	23	3
ΠΡΟΦΙΛΙΑΣ	7	34	85	2	128	130	13	2
ΣΥΝΟΛΟ	270.0	348.0	1083.0	120.0	1821.0	1876.0	254.0	55.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μενέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΦΑΝΤΟΥ	103	345	1507	123	2078	2208	388	130
ΑΡΧΙΠΟΛΗΣ	69	44	150	3	266	279	61	13
ΣΥΝΟΛΟ	172.0	389.0	1657.0	126.0	2344.0	2487.0	449.0	143.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μενέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	68	760	1146	166	2140	2205	386	65
ΜΑΛΩΝΑΣ	155	57	124	49	385	395	78	10
ΜΑΣΑΡΩΝ	24	86	234	8	352	363	70	11
ΣΥΝΟΛΟ	247.0	903.0	1504.0	223.0	2877.0	2963.0	534.0	86.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μενέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ	33	63	81	8	185	198	37	13
ΕΜΠΩΝΑΣ	306	133	181	10	630	648	126	18
ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ	160	28	109	22	319	329	60	10
ΜΟΝΟΛΙΘΟΥ	46	10	106	7	169	171	14	2

ΣΙΑΝΩΝ	27	17	47	4	95	106	23	11
ΣΥΝΟΛΟ	572.0	251.0	524.0	51.0	1398.0	1452.0	260.0	54.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μενέθθ :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΚΑΛΥΘΙΩΝ	50	232	873	54	1209	1265	224	56
ΚΟΣΚΙΝΟΥ	23	153	463	36	675	687	101	12
ΨΙΝΘΟΥ	24	47	241	6	318	332	59	14
ΣΥΝΟΛΟ	97.0	432.0	1577.0	96.0	2202.0	2284.0	384.0	82.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μενέθθ :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΠΟΛΛΩΝΩΝ	67	80	196	9	352	363	75	11
ΔΙΜΥΛΙΑΣ	31	44	130	7	212	219	42	7
ΚΑΛΑΒΑΡΔΩΝ	27	21	131	6	185	199	34	14
ΠΑΤΑΝΙΩΝ	3	31	87	4	125	130	37	5
ΣΑΛΑΚΟΥ	41	47	128	5	221	223	44	2
ΣΟΡΩΝΗΣ	58	169	291	7	525	549	68	24
ΦΑΝΩΝ	35	104	209	10	358	379	65	21
ΣΥΝΟΛΟ	262.0	496.0	1172.0	48.0	1978.0	2062.0	365.0	84.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μεγέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΚΑΛΑΘΟΥ	5	31	123	8	167	168	20	1
ΛΑΕΡΜΩΝ	28	80	147	12	267	273	45	6
ΛΑΡΔΟΥ	17	100	214	8	339	353	53	14
ΛΙΝΔΟΥ	14	45	274	6	339	348	58	9
ΠΥΛΩΝΟΣ	15	22	77	7	121	133	28	12
ΣΥΝΟΛΟ	79.0	278.0	835.0	41.0	1233.0	1275.0	204.0	42.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μεγέθη :

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΔΑΜΑΤΡΙΑΣ	13	43	110	2	168	172	24	4
ΘΕΟΛΟΓΟΥ	16	44	199	3	262	270	55	8
ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ	23	322	1040	24	1409	1500	331	91
ΜΑΡΙΤΣΩΝ	28	194	390	15	627	675	162	48
ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ	68	215	587	65	935	994	163	59
ΠΑΣΤΙΔΑΣ	7	121	344	30	502	532	115	30
ΣΥΝΟΛΟ	155.0	939.0	2670.0	139.0	3903.0	4143.0	850.0	240.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Απόλυτα μνημόνιο

	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ	ΟΙΚ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΑΦΑΝΤΟΥ	103	345	1507	123	2078	2208	388	130
ΑΡΧΙΠΟΛΗΣ	69	44	150	3	266	279	61	13
ΣΥΝΟΛΟ	172.0	389.0	1657.0	126.0	2344.0	2487.0	449.0	143.0

Πηγή : ΕΣΥΕ 1991

Τρίμηνη Πληροφοριών
ΕΡΕΥΝΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΩΝ

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΡΟΔΙΩΝ	24843	13003	3579	41425
ΣΥΝΟΛΟ	24843.0	13003.0	3579.0	41425.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΦΑΝΤΟΥ	3345	540	40	3925
ΑΡΧΙΠΟΛΗΣ	457	70	1	528
ΣΥΝΟΛΟ	3802.0	610.0	41.0	4453.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	3859	292	20	4171
ΜΑΛΩΝΑΣ	948	88	13	1049
ΜΑΣΑΡΩΝ	761	28	3	792
ΣΥΝΟΛΟ	5568.0	408.0	36.0	6012.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΗΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ	747	27	0	774
ΕΜΠΩΝΑΣ	1312	64	1	1377
ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ	695	56	4	755
ΜΟΝΟΛΙΘΟΥ	310	81	3	394
ΣΙΑΝΩΝ	231	61	2	294
ΣΥΝΟΛΟ	3295.0	289.0	10.0	3594.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΛΥΣΟΥ	3173	2401	1638	7212
ΣΥΝΟΛΟ	3173.0	2401.0	1638.0	7212.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΛΥΘΙΩΝ	2138	439	211	2788
ΚΟΣΚΙΝΟΥ	1306	230	854	2390
ΨΙΝΘΟΥ	589	90	1	680
ΣΥΝΟΛΟ	4033.0	759.0	1066.0	5858.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΠΟΛΛΩΝΩΝ	780	57	2	839
ΔΙΜΥΛΙΑΣ	400	22	0	422
ΚΑΛΑΒΑΡΔΩΝ	404	44	1	449
ΠΛΑΤΑΝΙΩΝ	221	4	0	225
ΣΑΛΑΚΟΥ	515	61	4	580
ΣΟΡΩΝΗΣ	773	130	23	926
ΦΑΝΩΝ	789	107	7	903
ΣΥΝΟΛΟ	3882.0	425.0	37.0	4344.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΛΑΘΟΥ	216	98	3	317
ΛΑΕΡΜΩΝ	438	39	0	477
ΛΑΡΔΟΥ	566	42	2	610
ΛΙΝΔΟΥ	683	102	22	807
ΠΥΛΩΝΟΣ	263	113	3	379
ΣΥΝΟΛΟ	2166.0	394.0	30.0	2590.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΠΟΛΑΚΚΙΑΣ	523	34	17	574
ΑΡΝΙΘΑΣ	173	86	1	260
ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ	328	33	2	363
ΒΑΤΙΟΥ	199	89	0	288
ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ	257	71	3	331
ΙΣΤΡΙΟΥ	210	55	4	269
ΚΑΤΤΑΒΙΑΣ	558	54	6	618
ΛΑΧΑΝΙΑΣ	140	73	57	270
ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΥ	251	34	4	289
ΠΡΟΦΙΛΙΑΣ	150	69	0	219
ΣΥΝΟΛΟ	2789.0	598.0	94.0	3481.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

	ΟΜΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΑΜΑΤΡΙΑΣ	296	74	0	370
ΘΕΟΛΟΓΟΥ	481	229	41	751
ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ	2288	830	45	3163
ΜΑΡΙΤΣΩΝ	1238	111	3	1352
ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ	1684	495	28	2207
ΠΑΣΤΙΔΑΣ	725	286	10	1021
ΣΥΝΟΛΟ	6712.0	2025.0	127.0	8864.0

Πηγή : ΕΣΥΕ Απογραφές Πληθυσμού 1981

<http://www.ando.gr/trapeza/statistics/dimoi/statistdimoi.htm>

ΑΦΙΣΕΙΣ - ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ 1996-97 Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ								
	ΑΦΙΣΕΙΣ				ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			
	1996	%	1997	%	1996	%	1997	%
ΡΟΔΟΣ	925529	67,33	1018439	67,02	8130974	66,45	8932907	65,42
ΚΩΣ	384557	27,97	434110	28,57	3686128	30,13	4301143	31,50
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	11806	0,86	11411	0,75	66404	0,54	68507	0,50
ΛΕΡΟΣ	3426	0,25	2656	0,17	19796	0,16	13556	0,10
ΠΑΤΜΟΣ	11650	0,85	13907	0,92	44065	0,36	53434	0,39
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	25180	1,83	25716	1,69	224879	1,84	224619	1,64
ΚΑΣΟΣ	200	0,01	185	0,01	848	0,01	1425	0,01
ΣΥΜΗ	5859	0,43	6301	0,41	26447	0,22	26802	0,20
ΤΗΛΟΣ	633	0,05	827	0,05	4574	0,04	4601	0,03
ΝΙΣΥΡΟΣ	2121	0,15	2491	0,16	11693	0,10	12905	0,09
ΜΕΓΙΣΤΗ	577	0,04	533	0,04	2898	0,02	2568	0,02
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	1147	0,08	1128	0,07	6064	0,05	6221	0,05
ΛΕΙΨΟΙ	1298	0,09	1258	0,08	8312	0,07	4291	0,03
ΧΑΛΚΗ	669	0,05	637	0,04	2573	0,02	2702	0,02
ΣΥΝΟΛΟ	1374652	100,00	1519599	100,00	12235655	100,00	13655681	100,00

ΠΗΓΗ: ΕΟΤ Δωδεκανήσου

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΡΟΔΟΥ έτη 1936-2001					
	ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΥ	Ν. ΡΟΔΟΣ πληθυσμός	Ν. ΡΟΔΟΣ ΚΑΤ/ΜΗ %	ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ πληθυσμός	Ν. ΡΟΔΟΣ ΚΑΤ/ΜΗ %
1936	73.080	-	-	134.635	-
1947	61.750	55.181	89,36	115.343	47,84
1951	65.206	58.946	90,39	121.480	48,52
1961	68.873	63.954	92,85	123.021	51,98
1971	70.110	66.604	93,66	121.017	55,03
1981	90.963	87.833	96,55	145.071	60,54
1991	101.343	98.181	96,87	163.471	60,06
2001	120.889	117.007	96,78	190.071	61,55

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία Απογραφών.

Επαρχία	Πληθυσμός 1951	Κατανομή %	Πληθυσμός 1991	Κατανομή %
Ρόδου	65.206	54	101.348	62
Κω	21.403	18	27.308	17
Καλύμνου	8.465	7	6.411	4
Καρπάθου	26.406	21	28.409	17
Σύνολο	121.480	100	163.476	100

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία Απογραφών.

Επαρχία Ρόδου: Πληθυσμός 1951-1991-2001/ Νησί						
Επαρχία Ρόδου	Πληθυσμός 1951	Κατανομή %	Πληθυσμός 1991	Κατανομή %	Πληθυσμός 2001	Κατανομή %
Ν. Ρόδος	58.946	90.40	98.181	96.88	117.007	97
Ν. Τήλος	1.052	1.62	279	0.27	533	0.40
Ν. Σύμη	4.003	6.13	2.332	2.30	2.606	2
Ν. Μεγίστη	584	0.90	275	0.27	430	0.35
Ν. Χάλκη	621	0.95	281	0.28	313	0.25
Σύνολο	65.206	100	101.348	100	120.889	100

Πηγή: ΕΣΥΕ Στοιχεία Απογραφών.

ΛΟΙΠΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΝΗΣΙ ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΕΤΟΥΣ 2002

ΝΗΣΟΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ	ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΑΥΤ/ΤΩΝ		ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΜΟΤΟΣ/ΤΩΝ
			Αρ. Επι/σεων	Αρ. Αυτ/των	Αρ. Επι/σεων
ΡΟΔΟΣ	143	235	205	4.900	65
ΚΩΣ	62	55	65	1.300	22
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	1	-	3	25	2
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	11	-	5	60	-
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	6	6	13	330	8
ΚΑΣΟΣ	1	-	-	-	-
ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ	2	-	-	-	-
ΛΕΡΟΣ	5	1	4	44	-
ΝΙΣΥΡΟΣ	6	5	2	20	-
ΠΑΤΜΟΣ	3	8	10	110	1
ΣΥΜΗ	2	-	-	-	-
ΤΗΛΟΣ	2	-	-	-	-
ΧΑΛΚΗ	2	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	247	310	307	6.789	98

Πηγή: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 2006

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 2006		
	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΛΙΝΕΣ
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	8	271
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	42	1.769
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	104	4.719
ΚΑΣΣΟΣ	3	41
ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ	3	73
ΚΩΣ	260	37.809
ΛΕΙΨΟΙ	2	82
ΛΕΡΟΣ	27	1.197
ΝΙΣΥΡΟΣ	5	233
ΠΑΤΜΟΣ	39	1.698
ΡΟΔΟΣ	484	71.526
ΣΥΜΗ	14	489
ΤΗΛΟΣ	4	204
ΧΑΛΚΗ	4	45
ΣΥΝΟΛΟ	999	120.156

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.grhotels.gr/index.asp?p=17&LG=2>

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ >1Α0092
Αύξ. αριθ.....

ΑΔΕΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ

Επιτρέπεται η είσοδος στ.....
στ..... ΧΑΛΙΔΑ ΛΟΥΔΙΑ του ΙΩΗΝ
κάτοχο του δελτίου ταυτότητας αριθ..... Η: 419101 έκδοσης ΑΠΡΙΛΙΟΣ
Σκοπός επίσκεψης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
Εντολή χορήγησης από ΑΤΕΛΑΔ
Ημερομηνία και ώρα εισόδου 27-28/3/06

ΔΗΛΩΣΗ

Ο υπογεγραμμένος δηλώνω ότι διάβασα και δέχομαι το περιεχόμενο της Υπεύθυνης Δήλωσης που βρίσκεται στην πίσω σελίδα.

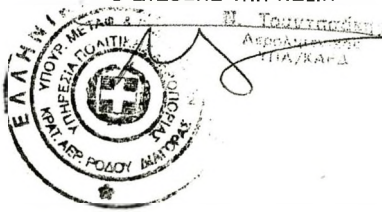
DECLARATION

I, the undersigned declare that I have read and accepted the contents of the declaration as stated overleaf.

Υπογραφή
Signature

ENT.186

Ο ΕΚΔΟΣΑΣ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ

Στοιχεία Μητρόπολης Ρόδου

	ΓΑΜΟΙ	ΔΙΑΖΥΓΙΑ
1980	599	64
1981	600	74
1982	579	69
1983	583	49
1984	472	85
1985	538	65
1986	576	87
1987	646	92
1988	466	104
1989	596	79
1990	581	68
1991	637	96
1992	508	89
1993	640	59
1994	583	81
1995	664	98
1996	464	87
1997	661	109
1998	548	113
1999	606	102
2000	463	111
2001	547	122
2002	526	134
2003	579	131
2004	447	120
2005	505	143

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΡΟΔΙΩΝ

ΕΤΟΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΓΑΜΟΙ	ΔΙΑΖΥΓΙΑ
1991		1258	337	293	57
1992		1375	405	289	55
1993		1413	340	279	47
1994		1345	354	265	62
1995		1325	357	292	75
1996		1396	358	243	70
1997		1405	370	311	68
1998		1408	376	259	76
1999		1355	345	278	68
2000		1297	353	280	79
2001		1427	401	342	72

729
105

ΔΕΚΑΕΤΙΑ	ΣΤΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
1951 - 1961	
1961 - 1971	
1971 - 1981	
1981 - 1991	
1991 - 2001	

Συνολικές εκδοθείσες άδειες αλλοδαπών

ΠΕΡ.ΝΟΠΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΥΑΜ Ν.ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Εκδοθείσες Άδειες ανά Υπηκοότητα-Φύλο

Υπηκοότητα	Άρσεν	Θήλυ	Άγνωστο	Σύνολο
Belarus SSR	0	2	0	2
ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	1	0	0	1
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	352	17	0	7 369
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	1	4	0	5
ΑΛΒΑΝΙΑ	3507	1814	0	1 5321
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	2	0	0	2
ΑΡΜΕΝΙΑ	23	39	0	62
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	14	15	0	29
ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	2	0	0	2
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	0	1	0	1
ΒΙΕΤΝΑΜ	2	3	0	5
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΒΙΝΗ	6	12	0	18
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ	589	1138	0	9 1727
ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ	11	11	0	22
ΓΕΩΡΓΙΑ	50	119	0	169
ΓΟΥΥΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	72	95	0	167
ΓΚΑΝΑ	2	0	0	2
ΓΟΥΙΑΝΑ	0	1	0	1
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	3	6	0	9
ΔΟΜΙΝΙΚΑ	0	1	0	1
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	0	14	0	14
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	0	1	0	1
ΕΛΒΕΤΙΑ	1	10	0	11
ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	27	41	0	68
ΗΠΑ - ΚΥΗΣΕΙΣ ΜΙΚ. ΝΗΣΩΝ (ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ)	0	1	0	1
ΙΝΔΙΑ	31	0	0	31
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	1	3	0	4
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	1	2	0	3
ΙΡΑΚ	15	2	0	17
ΙΡΑΝ	1	0	0	1
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	0	2	0	2
ΙΣΡΑΗΛ	8	7	0	15
ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	6	15	0	21
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	8	5	0	13
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	8	0	8
ΚΕΝΥΑ	0	1	0	1
ΚΙΝΕΖΙΚΗ	30	17	0	47
ΚΙΡΓΙΖΙΑ	0	2	0	2
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	0	5	0	5
ΚΟΝΓΚΟ	1	3	0	4
ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	1	2	0	3
ΚΟΥΒΑ	1	5	0	6
ΚΡΟΑΤΙΑ	2	3	0	5
ΚΥΠΡΟΣ	0	1	0	1
ΛΕΤΟΝΙΑ	0	3	0	3
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	7	60	0	67
ΛΙΒΑΝΟΣ	4	2	0	6
ΛΙΒΥΗ	1	2	0	3
ΜΑΡΟΚΟ	4	5	0	9
ΜΕΞΙΚΟ	0	1	0	1
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	80	235	0	3 315
ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	27	1	0	28
Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	0	1	0	1
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	0	4	0	4

Εκδοθείσες Άδειες ανά Υπηκοότητα-Φύλο

Υπηκοότητα	Άρσεν	Θήλυ	Άγνωστο	Σύνολο
ΝΙΓΗΡΙΑ	2	1	0	3
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	1	9	0	10
ΟΝΔΟΥΡΑ	0	1	0	1
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	5	8	0	13
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	4	16	0	20
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	139	498	0	637
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	0	1	0	1
ΠΑΚΙΣΤΑΝΙΚΗ	64	2	0	66
ΠΕΡΟΥ	2	2	0	4
ΠΟΛΩΝΙΑ	29	75	0	104
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1	0	0	1
ΠΡΩΗΝ ΠΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	22	5	0	27
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	172	285	0	457
ΡΩΣΙΑ	78	459	0	537
ΣΕΝΕΓΑΛΗ	0	2	0	2
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	3	9	0	12
ΣΟΥΔΑΝ	2	0	0	2
ΣΟΥΗΔΙΑ	1	0	0	1
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	3	3	0	6
ΣΥΡΙΑ	16	5	0	21
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	2	11	0	13
ΤΟΥΡΚΙΑ	44	38	0	82
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	2	3	0	5
ΤΣΕΧΙΑ	2	14	0	16
ΤΥΝΗΣΙΑ	15	1	0	16
ΥΜΕΝΗ	1	0	0	1
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	27	88	0	115
ΧΙΛΗ	4	4	0	8

ΠΕΡ.ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΥΑΜ Ν.ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Ισχυρές Άδειες ανά Υπηκοότητα-Φύλο

Υπηκοότητα	Άρρεν	Θύλυ	Άγνωστο	Σύνολο
Belarus SSR	0	2	0	2
AZERMΠAITZAN	1	0	0	1
AΓΓΥΠΤΟΣ	186	13	0	199
AΙΘΙΟΠΙΑ	1	3	0	4
AΛΒΑΝΙΑ	2113	1134	0	3247
ARMENIA	17	27	0	44
AΥΣΤΡΑΛΙΑ	12	13	0	25
AΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	2	0	0	2
BENEZΟΥΕΛΑ	0	1	0	1
ΒΙΕΤΝΑΜ	1	2	0	3
ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	3	11	0	14
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ	352	713	0	1065
ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ	7	11	0	18
ΓΕΩΡΓΙΑ	31	83	0	114
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	45	64	0	109
ΓΚΑΝΑ	2	0	0	2
ΓΟΥΙΑΝΑ	0	1	0	1
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	3	3	0	6
ΔΟΜΙΝΙΚΑ	0	1	0	1
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	0	14	0	14
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	0	1	0	1
ΕΛΒΕΤΙΑ	0	7	0	7
ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΓΙΑ	19	24	0	43
ΗΓΙΑ - ΚΤΗΣΕΙΣ ΜΙΚ. ΝΗΣΩΝ (ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ)	0	1	0	1
ΙΝΔΙΑ	23	0	0	23
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	1	2	0	3
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	1	2	0	3
ΙΡΑΚ	7	0	0	7
ΙΡΑΝ	1	0	0	1
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	0	2	0	2
ΙΣΡΑΗΛ	5	4	0	9
ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	4	13	0	17
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	5	3	0	8
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	8	0	8
ΚΕΝΥΑ	0	1	0	1
ΚΙΝΕΖΙΚΗ	14	11	0	25
ΚΙΡΓΙΣΙΑ	0	1	0	1
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	0	5	0	5
ΚΟΝΓΚΟ	0	2	0	2
ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	0	1	0	1
ΚΟΥΒΑ	0	5	0	5
ΚΡΟΑΤΙΑ	0	1	0	1
ΚΥΠΡΟΣ	0	1	0	1
ΛΕΤΟΝΙΑ	0	2	0	2
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	4	41	0	45
ΛΙΒΑΝΟΣ	3	2	0	5
ΛΙΒΥΗ	0	2	0	2
ΜΑΡΟΚΟ	3	4	0	7
ΜΕΞΙΚΟ	0	1	0	1
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	48	166	0	214
ΜΠΑΝΓΚΑΛΤΕΣ	13	0	0	13
Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	0	1	0	1
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	0	2	0	2
ΝΙΓΗΡΙΑ	2	1	0	3

:Ρ.ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΥΑΜ Ν.ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Ισχυρές Άδειες ανά Υπηκοότητα-Φύλο

Υπηκοότητα	Άρρεν	Θύγα	Άγνωστο	Σύνολο	
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ		1	7	0	8
ΟΗΔΟΥΡΑ		0	1	0	1
ΟΥΓΓΑΡΙΑ		0	3	0	3
ΟΥΖΜΠΕΚΣΤΑΝ		4	13	0	17
ΟΥΚΡΑΝΙΑ		77	320	0	397
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ		0	1	0	1
ΠΑΚΙΣΤΑΝΙΚΗ		53	0	0	53
ΠΕΡΟΥ		1	2	0	3
ΠΟΛΩΝΙΑ		2	26	0	28
ΠΡΩΗΝ ΠΡΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		9	2	0	11
ΡΟΥΜΑΝΙΑ		102	216	0	318
ΡΩΣΙΑ		44	291	0	335
ΣΛΟΒΑΚΙΑ		0	3	0	3
ΣΟΥΔΑΝ		2	0	0	2
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ		3	2	0	5
ΣΥΡΙΑ		10	4	0	14
ΤΑΙΛΑΝΔΗ		2	10	0	12
ΤΟΥΡΚΙΑ		40	37	0	77
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ		1	1	0	2
ΤΣΕΚΙΑ		0	7	0	7
ΤΥΝΗΣΙΑ		8	1	0	9
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ		13	44	0	57
ΧΙΛΗ		3	3	0	6

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οικονομικές επιπτώσεις από τον τουρισμό

ΦΥΛΛΟ: Α Γ

ΗΛΙΚΙΑ:

1. 18-30
2. 31-45
3. 46-64
4. 65 και άνω

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

1. Ιδιωτικός υπάλληλος-Εργάτης
2. Αγρότης
3. Δημόσιος υπάλληλος
4. Επιχειρηματίας (στον τουριστικό κλάδο)
5. Υπάλληλος σε τουριστική επιχείρηση
6. Ελεύθερος επαγγελματίας γιατρός δικηγόρος κλπ)
7. Φοιτητής
8. Νοικοκυρά
9. Άλλο.....

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ:

1. Υποχρεωτική Εκπαίδευση
2. Β/θμια Εκπαίδευση
3. Γ/θμια Εκπαίδευση
4. Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1. Ανύπαντρος/η
2. Παντρεμένος/η
3. Διαζευγμένος/η

ΡΟΔΟΣ Αύγουστος 2005

1. Είστε από την πόλη της Ρόδου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
-----	-----

2. Ποιος είναι ο τόπος καταγωγής σας;

.....

3. Ποια εποχή εγκατασταθήκατε στη Ρόδο;

.....

4. Ποιος ήταν λόγος μετακίνησης;

e) Για εργασία στον τομέα του τουρισμού (οικονομικοί λόγοι)

f) Διορίστηκε ως δημόσιος υπάλληλος

g) Ελεύθερος επαγγελματίας (γιατρός, Δικηγόρος κλπ)

h) Άλλο.....

5. Ο τουρισμός είναι η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα της περιοχής;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
-----	-----

6. Ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την τοπική οικονομία της Ρόδου;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

7. Ο τουρισμός έχει προσφέρει νέες θέσεις εργασίας;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολλές	πάρα πολλές

8. Σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού ενισχύθηκαν διάφορες δραστηριότητες από τους μόνιμους κατοίκους, όπως λαϊκές τέχνες, καλές τέχνες και πολιτιστικές εκδηλώσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

9. Λόγω του τουρισμού επηρεάστηκε θετικά το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

10. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που απέκτησαν μεγάλη οικονομική άνεση εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολλοί	πάρα πολλοί

11. Υπήρξαν άνθρωποι που είχαν οικονομική άνεση πριν την τουριστική ανάπτυξη;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγοι	μέτρια	πολλοί	πάρα πολλοί

12. Πιστεύετε ότι λόγω του τουρισμού ανέβηκε οικονομικά η ασθενέστερη οικονομική τάξη;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

13. Ποια ήταν η οικονομική ζωή των κατοίκων πριν την τουριστική ανάπτυξη;

1	2	3	4	5
Πολύ άσχημη	άσχημη	μέτρια	καλή	πολύ καλή

14. Ποια περίοδος πιστεύετε ότι είναι η «χρυσή» περίοδος της οικονομικής ανόδου των κατοίκων;

- a. 1950-1970
- b. 1971-1990
- c. 1991-Σήμερα

15. Λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί υπερβολικά οι τιμές των ακινήτων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

16. Λόγω του τουρισμού έχει αυξηθεί πάρα πολύ το κόστος ζωής;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

17. Λόγω του τουρισμού εγκαταλείφθηκε η ύπαιθρος και τα χωριά;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

18. Σε τι βαθμό λόγω του τουρισμού έχουν εγκαταλειφθεί άλλα παραδοσιακά επαγγέλματα όπως αλιεία, κτηνοτροφία, καλλιέργεια της γης;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτριο	μεγάλο	πολύ μεγάλο

19. Λόγω του τουρισμού δημιουργήθηκε αστυφιλία; (μετακίνηση των ανθρώπων από την περιφέρεια στην πόλη για εργασία)

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

20. Λόγω του τουρισμού δημιουργήθηκε εσωτερική μετανάστευση; (μετακίνηση των ανθρώπων από άλλες πόλεις στο νησί για εργασία)

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

21. Λόγω του τουρισμού αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

22. Η καταναλωτική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

23. Πως θα χαρακτηρίζατε τους περισσότερους ανθρώπους που έχουν οικονομική άνεση;

1	2
πλούσιους	νεόπλουτους

24. Σε τι βαθμό υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων στην απόκτηση αγαθών πολυτελείας (αυτοκίνητο, βίλα, κλπ);

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

25. Σε τι βαθμό υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής τους;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

26. Υπάρχει έντονο το στοιχείο της επίδειξης και του νεοπλουτισμού μεταξύ των ανθρώπων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

27. Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι έγινε η οικονομική ανάπτυξη εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
Πολύ απότομα	απότομα	μέτρια	Ομαλά	πολύ ομαλά

28. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων έγινε

1	2	3	4	5
Πολύ απότομα	απότομα	μέτρια	Ομαλά	πολύ ομαλά

29. Σε τι βαθμό τα παιδιά ακολουθούν το ίδιο επάγγελμα με τους γονείς;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτριο	μεγάλο	πολύ μεγάλο

30. Σε τι βαθμό οι κάτοικοι έχουν τουριστική συνείδηση;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΦΥΛΛΟ: Α Γ

ΗΛΙΚΙΑ:

5. 18-30
6. 31-45
7. 46-64
8. 65 και άνω

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

10. Ιδιωτικός υπάλληλος-Εργάτης
11. Αγρότης
12. Δημόσιος υπάλληλος
13. Επιχειρηματίας (στον τουριστικό κλάδο)
14. Υπάλληλος σε τουριστική επιχείρηση
15. Ελεύθερος επαγγελματίας (γιατρός δικηγόρος κλπ)
16. Φοιτητής
17. Νοικοκυρά
18. Άλλο.....

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ:

5. Υποχρεωτική Εκπαίδευση
6. Β/θμια Εκπαίδευση
7. Γ/θμια Εκπαίδευση
8. Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

31. Ανύπαντρος/η
32. Παντρεμένος/η
33. Διαζευγμένος/η

1) Η παρουσία των τουριστών στη Ρόδο είναι γεγονός;

1	2	3	4	5
Δυσάρεστο	Σχετ. Δυσάρεστο	Αδιάφορο	Σχετ. Ευχάριστο	Ευχάριστο

2) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε το επίπεδο των εγκυκλοπαιδικών σας γνώσεων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

3) Σε τι βαθμό από την συναναστροφή σας με τους τουρίστες έχουν επηρεαστεί οι πολιτικές σας πεποιθήσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

4) Σε τι βαθμό η ανάπτυξη του τουρισμού περιόρισε τις κοινωνικές σας υποχρεώσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

5) Σε τι βαθμό η ανάπτυξη του τουρισμού σας βοήθησε να πλησιάσετε και να γνωρίσετε καλύτερα τους ανθρώπους;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

6) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε την τήρηση των θρησκευτικών και λαϊκών εθίμων?

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

7) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε οικογενειακή χαλάρωση;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

8) Σε τι βαθμό λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (ναρκωτικά, βία, εγκληματικότητα κλπ);

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

9) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έχει διαταράξει την γαλήνη και την ησυχία του νησιού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

10) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε ελευθερία στις σχέσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

11) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε θρησκευτική αδιαφορία;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

12) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε προοδευτικότητα;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

13) Σε τι βαθμό ο τουρισμός επηρέασε τον τρόπο που ντύνεστε;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

14) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έφερε αλλοίωση των αξιών;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

15) Σε τι βαθμό ο τουρισμός έχει ενισχύσει το γόητρο των κατοίκων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

16) Εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκε η ομοφυλοφιλία;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

17) Λόγω του τουρισμού έχουν αυξηθεί τα σκουπίδια στους δρόμους και τους δημόσιους χώρους;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

18) Λόγω του τουρισμού οι ντόπιοι έχουν υιοθετήσει πολλές ξένες λέξεις στο καθημερινό τους λεξιλόγιο;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

19) Σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκαν οι δυνατότητες διασκέδασης και αναψυχής όχι μόνο των τουριστών αλλά και των κατοίκων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

20) Σε τι βαθμό εξ αιτίας του τουρισμού ενισχύθηκαν διάφορες δραστηριότητες από τους μόνιμους κατοίκους, όπως λαϊκές τέχνες, καλές τέχνες και πολιτιστικές εκδηλώσεις;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	πολύ μεγάλο

21) Εξ αιτίας του τουρισμού έγιναν πολλοί μικτοί γάμοι (με αλλοδαπές);

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

22) Εξ αιτίας του τουρισμού προκλήθηκαν πολλά διαζύγια;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

23) Εξ αιτίας του τουρισμού αυξήθηκε ο αλκοολισμός;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

24) Εξ αιτίας του τουρισμού αλλοιώθηκαν οι κώδικες ηθικής συμπεριφοράς των κατοίκων

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

25) Τι είναι κυρίως ο τουρισμός για σας;

- Χρήμα
- Επικοινωνία με άλλους κατοίκους και ανταλλαγή κουλτούρας και πολιτισμού
- Σεξ
- Άλλο.....

26) Πιστεύετε ότι η λαϊκή παράδοση αλλοιώθηκε και προσφέρεται «τουριστικοποιημένη»;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

27) Πιστεύετε ότι ο τουρισμός εισέβαλε βίαια στην τοπική κοινωνία;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

28) Πιστεύετε ότι εξ αιτίας του τουρισμού οι άνθρωποι προσανατολίστηκαν κυρίως στο χρήμα και χάθηκαν οι ανθρώπινες αξίες;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

29) Ποια περίοδος πιστεύετε ότι έφερε μεγάλες αλλαγές στην τοπική κοινωνία όσον αφορά την χαλάρωση των ηθών;

- a. 1950-1970
- b. 1971-1990
- c. 1991-Σήμερα
- d. Καμία

30) Η σεξουαλική συμπεριφορά των ανθρώπων διαφοροποιήθηκε εξ αιτίας του τουρισμού;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

31) Πιστεύετε ότι η πόλη και η παλιά πόλη με τα τόσα πολλά τουριστικά καταστήματα που εκθέτουν τα εμπορεύματά τους στα πεζοδρόμια έχασε την ταυτότητά της και την καλή της εικόνα;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

32) Πιστεύετε ότι εξ αιτίας του τουρισμού η τοπική κοινωνία έκανε υποχωρήσεις και τα «στραβά μάτια» όσον αφορά τη γενικότερη συμπεριφορά των ανθρώπων;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

33) Την εποχή που απελευθερώθηκε η σεξουαλική συμπεριφορά των ανδρών με τις αλλοδαπές, συνέβη το ίδιο και με τις γυναίκες?

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

34) Ποια είναι η άποψή σας για τους μικτούς γάμους;

1	2	3	4	5
πολύ κακή	κακή	αδιάφορη	καλή	πολύ καλή

35) Σήμερα γίνονται μικτοί γάμοι;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	πάρα πολύ

ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΦΥΛΛΟ: Α Γ

ΗΛΙΚΙΑ:

9. 18-30
10. 31-45
11. 46-64
12. 65 και άνω

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

19. Ιδιωτικός υπάλληλος-Εργάτης
20. Αγρότης
21. Δημόσιος υπάλληλος
22. Επιχειρηματίας (στον τουριστικό κλάδο)
23. Υπάλληλος σε τουριστική επιχείρηση
24. Ελεύθερος επαγγελματίας γιατρός δικηγόρος κλπ)
25. Φοιτητής
26. Νοικοκυρά
27. Άλλο

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ:

9. Υποχρεωτική Εκπαίδευση
10. Β/θμια Εκπαίδευση
11. Γ/θμια Εκπαίδευση
12. Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

34. Ανύπαντρος/η
35. Παντρεμένος/η
36. Διαζευγμένος/η

ΡΟΔΟΣ Αύγουστος 2005

Ποια είναι τα δυνατά σημεία του νησιού; (Συγκριτικά πλεονεκτήματα)

a. Φυσικό περιβάλλον

1	2	3	4	5
Πολύ κακό	Κακό	Μέτριο	Καλό	Πολύ καλό

b. Παραλίες

1	2	3	4	5
Πολύ κακό	Κακό	Μέτριο	Καλό	Πολύ καλό

c. Ποιότητα υπηρεσιών

1	2	3	4	5
Πολύ κακή	Κακή	Μέτρια	Καλή	Πολύ καλή

d. Ψυχαγωγία

1	2	3	4	5
Πολύ κακή	Κακή	Μέτρια	Καλή	Πολύ καλή

e. Τιμές

1	2	3	4	5
Πολύ ακριβές	Ακριβές	Μέτριες	Φτηνές	Πολύ φτηνές

f. Άλλο.....

1) Ποιες οι αδυναμίες; του νησιού; (Συγκριτικά μειονεκτήματα)

2) Θόρυβος

Ναι	Όχι
-----	-----

h. Αισχροκέρδεια

Ναι	Όχι
-----	-----

i. Χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών

Ναι	Όχι
-----	-----

j. Κυκλοφοριακή συμφόρηση

Ναι	Όχι
-----	-----

k. Επικίνδunami δρόμοι

Ναι	Όχι
-----	-----

l. Αναρχη δόμηση

Ναι	Όχι
-----	-----

μ. Σκουπίδια

Ναι	Όχι
-----	-----

ν. Άλλο

- 3) Πώς επιλέγετε τον τόπο διακοπών σας;
- Μέσω Internet
 - Μέσω Tour Operators
 - Μέσω Φίλων
 - Άλλο.....

- 4) Ποιος είναι ο κύριος λόγος που ήρθατε για διακοπές στη Ρόδο;

για ξεκούραση

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για την πολυτέλεια

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για αθλητικές δραστηριότητες

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για νυχτερινή διασκέδαση

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για το περιβάλλον

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για φτηνές διακοπές

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

για Πολιτισμό και Ιστορία

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

- 5) Έχετε ξανάρθει στη Ρόδο;
 α) Πρώτη φορά
 β) Δεύτερη φορά
 γ) Πολλές φορές

- 6) Θα θέλατε να ξανάρθετε;-

Ναι	Όχι
-----	-----

- 7) Είστε ικανοποιημένοι από τα παρά κάτω;

Την εξυπηρέτηση

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

Τη συμπεριφορά των κατοίκων

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

Καθαριότητα της Πόλης

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

Μέσα μαζικής μεταφοράς

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

- 8) Ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας;

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

9) Σε τι βαθμό έχετε διαπιστώσει ότι σας «βλέπουν» σαν «χρήμα»;

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

10) Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι προσφέρουν τον πολιτισμό και την παράδοση ως «εμπόρευμα»;

1	2	3	4	5
καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

TOURISTS QUESTIONNAIRE

NATIONALITY.....

SEX: M F

AGE:

- 13. 18-30
- 14. 31-45
- 15. 46-64
- 16. 65 and over

PROFESSION:

.....

EDUCATION:

- 13. Elementary education
- 14. High education
- 15. University education
- 16. Master education

You are:

- 37. Single
- 38. Married
- 39. Divorced

RHODES August 2005

1) Which are the advantages of Rhodes?

- **Nature**

1	2	3	4	5
Very bad	Bad	Regular	Good	Very Good

- **Beaches**

1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

- **Services quality**

1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

- **Entertainment**

1	2	3	4	5
Very Bad	Bad	Regular	Good	Very good

- **Prices**

1	2	3	4	5
Very expensive	Expensive	Regular	Good	Very good

- **Other**

2) Which are the disadvantages of Rhodes?

- **Noise**

Yes	No
-----	----

- **Exploitation and profiting**

Yes	No
-----	----

- **Low services' quality**

Yes	No
-----	----

- **Traffic congestion**

Yes	No
-----	----

- **Dangerous roadways**

Yes	No
-----	----

- **Excessive construction**

Yes	No
-----	----

- **Rubbish**

Yes	No
-----	----

- **Other**

3) In which way do you choose your holidays' destination?

- e) Via Internet
- f) Via Tour Operators
- g) Via Friends
- h) Other.....

4) Which is the main reason you choose Rhodes Island for your holidays?

- **to rest**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for luxury**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for sport activities**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for the night life**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for nature**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for cheap holidays**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **for culture and history**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

5) Have you ever been in Rhodes Island before?

- a) for the first time
- b) for the second time
- c) Many times

6) Would you like to visit Rhodes again?

Yes	No
-----	----

7) Are you satisfied from the following?

- **The service**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **Locals' behavior**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **How clean do you find the Island?**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

- **Local transportation e.g Busses, taxi etc.**

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

8) Are you satisfied from what you expected for your holidays?

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

9) Do you think that people tend to see you as "money"?

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

10) In what level do you think that locals offer their culture and tradition for money?

1	2	3	4	5
Not at all	A little	regular	Very much	A lot

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Για αλλοδαπές που παντρεύτηκαν και κατοικούν στη Ρόδο

ΦΥΛΛΟ: Α Γ

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ.....

ΗΛΙΚΙΑ:

17. 18-30

18. 46-64

19. 65 και άνω

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

28. Ιδιωτικός υπάλληλος-Εργάτης

29. Αγρότης

30. Δημόσιος υπάλληλος

31. Επιχειρηματίας (στον τουριστικό κλάδο)

32. Υπάλληλος σε τουριστική επιχείρηση

33. Ελεύθερος επαγγελματίας γιατρός δικηγόρος κλπ)

34. Φοιτητής

35. Νοικοκυρά

36. Άλλο

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ:

17. Υποχρεωτική Εκπαίδευση

18. Β/θμια Εκπαίδευση

19. Γ/θμια Εκπαίδευση

20. Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

40. Ανύπαντρος/η

41. Παντρεμένος/η

42. Διαζευγμένος/η

1. Σε τι βαθμό υιοθετήσατε την ντόπια κουλτούρα; (ήθη, έθιμα, συνήθειες κλπ)

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	Πολύ μεγάλο

2. Σε τι βαθμό νομίζετε ότι δώσατε δικές σας συνήθειες που υιοθέτησαν οι ντόπιοι;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	μεγάλο	Πολύ μεγάλο

3. Προσαρμοστήκατε εύκολα στην εδώ κοινωνία;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	Πάρα πολύ

4. Ακολουθείτε τις συνήθειες του τόπου;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	Πάρα πολύ

5. Σήμερα παντρεύονται αλλοδαπές με ντόπιους;

1	2	3	4	5
καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ	Πάρα πολύ

6. Θα παντρεύσασταν ξανά στη Ρόδο;

Ναι Όχι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Είδος επιχ/σης:..... Έτη λειτουργίας:.....

Α Γ

ΗΛΙΚΙΑ:

ΜΟΡΦΩΣΗ.....

ΚΑΤΑΓΩΓΗ:.....

ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΝΕΤΕ ΣΤΗ ΡΟΔΟ:.....

ΗΡΘΑΤΕ ΣΤΗ ΡΟΔΟ ΓΙΑ:.....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

Παππούς Πατέρας Εσείς

Το παιδί: {μόρφωση} επάγγελμα

- 1) Ποιες γλώσσες μιλάτε ή μπορείτε να συνεννοηθείτε
- 2) Που μάθατε τις γλώσσες.
- 3) Εργάζεστε: εποχιακά όλο τον χρόνο
- 4) Πως νιώθετε τον χειμώνα μετά την εποχιακή εργασία:
- 5) Με τι ασχολείστε τον χειμώνα
- 6) Κάνετε 1 δουλειά 2 δουλειές
- 7) Τι συναισθήματα σας προκαλεί η κίνηση του καλοκαιριού;
- 8) Πως νιώθετε το χειμώνα μετά την εποχιακή εργασία και τι συναισθήματα σας προκαλεί;
- 9) Θα παροτρύνετε τα παιδιά σας να απασχοληθούν στην επιχείρησή;

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΡΟΔΟΣ: Πως βλέπετε τους ξένους (από την Ελλάδα) που ήρθαν να εργαστούν εδώ.

- a) Κάνετε παρέα μαζί τους;
- b) Πιστεύετε ότι είναι αναγκαίο καλό ή κακό;
- c) Τους έχετε αποδεχθεί;
- d) Σας έχουν μεταφέρει συνήθειες Ποιες;
- e) Περιγράψτε με δύο – τρεις λέξεις τους ξένους
- f) Σας έχουν δημιουργήσει προβλήματα;

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΕΛΛΑΔΑ: Πως βλέπετε τους ντόπιους

- a) Κάνετε παρέα μαζί τους;
- b) Πιστεύετε ότι είναι αναγκαίο καλό ή κακό;
- c) Σας έχουν αποδεχθεί;
- d) Σας έχουν μεταφέρει συνήθειες Ποιες
- e) Περιγράψτε με δύο – τρεις λέξεις τους ντόπιους
- f) Σας έχουν δημιουργήσει προβλήματα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

1. Θα θέλαμε να μας περιγράψετε πως βιώσατε την τουριστική ανάπτυξη της Ρόδου από την αρχή μέχρι και σήμερα.
2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας και ποια είναι η σημερινή κοινωνική διαστρωμάτωση;
3. Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών της υπαίθρου;
4. Ποιες αλλαγές εξ' αιτίας του τουρισμού έχουν συμβεί στις αξίες της τοπικής κοινωνίας;
5. Σε τι βαθμό εγκαταλείφθηκε η ύπαιθρος και ο τουρισμός προκάλεσε εσωτερική μετανάστευση;
6. Η εισροή των εσωτερικών μεταναστών επηρέασε και εν μέρει αλλοίωσε την τοπική ταυτότητα;
7. Ποια θέση έχει η μόρφωση των παιδιών στην τοπική κοινωνία;
8. Πόσο εύκολα προσαρμόστηκαν οι κάτοικοι στα νέα δεδομένα;
9. Κατά την γνώμη σας, ποια είναι τα θετικά σημεία που πηγάζουν από τον Τουρισμό και από ποια άποψη ο Τουρισμός έχει ωφελήσει την τοπική κοινωνία της Ρόδου;
10. Κατά την γνώμη σας, ποια είναι τα αρνητικά σημεία που πηγάζουν από τον Τουρισμό;
11. Παρατηρείτε αλλαγές στη συμπεριφορά των μόνιμων κατοίκων του νησιού, κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου;
12. Ποιο είναι το οικονομικό και εργασιακό profile του νησιού;
13. Πως οραματίζεστε το μέλλον του τουρισμού της Ρόδου και με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι θα πρέπει η τοπική κοινωνία να αντιμετωπίσει αυτές τις τάσεις;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΑΡΧΟ

1. Ποιος είναι ο τύπος τουρισμού σήμερα στη Ρόδο;
2. Ποια εποχή θεωρείτε ότι ήταν η καλύτερη ως προς τα χρήματα που προερχόταν από τον τουρισμό;
3. Πιστεύετε ότι ο τουρισμός εισέβαλε απότομα στη Ρόδο;
4. Ποιες αλλαγές έχουν συμβεί στις αξίες της τοπικής κοινωνίας;
5. Ο γάμος ήταν τις περισσότερες φορές μια συμφωνία μεταξύ των γονέων του γαμπρού και της νύφης;
6. Το ζευγάρι διαμένει σε γειτονικό ή στο ίδιο σπίτι με τους γονείς της νύφης;
7. Οι νεόνυμφοι λαμβάνουν οικονομική υποστήριξη μέσω του θεσμού της «προίκας» και τι συμπεριλαμβάνει;
8. Παρατηρείτε αλλαγές στη συμπεριφορά των μόνιμων κατοίκων του νησιού κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου;
9. Η κοινωνική διαστρωμάτωση των κατοίκων γινόταν με βάση οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά κριτήρια;
10. Έχει διαφοροποιηθεί η ζωή στα χωριά; πχ οι «πεζούλες» που μαζεύονταν οι άνθρωποι;
11. Οι κάτοικοι σήμερα παροτρύνουν τα παιδιά τους να συνεχίσουν τις τουριστικές επιχειρήσεις τους και να ασχοληθούν επαγγελματικά.

12. Κατά την γνώμη σας, ποια είναι τα αρνητικά σημεία που πηγάζουν από τον Τουρισμό;
13. Το νησί διαθέτει άλλους πόρους διαβίωσης;
14. Σε τι βαθμό ο τουρισμός προκάλεσε εσωτερική μετανάστευση;
15. Υπάρχουν φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας;
16. Πώς θα σκιαγραφήσατε την κοινωνία του νησιού;
17. Ποια άλλα προβλήματα πιστεύετε ότι προκάλεσε ο μαζικός τουρισμός;

